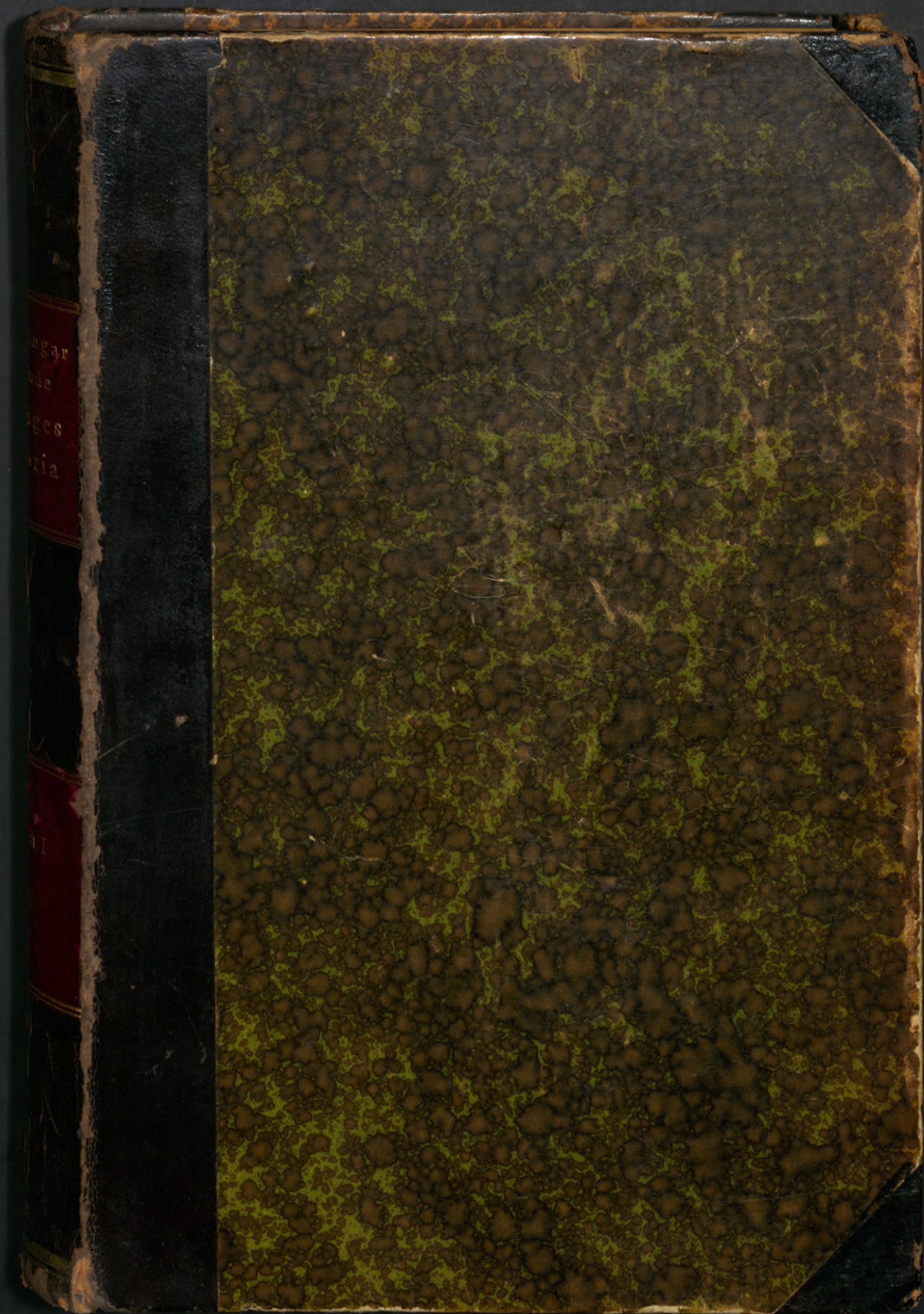

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ugar
de
ges
ria

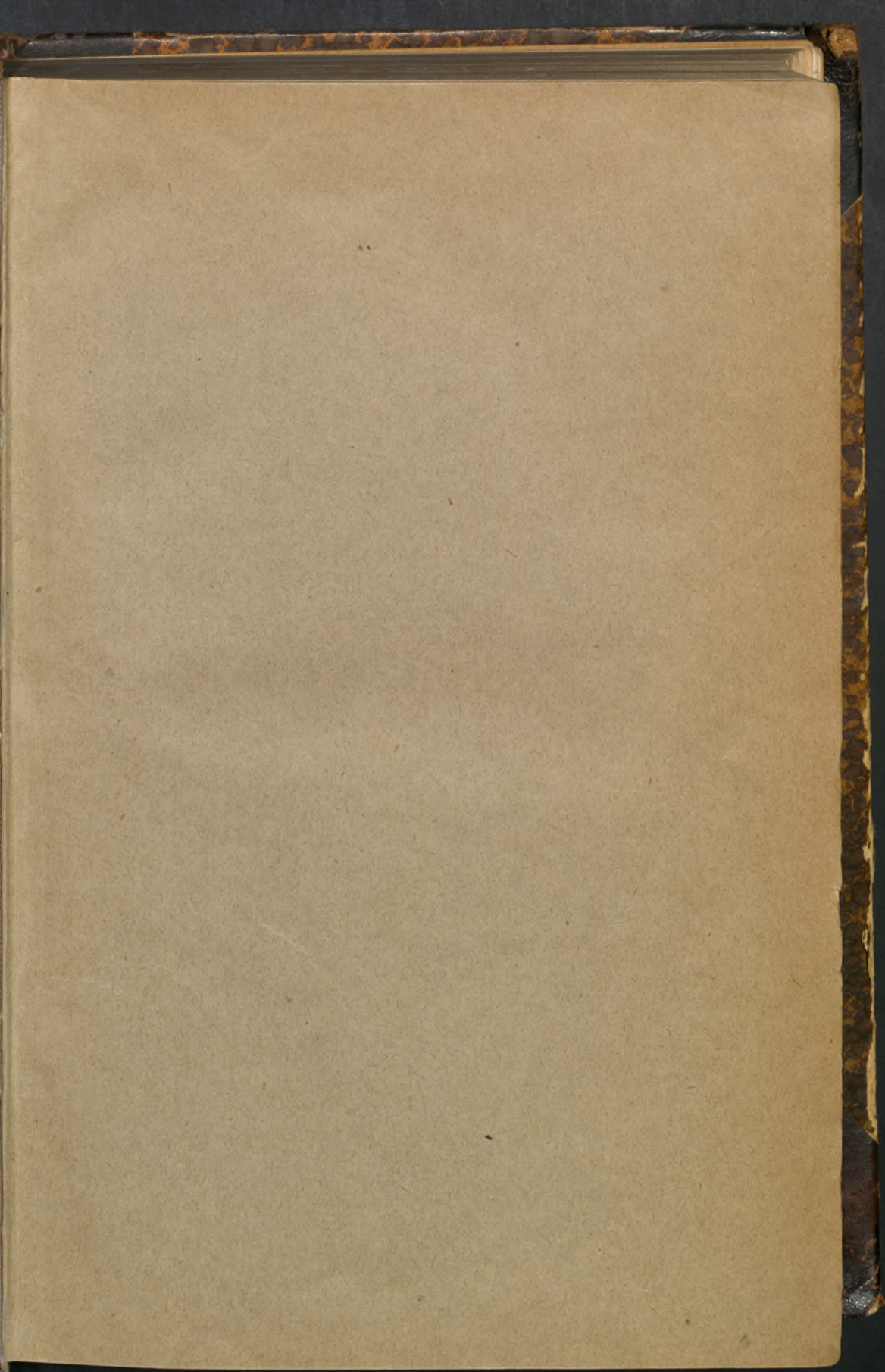
ti

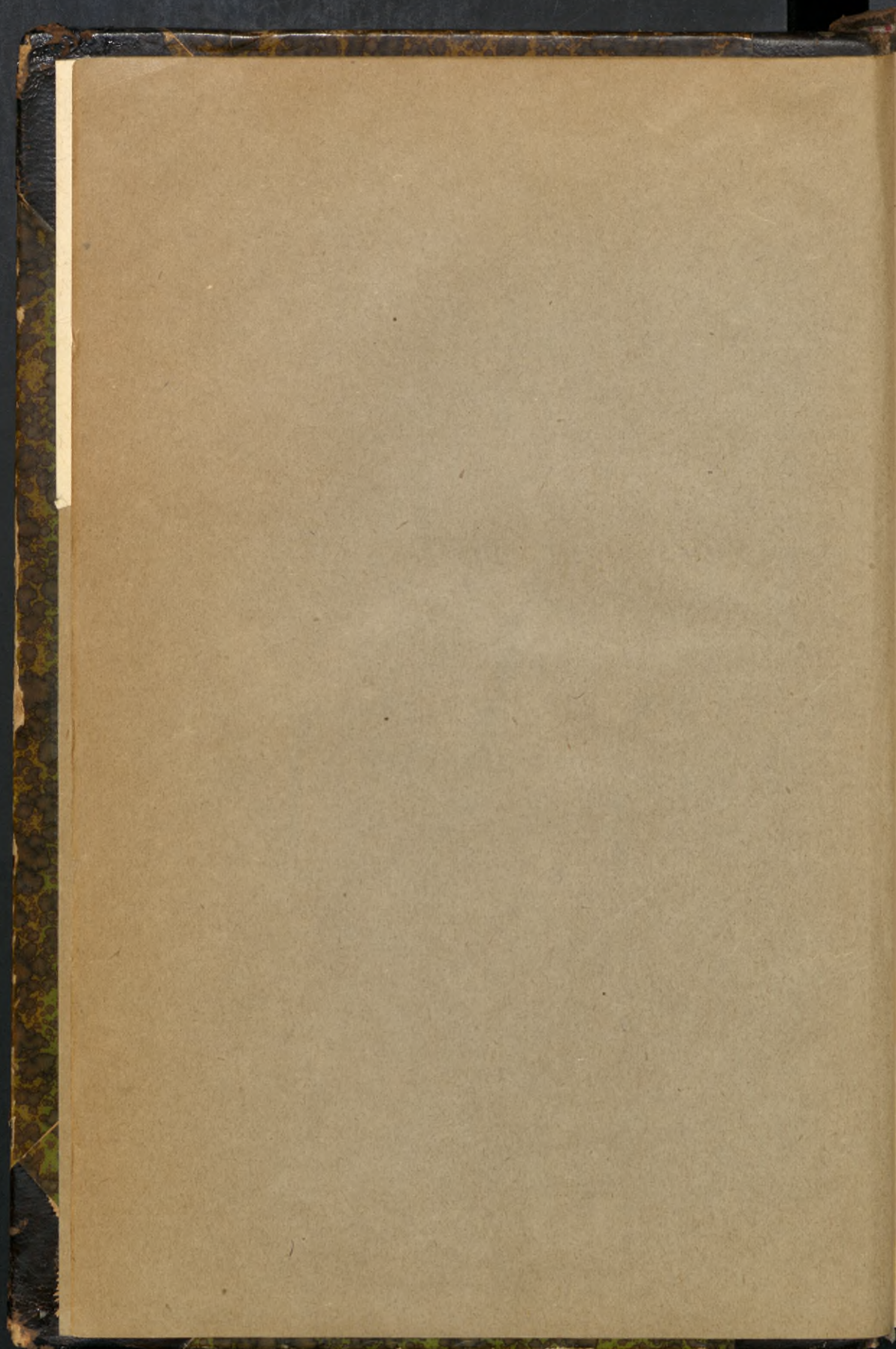

Allmänna Sektionen

Hist.
Sv.
Saml.

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES HISTORIA.

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDEL I TRYCK UTGIFNA

AF KONGL. RIKSARKIVET.

Första serien.

STOCKHOLM, 1891.

KONGL. BOKTRYCKERIET, P. A. NORSTEDT & SÖNER.

HANDELSSKOLEN

REKONSTRUKTION

AV HANDELSSKOLEN

IN GÖTEBORGS

UNIVERSITETS

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

OF GÖTEBORG

KONUNG
GUSTAF DEN FÖRSTES
REGISTRATUR.

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDEL I TRYCK UTGIFVET

AF

KONGL. RIKS-ARCHIVET

GENOM

VICTOR GRANLUND.

XIII.
1540—1541.

STOCKHOLM, 1891.
KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

KÖNIG

1510
GUSTAF DEN FÖRSTES

REGISTER

ÖFVER DEN I 1710 ÅR

KÖNIGL. BIBLIOTEKET

ÖFVER DEN

XIII

1740-1741

1540.

Örebro (i början af Januarii.¹⁾)

Mandat till rikets innebyggare om legodringar och deras löner, husmän, guldsmeders arbete och kronans mynt.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 22 v.

Tesse efterföljande Puncter och Artichler .
bliffue och förkunnat vtii Forbe:de Marcknader .
Endog the Jcke stode vtii for:ne breff Hwilke
puncter samtyckte wore aff Kon:e Ma:t och Hans
nådz Riikisins rådз rådt Vtij Örebro Anno 40

Först ath ingen Lösningekarll eller Legedreng, skall
epter thenne dag, gå her opå Landzbygden ibland bönderne,
ath tijäne for daga lön, som her till mygit skeedt
är Vtan szådana löst folk schole settie bönderne tjäniste
ock siig, effter som sedwane i ritig är stodie lathe, vtij
halffue eller hele årss stadga, eller tjäniste eller och
ath the drage vp åth Cronennes bergh, Huilkin thet icke
gör, schall therfore, effter som Swerigis lag wtuiser,
straffat bliffua, Doch vndantagendis, Schreddere, Schomakere,
Skinne, Groffszmeder och Timbermen, Huilke
then menige almoge, icke wäll vmbera, eller forlate

¹⁾ Enligt öfverskriften tillhör detta mandat de beslut, som fattades i första dagarne af 1540 i Örebro. Enligt en senare afskrift bland »Acta historica» i Riks-Archivet skulle det vara dateradt redan i Upsala den 8 December 1539, eller samtidigt med det redan för samma dag meddelade konungens bref till menigheten, som väntades till Tjugonedags- och Distingsmarknader i Upsala.

kunne, Ock schole fogterne ee huem the tilhøre effter thenne dag, inge peninger eller proficter tage aff sådana Lösninge folk, vpå thet, ath sådana wilkor, må them tess bättre förkortad bliffua, huilken fogte herwtöffuer gör, skall och så tilbörligen straffat bliffua

Then annen Artichel, Så schall och ingen, Huarken bonde, frelsis man, eller Prestman, geffua någon Legedreng mere om året än fem marcer ortuger Ock en sådana Legedreng skal kwnne bote och byggie, huad boo tilkreffuer Men then Legedreng som thetta icke ferdigt kan, Then skall bonden icke mere giffue än fyre marcer ortuger om året .

Then Tridie Artichell, Så schall och ingen bonde, eller andre, vnne eller giffue någon aff theris Legedrengier Spanneland, icke heller the ther boo i skären, eller annerstedz, ther Ströminge eller annet fiske brugis, giffue theris Legedrengier någon szynnerlig fordell, med Skiöterne, eller Notewarper, vtan holle theris drengier med sådana Lön, szom förre sagt är .

Then Fierde Artichell, Så skall och ingen huszman, then ther koo, soo, och någet annet till bohagz äger, Och fallen är, ath tage heman, och sittie för boo och boohag, effter thenne dag sittie for huszman, jnne med andre, vtan schole tage siig Heman, och göre lige och rett for sig, som andre Dannemen her vtij rigit göre, Ther huar och en sig effter retta och skicka må .

Tiil thet Fempte Så haffuer kon: Mat wor aller nådigiste herre tiit och offte tilforende, och synnerlige i fiord i alle Marchnader latiid giffua eder Dannemen tilkenne, hurulunde en partt aff tesse Gulszmeder, her i landet, bedraga then menige man, som opå theris gerning inthet förstand haffua, wtöffuer alle motte Fortij en partt aff thom göre theris gerningh icke när så god, eller effter then Ordinancia, som thom med rette borde, Hwarföre will h: kon: Mat och h: n: rådt, än nw for-

warne eder, för sådana bedrägerij, effter thet, ath när i fatigemen köpe söloffwer, mene thet i schole haffwa iij eller iiij lod söloff Dhå finnes ther ibland helfftane kupper och scharn, så ati neppelige haffua eth lod eller ij gott rent söloff, Hwilkit eder och menige rigit är till en swår och drapelig schada, endog i sådant inthet förstå kunne .

Samelunde Så är thetta och eder alle, och menige rigit tiil en swår, och drapelig Landz schada, ath mest alle köpmennen her i rigit, haffua nw i mong år handlat ganske vtilbörligen, med Cronennes mynte, huilkit the mest alt samens haffue fört vtaff rigit, hen till Dammarck, tiil the Tyske städer Rige Reffle, Dantzicke och annerstedz, Och få dog icke helfftane lige ther före, effter som thet wårt är, Ock bliffwer så thetta same wårt mynt strax vmsmelt, och vmmyntet igen vnder theris stempler, Ther the haffue eth dråpeligit profiet och fordell vtaff, Men Kon: Ma:t v: n: herre, och thetta menige rige, haffua tagit therwtinnan en swår och vforwintlig schada och forderff, Förtij ath ingen aff tesse, her nest vmbliigiende, herrer, Furster Land eller städer, vppeholle opå thenne tiid så Erligit och gott mynte, som Kon: Ma:t v: n: herre gör, therföre dhå stå the så högeligen effter thetta swenske mynt, Thet dog wåre köpmen inthet beszinne wele, eller kwnne, Huarföre biuder H: Kon: Ma:t strengeligen, ath ingen köpman, eller andre, schole effter thenne dag, före någet mynt, her vtaff rigit, Huilkin ther medt beslagen bliffwer, schall vtan alle nåder, tiil siit liiff, godz och ägedeler, straffader bliffua, Ther huar och en siig effter retta och skicka må .

Örebro den 3 Januarii.

Till innebyggarna i Åbo län om ny skattläggning derstädes, och om återläggande under skatt af till frälset olagligen lagda hemman.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 32 v. — Tryckt af Arvidsson, Handl. t. Finl. häfd., 6: 189.

Till Aboo Länn . om Cronennes Skatt Aff
Örebro 3 Januarij Anno etc 1:5:40

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemen alle Cronenes skatskyllige bönder, och menige almoge, som byggie och boo vtij Aboo Län, wår gunst och nåde tilforenne, Käre wenner wij geffue eder tilkenne, ath effter wij, vdij sanning aff the Regenschaper och vnderwisninger, som wij aff wår fougte ther på Åboo slott vndfongit haffue, formerkie och fornimme kunne, ath oss och Cronon skeer for mygit kortt vdij then årlig rente, som ther aff länett gå pleger, huad vrsack ther till är, eller warit haffuer, kunne wij icke fullelligen beszinne, annen än then, ath vdij en long tiid är ingen skiälig, eller tilbörliig skatlegning hollen ther vdij Länett, vtan ath huar och en aff eder gör Cronennes skatt wtt, lige som honom sielff szynes, oss och Cronon, till en swår, och dråpelig schada och nachdell, Huarföre haffue wij nw afferdiget thenne wår tro tijänere, Henrick Claweszon, och giffuit honom vtij befallning, ath han, på wore wegna, alffuerligen schall befala, och göre wåre fogter ther i länett en beschedelig vnderwiszning, hurulunde the samfelt med Lagmannen, Heradzhöffdingenne, och någre gode förståndige men aff Cronennes bönder, schole holla ther en allmennelig, skiäliig, och beskedelig skattelegning, med almogen, och granneligen bescriffua lathe mantalet och Jordetalet wtöffuer alt, och ther effter lathe leggie Cronennes skatt vpå thet, att then ene, så wäll som

then annen, måge wtdrage skatten, effter som the haffue ägerne och jordetalet till, och icke then ene mere, än then annen sittie Keijsere frije, skyndandis meste tungan i frå sig, och jn vppå the fattige, huilke minst haffua i ägerne, eller jordetalett, som vtan tuil, her till tiidz, mygit skeedt är, Tesligeste, haffue wij och befaledt for:ne Henrick Claweszon, ath han på wåre wegna, schall forhandla med fogterne, vm Lenszmandz rentan, så atuj kunne få ther eth wist register opå, medt honom tilbaga igen, huru högt hon sig forstrecker, så wäl som all annen årlig rente ther aff länett,

Samelunde ath alle the frelsis men, som icke kunne eller betröste, ath göre oss och Cronon tilbörliche tjäniste aff theris frelse, effter som Swerigis lag wtuiser The same skole leggis vnder skatten igen, vtan alt skotzmåll, Tesligis alle the skattegårdar, eller Cronennes äger, som frelsit vtan wårt synnerlige förloff köpt haffua, the schole och leggis vnder Cronon igen, Och forthenskuld biude wij eder Lagmannen, och Heradzhöffdingerne, vtij for:ne Aboo Län, ati, wid wor strenge neffzt och wrede, wele herwtinnan aldellis fortenchte ware, med rådt och dådt, hielp och bijstondh göre, ath sådana skiälig skattelegning tilbörlichen må hollen bliffua, som i tess plichtige äre Befalendis her medt tesligeste then menige man i for:ne Slotzlän, ati vdij alle tesse for:ne articler wele lathe eder wäluillige finnes så framt wij icke nödgas ath lata tenckie ther annet till, Ther i Dannemen eder effter retta wele Datum vt supra .

Örebro den 3 Januarii.

Till bergsmännen vid Kopparbergs grufva om bergsbrukningen derstädes.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 35.

Tiil menige Bergzmen som Bruckningh haffwa
J Kopperbergz Gruffwo Aff Örebro 3 Januarii:
Anno etc 1540 .

Wij Gustaff etc Konnungh, Tilbiude eder oss elske-
lige Dannemen alle, menige bergzmen, som bruckning
haffua vtij Kopperbergz Gruffuo, wore gunst och nåde
tilforende Och giffue wij eder dannemen her med til-
kenne, ath tesse edre sendebudt haffue nw warit her till
orde och samtals med oss vm alle honde legligheter, ther
på Kopperbergit, Så haffue wij nw latiid thom förstå
någre aff the beszwäringer huilke wij haffue emott then
bergzbruchning som i fatigemen ther vppe nw bruke
och forhender haffue, eder sielffue till fast större schada
än froma, Hwilkin wår willie och meningh forbe:de tesse
edre sendebud wäll fornummet haffue och beholle kunne.

Huarföre haffue wij befaledt thom, aldelis vdii lige
motte, som wij vdij egin persoon thom nu forehollit
haffue, ath lathe eder wår willie och meningh förstå,
Och forthenskuldh biude wij eder, ati aldelis wele rette
eder ther effter, tenckiendis ther alffuerligen till, ath
wij jngelunde lengre tilstädie kunne eller wele, ati sådana
bruchningh, huar for sig sielff, och vdij szin egin wrå
haffua schole, vtan ati alle tilhopa schole bruge ther
wiid bergit och byggie eder ther hytterne tilhopa, ther
thet nemeste och beste hyttsted finnes kan, wiidh
gruffuon effter som for:ne edre sendebud kwnne wijdere
beretta eder wår willie, i then och all andre motte, Så
biude wij eder forthenskuld, wiid wore strengie nepszt

och wrede, ati nw medan åkeförett och winteren är godh, wele skaffa eder tiit till gruffuon kooll och rostewedt, tesligeste timber och annet tilfong till hytterne Och retter eder ther aldelis effter, atuj ingelunde lengre än jn opå sommeren wele städie eder bruchningen, som i then nw forehaffua, Men när i nw wele bruke alle tilhopa wiid Gruffuon, Dhå wele wij gerne vnne eder till gode, ath huilke ther magt och empne haffua, ath beholla flere parlag Och taga tess mere aff kopperen, när han giord bliffuer, Dhå skall thet stå thom öpit före, Wij wele och så framdels skicka tiit vp en god hyttebyggere, och andre the ther arbeted förestå skole, ati dannemen wele forthenskuldh råde eder opå sådana tilfong, som ther till hörer, Och biude wij wore fogter och befallningzmen ath the wiid wore ogunste, willie haffua her eth nöge vpseende opå, skyndendis all then dell i tid och time fram, som till sådana bruchning behöffues kan, Ther huar och en sig effter rette må Datum vt supra .

Örebro den 4 Januarii.

Fullmakt för Henrik Claesson (Horn) att verkställa ny skattläggning i Finland, och der värfva båtsmän.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 33 v. — Tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 191.

Een Fulmacht medh Henrick Claweson . tiil Finlandh . aff Örebro 4 Januarii 40

Wij Gustaff etc Göre witterligit, ath wij afferdiget haffue thenne wår tro tjänere Henrick Claueszon medt någre werff och befallninger, ath bestyre och wtrette i Finlandh, nämplig ath holle ther vdij alle slotzlän, en tilbörilig vwild, och skiälig skatlegning latendis granneligen bescriffua alt Jordtaledt, mantalett, och ther hoss så bestyrett, ath wår och Cronennes skatt ther effter

må lagd, bescreffuin, och wtgiord bliffua, Sammelunde, effter oss fattis någre fogter och befallingzmen, ther vdiij Finlandh, haffue wij och så befaledt honom, ath tilseije någre gode karler som ther nw i landett äre, ath the schole sådana befallinger på wore wegna anamma, Och så lagat, ath oss framdellis må skee god rede och regenskap aff the Län, som them befaledde bliffua, Wijdere, Så haffue wij och befaledt honum ath anamme till vårt behoff någre gode båtzmén i tjänisten ee hwar han thom bekomma kan, Huarföre biude wij allom, ee hoo the helszt äre, ther forbe:de Henrick Claweszon hender tiil ath komma, och sådana wore werff och befallinger tilseijendis worde, ath the wele stella tro och loffua tiil honum, och huad han thom på wore wegna tilseijendis wårder, Och vdiij alle motte ware honum forderlige och behielpelige, som the wele göre thet oss liufft och behageligt är Datum vt supra .

Örebro den 4 Januarii.

Till hr Erik Fleming om indragning af förläningarna i Raseborgs län och om länets skatlläggning.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 34. — Tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 192.

Tiil Her Eriick Flemmingh same tiidh medt Henrick Claesson [Örebro 4 Januarii 40]

Wår szynnerlig gunst etc Effter thet her Erick, ath legligheterne vpå thenne tiidh sig så begiffue, atuj for monge merkelige och farlige tidender skuldh, som nw wancke, och för handen äre, nödgass stedtze ath holle en wellig hoop krigzfolk, både Ryttere och Knechter, oss och menige ritig, för all tilkomendis schada, forderff och öffuerfall tiil beskydt och forszwar, Huilkit wij dog ingelunde mett then Vpbyrd, wij aff Cronennes rente, for oss hande emellom haffue, vppeholle kwnne, medt minne

ther finnes anner rådt och lemper till, synnerligen på någon tiid tilgörendis, så lenge wij thetta mygla krigx folk holle schole, Och forthenskuld haffua the godemen her vtij landet antwordet oss någre aff the Län vnder Cronon igen, som the aff oss hafft haffue, Hwarföre haffue wij så fortenckt oss, vm Raszborgz Län, atuj same Län icke lengre for for:ne orsaker schuld, i frå vår Cammer vmbäre kunne Hwarföre haffue wij befaledt vår tjänere Hans Jönson ath han skall kennes wiid alt Länet igen på wore wegna, thet ene med thet annet, både thet som Niels Boije och Gustaff Fincke her till hafft haffua, så wäll som thet i haffue, Och må i lathe göre honum en godh och beschedelig vnderwiszningh vm alle legligheter och Cronenes rente, ther i länett Och ati vdiij alle motte wele wara honum och flere våre fogter behielpelige, ther i Lagmandz döme eller Heradzhöffdinge döme haffue, så ath ther motte hollen bliffua en tilbörlig och beschedelig skattlegning, ath wij motte dog ene gångo komma till en wissz årlig rente, både med Lenssmandz renterne och andre theris wtskyller Thetta i jngelunde forszume wele, som i wele göre thet oss liufft är Datum vt supra .

Örebro den 6 Januarii.

Bref för Marcus Hammarsmed på öfra qvarnen i Vellinge.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 36.

Breff For Marcus Hammersmedt opå then öffre
Quarnen J Wellinge Datum aff Örebro 6 Januarii 40

Wij Gustaff medt Gudz nåde etc Göre witterligit atuj aff szynnerlig gunst och nåde, Så och for then weluillige tro tjäniste, som thenne oss elskelig tro tjänere Marcus Hammarsmedt, oss och wort rige her till dagz bewist och giort haffuer, och än yttermere her

effter bewijse och göre må och schall, så lenge han leffuer, haffue vndt och forlent, som wij och nw, med thetta wort opnå breff, vnne och forläne honum friit och quitt vdijs hans liiffztiid, then öfre quarnen och quarne gård vdijs Wällinge, med alt thet som henne tilligger, huss, åker, eng, fiskewatn och alt annet, huad thet helszt är, eller nempnes kan, Doch med så skiell och forord, ath forbe:de Marcus skall sig vtij våre tjäniste eehuar som helszt wij honum förordinerendis worde, wäluilligen med alle hande bygninger, ther wtijnnan han förstand haffuer, och vtan alt geensegn, sig gerne bruke lathe, huilkit han oss och så, med hond och mund loffuad och forplictad haffuer, Tesligeste skall han och holle for:ne quärn, och querne gård, aldelis wiidt magte, som thet sig bör, och henne forplictig wara, ath forbette thet ytterste han kan, och som han ther vm till swarss wara will, Tesligeste skall han och skicke sig effter all tilbörlichkeit, och icke i någer motte wtöffwer thet som sedwane är, her i rit medt then Tull, som the ther mala wtgiffua schole, Huarföre biude wij wore fogter och embetzmenn, ath the icke vdijs någer motte göre forbenempde Marcus hammersmedt her emott hinder eller förfångh Datum vt supra .

Örebro den 8 Januarii.

Förbud för marknader vid kyrkorna under helgdagar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 36 v.

Priuilegier For Örebro Borgere Datum 8
Janu:[arii]

Wij Gustaff etc Göre witterligt, ath tesse wore fatige vndersåter, menige borgerne her vtij vår stad Örebro, haffua clageligen latiid giffua oss tilkenne, hurulunde, mest wiid alle tesse näst her vmblyggiende kirkior

och sogner, nämplige i N: N: etc holle bönderne sig emellom alle helge dager stoor köpenskap, wiid kirkieerne, sålie och byte alle hände köpmandz warer, lige som the medt någre stadz Priuilegier eller friiheter nådeligen begåffuede wore, Ther egenom tesse fatige men som her i byn, for gestning, och all annen daglig tunge byggie och boo, platt förderffuade och öde lagde bliffua Och effter thet, ath sådana olaga landzköp eller marknader emott Swerigis lag, icke står oss till ath lida, mygit minne tilstädia dhet sådant skeer, Therföre haffua wij gunsteligen vnth och tillatiid, ath sådana Marchnader wijd kirkienar, her opå Landzbygden i Närike, så wäll, som annerstedz i rigit, platt affleggies schole, Tesligeste schole bönderne icke heller köpslaga spannemåle huar medt annen, om Marchnadis dagerne, her opå torgett, och sedan fören till bergit Huarföre biude wij eder Dannemen, som sådant bruke plege, ati effter thenne dag stellet vtaff, brukendis eder åker, eng, plog, och anner näring, som bönder bör ath haffua, Latendis Köpmennen bliffua wiid köpenskapen och anner näring, som them bör ath haffua, Hwar thett icke skeer, och i dhå bekomma ther wtöffuer någon schada, Schole i dhå haffua thet for edert egit, och icke seije, atuj eder for sådana schada tilforende ju [icke] warnatt haffua Ther huar och en sig effter retta må, Datum vt supra .

Elfsborg den 18 Januarii.

Till hr Axel Ugerup om unge Arvid Trolles rättegångar i Danmark.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 38.

Tiil Her Axell Vgrup . swar vpå hans breff
Aff Elffzborgh 18 Januarij Anno 40 .

Wår sziinnerlig gunst tilforenne etc Käre her Axell,
som i begärendis äre, atuj wille tillate, ath then Lille

Arffuedt Trolle motte besökie szin rett, med sine wedeparter i Dammark, Så haffue wij thet honum icke vtj någon motte förment, vtan ath han må thet göre, när honom teckis, Och effter same handell är oss aldelis vwitterlig, Therföre syntis oss lichast ware, ati om same ärende wille haffue ederss rådt mett hans slect och wenner, som mere wetta aff then saack än wij, Men huad wij ellies kunne ware eder till willie, göre wij gerne Datum vt supra

Örebro i Januarii.

*Förteckning öfver utfärdade fogde-, försvarelse-, och för-
länings- m. fl. bref.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 216.

Tesse Effterscreffne friiheter . förläninger . och
Prestegioldh äre . wtgiiffne . sedan Circumcisionis
Domini . Anno etc Mdxl Örebro .

Jtem Breff for Niels Birgeszon Fogte i Simituna ath han må beholla fogte gestningen i thetta År i the her-
rade och sogner, som han är fogte wtöffuer medt så skiell ath han holler ther aff gode karler hester och harnisk

Jtem Fougte breff for Peder Månson på Nyslott och Länn .

Jtem Fougte breff för Hans Jönson, på Raszborgz Slott och Länn .

Jtem Forswarilse breff for Hans Knutzson för alt offuerwoldh och vrette .

Jtem breff för Hans Daleman ath han må bliffue boendis i Stocholm, och bruge ther szin redeliig köpen-
skap och handteringh, som andre köpmen,

Jtem Forläningx breff, for her Larss Siggeszon på Vestermo och Sätterbo sogner med all kong:e rente

Jtem forleningx breff for Sten Ericson, på all Biscopz sacköre, och Biscopz gestning, i all hans Forleningh

Jtem Forleningz breff För Henrick Claweszon på Thenala sogn i Raszborgz Län med all kon:ge rente

Jtem Forleninge breff för Måns scriffuere vppå Medellösa Canonia i Strengnes .

Jtem Förswarilse breff för Niels Jonszon och Esbiörn Jonszon i Barneheradt i Skarsta geld .

Jtem Förswarelse breff för hustru Barbrå Lasse Östenszons

Elfsborg den 8 Februarii.

Till danske ståthållaren på Bohus, hr Claes Bilde, om tvister mellan honom och Nylödöse borgare.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 37 v.

Tiil Her Clawes Bilde swar vpå hans breff om Nylödise Borgere Aff Elffzborgh Octaua Februarii Anno 40

Wår gunst etc Som i scriffue her Clawes, ath wore vndersåter vtij Nylödisze schole haffue eder befördt för oss, till någon ogunste etc Så är oss icke vtij någon motte, vtaff for:ne Nylödisze jnbyggere någon beföring, om eder eller någon förekomen Ther någon vuillie kunde affkoma etc Tesligeste huad trette och venighet eders emellom är, är oss icke heller aldelis grundtlig kunnig, Så effter wij haffue beleffuad ett wenligit möte, med kon:ge werde tiil Dammarch wår käre Swåger eller någre aff hans geschickte rådt, her vtij for:ne Nylödise vm midfaste tiid, forsee wij oss dhå, huad breck rigerne emellom thå befinnes kan, antingen medt tesse Nylödise borgere, wele wij dhå lathe oss vtij tilbörliche motte ath befinne Datum vt supra

Elfsborg den 5 Mars.

Till hr Claes Bilde på Bohus, svar uppå hans klagomål.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 38 v.

Tiil Her Clawes Bilde . swar vpå thet andre
hans breff aff Elffzborg 5 Martij An:[no] 40

Wår gunst tilforenne etc Käre her Clawes Bilde,
haffue wij förstått edre scriffuelse vm någen beszwåring,
om eders tjänere, Först ath the skulle ware fongede, och
platzet, och någre satte vdij kijston i Lödisze etc .

Thernest och så, ath Seffuerin Kiill, wor Befalningz-
man her vpå Elffzborg, skulle twenne gange sendt eder
budt, medt edre egne tjänere, atj icke skulle lathe någre
aff eders tjänere drage her egenom ritig .

Tesligeste och så, ati icke annet fornummett eller
formerkt haffue, när i siist wore hoss kon:e werde tiil
Damarck, wår käre Swåger, än ath hans kerlighett
forseer sig till oss eth trygt och wenligit Nåburschap,
Opå huilke articler i begäre szwar etc .

Tiil thet Förste, Käre her Clawes, szware wij så, ath
oss icke witterligit är, ath eders tjänere skulle ware
så dråpelige platzet eller grepne, szom for:uit står, vtan
en karll haffuer ther legatt i kijston som oss är til-
kenne giffuit Och ath the icke wiste huem han tilhörde,
Meen thet han bleff jnsatt, haffuer han sielff giffuit ther
stoor tilfelle till, som the seijs, j så motte, ath hwar
som två eller trä stode och taledis wiidh, Thå lenckett
han siig och ther tiil, och wille höre huad the sade,
huilkit icke plegseedt är hoss erligit folk, vtan han hade
warit ther till kalledt, Och haffuer han icke heller fore-
giffuit, ath han skulle ware i ederss tjäniste, vtan ath
han hade eders förloff, ath drage huart han wille .

Jtem ath någre flere, vtaff edert Lån, skulle her
ware grepne, eller vtilbörligen medhandlett, är oss icke

än nw witterligit, Wäll äre her monge framdragne vtaff Norigis Rige, men icke haffue the alle warit vtaff edert Länn, thet wij haffue förstätt, Szå bekenner man wäll, ath the äre vppeholdne, till tess ath the haffue giffuit bescheijd i från siig, hwem the haffue tilhörtdt, eller huart the siig achtetdt haffue, Och ath them skulle ware någet mere hinder skeedt, än som sagt är, wette wij icke .

Tiil thet Andre, om Seffuerin Kiill etc Hwar sådana budt än wore skeedt, är ther till orsaack nogh j thet, ath man haffuer i alt thetta år, vtij Dammarch, och beszynnerlige vpå Grentzen, som her vp till Sverige witter, ath ther är hollit en sådana skör wagt vpå the Swenske, hade the än warit witterlige och vpsagde fiender, kunde the dog icke större wagt haffue på them, än skeedt är, ransakat effter breff, och annat mere sligt, huad orsack man haffuer ther till haftt wett Gudt, Ock för sådana orsaker schuld forundrar oss, huj i holle thet så sielffszijnt, atuj icke så wäll måge spörre effter bescheedt her i rigit, som andre, och wette huem her drager wtt eller jn .

Tiil thet Tridie, ath Kon:e werde till Dammarch forseer sig icke annat till oss, än itt trygt och wenligit Naburschap etc Swares så till, huar hans kon:e werde annat gör, gör han oss i then motton icke skiell, Så haffue wij ingen tuill opå hans kon:e werdis egin Perszon, vtij någen motte, men ther finnes för monge röde Riddere ibland, the ther bäre mere ondt malt till gildes, än gott, Gud giffui them theris fortiente Lön, The ther haffue förtdt oss eth oppenbart Landrycte opå, ath wij skulle wele drage jn i Schåne, Som i wäll wetta her Clawes, huad ord och tall ther om i Schåne, egenom thetta hela år, wanckett haffuer, Så är thet dog huar man witterligit, atuj i thetta ganske år, haffue legatt vpå wår sotte säng, och haffue warit skickeligere ath drage hedan aff thenne werldh, än tiil ath före kriig, Så kwnne wij

icke nogsamblige forundra, huadan sådana mistancke komber, Effter thet är dog så mången Erliig man witterligit, huad wij haffwe förhengt och vpsatt hoss hans kon:e werde, och eder Danske, Vtan thet haffuer then mening, ath när man ingen orsack finner, så hempter man them på gierdis gårderna, Szå käre her Clawes, for tesse stycker, som nw fortalde äre, kunne i icke forundra, ath man haffuer tilsyn, så wäll her i rigit, som annerstedz .

Tiil thet Siiste, Som i äre begärende wetta, vm the vtaff Bahuss Län måge handle och wandle med wore vndersäter, som the tilforenne giort haffue, etc Sware wij så tiil, atuj än nw icke annat wetta, än thet wäll skee må, ath jnbyggerne, så her effter, som her tiil, Ock besynnerlige the ther komme effter theris skiälige näring och bärning, måge handle och wandle, sig emellom, Ock wetta wij inthet forbudt än nw, ther opå skeedt ware, Datum aff wort slott Elffzborg vt supra .

Elfsborg den 12 Mars.

Till konung Jakob (V) af Skotland om uppköp af ryttarehästar i Sverige.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 40 v.

Ad Serenissimum Regem Schotie Ex Elffzborgh Duodecima Martij

Gustaus dei gratia Suecorum Gottorumque etc Rex Serenissimo ac Potentissimo Principi Jacobo Schotorum Regi S: p: d: Literas tuas Serenissime, quas subdito tuo Carolo, ad nos perferendas anno superiori tradidisti Pridie Kalendas Martij accepimus, quibus tua a nobis serenitas magnopere petit, quo ei nostra pace, equos aliquot hic passim in regnis nostris, ad rem seu ad vsum equestrem idoneos, coemere, et cum iis absque aliquo jmpedimento, hinc ex finibus nostris ad tuam serenitatem trajicere, sit

concessum. Tuam serenitatem in re simili, aut maiori nobis pro ea re, aut nostris vicissim gratificaturum esse etc Quæ vt omnia summo a te candore modestiaque singulari scripta sunt, ita nobis quoque pergrata esse tua serenitas existimabit, Quamquam igitur hactenus nemini cuique equos hinc educere presertim generosiores, vt quorum vsus, nobis ipsis et regnis nostris, ad nostrum Equitatum est necessarius, educere concessimus, tamen omnino, hoc tibi de nobis vicissim persuadebit tua serenitas, si qua in re tuæ serenitati poterimus rem gratam præstare, et quod regno tuo conducibile sit futurum, id nos profecto, summa animi promptitudine, sedulo facturos esse, neque nos aliter esse adfectos, quam vt serenitati tuæ fraternitatis officia, in multo maioribus rebus, summa fide, sedulo præstemus, Concedimus igitur, vt Equos aliquot, quos nuntius tuus tuo Equitatu commodos fore, senserit, coemat, His paucis recte valeat tua serenitas, Rex et frater Potentissime, faxitque dominus deus, vt quam diutissime tua serenitas sit incolumis Ex arce nostra Elffzburg Duodecimo die Martii Anno etc 1:5:4:0 .

Vester bonus amicus et frater Gustaus Rex
scripsit manu propria

Serenissimo ac potentissimo Principi Jacobo Scotorum Regi, fratri ac Consanguineo nostro Charissimo

Elfsborg den 12 Mars.

Öppet bref för Karl Murray att uppköpa hästar i Sverige för konungens af Skotland räkning.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 41 v.

Breff for Karolus Murraj Kongens budt aff Schotlandt ath han må köpe hestar her j Riigit Datis vt supra .

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath effter thet Stormechtig Furste, Kon:ge werde till Schotland, wår

käre broder och beszynnerlige gode wen, haffuer genom thenne breffuisere, hans kon:ge werdes egen tijänere, Karolus Murraj, scriffteligen latiid besökie oss, Och begeret tiil hans kon:ge werdes egin nodtorffter någre sköne hestar (till kiöpz), her vtaff vårt rige etc Huilkit wij och så gerne vnt och tillatiid haffue, ath han them köpe må, ther han thom bekomma kan. Biudendis for-thenskuldh wåre befallningzmen, ath the icke i någer motte, göre for:ne Karolus Murraj, hinder eller förfång vpå sådana hester, vtan tillate, ath han them frije och vbehindrade, her aff vårt rige före eller skippe må, Och huar legligheten siig så begiffuer, ath for:ne Karolus Murraj framdelis i sommer will besökie thetta wort rige, med en tilbörlig och skiälig köpmandz handell, dha skall thet stå honum, lige som andre wore wenner och forwanter, friit och öpit före, Ther huar och en sig effter rette må Datum vt supra .

Lödöse den 2 April.

Tiil hr Trued Ulfstand på Warberg, svar på hans bref om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 42.

Tiil her Truidt Vlffzstandt Aff Lödisse 2
Aprilis Anno 40

Wår gunst etc Wij haffue vndfongit eders scriffuelse her Truidt, Vdij huilke i eder beswåre vm eders tijänere etc Så giffue wij eder tilkenne, ath oss icke mygit ther vm bewust är, om thet så skeedt är, Dhå är thet icke vtan vrsack, effter thet käre her Truidt, som i wäll wette, huad alle honde sznack och tall vm oss i Halland och Schåne, thetta ganske år, wancket haffuer, huilkit wij oss icke nogsamblige förundra kunne, Wij kunne icke heller beszinne, medt huad wij sådana mistancke förtiänt

haffua, Thet wett doch wäll huar man wår förfaldt, ath wij icke haffue warit mygit skickte till någon krigz-handell i thetta år, icke tess minne haffue wåre tjänere bliffuit i Dammarck affledde ock ransakade, effter breff och annat szådant, huilkit oss tyckis icke gör gott skiäll, till gott nåburschafft, Szå kunne i icke heller forundra, ath man haffuer någon tilszyn så wäll her i landett, som annerstadz, Thet är doch wäll merkiendis, ath edre tjänere komme icke aleneste hiit for hester skuldh, vtan fore ock skrymptede her i schrubbos, ther icke många kunde bliffua them ware, Wette i ock wäll sielffue, käre her [Truidt] ath her i landett är icke heller alt för monge hester till öffuerlöpz, Ther i Danske men wille tillate ath fremmande köpmen motte före friiske hester hiit jn i Rigit, Dhå bliffue eder wäll tillathne swenske hestar igen, Men nw är thet så strengeligen förbudt, ath ingen fremmande köpman må draga her jn med hestar, icke tess minne wele i haffue edert frije pass her i rigit, och före wtt alt huad i wele, Så wore gott atj godemen wille wara fortente vtij, ath göre som i wille haffue igen, Äre och någre andre aff edre tjänere ther vppe i landett bestrickedede, Dhå wette wij ther inthet aff, vtan wele latha haffua ther eth tilbörlogit inseende vtij, ath the skole vbehindrade koma tiil eder igen, Szå wette wij icke heller, huem wij schole tenckie, ath oss sådana lyngn och skalkhett opå förer, andre än the same, och andre slige, som fara och drijffta her vm kringh i landett

Som i vdij same eders scriffuelse, vm eders hustrues arffuegodtz her vtij rigit berörendis äre, Begärendis ati thom vtan hinder niwte och beholle motte etc Szå endog eder på same godz föge hinder skeedt är, Beclager sig doch enn partt aff the godemen her i landett, ath thom stortt bedrug aff eder wederfarit är, som ock clart för ögon, hurulunde i med Fru Pernilla handlet haffue, huilkin ganske lithet haffuer fått för siitt, Szå haffuer

och her Birge Nielson, på szin hustrues wegna, berett för oss, ati haffue fast flere godz, och högre i rentan, än i oss thom bettaledt haffue, huilkit wij såge gerne, ati wilde i then motten rette eder sielffue, wele wij och altiid gerne göre eder thet same igen Datum vt supra .

Nylödöse den 7 April.

*Instruction för de tillämnade seniorerne i Vestergötland.*¹⁾

Etter en afskrift i quart i Palmsköldska samlingen i Riks-Archivet. En annan, sämre afskrift finnes i Nordiska samlingen i Upsala universitets bibliothek. Instructionen är förut tryckt i Historisk tidskrift, årg. 1886.

Wir Gustaf von Gottes genaden, der Schweden vnd Gotten etc König. Entbieten allen vnsern vnterthanen vnser gnade. Nachdem lieben getrewen wir ahn von wegen vnser koniglichen gewalts, wor zue vns Gott der allmechtige sein Gottlichs wortt, auch zeitlichen friden gehorsam vnd eynigkeit bey den vnsern zuerhalten, hat genediglichen verordenet, haben wir vmb ein Pflantzung der selbigen articulen, etliche vnserere geistlichen Regementz Rath, Reiche zue visitation, vnd zu reformiren, mit offentlichen vnsern Edicten vnd Mandaten abgefertiget, dieweil aber solche mutation des alten jrrigen geprauchs, bey den vnsern fast vor eine vorneueherunge wirdt angesehen, der wegen keine gewissen standt fassen noch erlangen muge, es sey den, des wir mit sunderlicher anderer beyordnung, so jm abwesen vnser Reichs Ordinarien vnd anderen Religions Rethen muge vnnachlessig getrieben werden, der sachen helffen. Demnach wir aus

¹⁾ Den med denna och en annan instruction för »religionsrådet» i Vestergötland, dat. den 9 April, åsyftade förändring i kyrkoordningen, torde ej hafva kommit till utförande. Emellertid äro de så märkliga, att de ej här kunnat förbigås. Den här följda afskriften har följande missledande öfverskrift: »Landzordning och Regementsform, hwarefter Regementz Rådet uthj Westergötland sig uthj h. k. M:tz frånvaro, ett höglöfligit och Christelige Regemente hålla och föhra skole».

anzeugung der Alten Christlichen kirchen, auch Pauli, dar er de Presbyteris redet, auf das wir die Christliche Lahr mügen rein, leutter vnd clar, auch wol gesasset vnmmer in vnsern Reichen erhalten Ordiniren vnd setzen wir, durch vnsern königlichen gewalt in aus wol vorbedachtem Rathe vnd deliberation die Wirdigen vnd gelarten N. N. jm vnserem Reiche(!) Westergotlandt Seniores vnd geistlichen befehlichsmännern, das sie alles, so ihnen von vnserm Religions Rath wirdt weitter vnd furder bericht, stehen [o: schehen?], solten macht haben zu vorwalten, des sollen sie vns, vnd vnsern jungen leibserbberschafften, einen sunderlichen eydt bey gott, vnd seinem heiligen wort wie nach geschrieben stehet leiblich schweren .

Erstlich, do wir jhnen gedachten vnsern Seniores offentlich befehlen, alle geistliche sachen dartzu alle Jar ein mahl, vnd her auf alle proposituren in eigener Personen zu ziehen, vnd alsdan dar sich vleissig alles dinges bekunden, wie bey vnsern geistlichen, von den fürnemsten articulen der heiligen Christlichen Religion, als von der waren furcht, von dem waren glauben gegen gott, vom gebete, von der danckbarkeit vnd gehorsam gegen der zeitlichen Obrigkeyt, von liebe des nechsten, von den heiligen Sacramenten, vnd anderen stücken mer, so Christlicher Lahr zustehet, auch von den Ceremonien geleret vnd gehalten wirdt, Ob auch die Ordnung allenthalben, so sie den von wegen vnserer befelchs, durch vnsern Ordinarien, vnd andern Religions Rethen ist ein mal instituirt worden genüg gestehe [o: geschehe], ob vnserer geistlichen den eydt, so von jhnen durch vnsern Ordinarien vnd Conservatorn genomen, auch fast ahn alle gefehr vnuerbrochen gehalten werdt, Jtem, Ob sie auch eines vorargwenigen vnzüchtigen lebens seindt, ob böss Exempel mitt Lahr, mit leben bey ihnen, zu ergerung des nechsten gestehen [o: geschehen] wurde, vnd

jm fall etwas vngebürlichs bey solchen vnsern geistlichen Personen, so allen andern Menschen, wie das helle licht zum guthem allewege fürleuchten sollen, warhaftigen befunden würde, sie dar vmb zu corrigiren vnd zu straffen nach gelegenheit der sachen, worde es aber sein, das vnser geistliche Personen voer ihre missehandlung nach dartzu vngehorsamer, mutwillige vnd halsstarriger, widder vnser verordnete Senioren befunden, dieselbigen sollen vnsern Conservatorn nach gelegenheit der sachen vnd jnhaltung vnseres Mandats, so wir des vnserm Conservatorn darauf sunderlich gegeben haben, gestrafft bleiben.

Jtem, fort anher sollen auch vnser Senioren der Geistlichkeit, jder zeit jhrer visitation, die Articulen odder Ordinantien, so durch vnsern Superattendenten, vnd andern Religions Rethen gemacht, jtzund seindt zum theil auch noch sollen gemacht werden, vleissig vorgehalten, vnd dar auf einen jedern Examiniern, vnd im fall, des etliche in solcher Examination gar vngeschickt¹⁾ dartzu vnachtsam vnd nachlessig, vnd also der wegen dem Lehrampt vnd vntüchtig gefunden, auch kein hoff der Pesserung bey jhnen wehr zuuermuthen, dieselbigen sollen vnd mogen vnser Senior, da mit das arme vnverständige volck, nit muge verseumet, noch dicihirt werden, ab vnd ander, jn jhre stelle setzen, dennoch also, das alle zeit zuuorahn vnsern Conservatorn da von relation geschehen.

Jtem, auf das Niemand sich der seelen sorg vnderstehe, noch lauf dartzu, eher den er (wie der Propheta Hieronimus sagt) gesandt wirdt, es sey denn, das er erstlich sey öffentlich dartzu beruffen vnd duchten judicirt worden, wollen vnd gepieten wir, dass jeder vnser geistlichen, so sich zu kircken diensten in vnsern Stedtern vnd Landen gedencken brauchen zu lassen, erst von gemein soll ahn einige gebe, gunst, geschenck oder ander

¹⁾ I texten står orätt: vngestickt.

mittell warhafftig gefordert sein, vnd des gute gezeugnussen mitbringen, darnach sich vnsern Senioren, welchs verstandt, Lahr vnd Lebens ehr sey, da geben ihm examine, wie es denn von vnseren Ordinarien ist geschrieben worden, zuerkennen, vnd in dem solche Personen jm verhör durch vnser Senioren zimlicher masse tüchtig erkanth vnd erachten wird, sollen sie jm nach Apostolischer weis, des nechsten Sontags in der kircken vor der Christlichen gemein, die hende sembtlich auflegen, mit biten vnd befehlen, wie vnser Ordinarius des wirdt schrifftliche weisse, forme vnd gestalt, den Senioren vortzeihen. Wenn nu solche Ordnung durch die Senioren geschehen ist, sollen sie dem vorordenten testimoniales seu Institutorios ahn die Kircke von welcher er gefurdert ist, mit geben, vnd also abgefertiget bleiben, Welcher aber solche brief [nicht] mit bringt, soll nach diesser zeit von den vnsern, sie sein Edel oder vnedell, keines weges zugestattet noch angenommen werden. Es sollen aber die Senioren jn solcher Testimonial brieffen die kirckleuth bey dem zorn Gottes, vnd vnserer hohen straffen vormahnen, auch gepieten, das sie solchene Person, als jhren geistlichen Vater allewege vor guth halten, jm auch jm zehende, jm Opffer, vor andern accidentalibus nicht abbrechen.

Jtem, Es sollen auch vnser Senioren vleissig acht geben jn der visitation, auch sunst durch ander Leuth ausskuntschaffen lassen, ob jemand vnter vnser geistlichkeit eines standbarn [o: schandbarn] vnzüchtigens wandels widder die Lahr vnd befehl des heiligen Pauli sei, Jn dem nhu sich etliche vnzucht vnserem andern vnvorstendigen volck, zum bosen Exempel bey der geistlichkeit stehe liesse, sollen all wege Sine mora vnser Senioren denselbigen fur sich Citeren lassen, vnd dar, jm seines Ambts erihnnern, darbey anzeigen, so er sich nicht bessern würde, das sie jm das beneficium entziehen, vnd seines

Ampts entsetzen wollen, von gottes, vnd vnsers koniglichen gewalts wegen. Vnd damit vnser Senioren der emenden, odder besserung mügen gewiss sein, wollen vnd gebieten wir, das solche berüchte Person mit burgschafft bestrick[t] werde, das er sich also ermanet gedenckt zu bessern. Jm fall aber das solche Person wissentlich vngebessert, fürder vnd fürder jn seinem standtbarn [o: schandtbarn] leben würde beharren, sollen jm an alle mitell dem Conservatorn vnser[n] Senioren anzeigen, vnd seines Ambts beraubet bleiben, vnd vor ein berüchtet abgeschniten gelidder Christlichen versammlung, bis so lange er sero poenitirt, vnd seigt pesserung seines lebens, gehalten werden, alsdenn muge er widerumb von vnsern Senioren per publicam poenitentiam, vor dem Altar, wie es denn jnn vnserer Reichs kirckordnung sunderlicher form vnd weise sehen werden, angenommen werden.

Jtem, dieweil Leider (gott gelobt(!)) nhu biss hertzuhin vnd weiter durch vngheschickheit der Predicanten vnser Leuth zum theil seindt vbel von guthen wercken, von den geburlichen gehorsam gegen die von gott vorordenten Obrigkeit, von Christlicher lieb vnd zucht, vnderichtet worden, darüber bey dem gemeinen man aller mutwille hat zugenommen, die fleissliche freiheit, auch frecheit vormehret worden, auf das nhu hin furder solcher vngelimpf müge abgewendet vnd gepessert bleiben, wollen vnd gebieten wir hiemit ernstlich vnsern Senioren in der visitation vnser Kircken Pfarherrn, vnd andere, recht vnd vleissig zu Instituiren, wie sie lehren vnd vnderweisen sollen vnser Leutichen von guthen wercken, als was die rechten guthen werck seindt, das es ein gepoth gottes sey guthe wercke zu thun vnd nicht in vnserer freyen wilkor (wie etliche schwermer vnd Rottengeister dar von geredt haben) Jtem, wie sie gott der Allemechtige beide hie in diessem leben, vnd hie nach jnn jehnen leben hochlich belonen will, Jeh

wiederumb wie schwerlich auch, so mit vngehorsam, mit gottes verachtung, mit mordt, mit dodtschlagen, mit ehebruch, mit diebstal, mit falscher gezeugnus, mit follensauffen, mit vnzucht vnd andern bossen wercken mehr vmbgehen, gott straffen will an Leib, ahn guth, ahn ehre, ahn gericht, an weib, an kindern, wie den auch gott selbest durch den Mosen drewet Levitici xxvi. Deuteronomion xxviii. Capitel welcher stelen vnd Capitelt, wir wollen auch vnd gepieten dem volcke gottes furcht damit einzubilden, durch vnserere geistlichen vleissig vorzuhalten, das sollen aber vnserere Senioren von den guthen wercken so lehren lassen, das da durch dem glauben vnd rechter zuvorsicht in Christum Jesum vnsern einigen herren vnd heilandt, durch welchen wir vor gottes angesicht bestehen mügen, abgebrochen(!) wirdt, wie es den vnser Ordinarius, jn vnser Reichs kirckordenungh solle wiederumb ein vnderricht geben.

Nachdem aber der mutwille der Leuth gross vnd viel iss, dennoch Christen heissen, vnd der Christlichen gerechtigkeit, als das wort gottes, der Sacrament gebrauchen wollen, So gepieten wir, das vnser Senioren achtung, damit gottes vorachter, vnd andere bosse theter, in der Christlichen gemein nicht geliden, nach die Sacrament jhnen, es sey dan, das sie sich warhaftigen haben gepessert, administrirt werden, prout latius erit expressum in Ordinantia Regni nostri.

Jtem, damit wir vns auch, was vor vnterhalt vmb ihr Lehr vnd arbeit vnser geistlichen haben recht erinneren können, wollen vnd gebieten wir, das vnser Senioren aufs allerforderlichst, was die geistlicheit jeder Person, jn diese vnserm Reich(!) Westergotlandt, jn Stedtern vnd dorffern, jerlicher hebungen hat beschreiben, vnd in ein Buch vor Registration lasse.

Jtem, damit hernachmals bey vnserere Leiberbherchaften vnd nachkommenden, die Christliche Lehr jn

vnsern Reichen, auch guthe zucht vnd Cancellien, vnd ander nottige Empter, durch gelahrte Leuthe moge erhalten bleiben, wollen vnd gepeiten wir hiemit ernstlich, das vnserre Seniores jn Stedtern guthe Schulen, in welchen die jugent moge recht jm guthen kunsten, gottes Lahr vnd erlicher zucht erzogen, vnd also darnach vnseren Reichen nutz vnd dienstbar erfunden werden. Vnd jm fall, das jemand edel oder vnedel, kinder oder freunde der Lahr vnd zucht geneist(!) haben, vnd die selbigen mutwillig aufziehen, vnd nit lernen lassen würden, vnd also mit den jhren, wider das geboth Pauli, jre kinder corrupiren, vnd dem gemeinen nutzen damit nit dienen wollen, denselbigen sollen vnserre Seniores ernstlich vermanen, auch gottes zorn, vnd vnser schwere vngnad dabey anzeigen, wo sie die ihren also würden verseumen, Jn dem auch, das vnserre Seniores mit solcher ermanung würden etwan bey dem halstarrigen wenig hor erlangen, sollen sie es vnserem Conservatorn forderlichst zuschreiben, der sol denselbigen fur sich Citiren, vnd durch vnsern königlichen gewalt, die eltern darzu haben, sie wollen oder nitt, jre kinder leren zu lassen.

Jtem, So sollen auch vnserre Seniores sunderlich guten aufsicht haben auf vnser Hospital, vnd damit die armen nit werden etwan von jhren vorwesern vbersetzet, mit Rechenschafft von jhnen nehmen, vnd abschaffen helfen, das jhnen nichts entrucket bleibe.

Jtem, So gepieten wir, das vnserre Seniores auch achtung geben, vnd beschreiben jn der visitation kalche, vnd andere Silber, so vnser Ordinarien zu Prang der kircken bey jderem Tempel aus vnserm befehlich vorgunt haben, damit dovon nichtes verruckt werde.

Jtem, So sollen auch vnserre Seniores vnsern vollenkommen befehl habern [o: haben], etliche Capellen vnd kircken, auf das, dieweil der geistlichen Personen wenig seind, dennoch vnser arm gottes volck muge gottes

wordt des Feyertages hören, vnd leren, nach gelegenheit, wie es sich bäst [3: best] will schicken, jn ein zulegen die pauren da hin in gottes emptern zubescheiden. So aber etlicher Edell oder vnedell wolten bey jhren gewöniglicken kircken bleiben, den willen wir gepotten haben, das sie sich auch mit Pfarherren, auf das sie nicht so Rohe vnd wilde schir ein jahr oder halbes, an gottes wordt froh hin gehen, vorsehen, bey vermeidung vnser straffe .

Das ist nhu kurtz voffasset, was wir vnsern Senioren zu gewarten, vnd in achtung zu haben, gepieten vnd befehlen, das sie jeder zeit in visitation, auch sunst alle zeit, vleissig bey jhren gethanen eyden beampten sollen, ahne alle gefahr. Vnd so diesem seiner Ampt noch eben die gemelten vürgeschrieben Articulen, etwas mehr nõtich, vnd nur von kurtzheit wegen nit exprimert were, dasselbige soll Clar, hell vnd offenbar genug jnn vnser Reichs kirckordnung ausgedruckt vnd geschrieben bleiben, mit aller vmbstendigkeit, Hir auf wir vnsern vnterthanen allen sembtlich, vnd einem jedern sunderlich, was wirdes, standes odder Condition sie den sein moge, so vns mit eides pflichten verwandt sein, gepieten bey vormeidung vnserer hochsten vngenade vnd halssestraffe, wider diese vnser Ordnung, jnn allen jhren Puncten, Articulen vnd Clausulen nit, noch mit Worten oder wercken sich einiger mass oder gestalt aufzulehnen, sunder jederzeit wehn ehr die vnsern von vnsern kegenwartigen Senioren, oder jhren nachkomen mit diesem vnseren schriftlichen befehlich, etwan durch sie selbst, oder jhre befehlichs Leüt, jn sachen der religion ersucht werden, jhnen vnser Mandaten zu vollenfüren hülff, furderung vnd beystandt leisten zu tag vnd nacht, zu wasser vnd zu lande, vnd jn dem keine ausflucht noch entschuldigung für zuwenden. Daran geschickt vnser ernstlicher will. Datum jn vnserer koniglicher stadt Neylöss vnter vnserem Secret,

Anno Domini M.DxI, Septimo Aprilis, vnsers Koniglichen Regementes jm dreyzehenden.

Nylödöse den 9 April.

Instruction för den tillämnade Conservatorn och religionsrådet i Vestergötland.

Efter en afskrift, förut i Beckii-Palmerantz' samling af »Acta historica», nu bland riksdagsacter i kongl. Riks-Archivet, jemnförd med en annan i Palmsköldska samlingen i Upsala universitetsbibliothek, »Acta ad hist. Reg. Gust. I.» tom. III, pars II, sid. 799 o. f., hvilken senare är aftryckt af Thyselius, l. 1. 2: 122 o. f. Begge äro på dålig svenska och innehålla några påtagliga fel, men de äro de enda kända ex. af denna märkvärdiga handling. Instructionen har tydligen först affattats på tyska (af Georg Norman), men endast ett fragment — ett folioblad — af ett concept dertill, med Normans handstil, är bevaradt i Riks-Archivet bland riksdagsacter. Med ledning af detta blad hafva ett par rättelser kunnat göras i den svenska texten. I tillfogade anmärkningar afser A Riks-Archivets handskrift, P Palmsköldska handskriften, T det tyska conceptfragmentet.

Instruction hwar efter Religions Rådet uti Wästergöthland sig rätta skall.

Wij Gustaff medh Gudz Nåde, Sweriges och Göthes etc Konung. Tillbiude alle och hwar och en Oss Ellskelige Troo Män, Råd och tienare, Riddare och Riddersmans Männ, Andelige och werdzlige, Borgare och Bönder etc Wår gunst och Nåde tillförende. Effter thet att wij oss förmedelst Gudz Nåde och på wårt welles wegne, som wij af Gudz befallning i thesse wåre Rijke lenge sedan företagit ¹⁾ hafwe, till att Predijka låtha, till att lära och administrere frij öfwer alle wåre Rijke, then rätta sanne Religion, som är then sanne Gudz rädduge och frucht, then rätta troo och tillförlåtelse till Gudh, then sanne hörsamheet och kärleek emot sin näste eller Jem-Christen, sampt the andre, ther Christelige Lärdombs nödige Artikler och efter the rätte gamble Fäders Christelige och Apostoliske kyrkiors wijss och

¹⁾ A: förelagt.

arth, med Sacramenternas vthdelning¹⁾ och Bruuk effter Christi inrättning²⁾ och på des wegnar nu att rätt ordinere sådanne saaker hafwe wij med vårt fullkomblige mandat och Edict affärdiget våre Råd, ordinator och visitatores, allestädes i våre Rijke att visitera, våre Andelige Landzsåter att besökie till att lära them och vnderrichta, ther med wor arme vförståndige hoop måtte ther emoth aff them i Gudz ordh rätt vnderrichted warde³⁾, hwilken visitation här nider i Wästergöthland allaredo fulländet är; Så kunne wij hoos oss betenkie och bemerkia, medan genom sådane Gudz ordz vnderichtung dieffullens Rijke förstöret wardher och sönderbrutid, och han effter Skriftens vthwijssningh kallas en Sathan, att han alle Gudz ordning och Regiment till att sönderbryta, sig altijdh aff werldennes begynnelse hafwer befljttat, att ther hoos will högt aff nöden wara en ordning eller ordinantz genom hwilken sådan begynnede Religions saaker i våre Rijge rolige och en godh biståndh winne må och in esse eller⁴⁾ i sitt wäsende bliffua. Ty hafwe wij genom tijdeligit Råd, med vårt Regimentz och Religions Råd, endrechtelige beslutidt, någre wisse persohner, som wij ther till nyttige och troo befinne, till att handhafwa then Religions saak i hwart och ett våre Rijges Episcopat, eller Biskops Stiff, att ordinere, therföre wij och härmedh aff vårt Kongl. wäldh och thetta breeffz krafft och macht, sättie och ordinere till war rätta och sandfärdige Conservator j vårt Konge Rijke(!) Wästergöthland, den strenge, Edle och Ehrlig Oss Ellskelige troo Vndersåthe och Råd, att han af sin högste förmåge, som han nu Oss och vårt vnge lijffs Erffherskap, des och en syndelig Eed lijflig wid Gudh och hans Guddomelig ord sworit och giordt haffuer, att han thenne högbenembde Religions saker i then form

¹⁾ A har orätt: utledning. ²⁾ Handskrifterna hafva orätt: insättning. ³⁾ A: werde. ⁴⁾ Enligt P. A har orätt: alle.

wijs och skickelse, som hans Embete her effter föllgende articuleret worder beskrifwit, trolige skall wara taga och ther utj sig icke giffue, icke gåfwer¹⁾, icke gunst eller någon ting willa låthe förhindre eller afwände.

Först förordinere wij förbenembde wår Conservator till en Religions Råd, then samme saak, som han thet för Gudh, och wår Lifserfherskap, förmedelst sin förnembde gjorde Eedh tenker att answare, och wårt folk will rådeligit och aff nöden wara att förantwarde alle troolige Rådslag, ther med the Gudelige saaker i wåre Rijke måge altijd beständig utan uppror och widerstandh bekrefftiget bliffwe; Och om them emoth worde något af någon Menniskie mothwillige företaget att han det samme i tijdh före att komme, och afwende icke efftertelig befunden warder.

Till thet andra, Ordinare och biude wij förnembde wår Conservator att hafwe sedhan en ganska fullkomen wår Kongelig befallning jurisdiction och domb öfwer alle Andelige och theres Landbönder, som här till hafwa warit Biskopz och Kyrkiolandhbönder i then Religions saak them att döma och rättfärdiga, ther utj jngen ware Edle eller Vedle förhindringh, men wårt Ridderskap honom altijd hielp och troolig bistånd giöre och bewijsa skall, lijka som wår egen Person sielff.

För thet tridie anseende att af förbe:te saaker, och på then gemene grofwe och oförståndige Mans emothwillige och oachtsamheetens wägna will sundelige upseende wara för nöden, warda wij bestedige någre till Seniores Embete, som the nu öfwerfarne Städher utj wårt Rijke, förmedelst wår ordinator här effter alla åhr en reesa vmfare och visitere när them bäst lägligit warder, som wij them tå synnerlige skriftelige befallning giöra wille.

¹⁾ Texten är här i begge afskrifterna corrumperad. Meningen är väl: sig icke genom gåfwor, icke för gunst o. s. v.

Thesseffter ordinere wij och befalle vår benembde Conservatori att han på sådan the Seniore[r]s visitation sunderlige acht gifwer och fljttigt inseende hafwer, ther med the Artikler på Andelig¹⁾ Lärdoms wägne, och andre saaker som then Religion anhenger, som aff vår Andeligheet²⁾ här i Wästergöthlandh liffig är worden beswuren, städes fast och obrutlige hållit blifwa måtte. Och i thet fall att någon af vår Andeligheet³⁾ i sin Lære eller Lefwerne worder³⁾ strafflig befunden, och then samme therfore sig aff the Seniorer icke wille tillbörligen straffa låtha, utan mothwilligare och mehra styfnakade worde, then samme effter thet hans wederwärtigheet aff the Seniorer är worden antecknad och fulkompnet, skall wor⁴⁾ Conservator, för hans ohörsamheet skull oförsummelige antaste, och effter gierningens legligheet⁵⁾ tillbörlige straffa. Men i thet fall, att vår Conservator förmärker, att sådane Andelige personer något mothwilligt moth vår Kongelige Chrono och ståndh, moth vårt Vnge Lijffs Erffherskap, moth these wåre Rijke, med Vprorisk Lære eller desliges fahrlige practicere worder, och saaken icke så slätt Criminalis eller lifsak⁶⁾, utan Crimen Læsæ Magestatis worde, ther igenom thet Kongeliga May:tz ähre och härligheet otillbörlige warder emoth giordt, skall han then samma utan förtöfning⁷⁾ Oss eller vårt Regemente tillskicka

Thesligeste och ther emoth om wåre Andelige någonstedz aff wåre Fougter eller någon annan förmerke sig orätt att skie och theras Tijende⁸⁾ aff Adelen eller bönder them vpphållen eller mothwilligen förhållen [warder], Biude wij, att forberte vår Conservator them sig låther angå⁹⁾, theris klage och käromåhl willelige och fljttige

¹⁾ P: Gudelig. ²⁾ c: vårt presterskap. ³⁾ A: woro. ⁴⁾ Orden: antecknad . . . wor äro uteglömda i A. ⁵⁾ P orätt: lagligheet. ⁶⁾ Handskrifterna här meningslöst corrumperade. ⁷⁾ T: sine mora. ⁸⁾ P orätt: tjdende. ⁹⁾ T: sich der szulbighen annehme.

hörer, och hielper them till rätte, och then brutelige part¹⁾ rettferdiger²⁾, ty att skulle the Andelige Personer, som nu i våre Rijge Gudz ordh Predijke, och så med Gudelige saaker the våre förestå, icke ther emoth med tillbörlige beskärming försedde blefwe, warder hwar och en sky för sådant Embete, och effter thenne tijdh hoos våre effterkommande Gudz ordh oachtsampt och gantz försumet blefwe. Jtem så biude wij och, att förnelte vår Conservator hwilken tijd han aff the förordinerade Seniorer i theres Visitation om hielp anropet och besökt warder, att han uthan förtöfning them bijstånd gör, ther med ingen mothwillige vppsätter sig emoth vår befallning, Jtem så biude wij och, att förbe:te vår Conservator på then dag som wij honom i vårt Rijges ordinantia hafwa bestemmet, uptager aff the Seniorer theres Visitations Regenskap, Relation eller Vnderwijssning på alle saaker och feehl, som sig i thenne vår Rijges kredz³⁾ offtebemelte Wästergöthlandh hoos then Andeligheet på then Religions wägne hafuer [sig] tilldragit, och thet förseglat vår Ordinatori och andre Religions Rådth med forderligaste tillskicke, Ther aff wij hafwe Oss att ihugkomme, huruledes medh then Christelige Läro och ordinantz i vårt Rijke warder afhandlat. Men i thet att sig undertijden swäre Casus eller saaker worde tilldrage på Lärdoms wägna i Ceremonier tijdegärdzwijs⁴⁾ eller Echtenskapz saker, hwilke han sig icke warder nogsam witt(!)⁵⁾ att rätte, thet samme skulle ufördröget vår ordinatori eller Superintendenti tillskrifwas och wijdare ther Rådslagit, och endteligen beslutne worde, och sedan vår Conservatori igen vm tillskickes. Jtem hwilken tijd vår Ordinarius eller Super-

1) T: dasz scultig part. 2) Måste betyda: rättvist straffar den brottslige. 3) Begge handskr. hafwa här det meningslösa: Fredz. T: Creisz. 4) Tijdegärdzwijs saknar motsvarighet i tyska conceptfragmentet. 5) P: wite.

intendent samt sin Adjunct blifwer förskickat aff oss på nytt i the Städher som tillförende visitiret ähre, Vndertijden visitation eller anners i Stifftet om the Religions saak[er] dog at holla, så wille wij att vår Conservator till laglig tijdh och stadh sig [till] them förföger, och thermed hielper att saaken berådslå. Jtem medan våre Rijke (Gudh thes Loff) store och wijde äre, och therfore att förekomma oenigheet i then Christelige Lära, ibland vår Andeligheet, Will wara aff nöden samma tijdh Synodos eller Prestemöthe på plägelig¹⁾ målstadh att holle, ther thå alle bräck och feel i the fyra hufwud-artiklar, på hwilke vår Andelige Kyrkios ordinantz är rättat och stält, som är vm Lärdomen, vm the Cere-monier, eller tijdegårdzwijs, Scholar och universiteter, vm the fattigas försorgning och vnderholdning, vm desse artiklars förber:de bräck och fehl skall ther blifwa hördt, berådslagit, och förmedelst Gudz nåde bettret. Hwar nu och när wij sådana dage worde ut skrifwende och bestimbde, ther skole the Conservatores af alle våre Rijgis Landzänder och samtelig Ordinator och Adjunct(!)²⁾ som [i] thet Religions Rådih tillsammankomme, och först vår alles Kyrkes ordinans, som wij her effter vthgåå låta i prent betänckte äre, fljtelige öfwersee, och i alle Articuler, Clausuler och puncter wäll öfwerwäge, vm the kunne våra Rijger nyttige och effter thes lagligheet drägelige, ther effter betenckie och rådslå, huru then förmälte ordinantz i hwart och ett vårt Rijges Orthländer wäll måge anlagde och bekräftade blifwa. Wijdare och ther hoos våre Conservatores skohle antechna och förkunna alle the bräck ther them äre förekomne, att the Seniorer i theris visitats eller annars vnderwijste thermed wij Oss alle ting kunne rätt ihugkomma, och ingen Mangell och feel måtte blifwa vbetrat.

¹⁾ P orätt: laglig. ²⁾ P: adiuncten.

För det sidsta, medan thet aff Gudh i thet jemmerlige Adams fall är vthförsett att Menniskiornes natur icke alle lijke äre, och för högre förstånd skyll, medt Godz begåfwat, och på dess wegne, någre wåre Lider¹⁾ måge wara fattige, och Christus sielff säger, the fattige worde i altijd hafue vm och hoos Eder, bör af oss [i] Christelig Kärleek then Fattige Lazarum icke förgåte, och therföre oss i thenne wår ordinantz honom angå låta och anamma wille. Thesseffter biude wij wåre Conservatorer, anseendes, att här nidre i Wästergöthland ähr två Hospital eller fattige folcks huuss, som äre i wåre Städer Schara och Nylödöse, att han the samme hielper att hålla wid macht, och i thet han uthspana kan, att the arme folck theris nödtorfft vnderdragen och vndertrycht wore, thet han icke ansee skall, utan sig befijte att bringa thetta igen till theris bruuk, att dhe måge med Math, Öhl och Klåde hafwa en temmelig vnderholdning och nödtorfft.

Thetta är nu korteligen thet wij wår Conservator att taga till ware och i sitt Embete försorge, här med alfwarlige willie wij(!) befallat och budit hafwe, Therhoos wij och alle samptelig, Och hwar och en besynnerlige, som Oss med Eedz plicht tillgifwen och förwandt är, widh wår störste vnådes ogunst och halsstraffs vndflycht, biude thenne wår ordinantz, hwarken med ord eller gierningar emoth att ware, uthan hwilken tijd förmälte wår Conservator eder forfordre²⁾ warder vm bijstånd, Rådth och hielp, natt eller dag, till att vnderhålla i wåre Rijge then rätte sanne Christelige Religion, hörsamheet, frijdh och eenigheet, att i vförsumeligen honom till drage och komme. Och i thet fall att nödtorften sådant kräfwer, att i med honom lijff, lefwerne, Godz och blod vpp att ansette, wår witterlige befallning till att fullkomne.

¹⁾ Så i begge handskr. Tyska handskr. har väl haft antingen glieder eller leute. ²⁾ A: förordne.

Gijfwit i wår Kongel. Stadh Nylödöse, vnder wårt Secret, nono Aprilis Anno etc j thet Femptonhundrade och Fyratijonde, och wårt Rijge[mentz] i thet trettonde.

Nylödöse den 12 April.

Till borgarene i Warberg om deras handel inom svenska gränsen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 43.

Tiil Wardbergz Borgere Aff Nylödisse 12
Aprilis an: 40

Wår gunst etc Wij haffue fått edres scriffuelse godeligen, Vdij huilke i bedie och begäre, ath wij eder gunsteligen vnne och tillate wille handla och wandla mett wore Vndersåter, her wiid grenszerne, effter som i tilforenne haffue wanit [o: wane] warit etc Så försee wij oss, ath eder i then motten inthet synnerligit förbudt skeedt är, annerlunde, vtan ath eder i någen motte forkortadt är thet mygla landzköp, som eder metborgere her i landet bruge plege, i frå then ene gård, och till then annen, emott Swerigis bescreffne lagh och sedwaner, som i tilforende altiit giort haffue etc

Szå kwnne i forthenskuld wäll sielffue tenckie, ath wij inthet yttermere wilkor, eller fordeler kunne jnryme eder, än wore egne landsåter haffue, Doch när i wele bruge en Christelig ock skiälig handell, her i landett, med borgerne i köpstäderne, Ock synnerligen vdij alle frije Marcknader, Dhå skall thet eder vtan hinder vndt och tillatiid bliffua, Ther i eder effter rette wele, Anner swar wette wij icke ath giffue eder på thenne tiidh Datum vt supra .

Nylödöse den 12 April.

Till hr Trued Ulfstand på Varberg, om af hans tjenare utspridda falska rykten, om Herlag Trolle och om Varbergs borgares handel.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 43 v.

Tiil Her Truidt Vulffzstandt . Aff Nylödödisse 12
Aprilis Anno 1540

Wår synnerlig gunst etc Wij haffue fått eders scriff-
uelse Her Truidt, Vdij huilke i först göre edre ent-
skyllinger, ath eders tjänere icke haffue förtt någre
onde eller löse tidender, her emellom rigerne, vtan någre
köpmen, som med skiip i frå Stocholm seglatt haffue,
schulle vtij Lubech haffue sig sådana sznack vndfallit
latiidh ath wij skulle wara her nider dragne, med Ryttere,
Knechter, Skiitt, och andre kriigz tilbehöringh, vdij then
acht och menungh, ath wij wille tage Hallandh och
Schåne jn etc, Szå må i wäll göre edre entskyllinger, i
then motte huru i wele Szå syness oss dhåch ath thet
äre lösze och slige skothzmåll, ther föge grundh haffue,
Ock szynnerligen effter thy ath her pleger icke mong
skiip lope i frå Stocholm, wtöffuer till Lubeck, eller
annerstadz, besynnerligen så tiidt på ååret, som nw war,
når wij droge hiit nidh i landet vtii then starkeste win-
ter, nu effter Julen, Therföre dhå stelle wij sådana
eders entskyllinger vtij theris werde Thernest som i
beröre vm Herlag Trolle, ath han her hoss oss någet
lenge haffuer vppehollen warit etc Huilkit wij ock be-
kenne, Doch ath thet skulle vdij någer ondh acht eller
mennungh skeed wara, thet skall icke bewisas, Och war
thetta orsaken ther till, Fortij ath wij vtij egin persone
droge strax effter Hellige tre kongers tid aff Vpland,
hiit nidh i landett, vtij then acht och menung, ath wij

wilde wara till handels och tals med vår käre Swåger Broder och Nåboo Kon:ge werde tiil Dammarck, eller hans rådt, vpå thetta möte, som her vtij Nylödise bera-mett war, som the godemen, hans Kon:ge Werdis sende-budt Knutt Person och Birge Wulffzstandh, med oss, ock wårtt rådt beslutett hade, Ock effter wij tiil en så-dana rese, vdi wij egen persone fast swage wore, Ther-före droge wij tideligen aff stedt, och hade mett oss huarken vår Cancellor eller andre aff wore godemen ock rådt, med huilke wij sådana szaker forhandla, eller rådzsla kunde, Thetta same och inthet annett war vr-saken ath han bleff fortöffuatt till theris tilkomelsze, Doch fick han korteligen ther effter sziin beskeijdt, Schall thet och annet szådant altiid bliffue oss till thet werste jnterpreteret eller wtttydt, Thå skeer oss i thetta, så wäll som i mongh anner stycker, mygit forkort, Kenne dog Gudh, ath wij fast annat forskullat och fortienth haffue .

Tiil thet siste, vm the swar i begäre på the Ward-bergz borgeris wegna, etc Szå endoch the aff oss föge gott förtient haffue, Szå äre wij doch lichuell tiil friidz, ath the måge haffue theris handell, och köpenskap, med wore borgere her vtij Städerna, och synnerligen vtij rette Marchnadz tider, Men thet the skulle drage alle stadz vtij landett, opå theris suthlerij och bruka Landz-kiöp, eller före the warer aff landett, som her forbudne äre Thet dog icke wore egne vndersäter tillatiid bliffuer, kwnne huarken i eller the begäre, Ther the sig effter rette måge Datum vt supra .

Nylödöse den 14 April.

Till borgmästare och råd samt innevånarne i Jönköpings stad, att på någon tid emot betalning emottaga fem rotar knektar till inqvartering.

Efter originalet på papper i Jönköpings stadsarchiv, vol. 2, fol. 12.

Gustaff medt gudz nåde Swerigis
och Göttis etc Konungh

Wår gunst tilforenne etc Käre godemen wij förskicke till eder 5 roter vtaff wore Landzknecter, huilke wij wele haffue hem till eder liggendis for theris peningar, på någon tiid tilgörendis, Huarföre är wor willie, ati lathe them få for theris peningar theris nödtorffter, i matt, öll oc senger, epter skälige wiisz vpå wore wegna, Wij haffue och så latiit befale them ath the skole skicke siig redeligen emott eder, widt theris liiffz straff tilgörendis, ther i wetta eder effter rette Datum aff wor stad Nylödisze 14 Aprilis Anno etc 1540 vnder wort Secret

Oss elskelige trogne vnderszåter Borgemestere,
Rådt och menigheten wtij wor stad Jöneköping
g[unsteligen]

Lödöse den 17 April.

Bytesbref mellan konungen och Thord Bonde rörande jordegendom.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 45.

Eeth sådana Heffde byte giorde Kon:e Ma:t
medt Tord Bonde Actum Ludosiae 17 aprilis: 40

Wij Gustaff etc Göre witterligit ath wij aff szynnerlig
gunst ock nåde, haffue giort eth retwisth, skäligit och
vpliwst Jorde skiiffte eller heffde byte, medt wår tro

man och vnderszåte Tordh Bonde på Traneberg etc Vdij så motte, atuj haffue vplatiid honom tesse epter:ne godz och gårder, Huilke oss i från kirkior ock Closter vtij Östergötlandt och Smålandt tilfalne äre, effter Vesterårs Recess och Ordinantia Som Först är en gårdh, benempdh Strömesta i Hårdesta sogn i Hoffz Län, skyller v töner korn, ock sex skjllinge trädis pen:r haffuer tilforenne legat vnder Vastena Closter, Jtem en gård Gladenäss, haffuer legat vnder Ruglöse kirke, Renter vj töner korn, och vj skillinge pen:r, Jtem vj gårde i Rampuszberg sogn, benempde Höönäss, skylde vj pund szmör och xij skjllinge pen:r haffue både legatt vnder Vastena Closter Jtem Szande liggendis i Öszboo Renter vi pund szmör, haffuer legat till Nydala Closter, Jtem en gård Broddetorp, liggendis i Gudemszherat, skyller iiij pund szmör, haffuer legatt tiil Vadzstena Closter, Jtem en gård i Hudene liggendis i Frökindzheratt, skyller årligen sex pund szmör, en tunne malt och en tunne haffre, och haffuer legat tiil Gudems Closter, Theremott haffwer han vplatiid, och öffuerantwordet oss, tesse epter:ne godz och gårder, thom han genom lagligit arff skäligen tilkomen är, Som äre först Näsby fyre gårder, huar thera renter halff fempte töne, och vj skjllinge trädis pen:r Jtem en quarn i Tanneforsz, Renter iiij töner miöll, helfftan Rogmiöll och helfftan biugmiöll Jtem en Lyckie och en ström i Tanneforsz som skylde årligen xij skjllinge pen:r Doch på beggie sidor med sådana skiell, wilkor och förordh, ath the same godz, som wij honum, och han oss, nw till eth skäligit och retuisth heffdebyte öffuerantwordet haffue, wij vtij vår haffuende wärie, och han vtij szin, niwte, bruke och beholle måge och skole, med all theris rente, rettugheter och affskyller, Doch huar oss, eller wore ärfwinger, eller honum och hans erffuinger, sådant skiiffte, eller byte, icke legligit wåre, ath holla, eller och, anten for vlige rente, leglighett, eller andre

saker skuldh Dhå skall thet altiid emellom oss och honom, och wore erffuinger och hans, friit och öpit stå sådana heffde skiiffte ath ryggia, eller wij honom eller han oss, med godz och rente, så affleggie, ath wij på beggie sidor till friidz stelte bliffua, Szå ath rente må mett lige rente, effter Swerigis Lagh, forlicht Concordeerat bliffua Och tess till yttermere wisso .

Elfsborg (Mars eller April).

Till Sten Eriksson (Leijonhufvud) och secreteraren Clemet om de kongliga barnens förflyttande från Örebro slott till Kungsör eller Tynnelsö, om deras matordning, m. m.

Originalet i kongl. Bibliotheket, i Engeströmska saml., »Familia Gustaviana», fol. Ett mycket felaktigt aftryck är intaget i N:r 39 af tidningen Allmänna Journalen, 1813. Sedan efter originalet, men till språket moderniseradt, aftryckt i en uppsats af H. Wieselgren i »Saga, Minnesblad från Nordiska Museet» 1885.

Gustaff medt gudts nåde Swerigis
och Göttis etc Konnungk

Wår szynnerliig gunst tilforenne etc Schole i wetta Steenn och Clemett, ath oss förekomett är, ath någon tretto, och buller är ibland thet partij, som schole achte vpå wort Käre vnge liifzherschap på Örebro slott etc Och hwarss skuldh thet mest är, wette wij icke, Therföre är wor willie och begeren, ati granneligen förfare wele, huem som skuldh haffuer, och lathe straffe ther wtöffwer, som tilbörliig är .

Samelunde, Må i och wetta, atuj och Margareta tilszinnes äre, ath haffue barnen dhedan och till Ören Szå wette wij icke, till wisse, huru thet best skee kan antingen till land eller watn, effter wij icke till skiäls wetta, huad före ther vppe är, Men doch på ederss förbättring, szyntis oss lichast ware, ath huar ijsen wore starck, ath the droge Jelmären, vpå en mile när Arboga, och sedan therwtöffuer Moon. Jtem ther som och sziöön

ginge reen, att the dhå ferdas mett her Lars Siggesons skäriebått, när Fagert och stille wedher wore, doch ingelundhe medt szegell, Och motte skepper Anders ware ther hossz, Jtem huar the och skulle drage öffwer landt, kunde dhå barnen alle ware jn vtij Roszbåren, och ther vnder motte ware starke hester, och the som well stiiffue ginge, Och huad heller the droge tiil land eller watn, motte ther ware godh tilsijn medt, ath the bliffue welförwarett, med cleder eth och annet, Fortij then köld och frost her effter är, thet är ganske farligit Och såge wij gerne, ath Frw Ebbe wille och fölgie barnen till Ören mett .

Jtem när Gudt will, the kome fram, motte ther dhå holles godh starck wacht natt och dag, både för eldh och all annen fare skuld Och kunde icke schade, ath ther hoss wore een Rote trogne knecter, med haker Jtem huad dell, såsom barnen fattis will, medt godt fisk, eth och annet, motto dhå i tiidt förfordratt bliffua aff Cammer rådet, Vm huilkit wij thom och tilscreffuit haffue, ath the skole skaffe thenn dell them behoff görs, som gott är .

Jtem så må i ock seija then Dubenheim och Jomfru Margareta¹⁾, ath barnen kwnne få then matt som the haffue lust till, huad thet är mere kött, fisk, eller annet Doch må man förholle them fersk fisk, finske gedder och annen fisk, som them icke bequem är, Och lathe giffua them god Barendt fisk, gode flundrar och spetfisk doch icke formygit luttblött .

Jtem Syness eder och gott ware Steen och Clemett, ath barnen motte kome tiil Tynnilszöö, Ther wore wij och tiil frijdz medt, effter ther är och en lustig platz Doch stelle wij thet till eder, huru eder best szynes

¹⁾ Dubenheim = Gilius eller Gilis Taubenheim, prins Eriks hofmästare. »Jomfru Margareta» var möjligen M. Göransdtr Gyllenstierna, halfkusin med drottning Margareta.

Jtem så sende wij och wore barn her mett någre Pomerantz, Szå skole the icke lathe giffue them ther wtaff alt for mygit i sender, vtan passelig Men wij tro well, thet andre selskap gör sznart ende med thom, få the sielffue rådhe .

Jtem Szå skole i och wetta Steen, ath thenne dreng, hans Gammall, fortöffwadt icke lenger med the breff han senaste bracte emellom eder och oss på wegin, än i 3 wijkur, minus 3 dager, Therföre wåre tilbörlige ati motte aflöse honom for then syndt, Fortij hon wore honom förszwår ath drage till himmelrichis medt sziig Therföre görer thet beste med honom, Fortiter fortiter Datum aff wort slott Elffzburg etc Anno 1540 vnder wort Secret

Oss Elskelig tro Tjänere och Öffwerste krigsrådt Steen Ericson, Muster herre . sampfelt medt Clemett scriffuere, wor Secretario . etc g[unsteligen]

Spår af sigillet finnas.

Nylödöse (i April).

Utdrag af utgångna skrifvelser.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 216 v.

Nylödösse

Jtem breff för Michell Bysseskytte, på en skatt gård vpå Hiszingen, i Lundby, skatt frii i szin liiffz tiidh .

Jtem Forleningz breff för Seffuerin Kiill på Moherade medt all kon:ge rentte .

Jtem forsuarilse breff för en bonde i Walleheret Gudmund Toreson i Lyckie för Fru Elszes Fogte .

Jtem Fougte breff, för Torsten Henricson på Warofttaherat, med biscopz saker, och kon:ge saker .

Vadstena den 25 April.

*Till Henrik Claesson om hertigen af Preussen, borgen af
hr Erik Fleming, m. m.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 46.

Tiil Henrick Claweson Actum Vadzstenis 25
Aprilis An 40

Wår gunst etc Wij haffue fått thin scriffuelse Henrick
aff huilke wij fornummett haffue, huickeledis tu haffuer
öffuerkomitt then Hans Jerich, med the breff, som Hertugen
aff Prudtzen med honum kundskapzwiisz til her Erick
Flemmingh wtsendt haffwer, Tesligeste och the legligheter,
som han for tig bekiendt haffuer etc Szå är thet icke
minne Henrick, än atuj lenge sedan, nog fornummett
haffue, Ath Hertugen aff Prutzen och flere aff hans an-
hangh, haffue både lönligen och openbarligen legatt oss
fast vnder ögenen, och med all the förrädere stycker,
och skalkestycker, som the haffue kunnet affstedt komma,
stådt effter wår och Rigisins schada och forderff som
och nw aff tesse breff och kundskaffter clart för ögen
är etc Szå westh tu och wäll, ath her Erick Flemmingh
är en sielsind ock vnderliig man, ther föge fasthett opå
byggjendis är, Ock forthenskuld kunne wij föge haffua
ath litha eller förlata oss till honum, Ock fructer oss,
ath huar her Erich fornimmer dhet Hans Jerich om honum
sådant bekiendt haffuer, ath han dhå anthen giffuer sig
aff landet, eller och gör oss något annet skalkestycke
Dherföre är wor willie och begären, attu i thenne motte
wilt achte och rame wort beste som wij betro tig vm,
latendis hemmeligen haffue god acht och tilsyn på honum
huad han besteller, huru han skicker siig Ock opå thet
wij motte bliffua aldelis sächre och til fridz for honum,
syntis oss best och rådeligest wara, attu oforsumeligen

wilde hende en sådan fast och nögafftig borgan aff honum, som tu kunde tenkie wij aldels motte bliffua wälförwarede med, så ath han tillstäde bliffuer, till tess han komber sielff hiit wtöffuer och haffuer warit tiil orde och samtals med oss, Och ju förre thet skee kunde, ju heller wij thet såge, och ath han motte stelle the gode-men i borgan och liifte for siig, thom han icke affgunstig wåre, och wille gerne settie vtij någen fara, schada eller nachdell, attu wilt haffua ther eth nøge jn-seende vtij, Vtij thetta ärende synnerligen, och vtij alle andre, ackte och rame wort beste, som wij betro tig vm, Then Hans Jerich må tu haffue hiit wtöffuer med tig, doch aldels welförwaret, effter tu west sielff huad thet är för en listig fogell, Dhet han skulle och komme med monge till tals, thet see wij icke heller för gott an Ther rette tig effter, Wij haffue och så latiid scriffue Niels Grabbe till, ath all then dell, lithet och mygit, som hans karla haffua tagit i från for:ne Jerick ath han skall latha kommatt tig till hande igen, må tu forthenskuld haffuad hiit wtöffuer med tig, till eth wijdere beskeijdt Datum vt supra .

Svartsjö den 9 Maji.

Till fogden i Arboga, Anders Månsson, samt borgmästare och råd derstädes, om transport af tegel från Strengnäs till Gripsholm.

Efter originalet i Arboga stadsarchiv, tom. 2.

Gustaff med gudz Nåde Swerigis
och Götis etc Konungh.

Wår gunst tilforenne etc är wor willie och begiären Anders och j dannemen flere, atj schole forhandle med Borgerne ther j Arboga så ath the oförsumeligen, med så många skiip och skuter the haffua ther for byn, wele

före ij eller iij reser Tegell, frå Strengnes och tiill wor gårdh Gripzholm, Och ju förre thett ske kunne ju heller wij thet såge, Och opå thet all tyngen eller bekostningen, icke aleneste skall hengie opå them szom skipen eller skuterne äghe, Må j for then skuld så lagath, ath sådan tunge må gå vtöffuer all staden, så ath huar och en hielper ther tiill effter som huar haffuer makth och empne till then mere som mere förmåå, och then minne szom minne förmåå, så ath then rige icke sitter mere frij for same hielp än then fattige, Och ath med them szom skipen äge må och bliffua så mygith affslagith j theris fracht eller betalningh, som opå theris anparth vtij sådana hielp löpe kan, Ther j eder effter retta wele, Datum aff wår gårdh Swartzziö 9 dagh Maij Anno 1540 under worth Secret.

Oss Elskelig Tro Tijänere Anders Månson
wår fogte J Arboga samfelth med Borge-
mestere och Rådt ther same städz gunsteligen.

Spår af sigillet finnas.

(Stockholm?) den 28 Maji.

Artiklar, som skulle föredragas i rådet.

Efter originalet i kongl. Riks-Archivet, bland »Rådslag».

Artigkel So die Kun: Ma:t mein gnedigster
herr, Mir beuolchen . vnd darauff zu Ratschlagenn
etc 28 tag Maij anno etc 40

Zum ersten, das man peter von hanober solt beuel-
chen, das Er mit dem, so die Foste [o: Feste?] bawet,
sich befragen vnd Ratschlagen, was vor geschütz darauf
von nöten sein wil, das man dasselbig vorordenet, würt
aber was mangelen, das man dasselbig in der Zeith
dartzu verschaffen,

Zum andern solt man etliche verstendige Manne vorordenen, die auff allen schyffen solten svchen vnd vber slachen, was für geschütz auff ein ygklichen schyff sein sol, Auch was ehs für geschütz vertragen mag, Dassz dieselbigen allenthalben Trewlich auffsehen solten,

Zum dritten haben die Ko:n Ma:t befolchen dieweil nhu die Ku M:t mer schyff bekumen, das man vorschaffen Solt mer geschütz zu gieszen, vnd schmiden bey Zeit, jm Summer

Zum vierthen solt man Ratschlagen vnd vorordenen, das die, so die schyff bauwen nach Calmar verfertigt möchten werden etc

Zum Fünfften solt man denen Fogt nach der Denisch grentz mit dem Ersten zuvorordenen, auch denselben Eyn (Jnstruction) geben, Wie sich die in albegk schickhen vnnnd halten soltenn,

(Stockholm) den 30 Maji.

Anteckningar öfver i rådet förekomna ärenden.

Efter conceptet i kongl. Riks-Archivet, saml. »Rådslage», med Pyhys handstil.

Actum In Consilio 30 die Maij Anno etc 40

Her Kantzler, Stein Erichson Hofmeister Hoffmarschalck

Peter Sastrow dweil ehr hernahmals selbst angesunnen, vf vj pherde sich zurusten vnd Ko:r M gleich die anderen zu dienen sein dinst vff ostern antzugehen vnd vff die handt 50 mark entpfangen Darauff sein bestallung zubekomen,

Die zweij Knechte so jn den eisen liegen vnd die sach nit peinlichen sollen(?) zu burgen handn bis nichts zuschaffen gestadt(?) werden,

Seintemal der andreas bilde jn seinem schreibn die Ko M zur vnbilligkeit mit vnwarheit vast hoichlichen injuriert derhalb jst jm rath bedacht vnd deshalb sehr von nodten sein wil K M ein eignen potten mit schrifftten ahn Ko M zu Denemarken etc abzufertigen vnd obbemelter jnjurien halben auch der vngegründten zunotigung daruber zu beclagen

Burgermeistern vnd Rathmannen der stadt Stockholm angezeigt das der wein auff ein(!) gepurlichen kauff gesetzt vnd verordenet whurde

Der trabant so sich wider den profosen gesetzt ist vff burgen handn bis vf weitem bescheidt genomen wordenn

Die schrifftliche des Koniglichen Reichs Profosenn elag vber den Jurgen Erichson seiner missetadthalber belangende,¹⁾

Waiger sein pasporth

Gilis von taubenheims Hofmeisters Supplication seiner bestellung ausgelegtes vnd aberdintes geldes halben belangent ad Regem

Jn das executorialbuch diesenn articul zu schreiben

Pawel Zebitzer von wegen der ed[el]leute vnter kosnitz vendlein jre bestrickung halben seint jn gnaden zu dismalch jrer bestrickung losgezelet ausgenommen Lorentz(?) von Benewitz Jnen ein schrifftlichen schein ahn das vendlein zugeben

Herman Loden seins abschiedts halber angezeigt vnd sol mit pasport vorsehenn werdenn darauff angelobt ob ethwan ehr bey einem herre wehr der Key K M handeln wolte alsdan jar vnd tag von denselbigen von heute dato ahn abzuziehen vnd desselbigen die zeit auszuenthalten

¹⁾ Otydligt.

Stockholm den 31 Maji.

*Öppet bref för skepparen Olaff Eriksson, att i sin lifstid
fritt innehafva f. d. Svartmunkeklostret tillhöriga egendomen
Liderne, mellan Stocksund och hospitalets afvelsgård vid
Stockholm.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 47.

Breff for Skepper Olaff vpå [en] gårdh be-
nempdh Swartemuncke Closters Läderne Datum
I Stocholm Vltima Maij: 4:0:

Wij Gustaff ete Göre witterligit Atuj aff wor szyn-
nerlig gunst och nåde, Så ock for then lon[g]lige hulle
tro tjäniste skuldh, som thenne wår vndersåte och tro
tjänere, Skepper Olaff Ericson Borgere vtij wår stadt
Stocholm, oss och wårt rige Swerige her till dagz tro-
ligen bewist och giortt haffuer Och än yttermere her
effter bewijse och göre må och skall, haffue vndt och
tillatiidh, och nu medt thetta wort öpne breff vnne och
tillathe ath han sig till gode och vppehelle må och skall,
quitt, frij och vbehindrat niwte, bruke och beholle en
gård benempd Swarte Muncke Closters Läderne her i
Stocholm, liggendis emellom Stockesund och the fatigis
affwels gård i Hospitalet, her i Stocholm, i szin liiffz tiid,
medt alt thet som till same gård nw tilligger och aff
ålder tillegat haffuer, ee huad thet helszt är, eller ware
kan Doch medt sådana skiell och forord, ath for:ne
Skepper Olaff Ericson, skall holle same gård wiid
magt, medt huss och huad annen dell ther tilhörer
Tesligeste åker, eng och all annen gårdzens tilbehö-
ring, ath same heman vdij ingen motte forsuagat eller
förlagt bliffuer Biudendis her med alle ee hoo the helszt
äre eller ware kwnne, som före wåre skuld wele och
skole göre och lathe, ath the icke vdij någer motte göre

för:ne Skepper Olaff her emot hinder eller förfång wiid
wor ogunste Datum

Stockholm den 31 Maji.

*Öppet gåfvobref för Peder Vestgöte, »höffuidzbåtzman», på
en tomt i Stockholm.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 48.

Sådana breff fick Peder Vestgöte på ena tomt
her I Stocholm Datum vt supra [Vltima Maji: 4:0:]

Wij Gustaff etc Göre witterligit Atuj aff wor sziin-
nerlig gunst och nåde Så ock for then hulle tro tjäniste
som thenne vår tjänere Peder Vestgöte Höffuidzbåtzman
vtij wor skiipgårdh, oss, och vårt riige Sverige, her
till dagz troligen bewiist och giort haffuer Och än ytter-
mere her effter bewiise och göre må och skall, haffue
vndt och giffuit, och nw medt thetta wort öpne breff,
vnne och giffue honom till ewerdelig ägo en tomt, med
en huelffd kellere med lengd och breedt, sasom hon nw
ligger och aff ålder legatt haffuer, liggendis her vtij
vår stad Stocholm, i gamble Jacop Lumpes grenth opå
norre sidon, när man will gå nid tiil stränden, Och
nest nedan före her Pauels husz, som nw boor i Floda,
Och opå then annen sidon, nest nedan före ligger en
trä bygning som Niels Olson nw boor vtii, Huilken
tompt oss tilfallen är, effter Mårten Småswen, fordom
vår Fogte i Sollentuna och Valentuna, for thet han icke
kunde göre oss en god regenskap vtaff thet fögderij,
han vtaff oss i befallingh hade, Huarföre biude wij
alle som före wore skuldh vele och skole vt supra .

Stockholm (31 Maji—5 Junii).

Öppet gåfvobref för Holger Olsson Timmerman på ett stenhuss i Stockholm.

Riks-Registr. H, 1539—1541, fol. 48 v.

Sådana breff fick Holger Olson Timberman vpå Steenhuss I Stocholm vt supra Datis I Stocholm .

Wij Gustaff etc Göre witterligit Atuj aff wor szynnerlig gunst och nåde, Så och for then tro tjäniste, som thenne wår tjänere och vndersåte, Holger Olson Timberman vtij wår skiip gård, oss och wort rige Swerige her tiil dagz bewiist och giort haffuer Och än yttermere her effter bewiise och göre, må och skall then stund han leffuer, haffue vnt och giffuit och nw medt thette wort öpne breff vnne och giffue honom och hans erffuinger eth lithet Steenhusz liggiendis her i wor stadt Stocholm Östan till, i Raszmus Pedersons grend, opå Norre sidon, när man will gå nid tiil strånden emellom thet husz som gamble Niels Henricson nw boor vtij, och Rasmus Persons husz med lengd och bredt, såsom thet nw ligger och aff ålder legatt haffuer, Huilkit Stenhuss tilforende haffuer tilhördt Varfrue Prebenda, her i Stocholms Biikirke, Och oss nw, effter Vesterårs Recess och Ordinantia tilfallit är Huarföre biude wij alle etc Supra .

Stockholm den 5 Junii.

Till hr Gustaf Olsson om landsvägar och tillsättande af häradshöfdingar samt deras åligganden, rusttjensten, och upprättande af förteckningar öfver förläningar samt mantalsregister i Vestergötland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 49.

Tiil Her Gustaff Olson Aff Stocholm 5 Junij

Wår synnerlig gunst etc Skole i wetta her Gustaff Atuj sende nid till eder mett thenne breffwisere, wåre

öpne beseglde breff och mandater opå the Landzwäger som forkunnes schole, Same breff må i lathe forkunna, när och huar the behöffues, och så lagat att then Ordinantia, med same wäger, må och så hollin bliffua, Thernest som i haffue latiid giffua oss opå en zedell bescriffna någre godemendz namn, thom eder synes lichast wara ath haffue the heradzhöffdingedöme, som ther i Vester-götland löse äre etc Szå wore wij wäll till friidz ath the same heradzhöffdingedömer beholla motte, Men oss fructer, ath the göre oss föge gagn, huarken i ene motte eller andre, i wette wäll sielffue, som wij tilforene nog beclagat haffue, huru theris sedwane är och warit haffuer, Sielszind och vchristeligen handle the med theris domer the vtaff seije Jtem tilstädie ath Cronnenes godz och ägor formijnskede och med vskälige syner forryete bliffua Och dölie med fogterne alle the skalkestycker, så ath the måge stiäle så mygit the wele aff sackören och annat, ther med see heradzhöffdingerne alt egenom fingeren, huilkit wij effter thenne dag aff thom jugelunde haffue wele Thet i tesse heradzhöffdinge på thet aller skarpeste alffuarligen foreholla måge, Och må i henda en eed, effter thenne Innelucte zedell, icke aleneste aff tesse heradzhöffdinge, som nu tilsatte bliffua vtan jemuell aff the andre, som med heradzhöffdingedömer tilforende forsedde äre, Så atj alffuerligen måge forwette eder med thom, lige som then same artichell vtij Ordinantian formelder och wttrycker .

Wijdere som i wäll wetta huru lunde the godemen jnnan rådz och vtan, som nw nyligest vtij Nylödise forsamblede wore, loffuade och forplictade sziig huar i szin städ, yttermere ath ruste siig vp, än the tilforende giort haffua, och ther tiil ath the wille forbättre theris rustinger, then med så mygit och then annen med så mygit, Och aldelis så skicke sig, ath the wilde sittie wederrede, när the kunde tilsagde bliffua, etc Szå effter wij icke

fulleligen wette, vm ther bliffuer något tilgiort, Dherföre wele wij, tiil thet högszte haffue eder formanet, ati wele än nu lathe scriffua thom ther vm tiil, både en och annen, så wiidt Vestergötland är, Och formaner thom alffuerligen ther vm, så ath the tenckie ther endeligen tiil, eller atuj nödgas lathe tage wore land och Länn igen, synnerligen aff thom, som wij fornimme siig tiil ingen forbettring skicka wele, Vtan alenaste loffua gott medt orden, och göre inthet mere ther effter med gernerne, Samelunde är wår willie och begären, ati wele tilseije menige Adelen och allom thom ee hoo the helszt äre som någre forleninger haffua, små eller store, ath the wele geffue eder sådana theris forläningar, med all theris rente och rettigheter, granneligen bescreffne, effter som eder thet senaste befaledt bleff, med eth beskedeligt mantall på Skattebönder, Cronebönder, Nybyggie, Frelsiszlandbor, kirke, Closters, Presters och Prebenders Landboor, Och ati wele late alle sådana forleninger wtöffuer hele Vestergötland försambla och jnscriffua vdij eth register skickandis oss same register sedan tilhonde Datum vt supra .

Stockholm den 5 Junii.

Patent till Vestergötland om främmande folks färder inom riket, och om landsvägarne till Halland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 50. — Förut tryckt af v. Stiernman, Oecon., 1: 60, med öfverskrift »Patent till alt Westergötland».

Thenne effterscreffne menunng skreffs tiil alt Vestergötlandt Aff Stocholm 5 Junii Anno 40:
Wij Gustaff etc Göre witterligt och Bekennes medt thetta wort öpne breff At effter wij samfelt medt wort Elskelige regimentz råd z rådt, och samtyckie, for menige riigisins nytto, wälfardt och longligit bestond skuld, haffue öffuerwägit beslutid och samtyckt någre stadgar,

puncter och articler, som vtij Vestergötland, och vtij the andre landzender her vtij wort rige, schole holdne bliffua, Och ibland andre articler haffue wij öffuerwägit och bezinnet, hurulunde oss och menige rigit skeer mygin skalkhett, aff en part fremmande folk, huilke effter theris egin willie wancka och draga her jn i rigit och vtaff landett igen etc somblige äre tjänestlöst folk, somblige ståtere, och en part Landzköpmen, och annat löst folk, huilke ibland then menige man mygin lygn och be- drägerij blanda och wtföre, bespeije och forkundskapa tesligeste alle legligheter i landett, Göre mygin dyr tid, effter the ackte inge forbud, vtan före her vtaff rigit oxer, hestar, och alt annet thet som forbudit är, och rigit jngelunde lideligit är, eller vmbere kan, Ock vpå thet sådant, effter thenne dag tillbaka bliffua må, och ath man wetta skall, (så wäll her vtij rigit, som i andre Christne Konnunge riger och Furstendömer) huad folk her drager jn i rigit och wth igen, huad theris werff, ärender, och handlinger äre, huad the före jn vtij landet och wtt igen etc Vm the äre retferdige i theris ärender, eller eij, Dherföre haffue wij mett for:ne vårt elskelige regimentz rådt, beslutid och samtyckt någre menige Landzwäger, emellom the Vestgötische och Hallandske köpsteder, Huilke Landzwäger alle wägfarende, både jnlendzske och wtlendzske, hoffmen, köpmen och andre, schole holle siigh wiid, och icke szökie någre andre bij- wäger wiid straff och peen, effter som vtij Ordinantien formeldes och wtryckes Then förste wäg i fra Halm- stada och till Bogesund, her i Swerige, Löper först ått Gunnetorpz bro, Från Gunnetorpz bro och till Frölunde i Kyndh Ther från ock tiil Örszåss i Kijnd, Från Örszåss och till Vlesziö, Från Vlesziö och till Longem, Från Longem och till Bogeszund och then same wäg tillbaka igen, från Bogeszund och till Halmstad The som wele draga från Bogesund och till Schara, Löper Först wägen

ätth Bliiszberg, Ther från och ätt Faleköping, Från Faleköping och till Schara och then wäg tilbaga The som wele drage från Wardberg, och jn i Swerige, ock till Schara, Löper wägen först tiil Grijmeriidh, ther från och till Broby, Från Broby och tiil Kinne i March Från Kinne och till Kinnerom i Marck, Ther från och [till] Friistadt, Från Friistadt och till Hudene i Giäszenne Från Hudene och tiil Wonge i Sekoneszheratt, Från Wonge och tiil Schara Och then same wäg i från Schara och tiil Wardberg igen .

Een annen Landzweg från Wardzberg och tiil Jöneköping, Från Grimeriid och till Toristorp i Marck Från Toristorp och tiil Örszäss i Kind, Från Örszäss och tiil Tranemo i Kind, Från Tranemo och till Vnderiidt i Moherat, Från Vnderiidt och tiil Jeneköping, och tiil Wardberg igen, Een anden weg från Wardberg och tiil Lödisze jn i Swerige, Först ätt Almynde brecke, Ther från och till Mölendall, Från Mölendall och till Lödisze, och then same wäg tilbaga igen Wegen från Lödisze och tiil Schara, Först till Lärrom, Ther från och tiil Hemsziö Ther från och till Alingzäss Ther från och tiil Herliunge Ther från och tiil Larff, Från Larff och tiil Schara, Och then same weg från Schara och till Lödisze igen Een annen weg från Lödisze och tiil Lideköping Löper först äth Nödinge, Ther frå och till Sködwe, vtij Ale heratt Ther från och till Forss, i Flundre herat, Från Forss och till Birke i Vene heratt Från Birke och tiil Nybro i Åzheratt, Från Nybro och tiil Örszlöse på Cällenn Ther från och tiil Lideköping, Från Lideköping och tiil Schara, Och then same wäg tilbaga igen Wägen som falder aff Norige och till Schara, Först tiil Nafflom szund, Från Nafflom sundh och till Birke Ther från och tiil Nybro Frå Nybro och tiil Lideköping, Från Lidekopingh och tiil Schara, Och then same wäg tilbaga igen

Tesse for:ne menige landzwäger, wele och biude wij, ath alle borgere, köpszwener, fotfolk, hoffmen och alle

andre jnlendzske och wtlendzske, ferdis och resze schole, giffuendis i från beschedelig szwar när the aff wore ther till forordinerede befragede bliffua, huilken thet icke gör, eller någre andre wäger, vtan tesse for:ne sökiendis wårder, och komber ther wtöffuer vtij någon schada eller forderff dhå skole the icke haffua sig i någon motte ther vm, för oss ath beclaga, vtan beholla sådana schada, for theris egin, Doch vndantagendis ath wore egne Landz vndersåter, bönderne for theris daglige liiffznäring och barning skuld, måge jw nytia och bruka the wäger och stiger, som thom till theris arbete nyttige och bequäme wara kunne, Biudendis forthenskul her mett wår Stadthollere, Rithmestere, och the andre godemen, som vtij Vestergötland, på wore wegna, befalningen haffua, ath the i then motten, wele lathe haffue eth gott och nögie vpseende, Latendis och så publicera och förkunna thetta wort Mandatt allestedz, och så offte som behoff görsz Szå ath huar och en må wette sig ther effter ath rette och skicke Ock tess tiil yttermere wisso, Ath wij wele thetta så holles schall, Lathe wij trycke wort Secret her nedan for thetta breff Datum vt supra .

Stockholm den 8 Junii.

Till hr Anders Bille i Danmark, om en fransk skeppare, som lidit skeppsbrott på vestkusten, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 52 v.

Tiil Her Anders Bille . om then Fransman .
swar opå hans breff Datis Stocholm 8 Junij

Wij haffue fått eders scriffuelse her Anders Bille vtij huilke i jndrage någre beszwåringar som wårt krigzfolk, vtij then wiike nu nest för Pasche, skulle bedriffuit haffue, opå en arm, elendig, skiipbruttig Fransman, huilken vtij Bahusz Länn stött hade Ock same wort folk skulle

emott all naturlig skiell, haffue woldfördt honom vtaff kon:ge werdis gebede till Dammareck, och hiit jn vtij Swerige. Och ther till röffuad och tagit honom i frå, alt thet han ätte, mett mong flere onyttig ord, så atui ther vtaff förnimme ath i vtij then motten haffue tagit eder eth swårt och dråpeligit bekymber opå, huilkit eder dog föge hade behoff giordz, Och tesligeste hurulunde then strengiste strenge Riddere, her Clawes Bille, sig så strengeligen, och mett all weluillighett, tilbudit hade, att hielpe, redde och vndsettie same Fransman, som alltiid hans wiisz och sedwane är etc Szå wette wij, käre her Anders, eder icke, på sådana dråpelige beszwäringer, annet ath sware på thenne tiidh, Vtan thet bestå wij, ath same Franszman, på hans egin begäre, haffue wij tilstadt, ath hans godz vndsatt och reddett bleff, huar ock han skulle fortöffuat haffue, effter then Streng Ridders her Claweszes vndsetning, wette wij icke, vm thet hade bliffuit honom, fatig man, alt för longt effter han låg ther, för en openbara strand, och skiipett fult medt watn, Men thet han skulle vtij någon motte, woldfördt, röffwad, eller honom tiil thet ringeste, vtan lige och skiäll ifrå tagit bliffua Thet är icke skeedt Ock förhoppes oss, ath sådant icke heller någon tiidt bewiises skall, Szå skole i icke heller, käre Her Anders, tage oss till mistycke, atuj och i någer motte schriffue, och berette eder, wår sanferdige grund och menung ther vm, Och synnerligen, Ath wij icke förmodet hade, thet i eller flere Dansche men, skulle leggie oss sådana vlemper till, vtan i ellies hade hafft ther vm tess störrer och fastere grund, Ock seije forthenskuld, ath huar i sådant aff eder sielffue tagit haffue, thå haffue i oss thet vsanneligen vpå sagt, som ingen Danneman, Haffuer och någon annen sagt sådant för eder, tå siger eller scriffuer honom thet till igen, ath han haffuer lugit och dichtat oss vpå, som en forwnede Böszewigt, Wij betacke wår himmelsche Gudt,

then oss så forsorgt haffuer, atuj såda[na] behielpninger inthet behoff haffue, När man vm sådana styckier ransaka will, thå tro wij wisseligen, ath the skole finnes fast mere på en annen platz, än her hoss oss, Och Forundrar oss icke lithet, atj wele tage eder sådana fremmande målsmandzdöme opå, och streckie eders Jurisdiction, eller befallning wiidere wtt än hon är, Ther som så skeedt wore, ath kon:ge werdis vndersäter tiil Franckrige någett öffuer skiell eller rett aff oss, eller nagre andre Potentater wederfarit wore (som oss dog icke forhoppas) Så tuiler oss inthet, ath hans kon:ge werde, är nest Gudz hielp aff thet höge förstand och mechtighett ath han szine vndersäter sielff fördädige ock forsuaara kan, haffuendis eders vnsorger, och store bekymber i then motten lithet eller alzinthet behoff, Szå kwnne wij icke heller letteligen tro ath kon:ge werde till Danmark, wår käre Swåger, eder någen befallningh giffuit haffuer, ath offuerfalle oss med sådana studtzige och oformlige scriffuelser, Ther [j] doch huarken grund eller skiäll till haffue, Annen swar kunne wij icke giffue eder på thenne tiid Datum aff wort slott Stocholm vt supra .

Stockholm den 14 Junii.

Bref för borgaren i Norrköping, Halte Åke, på några hus i samma stad.

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet. — Äfven upptaget i Riks-Registraturet H, 1539—1542, fol. 56 v., men der dateradt den 19 Junii.

Wij Gustaff medt Gudz nåde Swerigis och Götis etc Konung, Göre witterligit, att wij aff synnerlige gunst och nåde haffue vntt och giffuit, och nu medt thetta wårtt opne breff vnne och giffue, thenne oss Elskelig Halte Åke, borgere j wår stad Nörköpung någre hwss vdj for:ne Nörköpung, som Hans Tunnebindere tilforenne

tilhörtt haffua, och oss medt Danarff nu tilfalne äre, huilcke hwss liggie sunnan åån, wid kirckegården, och äre bygde på Peder Arwidsons erffuingers tomt, honom och hans erffuinger till ewerdelige äghe, anseendes then hulle tro tieniste, som han oss och wårtt rige Sverige bewijst och giortt haffuer, och än ytermere bewijse och göre må och schal, then stund han leffuer, Huarfore biude wij wåre fogter och embetzmenn, och alle som för wåre schull wele och schole göre och late, synnerligen borgemestere och råd h j for:ne Norköpfung, att the icke j någhen motte göre forbe:de Halte Åke her emott hinder eller förfong vppå for:ne hwss, wid wåre ogunste, Men then tomt som husen stå vppå, ther må han forlige sigh vm, medt them som henne äge, Datum aff wårtt Kon:ge slott Stocholm. 14 Junij. Anno etc 1540. Vnder wårtt Secret

Sigillet finnes quar.

Stockholm den 18 Junii.

*Till hr Erik Fleming om återtagande af vissa för-
låningar, m. m.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 54.

Tiil Her Erick Flemminng aff Stocholm . 18
Junij An: 40

Wår gunst etc Wij haffue fatt eders scriffuelse her Erick, vtij huilke i först beröre vm then forlåning, som wij haffue lathet kennes eder i frå, Ock beswåre eder endels vm Rune gård ath the x:te booll i pargas sogn, huilke Thomas scriffuere vnder Aboo slott haffuer wederkienz, effter i icke haffue seedt ther wårt breff opå, etc Szå effter thet, atj vtan tuill, wäll sielffue dagligen höre och fornimme Ath for thetta szwinde och farlige werdzens löp skuld som nw (ty wer) för honden är, nödgas

wij stedtze ath holle fremmande folk, Ryttere och knechter, med mygin annen drapelig krigzrustning, både tiil land och watn, så frampt atuj wele wette oss, thetta wort rige, och menige vndersåter, före wåre och riikisins widerwertige fiender (aff huilke Gud kenne wij dog alt gott, och inthet annet forskullet och fortiänt haffue) frije, trygge, och forwaredede, Som wij och vtij wor siste scriffuelse endels gåffue eder same menung tilkenne, Och för sådana wichtige och dråpelige orszaker skuldh, forsee wij oss, atj, eller någen annen, oss thet vtij ingen motte fortienckie kunne, atuj haffue lathet wederkennes någre aff wåre Län igen, icke aleneste aff eder vtan aff flere mett, Forty i kunne wäll sielffue beszinne, ath tiil en sådana hoop folk, och swåre krigzrustninger opå går, år och dag, en swår Summa pen:r Men dhet wij sådana swåre Summor hoss eder, eller andre godemen i rigit, läne eller sökie skulle, dhå wette wij wäll, huad vndsethning wij ther bekoma kunne, Dherföre wette wij icke anner rådt, vtan atuj motte sökie hielp ther oss böör, och ther wij oss någen vndsethning tiil ath förmode haffue, som är hoss Cronennes Land och Länn, effter thet ath Cronenes Land och Län äre ther till sticktede och funderede, ath Cronon skall ther mett beskyddet och beskermett bliffua Therföre forsee wij oss, ati eller andre godemen icke med någen skiell kunne fortienckie oss i then motten .

Thernest som i och beröre, vm then Hans Jerichen Hertugens tjänere aff Prudtzen, görendis ederss enthsyillinger, ath eder icke haffuer witterligit warit vm någre scriffter, breff, eller andre stemplinger som medt honum i landet kompne äre Begärendis dherföre atuj icke wille for then saack skuld tilwende eder någen ogunst, eller wrede, vtan nådeligen tilstädie, atj motte komme hiit jn for oss, och göre edre endtsyillinger etc Szå endog wij icke haffue någen ogunste tiil eder, ej heller

någet synnerligit tuiffuelzmåll på eder, i then motten, jcke heller är, vdi Hertugens breff, någon then dell wttryckt, som eder kan fornär wara, Szå forsee wij oss doch, ath vm han, eller någon annen wille än fast komme eder vtij någet vbestond, emot eder rette herre ock Konnung och edert Fädernäs rige, ati än dhå well wette motte, huad i göre eller lathe skulle, effter i haffue doch her vtij rigit arff, egit och mygit gott, vp ath settie, Doch icke tess mijnne, opå thet atuj med eder, vtij thenne saack wijdere forhandle måge, Dherföre synes oss gott och radeligit wara ati med thet Förste wele giffue eder hiit wtöffuer tiil oss Så kwnne wij dhå wiidere tala och förhandla med eder, vm tesse och andre wåre anliggiende ärender, Forty, wij haffue ock så warit tiil tals och handels med wåre godemen, menige Adelen jnnen råd och vtan, både i Vestergötland, Östergötland, Småland och her i Vplandh, så atuj aldellis wette oss forsächrede med thom etc Wilde och så forthenskund gerne, vdi lige motte förwette oss med eder och flere godemen i then landzenden, Dherföre såge wij än nw gerne, ati kwnde koma hiit wtöffuer, jw förre jw bettere Tiil thet siste, The föresläge som i göre, vm Raszborgz Län och the skatte Jorder, som i begäre frelse opå Same föresläge kunde tileffuentyrs wäll wara oss lidelige etc vm same ärender, och the andre, som i röre vm, Ther wele wij wijdere handle med eder vm, när i tilståde komme, ock wette eder eth gott swar och beskeijdh opå, Befalendis eder her Gudh Datum aff wartt slott Stocholm etc

Stockholm den 18 Junii.

Till biskop Sven i Skara om Lasse Pederssons förordnande till fogde öfver biskops- och prestelandbor, samt om bref rörande Högnetorps gård.

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet.

Gustaff medt gudz nåde Swerigis
och Götis etc Konnungh

Wår gunst tilforenne etc Skole i wetta Biscop Swen ath wij haffue skickatt thenne wår tro tjänere Lasse Pederson, till wår fougte wtöffwer the Landbor, som lyde vnder Biscopzstolen wtöffwer alt Schara stickt, och wtöffuer the Landboor, som lyde vnder the Canonier och Prebender som Vacera, och i vtij befallingh her till dagz hafft haffue etc Huarföre är wor willie, ati leffuerere for:ne Lasse Pederson eth clart och wist register eller Jordeboock på for:ne Landboor, effter theris Jordetall, både på them som lyde vnder Biscopzstolen, och the Prebenders Landboor, Och må i så handle her wtinnan, såsom i frandelis wele stå till swars medt, så ath jngen dell blifwer vndandult, ther i aldelis eder effter rette wele Datum aff wårtt slott Stocholm 18 Junij Anno etc 1540 vnder wort Secret

Är och tesligeste wor willie Biscop Swen, atj leffuerere j från eder och Lasse Pederson i hender alle the breff som lyde till Högnetorps gårdh, wij wette wäll, ath så monge breff, som till same gård lyde, Dhå finnes dhe dher i kirkien eller i edre gömer Thet i icke forsume wele Datum vt supra

Oss Elskeliig wyrdelig man Her Swen
Biscop i Schara etc gunsteligenn .

Spår af sigillet finnas.

Stockholm den 19 Junii.

Till Niels Boye om hans förläning, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 55 v. — Förut tryckt af P. Wieselgren, De la Gardieska Archivet, 1: 48.

Tiil Niels Boye Aff Stocholm . 19 Junij Anno 40

Wår gunst etc Wij haffue fått thin scriffuelse Niels Boije, vdiij huilke tu först betacker oss, för thet Land och Län, som tu aff oss i en long tiid hafft haffuer, Och attu tig medt hester och harsk vprustedt haffuer Begärendis for then skuld, at[ui] wele ansee thin longe tjäniste, som tu oss beuist och giort haffuer etc

Till thet förste, som tu berörer, attu vdiij en long tiid same Län aff oss hafft haffuer etc Så kunne wij icke fullleligen beszinne, i hurudane motte tu thet menar, effter tu same Län icke stort lenge hafft haffuer, Och forsse wij oss, attu icke så aldelis vförstondig är, Thet tu jw west, ath wij äre wåre och Cronennes Län mechtige Thom ath förläne tig, och andre, och igen tage när oss synes, Men thet tu berömer tig aff then longlige tjäniste, som tu oss bewiist haffuer etc Ther kwnne wij icke heller annet sware till, vtan haffuer tu lenge tijänt oss, Så forhoppas oss, attu icke haffuer giort thet tilförgeffues, vtan wij haffue och lönt tig therföre, som wij wele bekende wara, Ock kunne wij icke sanningen dölie, attu och tileffuentyrs flere andre aff Adelen, wele gerne haffue mygin hielp och vndsethning, Men thet i skulle göre oss, och Cronon, ther någon tilbörilig tjäniste före, eller lathe eder bruke ther man eder haffua will, Ther till äre, i ganske tröge och vuillige och hollet så före, ath så snart i bliffue giffte, dhå skal thet wara eder strax friit och medgiffuit, ath kriipe öffuer en side, och göre sedan ingen mere tjäniste, Så må tu forlate tig ther till, atuj sådant icke wäll lide eller fördrage

kunne, Och holle oss i then motten wiid the ordt som Christus siger jn Ewangelio ath arbeteren är szin lön werdh etc Så wele wij och gerne hielpe och vndsettie them, som sig gerne wele bruke lathe, Dherføre wette wij icke annen swar giffua tig på thenne tiid, vtan när wij see och förnimma, attu wilt lathe tig weluillig bruka, vtij wår och Cronnenes tijäniste, ther wij tig behöffua kwnne, Så wette wij och huru wij oss, emott tig, holle och skicke skole, ther må tu retta tig effter, Datum aff Stocholm vt supra .

Stockholm den 19 Junii.

Till innebyggarne på Åland om skatten, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542 fol. 57. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 193.

Breff tiil menige man vpå Åland vm theris årlige Schatt Datum Stocholm 19 Junij Anno Domini 40

Wij Gustaff etc Helse eder oss elskelige dannemen alle, Cronenes skatskylloge bönder och menige almoge, som byggie och boo på Åland, Schole i wetta, atuj förstätt haffue, huruledis ther i Åland, med wår och Cronennes skatt vligeligen och vtilbörligen tilgår i monge motte emott then sedwane, som allestedz och meenligen kring om hele ritig göres pleger, Och skeer forthen-skuld i många motte Cronone förnär, som först är, ath en part ther i landet wele skiute sig opå gamble stadgar och middell, som the aff framlidne herrer och konger fått haffue, så ath the icke wele göre, såsom then menige man ther samstedz gör, full skatt, effter Röker, Fulgerder och Markskatter, vtan wele haffue en szynnerlig friihett fram för then menige man, Tesligis och så finnes en hoop, som kallas stadga men, huilke icke heller göre szin rette skatt vth, såsom then menige man, eller såsom

them böör ath göre, vtan göre och så effter en stadga
4 pen:r effter huar szmâ(?) march Huilkit wij ingelunde
lengre tilstädie eller lidhe kunne

Tesligis haffue wij ock förstått, ath en part icke
göre szmör effter marck skatterne, eller ledingelamb,
effter som skatten böör wtt ath gå, huilkit wij icke heller
tilstädie wele, Jtem oss är ock szå förekomett, hurulunde
ther i landet äre en partt, som haffue tu heman, som
aff ålder haffue warit wäll besithne gårdar, huilke the
haffue slagit vnder sziig, och giort ther eth heman ytaff,
ther tilforenne två wälbesithne gårdar warit haffuer
Ock när then rettighet wttkreffwes som bör göres effter
mantalet, som är skiipz ortuger, hestekorn och Lenzmandz
rede, wele the icke göre skiell före meer, än för en gård,
ther the sittie opå, huilkit oss icke heller tyckies skiell
kan wara, Framdelis finnes ther och en part, som aff
gammell Adell kompe äre, huilke för många skiiffter
skuldh så förarmade äre ath the icke kunne eller förmå,
göre oss, och Cronone then tilbörliche tijäniste, som them
bör, och effter som Swerigis lag ther vm wtwise huilkit
oss icke heller står till ath lide, Huarföre är wor en-
delig willie och begären, ati Dannemen alle wele ther
alfuurligen vdiij fortente wara, ath for:ne brister måge
tilbörlichen botade ock förwandlede bliffue, Och ati wele
wara wår fougte och befalningzman i then motten be-
hielpelige och forderlige, så ath wtöffuer hele landet må
then ene göre vtaff lige mygin, och lige godh jordh, så
mygin ock szå stoor skatt, vdiij alle partzeler, som then
annen, så ath then ene icke sitter mere Keijsere frij,
med stadgar, eller andre lösze skotzmåll, än then annen
gör, Tesligeste, ath the frelsis men, som icke formechte
ath vppeholle Cronenes tijäniste, The same måge bliffue
lagde vnder skatten igen Opå thet ath Cronon må än
dhå skee någon skiell aff szame äger Ther i Dannemen
aldelis måge wette eder effter rette Datum vt supra .

Stockholm den 19 Junii.

Till innebyggarna i Helsingland om deras skatt.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 58. — Förut tryckt af P. H. Widmark, Beskr. öfver Helsingland. Upsala 1860, 1: 305, noten, men moderniseradt.

Tiil then menige man I Helsingland om
theris schatt Datum vt supra [Stocholm 19 Junii
Anno Domini 40]

Wij Gustaff etc Helse eder oss elskelige dannemen alle Cronennes skatskylloge bönder och menige almoge, som byggie och boo vtij Helsingland, Ock giffue eder her mett tilkenne atuj haffue latiid förhöra och ransaka wor fougdis Måns Pedersons regenskap, Så fornimme wij vtij same regenskap stoort breck och feell vtij så motte, ath skiöllerne, ther i skole wtgöre Cro[ne]nes skatt effter, the löpe siig icke stortt wtöffuer halfftannat hundrade sköller, wtöffuer hele landet, ther the tilforenne, ock i gammall tiid, som thet nog bewisligit är, haffue warit sex eller Siwhundrade, Ock kwnne forthenskuld icke beszinne huru ther vm är, eller huars skuld thet är, ath skiöllerne så mygit forminskede äre, huad heller for:ne Måns Pederszon, eller andre wåre fougter haffue forszumet ath tale eller handle vm sådant eller och ati sielffue sådant vndandolt haffue, oss och Cronon till en szwår och dråpelig schada etc Huarföre wele wij gerne haffue en sanferdig och beschedelig vnderwiszning aff eder dannemen huru ther vm är, Ock wele tiil thet högzste förmana eder, ati wele tenckie ther alffuerligen till, så ath Cronon må skee sådana skiäll ther aff landet, effter som i gammall tiid skeedt är, så frampt ati icke wele sielffue komme therwtöffuer i någon schada Ther retter eder effter

Stockholm den 19 Junii.

Till innebyggarna i Nordmarken om deras skatt.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 59.

Tiil menige man I Nordmarcken om theris
schat förökilse Datum vt supra [Stocholm 19
Junii Anno Domini 40]

Wij Gustaff etc Wij giffue eder Dannemen, som bygge och boo i Nordmarken tilkenne, ath eders sendebudt haffue warit her hoss oss, och giffuit tilkenne, ath eder tycker wara förtungt, föröke Cronennes skatt mett the oxer, som wår fogte haffuer begäret aff eder, ati wtgöre skole for the szmå kiöör etc Szå kunne i Dannemen thet inthet forundra, atuj wele haffue Cronennes skatt effter skälighet forbätret, så wäll ther hoss eder, som annerstedz, wtöffuer hele rigit skeedt är, effter wij kunne dog föge belathne wara med edre wtsuultne kiör, Veliendis forthenskuld, ati dannemen, skole effter thenne dag wtgöre en gild oxer för huarie ij kiör eller och ij oxer the ther icke så gilde är för 3 kiör, Her wtinnan forsee oss ati ther aff haffue en ringe schada, Szå tuiler oss inthet, ati jw lathe finne eder her tiil weluillige Och synnerligen effter thet, ati sittie ther longt vtaff wägin, i god wilkor och haffue dog ganske ringe tyngte om året, huarken aff oss, eller andre, vtan aleneste eders årlige skatt, huilken dog föge drager, therföre kunne i wäll, vtan eder skada, göre oss ock Cronon så mygit tiil willie, atuj kunne bekoma gode oxer för for:ne kiör, huilkit wij eder altiit til gode betencke wele Ther i Dannemen wette eder aldelis effter rette Datum

(Stockholm) den 29 Junii.

Protocoll öfver rådslag rörande olika ämnen.

Efter originalprotocollet i kongl. Riks-Archivet, samlingen »Rådslag».

Actum jn consilio 29 die Junij Anno 40

Endog, att aff regimentz rådhet, effter all nottorfft disputerat är, hwad heller Kon:ge Ma:t till Swerige wår aller nåd:te herre, tilleffuentyrs mere nyttigt wara wille, att hans Kon:ge Ma:t tilforende (för än med tesse danske sendebud handlet bliffuer) grundeligen wette motte, Om thet forbund metth tesse Lifflandske sin framgong haffua wille, eller ej,

Tesligiste och om hans Kon:ge Ma:t forbide eller forwackte schulle the lubskes och the andre siöstäderss swar (effter som städerne sig tilbudit haffua, att wilia öffuerskicka hans K: Ma:t) Therutaff hans K: Ma:t tilleffuentyrs (för än med tesse danske till någhet beslut handlet bliffuer) någen sanferdig grund få eller affmerkie kunde, hwad heller siöstäderne (effter then dag som the nw i lubke hollit haffua) sig mett Kon:ge Ma:t w: nad:te herre, till gott eller argt inlata wille

Och vm thet icke behöffues schulle, eller nyttigt wara wille, (när Kongen j Danmark worder nw hernest med Key:ge Ma:t, opå then 24 augusti then dag hollendis) att w: nåd:te herre sine besynnerlige ambasater, Dog för sig sjelff mett afferdige schulle, huilke dog icke tillijke mett thenn danske handell, vtan enslige med god skickelighet förhöre schulle hurulunde tesse saker sig vdj grunden begiffue, Och effter thet thesse danske icke haffue giort Kon:ge Ma:t w: n: herre vnderwisning, med någhet thet skin, som man betro kunde, haffuer man kantzwijs befråget j hurudane motte oc menung k: ma:t till Swe: ratificera schulle, opå thet man sedan

kunde giffue w: n: herre sådant tilkenne igen, Ther hans nåde kunde sökie en fordell vtaff, och så med fast beständigere grund med tesse danske handle lata etc Dog ee huru vm alt thetta wara kan, Så är dog for merkelige bewägende orsaker schuld (opå K: Ma:tz vår nåd:te herris förbättring) for gott anseet och beslutid, att then beramede dag i Kalmar, vtan lengre vpschuff schall besökt bliffua, Dog ligwell ther hoss vdj alle motte wäll vpmerkies schall, och j midler tid alle krigz och defension[s] nottorft j rigit vdj ordnung satt bliffua, synnerligen till tess man wisseligen forfara kan, huru tesse saker på alle sider, till frijd eller fegde sig skicke eller tilldraga wele, dog liguell, opå thet att dagen aff beggie parterne besökies schall, och när Kon:ge Ma:t till Swerige haffuer förföget sig nid till Kalmarna, att dagen schall icke än ene gange affslagin bliffua Är så beslutid, Att en scrifftlig ratificacion, vnder tesse två Kongens aff Danmarkz sendebud och amesater, och vnder två aff w: n: herris Regimentz rådز Signeter eller petschaffter schall vpretted bliffua

Men hwar tesse danske sendebud, then dag att ratificera (Thet wij oss dog icke forsee) sig beswäre, Dha må Kon:ge Ma:t och wij alle affmerkie, att the Danske gåå icke än nw mett annet vm, vtan mett skalkhetter och briller, Och sedan må ytermere her vm berådslagit bliffua

(Slutet af Junii?)

Rådets betänkande angående Kalmar slots försättande i försvarsskick, vaktgöringen derstädes, de rike borgarenes förköp före de fattige, slagteriväsendet i staden; jemte diverse edsformulärer¹⁾.

Originalet i kongl. Riks-Archivet bland »Rådslag».

Radschlag vnd ordenung Das Schlos vnd Stadt
Kalmar Belangenth

Radschlagk das Schlos Kalmar Betreffendt

Seindmal diese Konigliche Stad vnd schlos Kalmar von allen oertern zu Land vnd wasser mith der vmbherliegenden vnd anstoessenden thails sehestedtn grenitzt, vnd die Ko:e Mt zu Schweden vnser allergnadigster her sich noch zur zeith gegn denen von Lubeck gar Keinen friedenn vhogewist, weder der vorlauffn vehed noch der zugefugtn jnjurien halber entschaidn, vieleicht doher viel schwerloser practicen gefhar vnd noth jn das khunftig zu besorgen sein whollen, Vnd nachdem ob diesem schlos vnd Stadt Kalmar, als ein orth vnd hauptvhest dieserer grenitz ein merglichs gelegn vnd zubodenckn sein wil, whan auch dieses orts Schlos vnd stad bey zeith jn gouther stedter vnd notturfftig taglicher ordenunge pollicey vnd ernstlichem Regement mith nottvhesten vnd vorstendign beuelchshabern vnd regirern nith bestellet vnd besetzt blibe, so mith beuestigunge, gebuwhen vnd anderer Kriegsnotturfft vnd furradt dero wharnemen, das diese reich dardurch jn gefhar vnd nott (do goth fur seyh) komen muchten, als wir dan jn betrachtunge dieser geschwinden zeith vnd Leufft, mith gehabtem vnserem aindrachtigem radt (jedoch auf Ko:r

¹⁾ Detta betänkande är visserligen odateradt, men tiden kan någorlunda bestämmas genom de öfriga handlingar, som röra de dertill förordnade råds herrarnes m. fl:s resa till Kalmar, m. m.

M. vnsers allernadigsten herren vorbesserung) das Schlos Stadt vnd gebieth Kalmar zur eil jn nachuolgende ordenung gesatz haben,

Anfenglichn, das vber das gantze Lande hochgedachtr Ko:r M. vnsers allernadigsten herren jungst aufgerichter Koniglich r reformation vnd ordenung sal gehorsamlich nachgelebt, dieselbtige mith allem ernst, durch den Koniglichn dartzuuerordentem Stadhalter vnd seine beisitzer nach lauth des bouchstaben, volnstreckt vnd gehandthabt wherden bey schwerer straf vnd vngnad der Ko:n M.

Zum andern

Das ein stadhalter dem Ko:e M. sonderlich zuuor trawen hab, jn aigner person auf das Schlos vnd haus sal vorordenet vnd beediget bleibn, so jn zeith jtzig anstandes vnd friedn, das Schlos vnd stad Kalmar mith alln notturftign vnd vnuormeidenlichn gebewen zur wehr so schleunigst jimmer moglichen ist beubestign vnd fertigen sal lasen, des jm dan ohne saumen von Ko:r M. vnd jren Koniglichn Regementzredten jede dartzugehörige hulff bawh vnd werghkluede sollen vorschafft werden,

Zum Dritternn.

Dieweil alle Kreft vnd starck (mit denen dieses gemein vatterland zuentgegn allen widderwertign vnd entsagten vheinden bey frieden vnd macht sal vnd mous errettet geschutzt, Stede vnd schlosser mith gebewhen vnd jeder Kriegsnotturft vnderhalten vnd bevhestnet werden) allein ob dem Koniglichem gemeinem Kamer gouth gelegen seind, Das demnach durch den Stadhalter vnd seine beisitzer jnhalt der aufgerichter Ko:n M:t ordenunge mith dem aller vleisigsten vnd ernst sal aufgemerckt bleibn, vmb das die Ko:e M. vnser allernadigster her ahn gemeinem dieserer Kron Cammer-

gouth nicht sam zuuor durch die voigte vnd schreibern hinfurter vberschnellet werdt, Bsonder das vmb allerer aufboerunge ein sonderer Klarer Lauther vnnnd vorstendiger auszueg jarlich gemacht vnd darnach auch ein sonderer articulirter auszueg gantz Klar Lauter vnd vorstendig auch gemacht vnd von porcel zu porcel aigentlich vorrechnet vnnnd beweist werde whue ein jedes porcel hin vnnnd wehem es vorricht oder ausgeben whorden, ob auch alles jn Ko:r M. fromen vnd nutz n komen vnd ausgelegt seyh odder nith

Zum vierdten

Als Ko:e M. vnd die hochlobliche Kron zu Schwedn, auf diese stadt vnd schlos ein sondere vortrostunge tragen, demnach von noedten sein wil, das zuuorderst das schlos nith allein zur besatzung entgegn vnd wider jede zuuorsichtliche khunftige belegerung vest, bsonder auch wherlich gemacht vnd zuberaitet bleib, vmb das den vheinden bey den vnfridlichn zeithn, sam jn den Kriegsleuftn daraus khundt vnd mochte zur noth abbruch beschehen, sal derohalben fhur dem schlos vnd platz vberal abgeraumbth vnd geebnet werden

Zum funfften

Das schlos sal mith dem geschutz vnd aller Mundaycey dartzue gehoerig ohne alles saumen zugericht vnnnd fertig gemacht bleiben

Zum Sechsten

Das auf dem schlos mith der prouiande vnd vitalien vleissiger, whan bisher aufgemerkt vnd ein sonderer probanmeister vnd schreiber dartzue vorordent werde, so bey geschworn jren aidtspflichten mith allem ernsth getreulich vorschaffn vnd aufsehen sollen, wie jede proban vnd die vitalien ausgespeiset, vnd das auch die alsambth

jn der Ko:n M. fromen vnd nutzñ, allein zur notturft vnd nith zum vberflus, wem die ghebueren ordentlich ausgelegt vnd geraicht werden auch sonderen vleis furzuwhenden, das vitalien nicht also zu vnnutz vnd jamerlich vorderben, vnd das alles wan das vieg geschlacht zum allervleissigstñ jmmer moglichñ gereiniget zubereitet vnd vorwhart bleibe, Desgleichñ mith allen anderen vitalien vnd probane sal gehandelt vnd zugesehen werden

Zum Siebendñ

Es sal auch ein sonderer zeugwardt vber das geschutzt vorordnet bleiben, der alles geschutz zeug vnd gantze Mundicey getreulich jn gouthr taglichr zubereiteter ordenung vorsorge, vnd alle beraidenschaft zum geschutzt fertig hab, vnd gouth regement halte, jn masen der articul der buchsenmeister vnd veldtschutzen zum holm klarlich ausdruckt vnd besaget, vnd das wuscheransetz Kolbel vnd Ladschauffeln bey einer jeden puchsen bleibe,

8.

Es sal auch der zeugwarth, so ehr mangels ahn der Mundicey hette, dasselbig dem Stadthalter anzaigen, vnd wol achtung habñ das mith allen dingen zum geschutze die notturfft vnd gouther furradt vorhanden seyh,

9.

Auch solle zu tag vnd nacht einer von denn buchsemaistern oder vheldschutzn mith seiner zundtrouthen auf dem schlos beihanden sein einen fewherzeug alweg bey sich jn der taschn puluerkugeln vnd anders dartzue gehorig bey handen fertig haben, desgleichen al anderen buchsenmaistern vnd veldschutzn jre zundtrouten alweg beihanden jn jren losoment beineben einem fewherzeug haben vnd tragen sollenn, ob ethwan vntzuuorsichtlicher ding ein aufgelouff oder lerman entstunde, das sie alsdan

dem geschutz vnd schlos ohne gesaumbth zulaufn sollen,
bey jren aiden

Aidt der buchsenmaister vnd vheldtschutznenn.

Wyr N: N: schweren zu goth jn sein heiligs Euan-
gelium das wir dem Durchlauchtigstn vnd Grosmachtigstn
Landts vnd Kriegsfurstn vnd herren herren Gustaf zu
Schwedn der Gotten vnd wenden etc Konig, seiner M.
Koniglichn vnd furstlichn jungen Leibserbhschaften
vnsern allergnadigstn herren, getreuw hold gehorsam
vnd gewertig sein wollen allen jrer M. Koniglichn ge-
pottn vnderteniglich gevolgn, jrer M. vnd jren Konig-
lichn jungen Leibserbhschaften eher fromen, nutz, n,
vnd gedeyh vnser hochsten vormogen helfenn betrachtn
thoun vnd furderen, allen schadn vnd nachteil helffen
wendn vnnd warnen, Vnd seiner Ko:r M. khunftige
gefhar oder vngedey (whue dero mir wissentlich) nymer
merh vorschweign bsonder jn zeith anzaign, vnd son-
stent alles thuen, was froemen erlichen Kriegslueden
zugehoret, Vnd bsonderlich schiessen das hochgedachter
Ko:n M. vnserem allergnadigsten herren, zue gouth fro-
men vnd nutz, abber den vheinden zue hochstem scha-
den, abbruch vnnd nachteil geraichn mag, nach bestem
vnserem hochstem vorstand vnd vormoegen, auch jn
alweg vnser allergnadigsten herren bessern fromen vnd
gedey vnd der vheinde vngedeyh suchen vnd betrachten
vnd vns sonstent nach dem Koniglichem zum holm auf-
gerichtem der buchsenmaister articulsbriefs gantz getreu-
lich vnd gehorsamlich zuhalten ohne alle gefherde als
vns goth helffe durch sein heiliges Euangelium

Zum achten wie es mith der nachtwacht vnd
taghout sal verordent wherden.

Es sal ein sonderer wachtmaister verordent vnd
beeidiget bleibn, der die wacht jm schlos besetzn sal,

vnd ausrouffn vnd gebieten lasen, So bald wan die nachtwacht besetzt, das vmbher dem schlos auf allen anstossenden vnd begriffenen pletzer, sich ein jeder wehr dero auch sein mag alles vngeburlichn geschray, aufrhuer oder emporung enthalte bey Leibsstraf,

Vnnd morgendes ehe die pforten jm schlos geofnet, vnd ehe die nachtwacht abgehet, zuuor allenthalbn sich vleisig jn allen winckln vmbsehen, ob ethwan jemande sich vmbher vorstecht hab, Jdoch sal kein nachtwacht des morgendes gegen dem tag abgefhueret werden, es sey dan zuuor alweg die vnder der schlosphorten die taghout besetzt vnnd aufgeschlossen,

Des gleichn sal auch kein tag wacht abgan es sey dan zuuor die nachtwacht besetzt,

Die taghout sal auch gar niemandn so auf dem schlos nith sonders zuschaffn oder hinnauffen vorordenet oder eruorderet seih, ohne furwissen des stadhalters auf dem schlos einlasen bsonder zuvhor jderman ansagen, vnd das gahr kainer ainige gewehr weder kurtze noch lange mith sich jn das schlos trage bey schwerer der Ko:n M. straf vnd vngenade,

Jtem es sal auch keiner jn der nachtwach noch taghout fur sich ein andern zuwachs oder zuhuten ohne ehafftige nott vnnd vrsach bestellen,

Vnd ein jede nachtwach sal allein auf eine halbe nacht besetzt, ain thail fur das ander nach mitternacht wachen, vnd das auch vmb vermeidung allerleyh gefhar willen, gar keiner wissen sal, mith whem whan oder ahn welchem ort ehr die nacht wachen sal bsonder das der wachmaister alle wache selbst gleichlichenn vf das aller fursichtigs jn gouther ordenung vnd gebrauch halte vnnd bestelle

Auch sallen bis auf weithern der Ko:n M. endtlichen beschaidt dreyh rotten Knecht sambth dem vhendlein vnd regement alhier zu Kalmar liegen bleiben, So auf

das schlos vnd stadt mith aufmerken sollen, vmb treffentlich bewegender vrsach willen,

Zum neunnden

Al die jm schlos sein oder bleibn sollen jn gesambth schweren also

aidt

Wir alle jn gesambt vnd sonderlich schweren zu goth jnn sein heiligs euangelium, das wir dem allerdurchlauchtigstn vnd Groschtigstenn Landts vnd Kriegsfursten vnd herren herren Gustafn zu Schwedn der Gotten vnd wenden etc Konig seiner M. Koniglich vnd furstlichen jungen Leibserbherschaften vnserm allergnadigsten herren, dieses Koniglich schlos vnd stadt zu vheren gedey besten nutz vnd schutz al seiner Reich Land vnd Luede haltenn vnnd bewahren, Dar bey al vnserer eher Leib vnnd Leben Ritterlich vnnd manlich getadten getreulich aufsetzen vnd wagenn wollen, sam das boes als das gouth zur nodt gern gehorsamlich vnd williglich gedulden, bey diesem Haus vmb vnserer von goth geordenter obrigkeit vnd vnserer allergnadigsten herren willen des die Kristh vnd erhenliebende Kriegesmanne, bey dieser Loblichn vorsamlunge andtweders genesen oder Leben vnnd sterben, vnnd dieses schlos vnnd stadt sonstent nijemandt anders, dan allein hochgedachtr Ko:n M. vnd seinen Koniglich vnd furstlichn jungen Leibserbherschaften zum besten halten, Vnnd auf Jrer M. eruordern widerumb also gantz getreulich vberantworten, vnd sonstent allen vnnd jeden vnseren vorordenten beuelchhabern jn jeden jren gepotten gehorig geuolig vnnd gehorsam sein ohne alle geferde als vns goth helffe, durch sein heiligs Euangelium

Desgleichenn sollen die jenige auch ein sonderen aidt leiplich schweren so die vitalien vnd probiant vorsorgn, auch so zu den pherden verordnet vmb das jm fhal der

nodt jn allen dingen gouthen fouradt baide zu lueden
vnnnd pherden beihanden vnnnd zur steidt seyh,

Aidt der so die probian vnd vitallien jn vor-
wharung vnd gouter achtung habn sollenn.

Jch :N: N: schwer zu goth jnn sein heiligs worth
das jch alle vnnnd jede probian vnnnd vitallien wie die
auch jmmer genandt werden oder nahmen haben moegn,
vnnnd so zu diesem Koniglichenn schlos Kalmar baide zu
denn friedtlichn vnd khunftign Kriegszeithen gehorig
vnd von nodten sein, gantz getreulich vorwharen, vnnnd
furstehen, auch vorfuegn vnnnd schaffen wil, das sie
gantz vnwandelbar vnnnd mith allem vleis zubereitet vnnnd
vorwharet bleibn sollen, damit hochgedachter Ko:r M.
vorordent Kriegsvolg, vnnnd die bestelte person jn den
belegerung, auch die andere tagliche arbeiter nith eth-
wann durch vorwharnlosung vnd vnachtsamheit der
vittallien jn beschwerliche Krangheit vnnnd schwachheit jrer
leib fallen, Dardurch die Ko:e M. vnd jrer M. Konigliche
vnd furstliche Jungeleibserbhschaften vnd diese reich
jn zeith der belegerung jn ein [vn]vberwindtliche gefhar
vnd nodt muchten boeslichen aufgeopfert vnd vorradten,
auch die jenige so jm schlos liegen jrer leib vnnnd ge-
sundtheit entraubt vnd gemordet werden, Darfur jch
dan mith hochstem meinem vormogen vleis muhe vnnnd
arbeith zu tag vnnnd nacht gehorsamlich gerne trachten
vnnnd obsein wil ohne alle geferd vnd argelist als mir
goth helfe durch sein heiligs Euangelium

Beschlos

Ob aber jemand dieser hiezuorangezeigten articul
ainen odder merhn, aus fursatzt freuentlich vberfaren
wurde, Wehr dero auch jmmer sein oder nahmen habenn
mocht, gar niemanden ausgeschlossenn, Derselbig sal
nach erkenntnus des Koniglichenn Stadthalters vnd der

andern beuelichshaber auf dem schlos nach gelegenheit
vnd gestalth der sach vnd person Sonder alle gnade
strenglichenn gestraffth pleiben

Radtschlach vnd ordenung die Stadt Kalmar
Belangendt

Vnd nachdem vns Rethen von dem gemaine armen
burger mergliche Klag eingeprecht wordenn, wie das der
gemein armer mhan von furchtwegenn der reichen (so
allen handel allein vnder sich schlagen) jre obligende
hohe dringend noth, auch der Ko:n M. der stad vnd
gemaines nutzen jamerlichen vorderbe, abnehmen vnd
vngedey ohne treffenliche khunftige gefhar nith wol
klagen noch offenbaren dorft, vnd sonderlich wie das sie
jre leibsnarung vnd taglichs brodt, vmb der Reichen
vmbherstreigendes furkoufswillen nich merh erwerben
Konnen, vnd also von gedrang vnd armut wegen diese
Konigliche stadt jre aigne haus hof acker weiber vnd
Kinder laider vorlauffen mûsen, whue dem jn zeith mit
vorfanglichem fruchtbaren Radt vnd ernsth nicht furge-
trachtet, vnd vhon Ko:r M. sondere ordenantz vnd
gouthe pollicey aufrichten whuerde, Whann dormit die
armuth der Ko:n M. jr Kriegsvolgk vnd zur nodt sich
mith aufhalten vnd daruhonn taglichs Leben vnd er-
halten sollen, Dieselbtige vitallien werden alsambth durch
die voigte vnd merh andere (so gemeinem nutzen von
Ko:n M. vnd jrer amtswegenn billicher furstehen vnd
das vorpieten sallen) aus diesen Reichen vorfuret, auch
alles Rindtwieg der mehrertheil durch die Reichsten
jnn der stadt abgeschlagt vnd aus dem Landt vorschickt,
vnd mith anderen mehrern vnzimblichen furokaufen dar-
durch gemainer nutzt gar vndergedruckt vnd oede wirdt

Demnach zu aufnehmen gedey vnd wolphart gemaines
nutzn frieden vnd ainigkeit, habenn wir Rethe doch auf
Ko:r M. vorbesserung fur gouth vnd nutz angesehen,

betrachtet vnd vorordnet, das der Koniglich Stadthalter ob der aufgerichtenn proclamirten Koniglich ordenung vestiglich vnd mith ernst halten, die stadt gleich sam jnn der schlosordenung verordenet, mith dem gebewh beuestigunge, vnnnd der wacht sal bestellen vnd vorsehen lasen, bey der Ko:n M. schwerer straf vnd vngenade,

Zum andern.

Das von der merglichenn vnreylickait vnd treffentlichen gestancks wegen, ein gemein schlachterhaus oder zway bey dem wasser aufgericht bleib, darjnnne ein jeder, wehr dero auch jmmer sein mog, von den burgern vnnnd jnwonern alles vieg offenbar schlachten vnnnd metzgen sal, auch jn der stadt einer Sonderlich dartzue beändiget werde aufzuschreibn, wie viel ein jeder des jars schlachten las, vnd das hinfurter niemand jnn seinem Haus jn der stad schlachten sal bey Leibs straff, vnnnd alle strassen rayn gehalten,

Mith dem furkauffen auf den vmbherliegenden Dorffern sal es wie in der ordenantz klar ausgedruckt wirdt, allenthalben gehalten, vnd ein jeder so dieselbige vberfaren wirdt ohne alle genade gestrafft werdenn,

Stockholm den 3 Julii.

Till konung Christian i Danmark, svar på hans framställningar genom de danska sändebuden.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 59 v.

Tiil Konungh Christian i Dammarck, medt
Her Holger Gregesson . och Antonius Brusck
Datum aff Stocholm 3 Julij 40

Wår wenlig och kerliig helszen, mett huess mere kiert, och gott, vdiij wår magt och förmogenhett är, til-

forenne etc Stormechtigeste Furste, käre her Swäger, Broder, och besynnerlige gode wen, Wij haffue eder kerlighetz Ambasers och sendebudz, her Holger Gregessons och Antonius Brusches, alle theris werff och ärender, (huilke E: k: en part genom scrifftlig Instruction, och en dell genom muntlig vnderwisning tiil oss afferdiget haffuer) theris jnhold och menung, effter all nödtorfft förståndet, Och synnerligen, ath E: k: för the förtälde bewägende orsaker skuld, then beramede dag, for then bestempde tiidh, opå andre orter eller platzter, än i Kalmarna, mygit heller besökie wille etc

Ther opå wij vdij sanning E: k: icke förholla kunne ath opå thenne tiid, för många wore dräpelige, och wichtuge ärender och förfalder skuld, then forbe:de dag ath förkorta, eller på någon annen platz, än tiil Calmarna, ath leggie, oss icke mögeligit wara will, Tesligeste som E: k: vdij en nåburlig och godh menung, hoss oss haffuer besökie latiid, Om wij med E: k: then fridlige anstand (som E: k: med Keijserlige Ma:t bewilliget haffuer) mett ratificera wille, etc Så effter thet, ath i frå E: k: ingen synnerlig vnderwisning, eller någon skyn(?), [o: skriffuelse?] ther man kunde fulleligen förlate siig till, oss tilkomett är, medt huad conditioner, Forma eller menung, forbe:de friidlige anstand, vtan fara, skulle ratificerat bliffua, Dherföre haffue wij på thenne tiid, med wort Elskelige Riikisins rådt, ther opå icke anners korteligen beslute kwnnet, Vtan i så motte, ath när wij, eller beggis våre rådt, nw tilsamens komma i Calmarna, Dhå wele wij wenligen, gruntligen, och effter all nödtorfft, forhandle och tractere med E: k: eller E: k:tz rådt, vm thetta, och andre flere ärender, som oss, och beggie våre riger anliggende äre Thetta wij E: k: tiil eth geenswar, icke haffue kunnet forholla latiid, huilkin wij öffuerbödig äre, ath bewise all broderlig och nåburlig willie och Wenskap Datum vt supra .

(Stockholm?) den 4 Julii.

*Anteckningar, förda i rådet rörande tillsättande af åtskilliga
embetsmän och tillfälliga förtroendeuppdrag.*

Conceptprotocollet i kongl. Riks-Archivet med Pyhys hand, bland »Rådslag».

Actum in Consilio 8 die Julij anno 40:ten

Koniglicher Stadthalter,

Abraham Erickson, sal mit sambth dem amijral jede
sache was jn der stad vnd vffm Schlos behouff mith aus-
richten vnd Radten

Schlosvoigt,

Thure Person sal mit radt des Stadthalters vnd
vbristen amiral jede sache phlegen vnd beradten

Cammerredt

Peter brad

Heinrich Clauson, haben zu jren adjuncten vnd bei-
sitzern 2 monatlang,

albrecht Trol

Byrn Person

Darnach nechst 2 monatlang

Gabriel Cristiern[son] vnd

larentz Turson

Vber die pauren wes auszurichten

jn Neukopings lehn

Her Knut Anderson

Her Joens olson

per Brundtson

Jn westeras vnd Dalen Lehen

Joen olson

Per hansen

oel Juerson

Matz Korninck

Jn helsinger landt vnd vblandt

achsel anderson
Jacob weskyte
Steffan Hindrichson

Jn ostergutlandt

her Mons Johanson ¹⁾
Achsel Erichson
Schwandt Stuer

Schmolandt

her thure trol
Germun Schwenson
Jens Larson

Finlandt

Jn Sattegunlandt lehen vnd osterbodden

Jons Knudtson
Jons Weskite

aboe Lehen

Torsten Salmenson
thomas Joenson

Jn Ratzeborge lehen ock borge lehn vnd Wiborges
Lehen, vnd Nieschlots lehen

Nillies Grabbe
hinrich schriouer vff ionsbue
per schriouer
Joens schriouer

Jn Dagesterlandth ²⁾

Byr[n] Klauson
Erich sporre

Vff alandt

oloff trodtson zusambt andern Ed[el]leuten da vffm
landt besessenn der Namen vns vnbewusth,

¹⁾ Utstruket. ²⁾ Tavastland.

Diese sollen nach Kalmar ziehen

her Kanseler, her Stein Erichson her las Siggesson
her Johan Turson her Kristoffer anderson Klement Se-
creterer her Holger her Karl Erickson her Birge Nilson

Jn westergötland

Daselbst ist das k Regement zuor notturftiglich
besatz da bey es zu bleiben wir dismalch vor hoch ge-
radten angesehen

Stockholm den 8 Julii.

Instruction för Niels Svensson, fogde i Mark.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 60 v.

Memoriale på the articler som Niels Swenson
Landzfougte j Marck schal fliteligen vinleggia siigh
vm ath bestella Datum Stocholm 8 Julij

Först ath Niels Swenzon fliteligen och effter szin
ytterste förmåge, sziig winleggia skall, på kon: M:tz,
wor aller käriste nådigiste herris och Riigisins besta, och
vtii alle motte wara h: kon: Ma:t huld, trogen och ret-
rådiig, hans nådz frome, beste, nytte och gagn, altiid
troligenn fordra och fremia, schada och nachdell vtij
tiidh och time wara och affwenda .

Ock effter then leglighett, som siig nw begiffwer,
ath Kon: M:t wor nådigiste herre skeer szå mygin skalk-
hett och Förräderij aff then Dansche och Holster Adell,
huilke ther stå h: kon:e Ma:t och thetta rige, effter liiff,
äre, godz och all welfardt, Thet hans kon: Ma:t dog
alriig forskullet eller fortient haffuer, Dherföre skall
Niels Swenzon altiid haffue szine wisse budt och kund-
skaffter jn vtij Dammarck, thet ene effter thet annet,
och lathe granneligen förfara och förkundskapa vm alle
legligheter .

Först [huru] mygit krigzfolk Ryttere och knecter Kongen i Dammark haffuer, huar the liggie i Städerna .

Jtem huad rychte och skrij ther går i Dammarch vm vår nådigiste Herre .

Jtem vm kongens kriigzfolk i Dammarch bliffua lagde någett när, hiit jn mott Grentzen i Städerna, eller huru ther vm är .

Jtem vm kongen i Dammarck lather tage någre flere Ryttere ock knecter an .

Jtem huart hedan kongen i Dammarch will med thet kriigzfolk, han haffuer .

Jtem vm kongens Örligz skiip i Dammarch vtrustede äre, med alle krigz tilbehöringer, och huart hedan the löpe wele .

Jtem när någet herremöte i Dammarck hollit bliffuer, ath han dhå legger szine kundskaper ther opå, ath lathe förhöra, huad ther handlas eller beslutes, ath wor nådigiste herre motte och så få wetta ther någet vtaff

Jtem huad Truid Gregeszon bedriffuer eller huadh hans handell är .

Jtem ath han jngelunde tilstäder någre Danske fougter ath draga jn vtij Marck, eller Kijndt, eller ath the skole haffue theris budt hiit jn i landet, tiil ath vpbera ther någon dell aff the Danske herremendz landgille hoss theris bönder .

Jtem ath han icke heller tillater the Wardbergz eller Halmstade borgere, ath draga her jn i landett, huart them synes, till ath bruka landzköp och andre skalkestycker her i landet, som the wane äre, vtan alenaste är thom förloff giffuit ath draga hiit jn i Städerna, vtij alle frij Marchnader

Jtem ath han jngelunde heller tilsteder någon her jnrigis, huarken Frelszman, Fougter, köpstadzmen, prester,

bönder eller andre, ath före her vtaff rigit någre förbudne warer, som äre hester, oxer, och swenst mynte .

Jtem ath han skall haffue någe vpseende på thet tjäniste löse folk, och andre ståtere, ther wancke pläger, i for:ne herrade, tagendis them vtij bestrickning, så lenge man retteligen kan förfara huru vm theris saack är Och skall han haffua vtij tesse articler råd med Stad-holleren .

Jtem ath han skall och haffue befallningen wtöffwer V: N: herris Landboor i Halland, ther egenom kan han och leggie szijne kundskaffter wtt

Jtem han skall icke heller tilstädie, ath någre godz eller gårder, vtij for:ne herrade, schole ryckte eller rappede bliffua i frå kirker, Closter eller prebender

Jtem ath Cronennes skatt må redeligen, effter Jorde-talet och Mantalet, wtgiordt bliffua

Jtem han skall icke heller tilstädie, ath någre nye gårder bygges schole på Cronennes äger, eller konnungz almenninger, med minne thet skeer Crononn till godo, och icke frelset eller någon annen .

Jtem ath han skall wetta göre jn vdij wor nådigeste herris Cammer, för sådana nybygde gårde, godh och clar regenskap

Svartsjö den 10 Julii.

Frihets- och frälsebref för Lasse Karlsson på tvenne gårdar i Gällstads socken, Kinds härad, Vestergötland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 62.

Breff för Lasse Karlson j Randewägh, vpå hans Frelse datis vpå Swartesiö 10: Julii

Wij Gustaff etc Göre witterligit ath thenne wor tro man och Vndersåte, Lasse karlson i Randewäg, haffuer

giffuit oss tilkenne, ath han och hans hustru ägo 2 eller 3 gårde theris rette arff och gammell Adell, etc Ändoch ath han för Ålderdom, och fatigdom skuld, icke formechter ath vppeholla Cronone, aff for:ne gårder, then tilbörliche tjäniste, som honom med rette borde, Ock the godemen i Vestergötland, som befalningen haffue, wille for then skuld leggie same gårder vnder skatten igen effter som Swerigis lag clarligen ther vm wtuisse, Huarföre han ödmiwkeligen haffuer fallit jn tiil oss, och begäret, ath han sådana frelse, för sig ock sine barn, nivte och beholle motte, etc Huilkit wij ock aff wor synnerlig gunst och nåde, och for then weluillighet skuld, han oss nw bewiist och giort haffuer, vnth ock tillatiid haffue, och nw medt thetta wort öpne breff vnne ock tillate, vdijså motte, ath forbe:de Lasse Karlson, och hans echte barn, effter honom, måge och schole nivte, bruke och beholle tesse effter:ne 2 gårder, vnder rett frelse som han, och andre Frelsismen, theris godz och gårder her vtij rigit tiil thenne tiid nutid och brukat haffue, som är forbe:de Randeweg och Saxeriid, vdijs Gielsta sogn i Kijnd, Och haffue wij ther tiil giffuit honom och hans barn frij för all Cronenes tjäniste aff for:ne gårder, så lenge the leffue Och ther till ath någre aff for:ne Lasse Karlszons barn schole bliffue nämiste, för lige och skiell, ath besittie for landboor vppå the två gårder, som wij aff honom fått haffue, Huarföre biude wij alle, ee hoo the helszt äre eller ware kunne, som före wåre skuld wele och skole, göre och lathe, synnerlige wåre fougter och embetzmen, ath the icke i någor motte göre forbe:de Lasse Karlsonn her emott, hinder eller förfång wiid wor ogunste Datum vt supra

Svartsjö den 15 Julii.

Förläningsbref för Peder Brahe på Gudhems härad och Gudhems kloster.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 63. — Förut tryckt af Thyselius, Handl. t. Sveriges Reform.- och Kyrkohist. und. kon. Gustaf I, 2: 137.

Forleningis breff For Peder Bragde vpå Gudems-herat och Closter medt landborne Datum Swartesiö 15 Julii

Wij Gustaff etc Göre witterligit atuj aff wor szynnerlig gunst och nåde, Så ock for then hulle tro tjäniste, som thenne oss Elskelig tro tjänere Peder Bragde, oss och wort rige Swerige her tiil dagz bewist och giortt haffuer Och än yttermere her effter bewijse och göre må ock skall, haffue vnth, ock Förlänt, och nw medt thetta wort öpne breff vnne ock Förläne honum Gudems-heratt med all kon:ge rente, och Gudems Closter, mett alle the landboor ther vnder liggia, ee huar som helszt the her i wort rige belegne äre, med all theris vtskyllan, lige som Olaff Pederson på Biurom them her till hafft haffuer Doch wele wij för oss thet förebehodet haffue, ath wore egne Fougter wtöffuer Biscops sakerne, ther i Vestergötland, skole haffua ath skaffa och vpbera all Biscopz gestning, Biscopzsaker, och konnunglige saker, samfelt med gårdestedzlöre och huse röte, med for:ne Gudems Closters Landboor, så wäll som medt flere Closter Landboor ther i Vestergötland, vtij huad herade the helszt belegne äre, och wore fougter skole wetta ath göre oss årlig ther en god regenskap före jn vtij wor kon:e Cammer

Dock skall for:ne Peder Bragde giffua oss thenn årlige szmör Taxa vtaff for:ne Gudems Closters Landboor rente, såsom Olaff person her tiil giort haffuer, Ock skicke oss tilhonde eth wist och rett Mantall på forbe:de

Gudem Closters Landboor, och huad som huar och en årligen giffuer i Landgille, Tesligeste skall for:ne Peder Bragde ock forplictig ware, ath lathe siig weluilligen bruge, vtij then befalning han nw är, och i alle andre wore anliggende ärender, effter hans ytterste formögenhett och Förstandt. Huarföre biude wij alle etc vt moris est

Svartsjö den 19 Julii.

Till hr Gustaf Olsson om de allmänna landsvägarne i Vestergötland, frälsets rusttjenst, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1541, fol. 63 v.

Tiil Her Gustaff Olson swar opå hans breff datis Swartesiö 19 Julij

Wår etc Som i scriffue oss till her Gustaff ati haffue latiid förkunna the almannelige Landzwäger ther i Vestergötland, som wij ther vm scriffue eder till senast Thernest ati nw i Schara om Prestemotit, wele och så lathe wtropa wort mandatt om same Landzwäger och Landzordnungen, som nw senast i Lödisze, vtaff oss, regimentz rådet och menige Adelen samtycht ock forseglid bleff, Tesligeste ati och så på same tiid alffuerligen wele förhandla med heradzhöfdingerne ther nidre vm then eed ock forplictelse, the eder på wore wegna göre schole, ath the vdij alle domer och saker skole handle redeligen Jtem ati ock, på same tiid, wele alffuerligen holle menige frelsit före, ath the än nw skole tenckie till ath ruste sig better, än the her till giort haffue, ock aldelis sittie wacke och wederrede, när them tilsegz, for all tilkomendis fare skuldh etc Så kenne Gud wij see gerne, ath så skee motte, Och ath the godemen ther nidre, och synnerligen the som befalningen och meste magten och empnen haffue, wille sådant lathe någett tiil hiertat gå,

Ock icke aleneste loffua mygit med munnen, med thetta, och annat sligt mere, Vtan ath the ock så wille thet lathe någet vpå skjine och fulföliett med gerningerne som wäll behoff giordis, och menige rigit stoor magt opå ligger, Gudt wett, wij lathe wäll opå biude monge Mandater, både om almennelig Landzwäger, Landzordninger, och annat sligt mere, och leggie oss alszom störste flijtt och win om, ath ther nidre i Vestergötlandt och annerstedz i rigit, motte gå skickelige och ordentlige tiil, medt itt och annat, doch tyckes oss, ath ther følger föge fruct eller förbättring effter, wore gott, ati wilde haffue ther eth gott och nöge vpseende opå .

Ytterligere som i scriffue ati förfarit haffue aff edert bud som nw senast hem kom, i från Dammark ath then dag, som beramet war i Lubeck, med the Hensze städer, war alrede for xiiij dager sedan angången Ock ath the aff Dantzick kome ther ock mett stoort präll etc Så såge wij gerne, ati än nw wille haffue edert wisse budt ther heen, och lathe granneligen förfare huad ther förhandlett bliffuer, wij kunne well beszinne, ath thet the aff Dantzick äre tiit kompne, är icke (vtan tuill) alt giortt på wort beste, Therföre wilde wij gerne få ath wetta, huad thee ther practichere om oss

Framdelis som i formelde vm then Fru Jngerdz dotter vpå Malma etc Så kunne wij föge annat sware ther till, Vtan atuj wele holle oss wiid then artichell, som Swerigis lag ther vm wtuiser Tesligeste wette i och her Gustaff granneligen, huru thet haffuer siig medt hennes Fäderne, wore wäll mögeligit, och haffue wij ther till god foge och skiell, ath same hennes Fäderne må gå vnder Cronon, såsom thet och förfallit är,

Wijdere som i begäre wetta, vm wort szmör, som nw nestkomendis Larszmesso vpberas skall i Nylödisze, huart man thet senda skall etc Szå såge wij gerne, ath thet kunde skickas tiit, som thet kunde någet gielde, och

ther som sächerhett wore, antingen tiil Clawes Jeronszon, eller annerstedz, ther wij kunde få best liche foret

Jtem som i ock begäre wetta, vm then Smör Taxa, Seffuerin Kiill plegatt årligen giffua oss, vtaff Elffzborgz Län etc Kunne wij icke annet szware till, vtan ati och så måge fortente ware, ath lathe foryttra oss same Taxa tiil gagn och profict, thet beste i kwnne .

Jtem som i ock scriffue ati haffue tegell nogh, tiil en årss bygning etc Szå såge wij gerne, ati och wille befite eder, ath skaffe ther kalk nog till som magt på ligger

Jtem thet breff i röre vm, som Lödisze borgere haffue vtaff oss, ath the måge friit hugge Ekeskog, tiil theris båter och stadz bygning etc Så befale wij theris stadz bygning sznart hin onde, Och wele ath them her effter platt jngelunde tilstedias skall ath hugge Eke, antingen tiil eth eller annet Oss tyckis, ath Ekett är ther nog forlammadt och förödt, både vtaff them, och then tiid Seffuerin Kiill hade befallningen, Thet wore her nest tiid, ath thet motte ware friidkallett, ther i eder aldelis effter rette wele .

Stockholm den 30 Julii.

Bref för Staffan Sasse rörande stenus i Stockholm.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 65 v.

Breff För Staffan Sasse vpå the peninger och Stenus han vndfick aff kon:ge Ma:t för the godz och gårder: Datum Stocholm: 30 Julij

Wij Gustaff etc Göre witterligit, och bekenomps, medt thetta wort öpne breff, Ath effter wij haffue köpt någre godz och gårder aff wor tro man Staffan Sasze, och haffue giffuit honum en Summa peninger for same gårder Ock ther tiil eth Stenusz liggiendis her vtij vår

stadt Stocholm, skattatt och werderatt for 370 marcer såsom köpbreffuit på for:ne gårder thet wijdere vttrycker, Ock är same Stenusz som for:uit står, belegit her i wor stadt Stocholm, vtij Sötendumz grend, thet niderste Stenusz vpå venstre hånden, när man will gå i från lange gatuna, Vestan tiil, och nid till siön, huilkit husz oss, och Cronon, effter Brand scriffuere, for thet han siig så ilde forseedt hade emot oss och rigit tilfallit är, Huarföre affhende wij oss och Cronon forbe:de Steenusz och tilegne thet for:ne Staffan Sasze, och hans erffuinger tiil ewerdelige ägo. Huarföre biude wij etc

Stockholm den I Augusti.

Till hr Gustaf Olsson om häradshöfdingarne i Vestergötland, rusttjensten, fodringen, m. m., m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 66. — Ett utdrag häraf tryckt af Thyselius, l. c., 2: 139.

Tiil Her Gustaff Olson swar vpå hans breff
Datum aff Stocholm Prima Augusti 40

Wår synnerlig gunst etc Såsom i vdij eders scriffuelse tilkenne giffue Her Gustaff, huruledis i haffue handlet med Heradzhöfdingerne ther i Vestergötland, Tesligeste hollit Adelen före wår willie och befallinger, om theris Rustninger, Ock ati wele vpskicke oss tilhånde eth wiisth register på same Rustninger, när i haffue handlett med the andre, som dhå icke tilstedes wore etc Szå behager oss thet wäll, och see gerne, ath så med thet aller förste skee motte, ath wij doch ene gongo kunde få i then motten eth enkiende och wiist beskeedt .

Tesligeste såsom i scriffue, ati haffue oss nw till hånde skickat eth wist Mantall på wår Fodring aff Elffzburgz Länn ock Kind, huilkin skulle löpe vdij en

Summa 2223 march ortuger etc Så haffue wij latiid sama Mantals register aff wortt Cammer rådt öffuersee och ransaka, och befunnet, ath thet icke lige drager med thet Mantals register, som wij tilforenne, aff for:ne Elffzborgz Länn, fått haffue Och synnerligen nw nyligest aff Seffuerin Kiill, medan wij wore ther nidre, Så wette wij icke huru saken haffuer sig i then motten, eller effter huilkit aff same Mantals register wij oss effter rette schole, Ock forthenskuld såge wij gerne, ati än nw wille lathe wijdere ransaka huru ther vm wore, så atuj med thet förste motte få eth wiist mantall vtaff forbe:de Län, ther wij kunde haffue någon rettelse vtaff, Sameledis, szom i röre vm the twenne Spettaler, ther i Schara och Lödise, hurulunde the fatige ther jnne icke så forsedde äre, med theris nödtorfftelige vnderholning, som thet siig med rette borde, Huarföre begäre i wetta wor willie, vm i på wore wegna icke skulle lathe leggie vnder same Spettall then prebende, som her Erick Sacristanus i Schara her till dagz haft haffuer, och ther till the tre gårder, som haffue legatt tiil Sancte Katherine Closter, med then quarn, ther wiid Spettalet ligger i Schara etc Så äre wij ther aldelis, och wäll till friidz medt, ath for:ne prebende och gårder, effter for:ne prest gör dog föge tijäniste, må tilleggis same fatige tiil vnderholding, vnder forbe:de twenne Spettall, synnerligen på någon tiid, till tess wij kunne wijdere betenckie oss vm theris vppehelle, Dog så ath ther må haffues eth gott och nöge vpseende med the fatigis formyndere eller förståndere, ath the icke thenne rente, eller andre slige, bruge till theris egin nytte ock gagn, såsom wij ther vm tilforende tilkenne giffuit haffue

Vijdere som i ock begäre wette, huruledis i handle schole vm the sämie breff, som almogen haffuer allestedz beropet sig vpå, och wele ther egenom rechne sig store frijheter, och Priuilegier till, på Cronennes skatt, endog

ath the haffue ther i länett, och öffuer alt Vestergötland, en ringe skatt etc Så kwnne wij ther inthet annet til swara, vtan ath man jw clarligen beszijune kan (thet i them ock sware måge,) när the med slige sämie breff framkoma, Ath när som same sämie breff först wtgäffues, ath then menige man haffuer thå giordt Rüigisins konger, herrer, och Swerigis Crone, för sådana frijheter skuld, fast större tjäniste och hielp, än thet nw skeer, Så ath the haffue på then tiid, effter then leglighett, som thå vpå ferde war, gongit wtt med matseckien, i frå hustruer, barn, godz och gårder, och giffuit sig i stoor liiffz farlighett, krieg och örlig, mott the Rysser och andre Rijgisins fiender, som mong man, som någet tilbaga mijnes, wäll witterligit är, huru i gamble tider i sådana saker tilgongit är, Ock effter thet man nw icke kan, eij heller nyttugt wara will (effter som werdzens lop sig nw begiffuer) ath bruge theris tjänist med theris wtreser, herferder eller annet sligt, cronene tiil tjäniste, såsom i fordom tiid skedde, vtan huar wij wele wette thom alle, och menige ritig forwarett, motte wij nw dagligen holle en heell hoop Ryttere ock knecter rigene tiil gode, huilke ther icke med sämie breff wele bettalede eller affwiste bliffua, Dherfore kunne wij icke lengre ackte eller fordrage theris sämie breff, vtan oss synes gott och rådeligit wara, och biude eder ati almenneligen öffuer hele Vestergötland, icke aleneste ther som slige sämie breff finnes, vtan ock jw så wäll i the herrade som förlänte äre, som i the, ther icke förlänte äre, wele handla med almogen, ock lata holle med thom en skiälig och tilbörliig skatlegning, såsom alrede flerestedz her i ritig skeedt är, Och ati godemen som i then landzenden befalningen haffue, wele alle samfelleligen wara ther vn, och jw så lagatt, ath oss ock Cronenne må skee skiell och fyllest icke acktendis i then motten theris sämie breff eller andre frijheter, vtan ath the så wäll

enestedz, som andrestedz wtdrage, eller wtgöre Cronene aff lige mygin, och lige godh jord, så mygin skatt, som thet sig med rette bör, Ock icke then ene, mere än then annen sittie Keyserfrij, Ock tyckes oss rådeligit wara, ath sådana skattlegningh motte först fljteligen begynnes i Vartoffteheratt, effter thet ath menige landett pleger mest haffua skotzmåll tiil them så kunde thet, tess bättre, ock ringere wara ath handla ther vm i the andre små herrade, i then Landzenden, wij forsee oss, ath the Wartofftaboor schole wäll lathe finne sig ther wäluillige till .

Ytterligere, Then Clocko malm i Sancti Olai Closter i Schara, som i vm röre, såge wij gerne, ath same malm med thet aller förste kunde leffuereris, effter wigten i Lödisze, ock sedan forskickes till Calmarne, med thet Förste skiip, som löper ther i frå Lödise och ått Calmarne, sedan wele wij sielffue lathe hempte honum i från Calmarna och hiit vp, Ock haffue wij nw sådant clocka godz storligen for nöden, ock såge förthenskuld gerne, ath han motte skyndeligen vpkomma .

Tesligeste vm then Altare taffle i same Closter, som någre bönder skole haffue budit pen:er opå, Äre wij ther wäll till friidz, ath lathe sälie henne, och ath pen:r[ne] motte leffuereris jn vtij wor Cammer .

Sameledis kunne wij ock wäll tillate, ath her Birge Nielson må få aff same Closter så mygit Tegell, som han till Leckiö sloth behoff haffuer Ther i eder effter rette wele Datum vt supra .

Stockholm den 2 Augusti.

Öppet bref för Henrik Jönsson Finne, om frihet från vissa gärder för innehafvande jord i Tenala socken, Finland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 68 v. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 195.

Breff For Henrick Finne J Tenala sockn vpa
någen Jordh Datis Holmis 2 Augusti

Wij Gustaff etc Göre witterligt Ath wij aff wor synnerlige gunst och nåde, vnth och tillatiid haffue, som wij ock nw medt thetta wort öpne breff, vnne och tillate, ath thenne oss Elskelig Henrick Jönszon i Porwoll i Tenala sogn, må ock skall, niwte och beholla then ene krock Jordh, som han nw sitter opå, vdij for:ne Porwoll, Koskis och Toijala frij for all skiutzferd, Lenszmandz och Boolmands rente, som ther wtaff gå pleger oss till en behagelig tiid, Doch skall han forplictig wara, ath göre vtaff for:ne krock jord Cronennes årlige skatt, som andre Dannemen ther i länett göre, Huilkit wij giffue wore fougter och befalningzmen tilkenne, ath the mage wette sig ther effter ath rette, icke görendis for:ne Henrick Jönson her emott hinder eller förfång, så lenge wij honum thenne gunst och nåde vnne och tillate wele datum

(Stockholm?) Den 2 Augusti.

Fullmakt och instruction för konung Gustafs sändebud till härmästaren i Lifland.

Efter en med »Coll. med Orig.» signerad afskrift ur ett längesedan upplöst afskriftsband från 1600-talet i kongl. Riks-Archet.

Articul vnd volmacht, warauf(!) jn Namen dess durchlautigsten vnd Grossmechtigsten Landsfursten vnd

Herren, herrn Gustafs zu Schweden der Gotthen vndt Wenden etc Königs, mit dem hochwirdigen, Grossmechtigen Fursten vnd Herren, hern Herman von Burggenauwh(!), genant hasenkampf, des Ritterlichen tuetzen(!) Ordens Meister zu Lijflandt, die itzige hochgedachter Ko: M:t geschickten Rethe vnd Oratoren, zu endtlichem emschlos [o: entschluss?] schreiten, vnd alles abhandelt sollen.

Anfengklichen, wu der her Maister, seiner hoher Furstlicher erpietlichait nach, die obeingeprachte gemeine Frydbunds Articul, erstlichen vorwilliget, so dan moegen der hochgedachter Ko: Jr:t geschickten, von der bundshylffe, vnd dess haupt Contract wegen, auf all wolleidliche, erdregliche, vnd gelegene mittell, (so doch der Ko: Jr:t seiten konigklichen vnd Furstlichen Jungen Leibserbherschafften auch der koniglichen Cron auctoritet vnd Regalien sonder gefahr vnd nachtail wehren) die notturfft, zum bestandt ende, vnd crefftten, gantz vollmechtiglich vnd bestendigklich volnstrecken.

Zum Andern, das der haupt Contract auch die bundshylff, ob die ain bundtzverwandter dem andern angelestenehem(!) oder gemonstrettem(!) kriegsvolk zuschicken, auch welcher gestalt, form, oder mass, vnd wie offft die ein Jeder gelaisten vorpflicht sey, sal namkundig vorrecessirt werden.

Zum drittern, weylo die Ko: M:t Jrer Cron halber, von konigklicher vnd merere auctoritet vnd macht ist, demnacher so wijl(!) dem herren Maister pillich von Ordnung wegen, zugelassen vndt gegundet beleiben, von ersten wie es mit der bundshylff, hinfurter gleichlich sall gehalten werden, Ordnung, Mass, vnd zyll, auszusagen.

Zum Vierdten, das doch einem Jedern Bundtzverwhanten, nach gelegenheit vndt art der Landt die hylffstewehr werde angelegt.

Zum Funfften, das die Ko: M:t zu Schweden, wie(?) ¹⁾ andere Christliche Potentaten, hewpter, Stende vnd Stede (welche der Her Maister mit eingezogen begeret, so auch zwr(?) ¹⁾ noot, sam all andere bundzvorwhante, gleiche bwrde wollen mit tragen helffen, vnd keynem tayl etwo zu schaden, nachtail, oder zu wider seind) in der verbundtnus mit eingeleibdt leiden mag.

Zum Sechsten, das vnder allen bundsverwhanten, keyner den andern in der herdringenden noot weder rath noch hylffloss verlassen sall.

Zum Sibenden, das auch ein Jeder Bundsverwhanter dem andern seine aussgetrettene, entsagte oder wijd[er]-wertige (ob die angetroffen vnd solchs etwan mit gouthem fougen vnd vvorletzlichen eynes Jedern Jurisdiction geschiehn mag) gefangklichen sall zuschicken.

Zum achten, whu ethwan auss schickung des Almechtigen, durch vngewytther, oder in zeit vndt Lewfften des Kriegs ainige thewring mit anfallen, das so dan ayn bundtgnoss, der merern(?) furrad hab(!), dem andern, an getredig, ein zijmliche notturfft, mer dan frembden, so nicht jm Verbundt seind, sal aussgestadten oder zufhueren lassen.

Zum Neundten, Als nit allain der Kon: M:t vnd der Cron zue Schweden, besonder auch allen andern vmbherliegenden vnd anstossenden nachtparenden Potentaten, Stenden vndt Stedten, ob der Sijlbern Müntz sonderlich, ein treffentlichs gelegten, vnd layder hohe von noeten seyn wijll, das mit ainerachtiger, zeitlicher, gouther notturfftiger fürbetrachtung, jedoch nacher moglicher gelegenheit, art vnd eigenschafft, der Lande ein gemain korn, vmb manigerter sachen vndt ehafft wijllen verordnet beleib, oder das, dass korn in seinem rechten werck [o: werth?] ganckhafftig genomen werde.

¹⁾ Ordet otydligt.

Zum zehenden, Es sall allen vndt jeden bundtzvorwhanten, in sambt vndt sonders, eingebunden wehrden, das weder itzo noch hijnfuro bass, zu gar keinen zeitern(!) ohne grameinen [o: gemeinen?] der bundtgnossen gesambden radth oder vorsamblung Jrer volnmechtige geschickten, Jemanden, wess hohen oder nijdrigen wyrden, Stands, oder Condition, die auch sein muchten, dess hauptContracts art, gelegenheit vndt aigenschafft sall geoffenbaret, besonder von einem jeden vortrewlich vnd vngefarlicher vorschwigen beleiben .

Vnd jhm fhal, wu in furgenomener bundshandlung, ethwan mehr andere hohe notwendige Puncten oder Articul (so zuuor durch den bouchstaben nit lauther aussgetruck[t]) fürfallen, ob den, dy kon: Jr:t weder Jrer Cron noch regalien, auch dieser konigreich vndt lande, ruh(?), nutz, wolfart aufnehmen vndt gedey, zukunfftigen zeitten nicht geschwecht, vnd dardurch ein verfanglicher gemainer Frijdbundt, roue, gemacht, vndt ainikait kundten gefuddert beleiben, so dan moegen der kon: Jr:t geschickten all obligende notturfft zuberathschlagen, auch dar auf endtlich zubeschliessen, vollen gewalt haben. Zu vester vrkhundt mit dem koniglichem angetrucktem Jnsigell bevestiget. Datum den 2 Augustj Anno etc xxx.

Kungsrör den 15 Augusti.

Till hr Lars Siggesson, m. fl. om mötet i Kalmar med de danska sändebuden.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 69.

Tiil Lars Siggesson och the andre vtaff Rådet som droge tiill Calmarne Datum Konnungsrör 15 Augusti Anno 1:5:4:0:

Wår synnerlig gunst etc Käre Her Larss, och i gødemer flere effter i haffue nw sznart i 14 dager warit vpå

tugett nid ått Calmarne, Så tuiler oss inthet, ati äre nw ther nidkompne etc Ock haffue wij fornummet ath same dag aff the Danske jw wisseligen besöckt bliffuer, Huarföre vm så szaker är, ath Cancelleren ock Steen Ericson, som med eder ther till förornede äre, icke så hastigt kwnne komme ther tilstade, som the Danske, (som wäll tilförmodendis är), ati dhå wele bliffue ther hoss for:ne the Danske, ock förtröste them, så ath for:ne wore, med eder ther till forornede, schole ock så oforsumeligen komma tilstede J kunne och wäll sielffue finne med lempet råd till, ath ställa them till friidz, till tess the andra komma, Ock är wor begären ati med thetta same bud oförsumeligen wele scriffua oss till, huad tiender, och legligheter i förfarit haffua, både aff Dammarck, städerne och annerstedz Tesligeste, ati wele giffue oss tilkenne, huilke aff thet Danske rådt tiit förmodendis äre, och huru hastugt, atuj och så kunne lage ther, i någer motte, wåre stycker effter Datum

Kungsör den 15 Augusti.

*Bref för Lasse Jönsson, borgmästare i Köping, att upp-
rätta en hammarsmedja.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 69 v.

Breff För Lasse Jönson I Köpung . ath han må vpretta en Hammersmidie Datum Konungzöör 15 Augusti Anno 40

Wij Gustaff etc Göre witterligit Ath effter thenne wår tro Vnderszåte Lasse Jönszon Borgemestere i Köpung, haffuer giffuit oss tilkenne ath han till szinnes är, vpretta och byggie sig en Hammerszmidie, Ther han ellies kunde niwte ther till wår gunst, willie, och gode tillatelse etc Huilkit wij aff wår synnerlig gunst och nåde, vnth och tillatiid haffue, och nw med thetta wort öpne breff,

vnne och tillate, ath for:ne Lasse Jonszon, frij och vbehindrat må och skall, vdiij een aff wore och Cronenes strömer, ee huar honum best legligest och bequärest wara kan, (doch icke, på then stedt ther thet skeer, någon annen tiil schada, eller nachdell) vpbyggie sig en sådana hammersmidie som honum tijäne kan, dock med så skiäll och förord, ath när sådana hammersmidie vpbygdh och til gongz kommen är, skall dhå for:ne Lasse Jonson göre oss ock Cronenne ther årligen en tilbörliig sone eller skatt vtaff, effter som han med oss wtöffuer eens komma kan, huar ock for:ne Lasse Jonszon will tage någre med siig jn vdiij sådana Hammersmidie ock arbete, anten borgere eller bergzmen, dhå skall thet ock wara honum och them vnt och tillatiid, opå thet sådana Hammer tess snarere och bättre må vprettet, fulkompnat och med alle nödtorffter vppehollen bliffua, Huilkit wij giffua wore fougter och befallningxmen tilkenne, ath the måge wette sig ther effter rette, icke görendis for:ne Lasse Jonszon her emott hinder eller förfang, wiid wor ogunste Och tess till yttermere wisso, atuj sådant vndt och tillatiid haffue Lathe wij tryckia wort Secret her nedan före Datum vt supra .

Stockholm den 16 Augusti.

Till doctor Martin Luther om Georg Norman och om i Tyskland rörande konungen utspridda falska rykten, m. m.

Efter en yngre afskrift i Linköpings bibliothek, Benzelska samlingen, band. Lxx, jemnförd med en annan i Presteståndets archiv, nu i Riks-Archivet, band. J. I. — Tryckt i Spegels Skriftel. Bevis till biskops-chronikan, sid. 85, o. efter denna i »Mart. Luthers Briefwechsel etc. Herausgeg. v. C. A. H. Burkhardt», Leipz. 1866, sid. 358.

Gustaff von Gottes gnaden zu Schweden
der Gotten vnd Wenden etc. König.

Vnsern gruss vnd gnedigen willen zuvor. Erwirdiger, achtbar vnd hochgelarter, lieber besonder, wiewoll wir allweg zu vnserm königlichen gemuth und hertzen, Vns gegen

Euſam zu vnſerm ſonderem zuvorsuchtlichen Religionsfrund alles gudten vorhofft haben, Vns des auch gegen Euſam mit Schriften gern für lengſt hetden anzeigen wollen, So ſeind wir doch umb der manigfaltigen obligenden vnſerer Reichs geſcheffte, auch ſonſt von mehr anderer vbertrefflicher ehafft vnd bewegender vrsachen willen, vns dem anhero verhindert blieben. Als ihr aber im negſtverfloſſenen newn und dreißigten jahre den Erbaren vnd wolgelarten vnſerm lieben getrewen Mag. Georgen Norman, vns vnſer jungen leibs erbherſchafft und reichen zu ſondern wollgefallen, frommen vnd nutzen, in vnſern reichen habt verfoudern helffen, des wahren wir datzmal hochlich erfrewet, auch ſolches gegen Euſam in allen gnaden wiederumb zu bedencken, vnd wollen vns zu dem achtbarn vnd hochgelarten vnſer lieben beſondern, Herren Philippo Melanthoni auch zu Euſam alles guten vorsehen. Wie dan wir in vnſern Chriſtlichen gewiſſen, durch hohe gnade des Allmechtigen offenbar bekennen muſſen, daſſ Jhr Euſam beiden obgenanten von dem wahren lebendigen Gotts güthe der rechtbare geiſt ſey eingoſſen, and alſo von ober her ab verſehen werden, daſſ Jhr gleich als die auſerwelten instrumenten Jeſu Chriſti vns, die wir leider ein zeitlang in der finſterniſſen wandelten, wiederumb vom irthumb, zum tag vnd waren liecht des heilsamen wohrdt vnd gepotten Gotts anfführen ſollent, vmb daſſ der nam und wille des Almechtigen gleich auf erdten als in dem himmel, beide in dem geiſtlichen vnd weltlichen Regementen, in waren rechten glauben vnd verſtand, durch die gerechtigkeit vnd furcht Gotts, durch gehorſam der Vbrigkeit und lieb des negſten geheiligt werde, wie dan auſſ volnwircklichſter und wahrer Gotts krafft, durch des Philippi Melanthonis vnd Ewern angelechten hohen vleis, nit alleine die Teuſche nation, beſonder mehr andere weith abgelegene königreich vnd lande zu dem rechten Chriſtlichen glauben,

lehr vnd verstand der heiligen Gotts werck seint gebracht worden. Als wir auch bald vom anfang vnsers königlichen Regimentz, dem wahren vnd laudern Gotz wordt (so viel vns von Gott gnad vnd verstand dartzue verliehen) seind anhengig gewesen, auch derohalben gleichsam mehre andere Christliche Potentaten vnser Religions glieder zu entgegen der widderwertigen (so auff die ware Gotts lehr wie der lewb vnd pard auf den raub lawrhe) des teuffels zorn vnd grimme bissanhero habe gewarten vnd vbersehen müssen, noch dennochs seind wir nichts destoweniger bey etzlichen Potentaten vnd Religions gliedern gantz vnverdient, vnd wider die warheit vmb [vnd?] vnschulden vbel beschrieben, auch von vnsern abghunnern, der gab und beruffung Gotts (dardurch wir allein zu der hohe vnd warden der königlichen Cron versehen worden) mannigvellig geoffnet blieben, welchs wir allein den rechten vnd vbristen richter (so vber die vnrechten zu seiner zeit den radt vnd zorn verhengit) anheim setzen vnd vns dennoch zu Euch versehen, Jr samt jeden andern Christliebender, so in allen dingen der gerechtigkeit zugethan, vnd vnpartheiisch seind, werdent vns als ein Christlichs religions glied vnserer königlichen ehrn vnd auctoritet vnverhörter sache hinfüro nicht calumniiren lassen. Auch ob wir bey weils die jenige, so sich vnderm colorschein des Evangelii viel vbels subtil plegten, Jhrer offenbaren missenthaten von Gotts vnd vnsers König ampts vnd gewaltz wegen mit dem schwerd der gerechtigkeit zur nodt ernstlich vnd gerichtlich, al andern zum ebenbilde straffen lassen, dasselbige vns zu kommen, vngeimpffen zu legen, auch vns darumb bey Euch für vn-Evangelisch zu diffamiren, wissentlich nicht gestaten, dan wir mit Gott vnd der warheit bezeugen können, das ethwo viele Jrer misshandlung, allein dem wohrt und lehr Gotts zu ehren, ist verschont pelieben, wolt Gott, so sie es noch erkennen. Welchs wir nit allein vmb

khunfftiger ewerer kundschafft willen, sunder dass wir vnserer vnschuldt zu entgegen all den jennen (so vielleicht vns bei Euch vnd mehr andern frembden nation wieder die warheit calumniren vnd gern vnser vngedey sehen wolten) vorantwordt belieben, nicht haben können vnangezeigt lassen, in ungezweifelter zuvorsicht, Jr samt all den jenigen, so eins vnpartischen gemuts sein, werden zu entgegen allen vnsern abgundern vns, vnserer vnschuldt, vnd der warheit abwesentlich vnschuldiget wissen, das wir Euch vnd gemeine Universitet zu Wittenberg, in allen gnaden zu willfaren verputig, vnd der Almechtigen wolle vormittelst seiner wharer Gotts krafft auch im lebendigen Geist seins gotlichen worts frieden vnd gnaden, der heiligen Christlichen kirchen vnd gemeyner Christenheit zu ehren lob vnd merung, gantz bestendig vndt seliglich erhalten vnd stercken. Datum auff vnserm königlichen schlos zum Stockholm am sechsehenden des monat Augusti Anno etc im virtzigist.

Väsby den 21 Augusti.

Bref om jordaskifte med hustru Eline, Jöns Pederssons enka i Väsby, Sala socken.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 70.

Breff for Hustru Eline Jöns Pedersons effterleffuerske . på eth Jorde skiiffte . Kon:ge Ma:t och henne emellom . Datum vpå Veszby . 21 Augusti anno: [40]

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath opå thet, thenne wår och Cronennes gård Weszby her vtij Sala sogn, må och skall tess bättre wiid magte bliffua, Cronennes berg och bergzbruckning tiil nytte och bestandt, haffue wij opå Cronennes wegna, giort eth vpliuust lagligit och skåligit jorda skiiffte mett thenne oss elskeliig

hustru Eline Jöns Pederszons effterleffuerska, fordom boendis her vdi for:ne Veszby i then Sunnerste gården, Vdi så motte Ath hon medt berådde mode och hennes barns och weners Ja, samtyckie och godh willie, haffuer vnth och vplatiid oss och Cronon, thenne for:ne Sunnerste gård, her vtij Veszby i Sala sogn, Tiurbo herrade och Vesterårs Biscopzdöme, som är, eth marck Land Jord, med husz, Jord, Aker, engh, skog och Fiskewatn inthet vndantagende, som for:ne Sunnerste gård i Vesby nw tilligger, och aff ålder tillegat haffuer, i wato och torro jnthet vndantagendis till ewerdelige ägo, Ther emott haffue wij aff wor szynnerlig gunst och nåde vnth, vplatiid och wederlagt, och nw, med thetta wort öpne breff, vnne, vplate och (på Cronenes wegna) widerleggie for:ne hustru Eline och hennes erffuinger, tiil ewerdelige äge, Först sex öris land jord, vdi Bånesta i Kumbla sogn i Tiurbo herrade och Vesterårs Biscopz döme, som tilforende haffuer legatt vnder en Prebenda, i Vesterårs domkirke, Och oss effter Vesterårs ordinancia på Cronennes wegna tilfallit är, Tesligiste ock så två öris land jord, vdi same Bånesta, som haffuer legat vnder for:ne Kumbla kirke, huilkit for:ne Marck Land jord tilhope lagt for lige mygin skatt eller rente till Cronene, som aff thenne for:ne Sunnerste gården i Veszby tilforenne affgått haffuer, Huarföre affhende wij oss ock Cronone, for:ne marck land jordh i Bånesta och tilegne thom for:ne hustru Eline och hennes erffuinger, med husz, jord, Åker, eng, skog och Fiskewatn, så mygit som ther till hörer, tiil ewerdelige ägo lige som andre våre Vndersäter, skatgijllet niwte och bruge theris skattegårder her i rigit, Huarföre biude wij wore Fougter och embetzmén, ath the icke i någer motte, göre for:ne hustru Eline eller hennes erffuinger, her emott hinder eller Förfångh, wiid wor ogunste Ock tess till yttermere wisso och bättre förwaringh, lathe wij tryckia wort Secret her nedan for thetta breff Datum

(Väsby?) den 21 Augusti.

Öppet bref för kyrkoherdarne i Romfartuna, Skultuna, Haraker, Thortuna och Tillberga, om eftergift af borglägers-taxan, så länge de uppehålla det dem ålagda bergsbruk.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 71 v. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 140.

Breff For Her Lars j Romfartuna . Her Matz j Schultuna . Her Hans j Haraker . Her Peder j Tortuna . och Her Olaff j Tilleberga, vm theris Borgelegis Taxa . Datum 21 Augustj .

Wij Gustaff etc Göre witterlit ath tesse epter:ne godemen, nämplige her Lars kirkeprest i Romfartuna, her Matz i Schultuna, her Hans i Haraker, her Peder i Tortuna Och her Olaff i Tilleberga, haffue latiid giffua oss någre theris brister tilkenne, huarföre the icke wäll kunne vppeholle then bergzbruchningh, som them opå lagt är, her wiid Cronenes bergh, vdi j Diurkarls eller Diupe Rymningen, och sij[n]er]lige for then longe wäg skuldh, som the haffue her emellom bergit och [ther] the bygge och boo etc Så opå thet the for:ne kirke prester måge och schole tess bättre bliffue wiid magt och vppeholle Cronennes bergzbruchningh, som thet siig med rette böör, Dherföre haffue wij aff wår synnerlig gunst och nådhe vnth och fordragit, och nw medt thetta wort öpne breff vnne och fördrage them then Borgelegis Taxa, som the alle och huar for siig, oss årlige plictige äre, wtt ath göre, synnerligen så lenge the wele lathe finne siig waluillige och benegne till ath bruka wort och Cronenes bergh, Biudendis forthenskuld wore befalningzmen, som sådana borgelegz Taxa vpbäre pläge, ath the icke i någer motte göre for:ne kirkeherrer her emott hinder eller forfång wiid wor ogunste Datum

Vesterås den 24 Augusti.

Bref för Joen Skrifvare, borgare i Enköping, på en gård derstädes.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 72.

Breff For en benempd Joen scriffuere Borgere
j Enköping vpå en gård, ther sammestadz Da-
tum Arosie 24 Augusti Anno 40

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath wij aff wor
szynnerlig gunst och nåde, haffue vndt och giffuit, som
wij och nw medt thetta wort öpne breff, vnne och giffue
thenne wår vndersåte Joenn scriffuere Borgere i Ene-
köping, en wår och Cronnenes gård, liggendis vtij for:ne
Enköpingz by, Anseendis then tro tjäniste han oss, och
wort rige Sverige, her tiil dagz bewist och giort haffuer,
och än yttermere her effter bewijse och göre må och
skall, så lenge han leffuer, Huilken gård tilforenne til-
hörtt haffuer Niels Warg, och oss, med Dom och rett,
tilsagd och tilfallin är, och är same gård belegin på
Råstugu gatwn, opå Wenstre honden, när man går vp åth
gatun, i frå Rådstuffuan, emellom Jöns Ödgierdsons och
Sigge Matz gårder, Huarföre biude wij wore fogter och
embetzmen, ath the icke vdiij någer motte göre for:ne Joen
scriffuere her emott hinder eller förfång Datum vt supra.

Vesterås den 25 Augusti.

Bref för hustru Elisabeth, Joen Pungemakares enka, på en gård i Vesterås stad.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 72 v.

Breff For Hustru Elizabett Joen Pungema-
keris vpå en gård i Vesterås Datum Jbidem 25
Augusti Anno

Wij Gustaff etc Göre witterligit ath thenne oss el-
skelig hustru Elizabett, Joen pungemakeris effterleffuerska,

boendis her vdiij Vesterårs, haffuer latiid giffua oss tilkenne, hurulunde hon, för någre år sedan, pantsat hade Anders Hanszon, fordom Myntemestere en liten tomt, liggendis her i Vesterårs, vestan åån, twert i från Hans Hoffszmedz gård etc Och effter same tomt, oss effter for:ne Myntemestere för hans mishandlinger skuld, til dömt ock tilfallen är, Dherföre haffue wij vtaff wor synnerlig gunst och nåde, vnth och giffuit, och nw medt thetta wort öpne breff, vnne och giffue henne och hennes erffuinger same for:ne tomt till ewerdelige äge, Biudendis Forthenskuld alle ee hoo the helszt äre eller ware kunne, ath the icke i någer motte, göre for:ne hustru Elizabett, her emott hinder eller Förfång Datum vt supra.

Vesterås den 28 Augusti.

Till bergsmännen m. fl. vid Salberget, angående leveranser till sölfköparen vid grufuan.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 73.

Til then menige man som bergzbruckning haffua vpå Salabergit aff Vesterårs 28 Augusti

Wij Gustaff etc Tilbiude eder oss elskelige tro men, Bergzmen, Dagakarler, Rotekarler, Rymninge karler, och andre som bruckning haffua wiid Salagruffuo, wore gunst och nåde tilforenne, Giffuendis eder tilkenne, ath effter then bergzbruchning, som nw för honden är, ther wiid bergit, synes oss (for eders egin nytte och fordels skuld) gott och rådeligit wara, Som wij och nw, med thetta wort öpne breff biude och strengeligen befale, ath alle skiiffterne, och andre ee hoo the helszt äre, som effter thenne dag sölff leffuerere jn opå sölffköpit, ath the skole anamma igen en scriffuin och beseglett quittancie aff sölffköperen, [huru] migit same sölffuer wäger, huar partzell synnerligen för sig, Koffring sölff, Soffringz

sölff, hytte wask sölf, Rotekarle sölf, Rymninge sölf, och slaggsölf, huilke quitten:r huart skiiffte synnerligen för sig och huar rote för sziig sielffue anamma welforwara och göme schole, Och haffue wij tesligeste strengeligen budit och befaledt wor sölfköpere, ath han ingen sådana förwaring eller quittance neka eller forholla schall, wiid wore strenge näpszt och wrede Ther huar och en sig effter rette må. Och opå thet i fatigemen, måge wisseligen kunne förlate eder ther tiil, ath eder icke i någon motte skeer för kortt, med sådana quitten:r, som eder giffne warde, haffue wij budit och befaledt och nw medt thetta wort öpne breff, biude och befale wore scriffuere wiid gruffuon, ath the same quitten:r, for eder löse schole, och ransaka vm eder skiell skeedt är, eller eij Datum vt supra .

Stockholm den 1 September.

Till hrr Holger Karlsson, Måns Johansson, Karl Eriksson och Birger Nielsson att vara ombud vid mötet med de danska sändebuden i Kalmar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 74.

Thenne meningh schreffs tiil Her Holger Karlson . Her Måns Johanson . Her Karll Ericson och Her Birge Nielson Datum Stocholm prima Septembris 40

Wår szynnerlig gunst etc Wij giffue eder tilkenne her Holger, Atuj medt wort elskelige Regimentz råd z råd och samtyckie, som her hoss oss nw tilstädes äre, haffue på nytt förhandlett och beslutidt, med Konngens aff Dammarckz sendebud, som nw for få dager sedan, her hoss oss warit haffua, vm then herredagh som nw nyligest vtij Nylödisze beslutin bleff, ath besökies skulle vtij Calmarne, then Förste Szonedagh effter Laurentij

nw nestkomendis, Så ath same möte vpå for:ne tiidh och steedt, aff beggie parterne skall besöckt bliffua etc Ock haffue wij forthenskuldh forordinerat någre gode-
men, aff vårt rådt her i Vpland, the ther same möte, samfelt medt eder, besökie skole, Huarföre är wor willie och begärenn, ati wele skicka eder ther opå, så ati på for:ne tiidh och stedt (med the andre godemen, som i then saack afferdige(!) bliffua) tilståde komma wele, For-
handlendis samfelt med thom wåre och Riigisins an-
liggiende och dråpelige ärender, thet ytterste och beste i kunne, och som i tenckie kunne Rigit, och oss allom, aller störste magt på ligger, The handlinger och ären-
der, som ther företagis och beslutes skole, wele wij skicke tiit nid, med thom, som i handlingen wara schole, så ati skole bekoma aff them, i then motten vnderuiszningh ther i eder effter rette schole Thetta i jngelunde for-
szume wele Datum vt supra .

Stockholm den 2 September.

*Till de danska sändebuden angående det stundande mötet
i Kalmar.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 74 v.

Tiil Dammarcks Rigis Rådt, som förordinerat
äre . ath besökie thet möte I Calmarna . Actum
Holmis 2 Septembris: 40

Wår szynnerlig gunst etc Strenge Riddere Erlige
godemen, Wij haffue fått eders scriffuelse, Huilke vtij
Malmö Sancti Laurentij dag, nest forliden, tiil oss wt-
gongne äre, och nöttorfftelige theris jnhåld förstondit etc
Och effter thet i alle vm wår frij sacher och konnungz-
lige legde, for edre egne, och hundrade personer anszökie,
Fliteligen bediendis, sasom hoss alle andre Christelige
potentater en gammall sedwanie och brukeligt wara

skall, atuj eder sådant icke till någon mistancke formerkie, Och med tess wijdere jnhåld etc Nw kunne wij, för hogbewägende ock merkelige orsaker skuld, eder wora nöttorffter her opå icke förholla Ath effter wort betencken, hade sådana begäret legde eder aldelis icke för nöden warit .

Forty, wij forsee oss och förhoppas, atuj tiil thenne tiidh, i alle motte, medt Stormechtig Furste, wår käre Swåger, broder och Nåboo, Her Christian, Dammarckis, Norigis och Wendis Konnungh etc vdiij en godh tilförladeligh, Broderlig, Swågerlig, och Nåburlig Förwantenusz och wenskap stondit haffua, Ock wij för wor perszone, her tiill dagz, tiil sådana mistancke icke någon vrsaack witterligenn giffuit haffue, Ock endog, ath hoss andre Christelige nationer och Potentater, ther som någet sligt möte satt ock vthropat bliffuer, ath bewerffue om legde, en gammell wiisz, och brukeligit wara skall, Så är doch tiil thenne tiidh, emellom Högbemelte wår Käre Swåger, broder och Nåboo, och oss, huarken i bruck, eller för nöden warit, Doch icke tess minne, opå thet, ath icke någon mangell eller förhindring, för sådana legde skuldh, tiil wår persone, skall formercht bliffua, Så giffue wij forthenskuldh eder, samfelt medt eth hundrade perszoner, för oss, alle thom som före wore skuldh, wele och skole, göre och late, och them wij tiil rette mechtige äre tiill sådana ansatt dag i Calmarne, her medt, och vtij thenne wår Konnungzlige missiues krafft, wår frij, sächer, Christelige och felige legde i frå edert sächert beholdh, och tiill edert sächert beholdh igen Doch lichuell med thetta anhang, Ati opå thenne förbe:de ansatte dag, ingen tiill wår, eller wår Crones Landh och Rigis Vndersåtens och förwantes schada eller forderff, eller thom wåre motstondere och fiender, med nampn eller någre fienthliche gerninger, förwante äre, icke medt eder före eller haffue schole, Och eder, sasom en rett legdes artt, gammell sed-

wane och brukeligit är, med allom, effter som tilbörligit är, legdelige och fridlige holle, troligen och vtan all argelist, Huilkit wij eder tiil eth gunstigt och nådeligit geenszwar, icke haffua welatt förholla, Huilke wij öffuerbödige äre, ath bewiise all gunst och nåder Datum vt supra

Stockholm den 3 September.

Till danske befalningsmannen i Jemtland, Trond Olsson, att låta kyrkorna och presterskapet i Jemtland vara i ostördt åtnjutande af innehafvande jordeparter och privilegier.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 76. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 142.

Tiil Trond Olson Kon: e werdis tiil Dammarckz Befalningis man j Jemtelandh Actum Holmie 3 Septembris

Wår gunst etc Skall tu wetta Trondh, ath oss (så nw, som offte tilforenne) stoor käre och clagemåll, aff oss elskelige wåre, och wårt rigis vndersåter, menige Clerkeriid i Jemteland förekommet är, hurulunde tu vtan all återwende, Ochristeligen hugger, slår, truger och vndseger the fatige men, wåre Clerker och theris Folk, ther the dog aff tiig icke annet, än thet som gott och tilbörligit är, förtijäne och förskulle Tesligeste styrker och leder tu en part aff then enfallige och simple almoge ther i landet, tiil mygit ondt (som i szin tiidh skall wäll komma i liusett) Så tilstädter tu och tilskynder ther tiil, ath en part aff bönderne rycke och tage i frå kirkieerne och prestebolen Jordeparter, och annen eigendom, som aff ålder vnder kirkieerne warit och legatt haffuer etc Så förundrar oss storligen, huarföre tw så vtilbörligen och vchristeligen handler och synnerligen med thom, som tw platt inthet haffuer ath skaffe eller bestella medt, Wij kunne icke heller letteligen tro, Ath Stormechtig Furste, Kon: e werde tiil Dammarch,

wår Kåre Swåger, broder och Nåboo, haffuer tig i någon motte befaledt, vtilbörligen öffuerfalla wore vndersåter, eller attu skallt göre någon förändring her emellom Rigerne, annorlunde än som hon aff ålder warit haffuer, Huarföre wele wij, vdiij en god mening, råde och förmane tig, attu affsteller sådana thine företagne arge och vlempeelige handlinger, Latendis wåre vnderszåter Clerkerijd, och theris folk aldelis bliffua till friidz, och wiid the frijheter och priuilegier, som the aff ålder på Swerigis Cronen, och Vpsale Domkirkes wegna, hafft och nwtid haffua, Huar thet icke skeer, eller wij någre wijdere clagemåll få wtöffuer tig, så ath thenne wår Förmaningh inthet hielpe kan, Bliffua wij dhå förursakade, ath anten giffua Högbe:te wår Kåre Swåger, Kon:e werde tiil Dammarck, sådana thin vtilbörlighet tilkenne, eller och atuj nödgas lathe göre ther någett annet till Thet wij dog vgerne göre welle Ther må tu aldelis forlate tig tiil Datum vt supra .

Stockholm den 3 September.

Till innebyggarna i Jemtland att ej från kyrkor eller prestebol taga jordeparter eller annan egendom, samt att rätt utgöra tionden eller lösa den efter gångbart pris.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 77. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 143.

Tiil then menige man J Jemtelandh om theris tiendh Actum Holmis 3 Septembris an 40

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemen alle, som biiggia och boo i Jemtelandh, wår gunst och nåde tilforenne, Och giffue eder her mett tilkenne, ath oss förekomett är, hurulunde en part, som ther byggie och boo, ther hoss eder i landhet, haffue vnderstått sig ath tage i från kirkierne och prestebolen, Jordeparter och annen eigendom och rettigheter, som kirkierne ock presterne,

på Swerigis Crones ock Vpsale Domkirkies wegna, aff ålder och heden höss, nutid och brukatt haffue Huilkit oss storligen forundrar, ath the i så motte dyrffues ath handla, wtöffuer thet som gammalt och foortt warit haffuer, thet then menige man tileffuentyrs motte niwte till onde, Huarföre råde och biude wij eder, alle samens, ati wele alffuerligen ware fortente vdi ath tala them till, som sådana vtilbörlighet giort och bedriffuit haffue, ath the sådant affstelle, latendis presterne komma tiil theris rette, och gamble heffder, och Jorde parter igen, som the aff ålder hafft och nwtid haffue Huar thet icke skeer, Dhå kunne i wäll sielffue tenckie atuj bliffue forursakede lathe göre ther annet tiill Effter thet, atuj ingelunde kunne lide, ath wore vndersäter skole trengies i frå rett och skiell, och theris gode och gamble frijheter och rettigheter, ther i eder alffuerligen till forlata måge

Ther nest, käre Dannemen, Så tuiler oss inthet ati well hörtt, ock fornummitt haffue, hurulunde edre granner, her i Vpsala Biscopzstigt, som bygge och boo her i Angermanneland, Medelpada och Helszingeland, göre theris tiende wtt, Nemplige i så motte, ath Bispen eller prouesten, på Biscopens wegna, tager två parter aff same tiende, kirkien then tridie part, Men hoss eder skeer twert emott, Endog ati äre vdi same Biscopzdöme, Så ath kirkien tager två parter, och prouesten på Biscopens wegna then tridie part Så effter thet, ath Jempteland ligger jw så wäll tiil Biscopzstijcktedt, her i Vpsale, som Angermannaland, Medelpada och Helsingeland göre Therföre wele och biude wij ati ock så vtij lige motte, skole wtgöre, och dele eders tiende, som forbe:de edre nåbor och granner, så ath Prouesten, på Biscopens vegna, skall anamme och beholla twenne parter aff tienden ock kirkien then tridie dell, Ther i Dannemen wele och så rette eder effter, Samelunde haffue i danmen ock för en szedwane, ati altiid wele löse tienden,

så wäll kirkenes dell, som Biscopz delen, för en öre spannen, thet i och så for en rettighet eller lag holle wele etc Thet oss doch icke står tiil ath lide, Huarföre är wor willie och begären, ati wele wara fortenchte vdi [ath] löse så then ene dell, som then annen, för lige och skiäll och något när, effter som spannen går och gelder i landet J then motten haffue wij befaledt Prouesten, ath han vpå wore, och Vpsale domkirkies wegna, skall förhandla med eder, i then motten, effter som tilbörliigt och skäligit är, Later eder Dannemen forthenskuld weluillige finnes, vdi huad motte wij kunne wette och rame edert beste, göre wij altiidh gerne Datum vt supra.

Stockholm den 3 September.

Förening med prosten öfver Jemtland, hr Erik i Oviken, om tionden och ett Upsala domkyrka tillhörigt laxfiske.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 78 v. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 146.

Fulmact För Her Erick j Owijkenn vpå the twenne parter aff tienden . ther årligen faller J Jemptelandt Actum Holmis 3 Septembris Anno 40

Wij Gustaff medt Gudz nåde Swerigis Götis ock Wendis etc Konnung Göre witterligit och Bekennes medt thetta wort öpne breff Atuj med oss Elskellig hederlig man, Her Erick kirkeprest i Owijkenn, och Prowest i Jemptelandh, så wtöffuer eens warit haffue, vm the twenne parter aff tienden, som årligen falla i Jempteland, som kalles Biscopz delen, vtij så motte, ath han oss till en behagelig tiidh, aff forbe:de twå deler, årligen giffua skall trijhundrade marcer ortug, Och aff thet Laxefiske, som han haffuer, ock Vpsale Domkirke tilkomber tiwgu marcer ortug, Så ath han årlig leffuerere skall forbe:de trijhundrat tiwgu marcer ortug jn vtij wor Cammer tempore Nundinarum Disating, nw nestkomendis Disating

Anno 1541 begynnendis, Huilkit wij giffua wore befalningxmen tilkenne, ath the måge wetta sig ther effter ath rette Datum

Stockholm den 6 September.

Frälsebref för fogden i Kumegårds län, Måns Nielsson, på Helgå gård i Virmo socken i Finland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 79. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 196.

Breff För Måns Nielsson vpå Kumme gård, och hans Frencker, på en gård J Virmo sockn benempd Helgegårdh. Datum Holmis 6 Septembris Anno 1540

Wij Gustaff etc Göre witterligt och Bekennes, medt thetta wort öpne breff, Ath oss elskeliig tro tjänere, Måns Nielsson, vår Fougte vpå Kumme gård, haffuer latiid giffua oss tilkenne, hurulunde någre aff hans Frencker, nämplige hustru Katherine, medt två hennes syster(!), besittie medt honnom en halff gård, liggiendis i Norre Finlandh, vdij Virmo sogn, benempd Helge gårdh, huilkin forscriffne Helge gårdh, han ock for:ne hans Frencker medt lagligit arff tilkompne äre, Så effter thet, ath for:ne hustruer, eller theris men, för theris fatigdom skuldh, icke kunne eller förmechte, ath göre oss ock Cronone sådana tilbörlige tjäniste, aff theris Frelse, i same halffue gårdh, som Swerigis lag wtuse, Vtan äre forthenskuldh aff wåre befalningxmen tilsagde, ath theris godz skall bliffua lagt vnder skatten igen, som skiell och rett är, och lagen wtuse Så haffuer for:ne Mons Nielson, tesligeste, latiid oss förstå, ath han med forbenempde, sijne frencker, szå fierran förhandlatt haffuer, ath the wele for lige ock skiäll vplate honum theris anpart vdij for:ne Helge gård, Ock forthenskuld haffuer forbe:de Måns Nielson ödmiwkeligen begerat, till sådana skiiffte,

wortt gunstige Förloff och tillatelse, Och atui wilde honum same halffue part i for:ne Helge gård, vnder rett Frelse, ath beholla, vnna och tillata, Huilkit wij aff wår synnerlig gunst och nåde vndt och tillatiid haffua, och nw medt thette wort öpne breff, vnne och tillate, ath for:ne Mans Nielson sadana skiiffte, medt forbe:de szijne Frencker, göra må och skall, och thet vnder Frelse beholla, medt så skiell och förord, ath forbe:de hans Frencker sådant sielffue jnryme och medt theris gode willie samtyckie wele

Tesligeste och, ath oss, och Cronon, genom sådant skiiffte, icke vdij någor motte förnär eller för kortt skee skall, Huilkit wij giffue wore fougter och befallningxmen tilkenne ath the måge wette sig ther effter ath rette Datum vt supra .

Stockholm den 7 September.

Till hr Gustaf Olsson om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 80.

Tiil Her Gustaff Olson Actum Holmis 7 Septembris Anno: 40

Wår synnerlig gunst etc wij haffue förstådt aff ederss scriffuelse her Gustaff, vm the szaker och handlinger som nw i nest framledne Larenszmesso marcknadt i Ny-lödisze forhandlede äre, Ock synnerligen ati begäre wetta wår willie vm någre liiffzsaker, som ther för rette wåre, huad heller wij theris halsz benade wele, eller taga för them sådana löszn, som theris slechttinger wtbiude etc Som Först är, vm the två geter som Harald Jngemarsons hustru i skogbygd stolith haffuer etc Vm thenne for:ne saack äre wij wäll tiil friidz, ati på wore wegna anamma then Summa peninger, som therföre wtbudin är, så ath same saack må ther medt försonett,

och öffuertaledt bliffua, Fortij oss tyckis icke, ath sådana szmå tiuffue saker, så strengeligenn tiil halssen rettes eller dömes skole, vtan ath ther tagz före skiälige böter, Men kunde man beslå the store tiuffuer, som äre fogter, och andre, som icke blyges ath stijåle wåre sackörer, och andre rettigheter boort, tiil vj eller viij^o marcer, eller tileffuentyrs mere, the same skulle man icke spara itt hengiende wiidt

Thernest om then Anders Jönszon i Fröberg, som medt thet falske mynt, ther i marchnaden beslagen bleff, Synness oss icke heller, ath man skulle lathe rette honum, effter man seer thet görlige på mynthet ath han haffuer ingen listig tiuff warit Ther kan jw all man tage siig til ware for thet mynt, Doch må i alffuerligen tenckie ther till, ath han icke vstraffader bliffuer, vtan löser szin hals medt eth stycke peninger, effter som eder synes liigt och skiäligit wara, Men finnes ther tileffuentyrs någet annat, eller flere skalkheter med honum Dhå må i handle med honum, som lagen jneholle

Then Tridie saack, vm then dreng, Birge Larson, som then pige belegredt hade, Ock dog tilforende Lagligen fest then andre systren, Och endog the både aff landett rymde äre Szå biuder doch for:ne Birge Larszons slectinger wtt på hans wegna ij^o marcer danse, Så effter thenne saack är någet högwichtig, motte i vtii thenne motte see eder wiseligen före, Och tyckis oss, ath huar same dreng haffuer belegredt både systernerne, Dhå skulle man ther jnge böter tage före, vtan lata retten haffua szin gong Men haffuer han icke belegredt then som han fest hade, Dhå. må thet wara en saack för siig, ati tage ther peninger före .

Tiil thet fierde, vm then Birge i Skiellerijdh, som thet sölff belte i Halland stulit haffuer, och är rymdt landett, Synness oss ock, ati måge tage the böter 100 marcer för honum, som hans slechtinger wtbiude .

Then vtterste saack i beröre, vm the tre bönder, szom Edzörett forbrutit haffua ther the lagligen tilwundne äre Ock ändoch the platt fatige äre, förmode the siig dog ath niwte wanner och frender ther till, ath the kunne komma löszn wiidh tiil 250 marcer, Ther mett äre wij ock så tiil frijdz huar same Edzöris brutt icke alt för grofft är Ther i eder effter rette wele,

Wijdere her Gustaff, som i begäre wetta wor willie, vm the fremmande köpmen, som haffua wtfördt forbudne warur aff landett, och bliffua åter beslagne her i landett igen, huad theris straff wara skall, etc Ther kunne wij inthet stortt annet szwara till, vtan ati vdiij then motten, måge see effter legligheterne, Så ath huar i, med gode ock skiälige withner, kunne bewise them sådant wtöffuer, Dhå må i ther effter lathe straffet, tiil 40: 60: eller 100 *m*, ock effter som thet haffuer högt wtropat warit, ock warerne wore till, thom the wtfördt haffua .

Vm then artichell som belanger the Lödisze Borgere eller andre wore vndersäter, måge före någet szmör aff landett, etc Ther äre wij til friidz mett, i thenne höst, doch ath ther må haffuas en motte medt, så ath thet icke för mygit bliffuer wtförtt, oss sielffue her i ritig till schade Samelunde vm the szmå klippere, som the Lödisze borgere begäre ath wtföre tiil Jullandh ath bettale then kalk medt till Slotzens behoff, Thet kunne wij och lide, huar thet ellies så skeer som the föregiffua .

Som i och lathe oss förstå, vm the heradzhöffdinge, ath en part aff them få theris Heradzrettigheter vtij en skröpelig motte wtt, sommestadz någet ock somme-stadz platt inthet etc Så äre wij wäll benegne ath scriffua för them, tiil then menige man, i then Landzendan, formanendis thom till sådana rettigheter, huar wij ellies motte finne nagen trohett aff Heradzhöffdingerne, så ath the fliteligen wille see vpå brädett med the sackörer som wtgå, ath oss i then motten icke förkortt skedde,

effter som the eder vpå wore wegna, nw loffuad och szworith haffua, Ock med sådana skiell, dhå haffue wij nw screffuit then menige man öffuer alt Vestergötlandh, ther vm tiil, ock sende eder breffuedt tilhonde, fornimme i ath herradzhöffdingerne göre oss then skiäll, som the oss loffuad och szworith haffue, Dhå äre wij tiil friidz, ath breffuit bliffuer forkunnet, ellies icke .

Szom i och lathe oss förstå, ati vpå wore wegna haffue warit till handels med Fru Jngerdh på Malma, vm then saack, som hennes dotter belanger, Och ath hon haffuer wtbudit för same saack 1000 marcer ortug vpå thet hon motte niwte sziit Frelse, etc Så skole i wetta her Gustaff atuj med sådana handell wäll tiil friidz äre, huar Fru Jngerd ellies will widerleggie oss same 1000 marcer i gode och Faste Jordegodz, ellies nöges oss ther platt inthet ått, Ther opå i förhandla wele .

Wij haffue och så förstätt hurulunde her Clawes Bille handler strengeligen med the skaffueboor, vm then Tull etc Så kunne wij icke stort annet göre ther till, effter thet konngen i Dammark haffuer sielff giffuit ther siit samtyckie tiil, kann han lide, ath hans vnder-såter, i then motten aff Claues Bille beswärede bliffua, wäll kunne wij see ther egenom fingeren medt, all then stund thet icke gör oss på thenne side någon affdragt Ock äre wij icke heller til sinnes, ath lata affslå någon dell aff then tull, som i Lödisze tages pläger, för then tull skuld, som Claues Bille twinger thom vtaff

Som i och haffue begärett wetta wor willie, vm wij tillate wille, ath Adelen måge wtgiffua oxer för Friiser, eller och, vm the som friiser före hiit jn i rigit, måge före wtt någre små stood igen, tiil 8 marcer styckett, etc Ther opå giffue wij eder så för szwar, atuj alrig haffue fornekatt, giffue oxer för friiser, eller och the som frijser före i landett, ath the måge jw före små klippere, stod, eller oxer med siig aff landett igen, Men oss fructer,

ath endog szådant wäll bliffuer foregiffuit, vm friiser, så är thet doch en annen szwenck oppunder, ath man later hester och oxer, vdiij andre löse warer forbytes aff rigit, ther huarken rigit, eller någon haffuer nytte och gagn vtaff, vtan menige rigit dyrtt köp, så ath man kan nw sznart hwarken få en god klippere, eller oxe, medt minne, man skall dubbelt bettala thom, Men thet är wor alffuerlige grund och mening, ath ther man öffuerkoma kan gode Frijser, ther må man åther giffue the warer igen som tijäne kunne .

Tiil thet siste, Som i giffue tilkenne her Gustaff ath vår Fougte Henrick Personn, haffuer anammett then Tulfisk, ther full i Larensznesso, Tesligeste Biscopz-fögderijdt etc Så opå thet, ati tess bättre kwnne vppeholle thet slott wij eder befaledt haffua, så ati altiud motte haffua en årss Fettalie i förrådt, huar gud forbiude vmtrengde, Dherföre äre wij tilfriidz, ati måge beholle vnder slottet Biscopzgestningen, och sackören, så mygit som Henrick Pederson haffuer haftt i befallning Tesligeste Tulfisken, så mygit som i Lödisze, nw i Larensnesso marknaden vpburit bleff Ock haffue wij forthen-skuldh nw screffuit honum ther vm till, ath han skall öffuerantworda eder same Tulfisk, och Biscopz Fögderiidt igen, Så forsee wij oss vtan tuill, ati kunne ther med, och then annen slotzens rente lempeligen och wäll behielpe eder, och vppeholle Slottett med eth och annet, huad ther till behöffues, och sende eder her mett breffuit tilhonde som Henrick Perszon haffua skall .

Effter thet her Gustaff, ath Henrick Person komber nw i frå Lödisze, och vdiij en annen befallningh igen, Så må i forthen-skuld wara fortenchte wtij, ath lathe achte opå then partzell, vpå wore wegna, som förbede Henrick Perszon hade vtij Lödisze by, med sackören, så ath oss framdelis må skee rede och regenskap för same saacköre Datum vt supra .

Stockholm den 7 September.

*Till allmogen i Vestergötland om utgörande af härads-
höfdingeräntan.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 83 v.

Thenne effter:ne mening screffs tiil alt Vester-
götland . om then Heradzhöffdinge rente Actum
Stocholm 7 Septembris 40

Wij Gustaff medt Gudz nåde etc Tilbiude eder
Dannemen alle, wore och Cronennes skatskylloge bönder,
och menige almoge, som bygge och boo vtij hele Vester-
götland, wår gunst och nåde etc Käre Dannemen oss är
förekomitt, Som eder sielffue thet best witterligit är,
hurulunde en part aff eder, i somblige herrade, pläge
wtgöre eders Heradzhöffdinge rente ganske skröpeligen
och sielffszind nog, Och szommestadz ther i Vestergöt-
landh wele the ingen rettighett wtgöre, som them för
siitt vmag, och effter lagen borde, ath vpbera, så ath
the, ther i then Landzenda, sommestadz wtgöre same
Heradzhöffdinger någet, och sommestadz platt inthet,
Szå än doch, atuj icke tilsinnes äre, ati effter thet
Strengiste schole effter Swerigis bescreffne lag, wtgöre
förbe:de heradzhöffdingers rettighett, som är ath holle
årlige 2 hester, Vtan haffue i thenne motte giort midell
med eder, och egenom fingeren seedt, så ath huar man
motte bliffua vtaff i then motten, med en skeppe korn,
huilkit en part aff eder, och synnerligen i någre herrade,
icke heller wtgöre wele, vtan draga sig platt i frå sadana
rettigheter, Huarföre biude wij än nw eder alle, och
huar beszynnerligen för sziig, atj öffuer alt Vestergötland,
wele tenckie till, ath wtgöre same Heradzhöffdinger theris
rente och rettighett, alle eens, och lige mygit, som är
en skeppe korn huar man Forsee wij oss, ath thet är

eder till en ringe tunge, J wette dog well sielffue, ath Heradzhöffdingerne schole, för sådana ringe Lönn, altiid ware eder redebogne, och skiffte eder emellom Lag och rett, huilkit the doch icke vtann omsorg och omack göre kunne, Schole the och platt inthet niwtett tilgode, så skeer them ock förkortt, Therföre retter eder danne- men sielffue i then motten wtgörendis then dell, eder böör, så schole the och göre thet thom böör på theris sido, så frampt ath the icke therwtöffuer schole tilbörligen straffade bliffua Datum vt supra .

Stockholm den 7 September.

Bref för Lasse Jespersson att vara domare i Dalarne.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 84 v. — Förut tryckt af Kröningssvärd, Dipl. Dalek., 2: 552.

Breff For Lasse Jespersonn vpå Domare Dö-
met vpå Kupperbergit Actum Holmis vt supra
[7 Septembris 40]

Wij Gustaff etc Göre witterligit ath wij aff synnerlig gunst och nåde, haffue vndt och förlänt, såsom wij och nw mett thetta wortt öpne breff, vnne och forläne thenne breffuisere oss elskelig Lasse Jesperson i Grickiesboda (oss till en behagelig tiidh) domaredömet vppå Kupperbergit och öffuer menige Dalarne, Anseendis then hulle tro tjäniste han oss, ock vårt rige Swerige her till dagz bewiist och giort haffuer, och än yttermere her effter bewijse och göre må och skall, Huarföre biude wij eder Dannemen alle, wåre och Cronennes skatskyllige bönder, bergzmen, och menige almoge, som på för:ne Kupperberg, och i Dalarne boendis äre, ati wtgöre årligen forbe:de Lasse Jesperson then rente och rettighet, som i aff ålder eders rette Domare wane äre wtt ath göre, Wij haffue honum budit och befaledt, ath han

skall före eders Lagboock, och holle alle, fatiig och riich wiid Lag och rett, som han thet för Gudh och oss anszwara will actum vt supra

Stockholm den 7 September.

Till de i Kalmar samlade riksråden om förhandlingarna med de danska sändebuden.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 85.

Tiil Riigisins rådt som församblat wore j Calmarne . Actum Holmis 7 Septembris An: 40

Wår szynnerlig gunst etc Wij haffue fått eders scriffuelse godemen, Vtij huilke i tilkenne giffue, ath konngens Ambasater aff Dammarck icke än nw framkompne äre, vtan ligge vtij Rothneby, och förbide the swar i frå oss, med Jacob Ridsmászwen etc Szå giffue wij eder tilkenne, ath same Jacob Ridsmászwendz ärende icke vm annat war, vtan vm en sächer legde, for the same Dansche szendebudt som mötedt nw besökie schole, huilken legde wij thom genom för:ne Ridsmászwen tilhonde skickatt haffue, opå 100 perszoner Ther i wette rette eder effter, Szå skole i wetta ath Cancelleren och Steen Ericson schole oförsumeligen wara hoss eder medt all bescheedt, Tesforinnan i wele betenckie och rådzslå, vm alle saker och legligheter, thet ytterste och beste i kunne Och råde wij eder, ati see eder wäll och wijseligen före med the Danske, så ath the icke göre eder nagen skalkhett, eller haffue mere folk med siig, på någen skalkhett, än som legden formelder, Thenne förmaning göre wij eder i then acht effter i tilförende wäll sielffue hörтт och förnummett haffua, ath egenom sådana stycker är offte stortt förräderij och skalkheter skedde Therföre szynes oss gott och rådeligit wara, ati wele see eder wäll och wiseligen före, ther ligger macht opå Datum vt supra .

Stockholm den 7 September.

Bref för Frans Stråbuck, borgare i Stockholm på hus derstädes, som han ärft efter sin frände Henrik Stråbuck.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 85 v.

Breff För Frans Stråbuck vpå eth Steenhuss
her i Stocholm Actum Holmis 7 Septembris,
Anno etc 1540

Wij Gustaff etc, Göre witterligit och Bekennis mett thetta wort öpne breff, ath thenne wår tro vnderszåte och Borgere her i wår stad Stocholm, Frans Stråbuck, haffuer giffuit oss tilkenne, ath han är then neste och rette ärffwinge, effter sziiin skylde frende Salige Henrick Strabuck, fordom Borgere her vtij för:ne Stocholm, som oss och mongh god man her i Stocholm thet wäll witterligit är, Szå effter for:ne Frans Stråbuck, om for:ne Henrick Strabuckz effterlathne huss och grund oss ödmiwkeligen jmploreret och bidit haffuér, atuj vdij then motten wilde forhielpe honom til så mygit, som skiell och rett är, huilkit wij honum icke vdij någon motte wille eller kunde ath wigra, Huarföre haffue wij aff wår szynnerlig gunst och nåde, så och för retwiszene schuld, vndt och tillatiid, som wij och nw mett thetta wårt öpne breff, vnne och tillathe, ath for:ne Frans Stråbuck må och schall, Frij och vbehindrat, komme till thet Stenhusz och Trähusz igen, som for:ne hans framledne Frende och hans ärffuinger, Henrick Stråbuck, tilforende tilhörde, Och Olaff Swart nw en long tiidh besittid haffuer, och nw besitter, Huarföre tilegne wij forbe:de Frans Strabuck forbe:de husz, liggendis her i Stocholm, vtij Strabuckz grenden, huszet och alt thet som same husz med rette tillyder till ewerdelige ägo, Doch med så skiell och forordh, ath for:ne Frans Strabuck

skall wara osz, wåre vnge liiffzerffherrer, och rigit vdi
 alle motte huld tro och retrådigh, såsom hans forplic-
 telse och Reuersall breff ytterligere formelder och wt-
 trycker, Hwilkit wij giffue Borgemestare och Rådt her
 i Stocholm, och alle andre, som före wåre skuld wele och
 skole göre och lathen, tilkenne, ath the aldelis måge wette
 siig her effter ath rette, Datum vt supra .

Stockholm den 8 September.

*Fullmakt för de till Kalmar nedsända riksråden att under-
 handla med de danske fullmäktige.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 86 v.

Fulmagt eller Commission som Kon:re Ma:t
 wår Nadigeste Herre medt Riikesens Radt . tiil
 thet möte vtij Calmarne Nidschickade Actum
 Holmis Die Natiuitatis Marie Anno etc Mdxl .

Wij Gustaff medt Gudtz nåde Swerigis Götis och
 Wendis etc Konungh, Bekennes och vppenbarligen witter-
 ligt göre, medt thenne närwarende Konnungz:ge Com-
 mission, aff en rett witskap och san fulkompligheet, wårt
 Konnungzlige wåld, Ath sasom Stormechtigiste Furste
 wår käre her Swåger Broder och nåboo, Her Christian
 Danmarkis Norigis och Wendis Konnung Hertug [til]
 Sletzwiick, Holstenn, Stormaren, och Dithmerschen, Greffue
 vtij Oldenburgh och Delmenhorst, tiit och offte, tiil thenne
 tiidh, hoss oss, vm en wenlig handlingh och möte, till
 ath forhandla vm then dell, wij hans kerlighett for-
 strecht haffue, och andre wore anliggende beswåringar,
 mangel och brecker (till huilkit wij samfelt, ther som
 beggie Rigerne nämost, wiid grentzen, och legligest wåre,
 medt thet aller förste, vdi egne personer, till orde och
 samtals komme motte) scriffteligen haffuer besökie latiid,
 Såsom och then tilforende begårede dagh på nest fram-

lidne Dominicam Letare, vdij Lödisze tiil ath besökie, aff begge wåre tilförordinerede rådt, med endrechtighet beslutt war nampngiffuin, antagen, och bewilliget Och än doch wij vppå then sama tiidh, för wår persone med szwår sziwckdom befalne wore, Doch icke tess minne haffue wij vppå Högbemelte, wår käre Swågers, broders och Nåboss flitige begären, then forbe:de dagh, vtij egin perszone (icke vtan vår sziwckdoms merkelig fara, och beszwåring) sielffue besöcht, Szå bleff thå (thet wij, för bewägende vrsaker skuldh, icke formodet hade) then same dag vpscriffuin, Och nw åter på nytt igen, än ene gonge, en annan Dag, till wår stadh Calmarna, lagd worden, Vdij sådana foreslagne menunger, ath högbemelte wår Käre Swåger, Broder och Nåboo, oss, alle wåre retferdige, begrundede, tilbörlige beszwåring, och wåre forstrechte Summor söloff, och peninger, wtlagde bekostninger, lidne schada, och nachdell, Och tess jnteresse, tiil fyllest, och gerne tiil friidtz ath stella, och bettale wille Och synnerlige vpå thet, atuj effter thenne tiidh, for oss, wåre vnge liiffzerffherrer, kongerige, Land och folk, emott hans kerlighett, och Dammarkx Crone, all bestendig, och sanferdig wenschap och Forwantenusz vpå thet aller krefftigligeste, tiil ewig tiidh, och fast forsächrede, wälforwarade, och fridsamlige wara och bliffua motte Och effter thet ath wij för höchwichtige och dråpelige, wåre anliggende forhindringer skuld, vpå sådana dagh vtij egin persone, icke tilståde komma kwnne, Therföre haffue wij tillforårdnet wåre Commissarier, medt nöttorfftige befallninger och fulle magt, tiil for:ne Calmarna afferdiget, then(!) Höglerde, Erlige och Wälbyrdige men, wår Cancellor, Hoffmestere, Marschalker, wår elskelige råd, och trogne men, Her Conradt van Pühij, Her Sten Ericson, Her Larss Siggeszon, her Johan Tureszon, Her Karll Ericson, her Birge Nielszon, Her Mans Johanszon, och her Christoffer Anderszon Riddere, och

Clemett Hanszon vår Secreterer, Ther samestadz aff Högbemelte, vår käre Swågers konung Christians, tilforordinerede rådt, all then lenge sedan tilbudne betalningh, och wenlige handell, effter vår andragne narrations lydelse (vdij vår stadt) szamfellelige, och fulkomplige ath anamma, mett theris tidige och endrechtige gode rådt, alle våre nøttorffter, vdij handelen och scriffter, skickeliga producera, Doch alle saker wäll ath betrachta, handla, beradzslå, och endeligen ath besluta, huad som nw, och i framtiden, oss, ware vnge liiffzerffherrer, och Kungerige tiil förbättring, formerung, äro, frome, och walfardt, tiil thet nytteligeste och forderligeste wara må, Och vpå wore wegna, vdij platt ingen fordragt endeligen tiil ath bewillige, för än egenom våre Commissarier, thenne närwarendis tiidtz werdzlöp, och leglighetz vmstendigheter, tilforende nøttorfftelige öffueruägne, Och huad som wtloffuatt, eller tilsagd bliffuer, ath sådant tilforende, aff the partier alt samens, medt en san skinbarligh, och ögenskinlig bestand, begrundet, och med fulkomplige gerninger, och troligen strax corroboreret och fulkompnat bliffua må, Vppå thet ath alle wore högtrengiende tiltall, mangell, och breckier kunde ene gonge och med thet förste förliigt bliffua, så ath emellom Swerigis Crone och Dannmark Gudh och hans Helge ordh tiil loff och äre, och beggie Rigerne tiil formerung och beskyddung, en stadig och ewig friidh, tro och loffue, enighet, roo och lijse, vdij Gudh saliglige, bestendelige, och tiil fulle kreffter, må vprettdadt, alle vtilbörlige och förmodende farligheter, och mistancker, afflagde och döde bliffua Såsom wij och nw, vtaff en san macht, och vår Konungzlige Crones fulkomplighet, auctoritet och werdighet, (tiil huilkin wij vtaff Gudz synnerlige skickelse beropede och vpsatte äre) the förbescreffne våre Commissarier och rådt, tiil sådana högwichtig, drapelig handlung, vår fulle macht och befalninger, vtij

thetta breffs krafft, her medt giffua, och befala, Szå ath huad som the herwtinnan, vpå wore wegna, oss, wåre vnge liiffz erffherrer, och Kungerige, tiil gode fromme nytte wålfardt, frijdh och enighet, vtan fara, forhandla och anamma besluta eller tilseija Ath sådant wor alffuerlige befallningh, willie och menungh är, Skall och aff oss, wåre vnge liiffzerffherrer, vbrotteligen ratificerat, ath sådant her effter, alltiid och ewiglige, stadigt och fast holdett och fulkomnat bliffua, troligen och vtan all argelist Och tess till yttermere wisso haffue wij latiid witterligen tryckie wårtt Konnungzlige Secret på Ryggen å thetta breff, och medt egin hånd vnder-screffuit Huilkit som giffuit och screffuit är, vpå wortt Konungzlige slott Stocholm Die vt supra

Stockholm den 15 September.

Bref för Michel Andersson, ryssetolk, att bruka sin köpmanhandel i Sverige, såsom andre svenske undersåtar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 88 v.

Breff för Michell Riidz ath han må bruce sin köpmandz handell her jnrigis som andre köp-swåner her j rigit Datum Stocholm 15 Septembris Anno etc 1540

Wij Gustaff etc Göre witterligit och bekennes medt thetta wårt öpne breff, Ath effter thenne wår tro tjänere Michell Anderszon wår Riiske Tolk, haffuer latiidh giffua oss tilkenne, hurulunde han will och achter så lenge han liiffuer, bliffua her hoss oss i rigith och bewise oss och rigit, vtan all falskhett och bedrug, szin plictige och hulle tro tjäniste, som en godh och trogen tjänare bör sig ath bewise, emott szin rette herre och konnungh, och effter som han oss nw med håndh och mundh loffwid och sworit haffuer, Så haffue wij forthenskuldh, och aff

vår szynnerlig gunst och nåde, vndt och tillatiidh, som wij och nw med thetta wort öpne breff vnne och tillathe, ath for:de Michell Riisz, frij och vbehindrat för skatt gestningh eller annen tunge, her i vår stadt Stocholm, må och skall bruce szin redelig näringh och barningh, med en laglig och skiälig köpmandz handell, lige såsom andre våre vnderszåter, köpswåner eller borgere göre, och Swerigis lagh wtwise, Huarföre biude wij våre Fougter och embetzmen, och synnerligen Borgemestere och Rådt i Stocholm, ath the icke i någer motte göre forbe:de vår Riiske tolk, Michell Anderszon, her emott hinder eller förfångh wiidh vår ogunste Datum vt supra .

Stockholm den 15 September.

Till Lübeckarne och ombuden för de öfrige tyske hansestäderna om ett blifvande möte i Kalmar eller Söderköping, för att befästa de fredliga förhållandena.

Conceptet i kongl. Riks-Archivet med C. von Pyhys handstil, jemnfördt med en afskrift af originalet i Stralsunds stadsarchiv.

An die von Lubec vnd verordenten radens-
poten von der tuetzen Antze

Gustaf von gottes gnaden zw Schwe-
den der gotthen vnnndt whenden etc
Khonnig

Vnsern gruss vnd gnedigen willen zuuorn Gestrengen ersamen Lieben nachbarn wyr haben ewer vnd der verordenten radensbothen von der tuetzen Antze jungst gethan schreyben seiner jnhalt nach leng erlesende notturftigklich verstanden vnd als yr in gesambdt eyenen gutlichen handelstag vnd malstadt auf eyenen gelegenen blatz ghenseitz tuetzen Nation euch auf das schyrstkhunftig furojhar anzwsetzen bittendt, vnb das yede gebrechen so anhero zwischen vns in jrrung ein zeitlang

geschwebdt (zwuorhüten merere weitherung) endtlich khundten vertragen vnd ein gemayner Cristlicher Fryde, rowg, vnd eynickaytt bayderseitz eingepflantzet bleiben, etc Wiewol das wyr alles von Anfangk vnserer regirung den Fryden vnd rowgh gesucht auch zwm gezenck oder vnfryden wharlich nieh vrsach jemanden bisher gegeben haben, whan allain das wyr geursacht vns zwentgegen vnseren entsagttten vnd widerwertigen für jedem vngepuerlichem vbergewalt naturlich haben aufenthalten vnd erretten musen, Wolten demnach wyr fur vnser person vmb gemayner wolfart vnd Fridenswillen, allerer vmbherligenden nachbarn, vns ob begerten tagsatzung, itzo auch gar vngern waygern, besonder in vnsern reichen zu Sowhterkhöping oder Calmar, welchs dyser ort eins euch am gelegensten, der gutlichen handlung auf dem Sontag exaudj, dises schyrstkhunftigen Furojhars, gnediglich gern erwarten, das wyr euch vnd den verordenten eueren mitverwhanten radespoten von der tuetzen Antze, auf gesampte ewer schriftlichs ansuchen, zwr antwort nit haben pergen wollen, den wyr in genaden alle wylferige nachparschaft zw erzeigen vrputig hierauf ewer antwhort schlewnigst begerende Datum zum Stockholm an dem 15 tag Septembris Anno etc 40:ten

Cantzler

Missiue ahn die van Lubec vnd verordenten radespothen von der deutzen Antze sambt vndt sonderlich

Stockholm den 16 September.

Till stadsfogden i Arboga, Anders Månsson, samt borgmästare och råd derstädes, om inquartering för två tyska rytterihöfvidsmän med deras folk och hästar under vintern.

Efter originalet på papper i Arboga stadsarchiv, tom. 2.

Gustaff medt Gudz nåde Swerigis och
Götis etc Konung.

Wår gunst tilforende etc Må tu weta Anders och i flere Godemen, att wij haffue forskickat tesse breffuisere wåre tienere Hertwijch Gutebier och Matthias Griesse, ath the ther j wår stad Arboga offuer winteren for theris peninger medt sine karler och hester liggie schole, Huarfore är wår willie attj forskaffe them ther j byn godh herberge, ther them legliget är till theris hester, och ther the kunne få for sine peninger kost och then deel the behoff haffue, Datum aff vårtt Kon:ge Slottt Stockholm 16 Septembris Anno etc 1540. Vnder vårtt Secret .

Till wår tro tienere Anders Månsson samtliggen medt borgemestere och Rådt wdj wår stad Arboga gunsteligen,

Spår af sigillet finnas.

Stockholm den 21 September.

Till innebyggarna i Helsingland, Medelpad, Ångermanland och Vesterbotten om deras skatt till kronan.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 89 v.

Effther thenne mennungh schreffs tiil Vestra-
botnen . Angermanlandh Medelpada och Helsing-
landh om theris Årlige Skatt, tamen mutatis mu-
tandis Actum Holmis 21 Septembris An: 40

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemen alle Cro-
nenes skatskylloge bönder och menige almoge som bygge

och boo vtij N: vår gunst och nåde tilforende, Käre wänner wij giffue eder tilkenne Ath effter wij vtij sanning aff the Regenskaper, och vnderwijszninger, som wij aff vår Fougte ther i Landet vndfongit haffue, formerkie och fornimme kunne, ath oss och Cronon skeer for mykit kortt vdij then årligh rente, som ther aff landit gå plegär, huad vrsack ther tiil är eller warith haffuer, kunne wij icke fulleligen beszinne annen än then, ath vdij en long tiidh är ingen skiälig eller tilbörliig skatlegningh hollen ther i landet, vtan ath huar och en, aff eder, gör Cronennes skatt wtt lige som honom sielff synes, oss och Cronone till en swår och dråpelig schada och nachdell, Huarföre haffue wij nw befaledt thenne vår tro tijänere N: eder landzfougte, ath han samfelt med Lagmannen och någre gode forstandige men, aff Cronenes bönder, schole holla ther en almennelig, skiäliig och beskädelig Skattelegningh med almogen, och granneligen bescriffua latha mantalet och Jordetalett, wtöffuer landett, och ther effter lata leggie Cronennes skatt, vppå thet, ath then ene, så wäll som then annen, måge wtdrage skatten, effter som the haffua ägerne och Jordetalett till, och icke then ene mere, än then annen sittie Keijsare frije, skyndandis meste tungan i frå sig, och jn opå the fatige, huilke mijnst haffua i ägerne, eller Jordetalett, som vtan tuill her tiil tijdz mygit skeedt är, Huarföre är wor willie och begärenn, ati Dannemen alle, som i for[:de] N:landh boendis äre, wele vtij alle motte lathe eder wäluillige och benegne finne, ath sådana skiälig skattelegningh tilbörliigen må hollen bliffua, såsom i tess plictige äre, Datum vt supra .

Stockholm den 1 October.

Bref för Sven Vestgöte på ett stenhuss i Stockholm, och för Casper Wolgemut på ett stenhuss i Åbo.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 90.

Jtem breff för Swen Vestgöte vpå eth Stenhuss i Stocholm j Matz Mårtensons grendh Datum Stocholm 1 Octobris Anno etc 1:5:4:0

Wij Gustaff medt Gudz nåde Swerigis och Götis etc konung Göre witterligit atuj aff wår szynnerlig gunst och nåde haffue vndt och giffuit, sasom wij och nw, medt thetta wort öpne breff, vnne och giffue thenne breffuiszere war tro tjänere Swen Vestgöte och hans erffwinger, till ewerdelige ägo, eth wortt och Cronennes Stenhuss her i Stocholm, liggendis westan tiil i Matz Mortenszons grendh, som är tridie grendh i frå Gramuncka grendh, nest offuan for Mester Michels huss vpå högre handen när man går nider åth sziön, Huilkit hussz fordom vnder Sancti Mårtens prebenda her i Stocholms bykirke legath haffuer och effter Vesterårs Recess och Ordinancia vnder oss och Cronon lagligen fallett är, Anseendis then hulle tro tjäniste, han oss, och wort rige Swerige her till dagz bewisth och giortt haffuer Och än Yttermere her effter bewijse och göre, må och skall, Huarföre biude wij wore Fogter och embetzmnen, och alle andre som före wore skuld wele och skole göre och lathe, ath the icke i någon motte göre för:ne Swen Vestgöte, eller hans erffwinger, på same huss hinder eller förfång Datum vt supra

Jtem Jtt sådana breff fiick en Biisseskiitte i Åbo benempd Casper Wolgemutt på itt Stenhuss i Åboo liggendis wiid torgitt, och fordom legath haffuer vnder Helge Lechams Prebenda ibidem hans och hans hustru

i theris liiffztiidt, sedan skall thet komme hans kon:ce Mat, hans nådz erffuinger och Cronon till igen .

Sigtuna den 2 October.

Till ståthållaren i Vestergötland, hr Gustaf Olsson, om Matz Jonsson, som önskar ingå nytt äktenskap.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 91. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 146.

Tiil Her Gustaff Olsson Jn Causa Matz Jons-
sons Actum Jn Sigtuna 2 Octobris Anno Do-
minj 1540

Wår etc Wij giffue eder tilkenne her Göstaff, ath thenne breffuisere, oss elskelig Matz Jonszon, på Siilwatorp, haffuer her for oss clageligen berattedt, hurulunde hans Laggiffte hustru, för någon brech och brist skyldh som henne feler, vpå hennes skell och szinne, är effter hennes barns och wengers begären, i frå honom skiljdh, med thet henne tilhörer, Huarföre och for:ne hennes barn och wenger, på same hans hustrues wegna, haffue med siit öpne breff tillatiid och samtyckt, ath han (så mygit som them och henne står tilgörende) må frij och vtan alt theris filtall, giffue siig i nytt echteschap med en annen qwinne, Begärendis forthenskuldh aff ossz ödmiwkeligen, till sådana echteschap, wår gunstige tilatilse, etc Szå effter thet wij icke fullleligen wette, huruledis same saack i sanningen tilgången är, Är therföre wor willie och begären, ati samptligen, med the andre gode men, ther nidre, wele thetta ärende forhandla och ransaka, forskaffendis thet så, ath for:ne Matz Jonszon motte antingen få then annen sin rette echte hustru igen med the godz gårdar, och ägedeler, som henne tilkommer, och i rett echteschap tilbörlogit är, eller (huar thet icke lagligen skee kan) ath honom motte tilstadies ath tage siig en annen qwinne, Stellendis honom

ther med till friidz och ramer hans beste, både i then szack, och alle andre, ath han icke offtere skall betorffue och vmage och bemöde oss vm same gifftermåll J wette doch ath wij haffue eder for then skuldh forordineret ther nidre i Vestergötlandh, samptligen medt the andre, edre metråd, och vnder Cantzelere etc ath slige saker och ärender, som ther fallendis wårde, och ther best åthskilies kunne, icke skole alle skiutes jn för oss, och göre oss, ther med, stoor bekymber, ther wij doch med monge andre otalige saker vpå Riikisins wegne, beladne och beswårede äre, Datum vt supra .

(Början af October!)¹⁾

Formulär för häradshöfdingarnes trohetsed.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 91 v.

Een sådana Eedh och Forplictelse Schole alle Heradzhöffdinge göre för än the vndfå någon Heradtzretth .

Jack N: på N: Göre witterligit och Bekennes mett thenne min Eedh, och forplictelse Ath effter thet Stormechtigeste Furste och herre, Her Gustaff Swerigis Götis och Wendis etc Konungh, min aller käreaste nådigiste herre, aff hans nådz szynnerlige gunst och nåde, och icke för någon min fortjäniste schuldh mig vnth och forlenth haffuer med thet heradzhöffdingedöme vtij N: med then rente som ther till lyder, för huilkit Jach hans Kon:ge Ma:t högeligen betacker, Szå loffuar och forplictier Jach mich forthenskuldh vpå Gudh, och vdij hans helgie ordh, ath jach j alle motte, will och skall, så skicke mig vdij same domereembete, eller Heradzhöffdingis befallningh, som en vprigtigh Christeligh och

¹⁾ Datum saknas väl, men platsen i registratoret angifver tiden ungefärligen.

Erlig man egner, bör, och wäll anstår, huarken för wildh, wenskap, mutor, gåffuer, nytt hatt, eller andre saker skuldh, göre eller handle någon dell emott rett och skiell, eller med mitt wett tillathe, ath någon wretuisz dom skall affsagd bliffua, vtan tilsee och forföge, ath med then Fatige som then rige, then höge som then låge, vpartiesk, och likeligen må och skall dömppt och handlett bliffua, Och vdiij alle saker, för än någon sententz eller dom, aff mig, eller Heradznempden aff sagdt bliffuer, will och skall jach tilforende latha giffua Kon:ge M:tz, min käreste nådigiste herris Stadthollere vdiij Vestergötlandh, och hans tilforordinerede råd, alle vmbstender och legligheter, ther vm tilkenne Och forbide theris swar, och gode rådt, vdiij saken

Ther nest, will eller skall iach icke heller, så wiidt mitt Heradzhöffdinge döme sigh strecker, tilstädie, eller tillate, ath någre saker, anten genom Kon:ge Ma:tz, vår nådigiste herris Fogter, eller någre andre schole hemmeligen forlichte eller fordragne bliffue, vtan thet skeer opå herradztingett (eller med Stadhollerens) och the andre gode mendtz råd och samtyckie, som i then landzenden befallningen haffue, Jach will och skall tesligeste holle gode och beskedelige register på alle the dombrutt eller sackörer, som i for:ne herade falle, och icke dölije, eller fortie, med fogten eller någon annen ath någre sacköre fordolde eller vndanstungne bliffua schole, Och sadana Register vpå sackören skall jag leffuerere Stadtholleren twenne reszor om årett Tesforwtan will och skall jag, vtij all annen motte, wara högbemelte kon:ge Ma:t tiil Swerige mijn nådigiste herre, och hans nådtz kon:ge och Furstlige vnge liiffzerffherrer, huldh trogen, och vdiij alle motte reträdig, hans nådz Frome, gagn, nytte och beste altiid troligen fordra, och fremie, schada och nachdell, vtij tiid och time wara och affwende, effter min högzste Formögenhett, Och vdiij all annen motte

bewise mig emott hans kon:ge Ma:t, sasom en huldh trogen och retradig tjänere och vndersåte egner och bör, mott szin rette herre och Konnungh, Mig så sant Gudh hielpe, och hans helge ordh, tiil ewig tiidh, Amen .

Örby den 3 October.

Till hr Gustaf Olsson i Vestergötland om biskop Svens i Skara inkomster, om indragande af tionden till konungens kammare, och om uppbyggande af ett kornhus i Lödöse.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 93. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 148.

Tiil Her Gustaff Olsson Jn causa decimarum .
et Episcopi Suenonis Actum Jn Örby 3 Octobris
Anno: 1540

Wår etc Wij giffue eder tilkenne her Gustaff, ath oss elskeliigh wår vndercantzler, och tro man Biscop Swen i Schara haffuer vtij szin scriffuelse, till oss elskelig Secrete rådt Sten Ericson, clageligen foregiffuit, hurulunde han icke wäll betröster, ath holle siig aleneste med then Canonie rente och vpbyrdh, som han nw haffuer ath vpbera, Nemplig Prouesteriidt i Schara, Begärendis forthenskuldt ödmiwkeligenn ath wij aff wår gunst och nåde wille föröke och Formere honom, hans vnderholdningh etc Är therföre wor willie och begären, ati fliteligen wele förslå latha forbe:de Biscop Swendz rente och vpbyrdh, som han haffuer ath vpbera aff Prowesteriidt huru högt hon sigh forstreckia kan, Så ath huar i fornimme kunne, ath han icke haffuer sijn temelige, tilbörliche och skälige vnderholdning, och vpehelle, aff same prowesterij, ati thå wele på wore wegna wara fortente vtij tiil ath besörgie och forsee honum med en Canonie ther till, och tesligis med Fodringen hoss någre prester, så monge som eder tyckies, ath

honom för nödenne wara kan, eller annat sådana, ther med man kunde stelle honum till friidz .

Sameledis, effter (som eder wäll witterligit är) atuj moste nu årligen på Cronennes wegna och for menige Riigisins beste och försvar och wålfardt skyld, holle en wellig hoop Ryttere Landzknecter, och alle honde krigzfolk, tiil land och watn, huilkit oss en swår och dråpelig summa peninger och vmkost[n]adt stå will, Huarföre wij och haffue igen kallatt monge Cronennes Forleninger, Är therföre wor willie, ati vpå wore wegna äre förtenchte vdiij, ath sigia Biscop Swen alffuarligen tiil, ath han effter thenne dag, och i thetta år, platt inthet befatter siig med then tigindh, som ther i Stichtet nw fallen är, vtan ati så forhandle medt prouesterne ther offuer hele Vestergötlandh, ath the her effter göre szin regenskap, och leffuerere peningerne for same tigend jn vdiij wår Cammer, ligerwisth som the tilforende for:ne Biscop Swen leffuereret haffue, Doch icke vtij Summo tall, för huart giæld eller kirkesogn, vtan ath the och så registra huru mygit huar bonde szynnerligen for siigh haffuer giordt vtij tigindh, så ath same regenschap motte wtgöres effter mantalet, huilkit the med sogne presternes och kirkiewärendernes tillhielp wäll göre kunne Ther aff finge man see huru tilbörligen en part theris tigend wtgöre

Sameledis, må i och så tenckie till, ath latha vpbygge mett thet förste ther i Lödisze eth kornhuss, ther man same tigend besynnerligen then som ther nest om kring faller, och annan sådana vpbyrd, när så behoff görss, jnleggia kan, synnerligen för then handell skuld, som ther faller met vtlenske och Fremende köpmen Datum vt supra .

Örby den 3 October.

Till biskop Sven i Skara om hans inkomster och besittningen af Brunsbo gård.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 94. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 150.

Tiil Biscop Swen J Schara Datis Vt Supra
[Jn Örby 3 Octobris Anno: 1540]

Wår gunst etc Wij haffue förstätt Biscop Swen, huruledis i vdij eders scriffuelse tiil oss elskeligh Secrete rådt Steen Ericson, beclage eder, ati icke wäll betröste ath holle eder aleneste aff then Canonie rente, och vpbyrdh som i nw haffue, ath vpbära, nemplig Prouesterijdt ther i Schara, Begärendis förthenskuldh ytterligere vnderholdningh, etc Szå haffue wij nw forthenskuld latiidh scriffua tiil oss Elskelig tro man och Rådt, wår Stadthollere i Vestergötland Her Gustaff Olson, och giffuit honum ther vm wår menungh och willie tilkenne, och befaledt honom, ath forhandla med eder, vm eders begäringh, och effter legligheten föröke och formere ederss vnderholdningh effter som tilbörligit wara kan, stellendis eder i then motte till friidz, Och kunne wij wäll lide ati måge bliffue besittendis vpå Brynnelszbo gårdh och holle ther affuell, så her effter, som i her till hollet haffue, Szå må i forthenskuldh, när eder legligest är, giffue eder till forbe:de her Gustaff Olszon, med thetta metföliende wort breff, ath han med eder som för:uit är, vm ytterligere vnderholdningh forhandle vetta, Ther i eder aldelis effter retta wele, Datum vt supra .

Stockholm den 19 October.

Collationsbref för hr Peder i Vassunda på Lena pastorat.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 94 v. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 151.

Littere Collationis pro papistis prolongate
Actum Holmis 19 Octobris anno 1540

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath effter thet thenne breffuizere Oss elskelig hederlig man her Peder i Vadzsunda, haffuer her för oss berettat och tilkenna giffuit, hurulunde her Amund i Lenna till szinnes är, ath han wäluilleligen will resignera och vplata honom tilhände Lenna prestegieldh Begärendis forthenskuldh aff oss ödmiwkeligen ther opå wår gunstige tillatelse och Collation etc huarföre haffue wij aff szynnerlig gunst och nåde, vnth och Confererat, såsom wij och nw, mett thetta wort öpne breff, vnne och Conferere, forbe:de her Peder sama Lenna prestegieldh, med så skiell och forordh, huar for:ne her Amundh will sama gieldh wäluilleligen (som forbemelt är) vplate, Och bönderne ther sammestedtzt wele haffua honom for theris kirckeherre, Huarföre biude wij eder, Dannemen, alle som i for:ne Lenna prestegieldh bygge och boo, ati på forbe:de forordh och wilkor anamme same her Peder, for eders rette kirkeherre, och pastor, wtgörendis honom redeligen eders tigend Liickstoll, och huad annat, som i årligen wane äre, eders rette kirckeherre tiil vppehelle, och vnderholdningh, wtt ath göre .

Han skall ther emott, forkunna rene Gudz ordh, effter hans ytterste formåge, och then helge scriffitz grund, enfalduge sinne och menung, vtan all wrong bijlerdom, eller mennisklige dicter, drömer, påfunder, som nu äre, eller komma kunne, och i fortiiden warit haffue, emott all skiell, rene och clare Gudz ordh etc

Och i alle motte så lära, prädica, vnderwijsa, straffa, och formana, i then Christelige församling, som han kan wara till swars med, först for Gudh, thernest for oss, och sin tilbörlige offuerhett, Thernest ath han skall vtij alle motte wara oss, och wåre vnge liiffzerffherrer huld, trogen, hörig, lydog, och retrådigh, Wårt besta, froma, nytte och gagn, altiit fordre och fremia, schada och nachdell troligen wara och affwende, effter all hans ytterste förnögenhett, Och vdij alle motte bewise sig emott oss, såsom en huld, trogen, och retrådigh vndersåte egner och bör emott sin rette herre och konungh, wiid forbe:de Lenna prestegeldz forluth Och tess till yttermere wisso .

Stockholm den 20 October.

Till bergsmännen på Noraskoga, Lindesberg och Skinskatteberg om det odugliga osmundsjernet och om jernskatten.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 95 v.

Eeth Mandat tiil Noraschoga Lindesberg och Skindseckiäberg om theris Ärlige Skatt . Actum Holmis 20 Octobris .

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemen alle wåre och Cronennes Skatskylloge bergzmen som bygge och boo på Noraskogh, Lindesberg och Skindseckiebergh, wår gunst och nåde tilforende etc

Wij haffue förstätt Dannemen, aff then arlige Jernskatt, som i oss och Cronene, ther opå jernbergit wtgöre, ath störste delen aff eder felle ondt åszmundz jern, så atuj icke kunne mygit brukat her i Rigit, Och när thet bliffuer fört wtrigis, bliffuer thet forwrekit och forachtedt, Huilkit rigit och oss forkastis i fremande landh, Huarföre är wor willie atj effter thenne dag wele almenneligen ther opå jernbergen wara fortenchte

vtij, ath wtgöre Cronennes årlige skatt i tacke jern i then stad i tilforende wane äre, ath wtgöre Oszmundz jern, Doch så ati same tacke jern smelte och giute effter thet seett, och form, som wår fogte och befallningzman eder på wore wegna foregiffuendis och vnderuisendis worder, Så atuj sedan kwnne lathe smelte same tacker effter wårtt sinne, och bruke wort beste ther medt, och må i laga thet så ath öffuer alt för eth hundret Oszmundz Jern bliffuer wtgiordt otte pund Tacke jern, lige som i eder emellom köpe och wtgiffue, Vdij huilkit i göre thet oss behageligt är Datum vt supra .

Stockholm den 27 October.

Till menige allmogen i Dalarne om den nya skatläggningen derstädes, om utsändande af öfverflödigt folk, att annorstädes söka sin bergning, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 96. — Förut tryckt af Kröningsvärd, Diplom. Dalek., 2: 553.

Tiil menige Dalerne om theris Skatlegningh
Actum Holmis 27 Octobris Anno: 1540

Wij Gustaff etc Tilbiude eder oss elskelige tro danne-
men alle wåre och Cronennes skatskylloge bönder och
menige almoge, som bygge och boo i Östre och Vestre
Dalerne wår gunst och nåde tilforende, etc Wij haffue
förstått vtaff ederss sendningebudt, ati beswäre eder for
mygit om then Skatlegningh, som wij haffue befaledt
wår Fougte ath holle ther vppe hoss eder, så wäll som
hon all annerstedz hollen är, kring om hele rigit etc
Szå skole i dannemen icke så tenckiett, atuj lathe holle
for:ne skatlegning för then saack skuldh Ath wij wele
leggie eder någon szwär, oskeliig skatt eller tunge opå,
mere än som eder drägeligit kan wara, och som i til-
forende giort haffue, Men wij lathe thet göre, i then

acht och menungh, ath thet kan gå lige, och skiälige tiil, så ath the ther haffue sköne heman, med alle legligheter wäll belegne, måge gøre någett mere i skatt, effter som the haffue Jordan och ägerne tiil, än the fatige, som haffue szmå heman, och icke så gode legligheter, med en dell och annen, som the rige, som för:uit står, Jcke står oss heller tillidendis, ath wij skole see ther egenom fingeren med, ath Swerigis Crone vtij någon motte skall skee for kortt, eller hennes skatt skall formijnskatt bliffua, Vtan ati Dannemen måge therwtinnan fortente wara, Ath the ther store och sköne heman haffue, skole gøre mere i skatt efter som the haffue Jordan och ägerne tiil (Och som the giort haffue i gamble her Stens tiidh) än the ther små och forlammade heman haffue Och ati wele wara vår Fougte och befallningzman i then motten behielpelige och forderlige, så ath wtöffuer alt, må then ene gøre vtaff lige mygin, och lige godh jordh, så mygin och så stoor skatt, vdij alle partzeler, som then annen, så ath then ene icke sitter mere keijsere frij, än then annen gör, Ther i Danne- men moge aldellis eder effter rette .

Ytterligere, Så haffue i Dannemen stor skotzmåll vpå gammalt och fordt, Men när i rettelige wele betrachte, huad gammalt och fordt warit haffuer, Skole i befinne ath thet är inthet annet, vtan ath wara then rette herre och Riigisins Förståndere Ohörigh, olydug, vtrogen, och i alle motte wretrådig, Jcke weliendis affwerie och warne i tiidh all vpror schada och nachdell, Jcke gøre Cronon sijn rette årlige och tilbörlige skatt, Tesligeste, tage matsäcken i handen och gå i från hustru och barn, wtt emott Riigisins fiender, som mygit her till dagz skeedt är, Och huar eder dannemen tyckis ati haffue förbättret eder på sådana gammalt och fordt, lathe wij thet till eder, Doch forhoppas oss, ath sedan wij finge regimenthet, haffue wij hollett Rigit vppe med

krigzfolk, hester och harnesk, och medt all anner krigz Rustningh, så ati icke offte haffue warith betwngede, eller nödde i krieg och örliig, emott Riigisins Fiender, vtan sittedt frije hemme hoss edre hustruer och barn, i friidh och rolighet, actendis på ederss boo och booskap, gagn och beste, etc Szå Dannemen, huar i sådant med eder sielffue granneligen betenckia och öffueruäga wele, Och wij fornimme kwnne, atj oss holle och edert Fädernes rige tesse for:ne puncter, vbrodeligen och bliffue faste stondendis wiid thet huldskap, troskap och manskap, som i oss, tiith och offte, loffuat, szworit, och tilsagt haffue, wele wij (nest Gudz hielp) vdi alle motte så lagat, ath eder icke her effter, heller än tilforenne, skall skee för kortt, anten mett eth eller annet, Ther i Dannemen måge wette eder effter rette .

Framdelis Dannemen, Forsee wij oss till eder, ati wäll sielffue beszinne kwnne, huad dräpelig schada thet haffuer med siig, ati beholle thet möckle och vtaligit folk heme hoss eder, icke weliendis ath forskicke them i från eder, nid till Salebergit, Jernbergen, eller och at tijäne Dannemen, wth på Rumbygden, Köpstäderne, eller och the ther vnge äre, settie till Scholestuffuun, vtan ligge och trengis i en gård, fem eller sex par folk, forwtan theris barn, och wtarme huar annen, så ath två förmåge icke föde then Tridie, them sielffue till stoor schada, och fatigdom, Så ath huar ther icke bliffuer sznart forwandling och annet seett opå, forderffua the med tiden huar annen plat i grunden, Huarföre är wor willie, och biude eder her med strengeligen, ati wele forskicka en partt aff same folk i från eder, tiit som före är sagt, och besynnerlige ogiffte karler och the ther yngste äre, Men then ther eldst är må besittie siit Fäderne och Möderne, tiil tess the som yngre äre haffue tienth och forsögt siig på någon tiidh, sedan måge the ware så när, som the eldste, Thetta i Dannemen jnga-

lunda forsuma wele, så frampt i wele göre thet oss liufft och behageligit är .

Tesligeste, Szå wele i icke heller beflite eder ath bruce flux Swidier, effter thy, ther hoss, är så ganske wälbelegligit, gott tilfelle ther till, och fruchtsamligit landh, Och motte wara fasth bättre köp på Spanne-måle ther i wille rydije vndan eder all onyttug skogh etc

Huarföre må i wara fortenchte vdij, och holle for:ne Swedier wiidh magt, effter thet ther följer mygit gott med, Och ati och så forskicke en part aff for:ne folk i från eder, och tiith som före är sagt, Thetta i icke forszuma wele Datum vt supra .

Kalmar den 1 November.

Tractat mellan Sverige och Danmark-Norge om gemensamt försvar emot fiender.

Ur »Danske Handl:r I, 1523—1661», fol. 172 o. f. i kongl. Riks-Archivet.

Förbund till ewerdeligh tijdh, emellan Kon: Gustaff och Konung Christian i Danmarck etc emot fienden, Datum Calmar den 1 Novembris 1540¹⁾.

I namn Loff och ähre Gud Faders, Sons och then Helga Andes Amen. Wij Gustaff mett Gudz nåde, Swerigis, Göthis och Wendes etc Konung. Och Wij af samma Gudz nåde Christian, Dannmarks, Norigis och Wendis Konung, Hertug vdj Sletzwig, Holsten, Stormaren och Dithmersken, Greffwe vdj Oldenborg och Delmanhorst, för oss beggie, wåre Erffwinger och effterkommande, Giöre almenneligen kunnigt, och mett thetta breff openbarligen bekenne, Att effter thet wij af Gudz Alzmechtigz synnerlige skickelse och nåde, till wårt konungzlige wåld, och thess fullkomligheter, högheter, wyrdigheter

¹⁾ Tractaten blef visserligen icke ratificerad, men skiljer sig i så många fall från följande års i Brömsebro slutna tractat, att den ej kunnat förbigås.

och byrder vthwalde och kompne äre, derföre wij samptlige mett god tidig förbetrachtung och nottorfftig i Gud Christelige betenckt, till sinne och hiertad intagit hafue, huilckeledis then Alzmechtigiste Gudh, af Creatures begynnelse, altijd förmeddelst sijn Guddomelige krafft, same nåde, huar och en gudfruchtig Öffrigheet (: vthan alt tuiffwel :) j lijfsens ande, then naturlige förnufft, mett mere förstandh, förthenskuld ingifuit och inblåst hafuer, och henne lärdt och wiss giord, huruledis hwar och en Öffrigheet på jorden j sitt land, hoss theris vnderdåner, först och fremst Gudz ord, frid, frucht och hörsamheet, saliglige inplante och hellige skall, vdj frijlige tider, all förmodeligt tillkommande krig at betenckie, sig mett the vmliggiende Naboor (: hwilke the och vnderdånerne, för theris daglige lifznäring, Roo och wälfartz skuld, och i nöden icke wäl miste eller wmbäre kunne :) lijge som i Naturen och fruchtsams Trääss grenar och bwll, mett förbundelig, tidelig frid, tillsamens holle, knijppe och förmengie, Jcke dherföre, at the någen man till vbilligheet, ilde äffertracte wille eller öfuerweldige skole, Men opa thet, att the genom theris missgunnere och fiender som j theris vtillbörlige, öfuerflödige tanckar och begäringer, vdj girigheet, högferd, haat, nijt, gemenlige på hwar och ens vferd, lige som Leijen och Parder opå roffued dagligen lure, icke så lettelligen frå theris kunge-riger, Furstendömer och Land (: till hwilke the af Gudh försedde äre :) kunne trengde blifwa, eller på theris wegna i skada komme, dem man thess wer, i thänne korte för-lupne tijd och fegde hafuer befunnet, hwilkeledes thesse trij Kunge Rijger, Swerige, Danmark och Norige genom beggis wåre afgynneres och motståndneris på både sider swinde hinderlist och Prachtiker, till vpror vpreeste, i then ytterste nödh, bedröfwelse och dråpelig blodz vthgiutelse ynckeligen satte, en part af brand nederfalne, en part mett Swerd vrettferdelige wundne, hart hoss

förstörde och ödegiorde; Så effter thy wij förmeddelst guddomlig hielp och nåde, mett öffdråpelige krigzbeständningar, merckelig fara och vmsorg, alle våre fiender och motståndere på then tijd öfuerwunnet, all syndring, krig, vpror och vpresning i våre riger åter igen nederlagt hafwe; Och opå thet sådant swarlig ymkeligit fall, mord, roff, brand, Städens och byars Slottess och Festers förödning her effter förwaret, och våre Kungerijger, Furstendömer, Land och folk wid gode nöttorfftige Ordinantier och Politier, vatskild och vtrendet, all vwillige, förtenkelig argwon misstanckar och twedragt, vdj hwilke thesse try kongerijger her till emot huart annat, vdj jrringer och twifuel äre sweffed her effter måtte afskaffede, döde och förgethne blifua, som och vdj thenna swinde tidh och farlige werdzlop, många vtrolige farlige anslag mott oss vdj gerningen dageligen vpretted och anskaffet blifwe, för sådane, och många flere anliggiende, dråpelige och tidelige förbetrachtinger, och för vndsethning, tröst, hielp och menige fridz nytto, och rettens sterking skuld, och tesse try Kongerijgers lycke, wälfart och nöttorffter, hafue wij Först och fremst, Gudh till Loff, äre, och hans helsosamma namn och ewige ordz förfordring, mett endrechtigt, wälbetänckt wärt hafde Råd, willie och witskap, och alles våre Riges och Regimentz råd, j the Helge Trefolligheetz namn, vdj thenne Christelige, wenlige och naturlige ewige Confederatz förenung och förbund, oss indlätit, bewilliget och förbundet, Och j beggie våre Konungzlige Croners krafft, werdigheeter, äre och fullkomligheter, mett wår sanskyllige troo och loffwe tillsamens loffuad och sworit, Som wij och oss her mett j dette breffs krafft tillsamens settie, förknijppe, befride, lofwe och swärie, thenne wår naturlige, Christelige förenung och förbund, samfelt mett then förmodende stedigt warende hielp, efter thesse her effterskrifne Clausulers, Puncters och articlers lydelse, frå thenne tijdz dato, och

till ewig tijdh, så mett gerningerne, som mett orden, aldels vaffladelige, och på thet alle[r]krefftigligeste mett högste förmåge, at hålle och fullkompne.

1) Först, att alle och hwart thesse trij Kungerigers, Swerigis, Danmarkz och Norigis Jnbyggere och förwanter skole sigh emellan allffwerlige och mett troo mene, Then ene then annendz frome, nytte, förbädning och wälfart fordre och betenckie till thet bäste, Och så then ene then annendz skade, forderff och nadel, effter all förmåge hindre och afwende.

2) Ther skall och ingen then annendz mutwillige fiender eller motståndere, som emot naget af thesse trij Kungerijger någon fiendtlig handel, mett ord eller gerninger, hemeligen eller openbarligen företaga wille, hielpe eller sterkie, tillskyndning eller hemelig vndsethning at göre, thom och icke Legde gifua, befride eller beskydde, och j huar annendz Rijge, Land, Hampner, Ströme eller gebiete ingen vppeholdung vnne, vdj någon wijs eller motte, Men de samme, mett alle the andre, som någon af beggis af wåre bundzförwanter, eller the wåre, någon vfug, vlust, bekymber, förtrett eller skade tillfoga wille, mett högste flijt och alfwarligen anfalle, bekreckte, thom mottstånd göre och hielpe att föriaga.

3) Wore och så saak, at Keyser, Konunger, Dheres förordnade regering, som är Burgundien eller the andre, Chör- och Furster, Greffwer, Höffwidzmen, the Lubiske, the Wendiske, Österske Henser och andre Städer, theris anhängere och Vnderdåner, ee hwem han eller the ware kunne, eller någon tijd motte nempde blifwa, j hwad saak som thet helst är, alzingen och inthet vndantagande, ther anthen mett egit wold, eller elliest, mett någon hemlig vndersetting, j thet ene eller andre Rige, någre synnerlige Personer, till vproor, twedragt eller vbestond, vnderskyndhe eller vpweckie, eller elliest någon tijdh, någre af thesse Kungerijgers, ortlandes eller Ledemott,

mett vfug, någon vlust, bekymber, förtrett, wold och skada, bedröfue, dhe egin(!) Landzfridbrytere, öfwerwoldige, däder och gerninger mett tilltastning, rooff, mord, och brand, skade göre, Måske, mett wellig herdzkrafft, mett wold och Swerd, öfwerdrage, winne eller belegre wille, hwilkit af thesse trij Riger, dhå thet wår blifuer, eller af the andra ther vm besökt, dhå skal same Rige, thet öfuerfalne och belegrede Rige, mett thenne her effter bewillgede hielp, och antaal till Land och watn, och i tijdh, ganske oförsumeligen tilldrage, then ene then annen troligen redde och vndsettje.

4) Jtem, om fienderne, Först Swerigis Rijge j någre ortlandes eller Ledemott, Swerigis Crono tillhörende, antaste eller öfuerfalle; dhå skall Danmarkz Rige förplichted wara, för sig allene, at komma Swerigis Rige till hielp, mett Ottohundrade gode warafftige Munstrede krigzfolk, till Siöss, och Tuhundrede på Norigis Rigis wegne, wäl rusted mett harsk och wergo, dhermett man och, vm så af nöden behöfdis (: och fienderne j land wåre :) dhe och kunde träde j land, och thom motstond göre; Och ther till så mång Skip, som sådana krigzfolk deres vnderhalding på hafua kunne, för uthan Skipere, Styrmen och Båssmen, som Skipen förwara och regera skole; Skole och same Skip wäl vtrusted wara, mett Skiitt, krudt, lott, sampt andre tillbehöringer, som till krigzhandell förnöden är;

5) Thessligist, vm Danmarkz och Norigis Riger j någre ortlandes eller Ledemot, som nu vnder Danmarkz och Norigis Crone liggie, af fienderne alfwarligen antastade blifua, dhå skall Swerigis Rijge förplichtad wara, at komma Danmarkz och Norigis Riger till hielp, mett Ottohundrade gott warafftigt krigzfolk, till Siöss, mett dheris werier på thet allerbeste vtrusted, så at man thom och till Land bruka kan, vm fienderne j Land wåre, dher till och så mång Skip, som till så myckit krigzfolk för

nöden är, vndantagande Skippere, Styrmen och Båssmen the hoss Skipen blifua, och thom regera och förwara skole, Och mett Skytt, krudt, Lott och annen nottorfft och krigzhandels tillbehöringer, på thet allerbäste försorgt och vtrusted.

6) Skall och dhet Kungerijge af these trij, som thet annett till hielp kommer sitt krigzfolk till Siöss mett besoldung, kost, provand, och all nottorfft försorge och vppehålle, så lenge fegden warer, och sådant för nöden är; Men vm sig så begifuer, at same Skipzflotta emot fienderne vtdragen är, dog vforwarendes, förmidelst fienderne, eller long beswerlig reese, storm eller ellies andre tillfallende dråpelige nöd och orsakér skuld, någon förhindring förefalla kunde, så at på then ene sidhe, på Fetalie breck och mangell wurde, för förmelte vlycke och forfald skuld, sine Skip, så snart, som wäl för nöden ware måtte icke affetalie kunde; dhå skall then part, som sådana hielp vndfänger, den annen part, som på Fetalie mangel och nöd lijder, mett fetalie i alle motte, till hielp komma och förfordra, till så lenge han sine Skip till nottorfft åter igen sielff bespijsa kan, på thet ingen partz Skip för hungerss skuld skole i fare satte blifua, eller slett förlupne.

7) Om thet ene Rijge af thet annet, alene resigetyg, och icke footfolk eller Skipzhielp behöfuede; Dhå skall Danmarkz och Norigis Riger förplichted ware, mett Tuhundrede Resigetyg, mett hestar, harsk och glafwen på thet allerbeste vtrusted, som thet sig egnar och böör, Swerigis Rijge vndsettning at göre: Dher till mett Ottohundrede gode warafftige Munstredhe krigzfolk till foot, alt på sin egen besoldinng, kost och tärung, vndantagendis hwadh för nöden är, mett Maat, ööl och hestefoder, det skall förstreckt och försorget blifua af thet Rijge, hwilket sådana hielp tilldrager, och sådana vndsettning vndfonger, i alle måtte, som hans egit krigzfolk vnderhollet

och försorget worder, och sådana försorgning skall angåå, när thet same krigzfolk kommer öfwer Landemerket, jn vdj then annendz Rijge; Dessligeste och twert vmb, vm Danmarkz eller Norigis Riger sådana hielp till Land behöfdhe, Då skall Swerigis Rijge forplichted ware, mett Tuhundrade resigetyg och Sexhundrade footfolk, Danmarkz och Norigis Rijger, till hielp at komme, alt på sin egin besoldung och beswörung, vndantagendis maat, ööl och hestefoder, mett hwilket dhe af thet Rijge, som sådane hielp behöfuer, så snart the öfuer Landemerkit, och ind j thet andre Rijge komme, som sitt egit krigzfolk skole vnderhåldne och försörgde blifua; Thet same Swenske krigzfolk, till hest och foot, skall drage i Danmark och Norige till then Ort eller Stad, som thet behöfues och för nöden är. Sameledis skall thet krigzfolk af Danmark till hest och foot, twert vm igen, draga ind i Sverige, dher det förnöden är och behöfwes.

8) Vm thet sig någon tijdh tilldroge, at Swerigis Rijge, af Danmarckz och Norigis Rijger för nöden hade, eller någon hielp behöfde, emot hwem som helst thet ware motte, dher någet jndfall eller fientlig handell företage wille på Finland; Dhå skolle Danmarkz och Norigis Rijger ware Swerigis Rijge förplichtede till Siöss, eller och vm winterdag, der så behöfwes till Land hielp at göre, på thet beste vtrusted, at man thom och till Land bruke kunne, j alle motte som förskrifuet står, Skall och sådant krigzfolk, som ett Rijge thet andre till hielp skickar, effter tidzens legligheet ware till frijdz mett vnderhaldung i lige motte, som thet andre krigzfolk i same Rige vnderhållit blifuer, dher opå skole dhå höfwidz-mennen ett fljigtigt vpseende at hafwa, förplichtadhe wara.

9) När så skeer och af nöden är, att begge Rijgerne drage vth emot theris rette Erffiende, Som är nemplig then gamble Konung Christiern, hans anhangere, eller andre wåre gemene fiender, som oss tillstunde kunde,

som äre the Lubeske och Österske Hense, eller andre Städer, Och om tå ett af Rigerne, så hart trengt blifuer mett öfuermakt och mett Swerdet, Så skall thet ene Rige, mett alle störste mackt, thet andet till hielp komme, på the ordte och platze, som thet mäst af nöden är, Och skall then ene icke ware then annen förplichtig, något widerlagh at göre, för sådana yterste giorde nödzhielp, Men om någon part wille tage sig någon annen vtwortis fegde före sielf, och honom görs då någon ytermere hielp, af then annen part behoff, end som förbundet innehåller, då skall han för sådan öfrig gjord hielp, inden tije åhrs tijd ther nest effter, göre then annen part wederlagh, effter thesse effterskrefne Skeidisherrars erkentnuss; om så är at then same part som hielpen giort hafuer, icke görs lige sådana hielp behoff igen, innen förskrefne Tije åhrs tijdh.

10) Vm fienderne något ordlandes frå något af thesse trij Kungeriijger, mett storm eller wellig hand aftrengde, och same Ortlandes, af thet andre Rige, mett sin hielp åter igen wunnet blifuer, då skall same ortlandes komme thet Rige tillbeste, vnder hwilket thet förre lågh, och det same Rige, huilket thet så aftrengt, indtagit, fråwunnet eller fråkommit är, fritt åter igen, vtan all vmkost, hinder eller beswäringar fölge och öfuerantwardet blifue.

11) Dher skall och intet af desse trij Kungeriiger mett the Lübeske eller någon annen till openbarlig fegde gripa, vtan thess andre Rigis förwithskap och willie, Men wåre så saak, at ett af thesse trij Konge Riger, af redeligh orsak eller nödh, ett welligt tugh, till Land eller watn, mot the Lübeske, eller elliest någon annen sine mootstondere, företage motte, då skall thet Rijge, som för bewegende orsaker skuld vtdrage will, det andre Rige, för än till fegde grijpes, sine Oratorer eller Ambasater, först tillskicka, till at berådsla nöttorfftiglige,

huru then saak på thet Segerafftigeste will företages, eller legligeste, will ware at handla, och endan at betenckie, hwilken anwerff dåg intet Rijge afslå skall, Men lige som saken anlåge hwart Rige sielff besynnerligen altidh och alstedze, det ene det andre, mett högste råd, mackt och all krigznöttorfft trolige bijfalle och till hielp komme, så at intet Rige witterlige stille sitter, till det anners skada, nachdeel, förderff eller vferd, Dog at ingen fegde, vthan mett theris alles förwithskap och fulbort blifuer företagen.

12) Hwar och något af thesse trij Kunge Rijger af någen vförmodelig förrasking benödiges, och för ferske gerninger, eller anfall skyld, vförwardendis, vdraghe motte, och saken thet andre Rige (: som förberört :) tillforende för slig hastigheet skuld icke anbringe kunde, då må ligwel thet Rige, som så tillforende för nödh och twingede orsaker skuldh, vdragit är, god fog, och mackt hafua, thet andre Rige vm hielp och vndsetning at anlange och förmane, Och thet anlangedhe, och vm hielp besökte Rige skylligt och plichtigt wara, j lige fall och motte, som thet hade ther vm rådfråget wordet, vthan all gensegilse eller hielperede, thet vdragne Rige på thet allerforderligeste, then förbewilligede hielp, till land eller watn, at tillskicke.

13) Hwar och någen tijd, vthan före thesse trende Kungerijger, någre Slott, Fäster eller Städer sampteligen wundne blefue, ther begges wåre baner j marken vprettis eller flyge, The skole vförsumeligen anten förstöret, niderbrutne och öde giorde, eller och mett wåre beggis endrecktige hafde råd, gunst, förwithskap och willie nottorfftiglige besatte blifua, på thet at thesse trij Kongerigers Vnderdåner, af the same Fester, Slott eller Städer framdelis icke beskediget eller bekymbrat blifue, och at elliest ingen af thesse Trenne Kongerigers fiender eller motstondere, dher inne på wår skada, motte vppeholdne blifwa.

14) Hwar och i framtijden, någon Stad, Slott eller by vpgifwen, eller af vårt krigzfolk, mett wellig storm anfallen, och wunnen blifue, till hwilke någon jurisdiction, rett Öfrigheet, byer, folk eller godz, samt then åhrlige jnkumpst, vpbyrd och herligheter hörde, dher uthaf skall thet rijge som thet annet vm hielp vpmant, och the fester eller Städer besatt hafuer, behålle the två deelar, effter ty, at same det vpmanede Rijge, all vmkost, mett tyg, och krigzartelerijfolk, allene vnderholle och besolde skall, vtan then annen partz skada, och then tridie deel skall følge och blifue hoos then vpmanede part till så lenge, honom hans tillagde vmkost förnögd blifuer.

15) Blifue och thesse trij Kungerijger samfelt för-enet, och mett lige krigzkost och nöttorfftig tilbehöring, mot fienderne eller theris land i marken vtdrage, då skall alt hwad the till Land eller watn, samptlig eller sunderlig mett hwar annen winne, alzintet vndantaget, likelige then ene så mygit, som then annen, følge och tillkendt blifua, Men om i sådana öfuerwundne Städer, Slott, Fäster eller byer, för uthan the i thesse trij Kongeriger liggie, Och wij mett hwar annen samptlig wunne, någre fångne eller ellies blifue grijpne i marken, som våre fiender och mootstondere våre, dhe skole then manende deel, twenne parter heemfalle och tillkomme, och then tridie parten honom som manet blifuer, dogh skole the fånger, vtan begges våre förwitskap och willie, och för än hwart rijge för sig i sunderheet, för all tillkommende fare och sorg nogsam, och till ewigh tijdh, försorget, försäkred och frijet blifue, deres fengilse och bestriking icke lössgifwen, Men blifue the fånger ransonet eller skatted, då skall then manende part beholla twe-delerne, och then mante skall then tridie deel følge och tillhöre, dog at then fetalia och kost, som på the fånger är lupen, tillförende af then gemene ransun eller skatting

(: som med beggie parternes gode witskap och fullbord skedd är :) skall afbetalet blifua.

16) Ther skall och allestädes till at afholle och förekomma all tillkommende trette, tillförende för än man moot fienderne till Land eller watn vtdrager, een gemen beskreffwen förbundz krigzartikel, huru mett all ting skall hållet, stelt och ferdiget blifua, dher effter hwar och en part sig wisseligen må witte at rette effter, till all nottorfft och tillbörligheet, på thet at icke ther effter för någre hande saak skuld, någon öfuerflödig, vnottorfftig twedragt och trette mett infalla kunne.

17) Vm her effter ett af desse trij Kungeriger mott någre (: hwem de helst wore, eller namn hafua måge :) till fegde eller vfryndskafft wexe eller komme, då skal intet Rige, mett sådana fiender sig mechtige(!) eller indlata vdj någet Fördragh, vprethning eller frijd, vthan then annendz gode förwitskap, willie, samtycke och fullbort, Men om then ene part, för tidzens och Stedernes lägligheetz skuld, sådant then annen icke förkunne eller antekne kunne, dog ligwäl skall then ene part then annen, såsom sig sielff, i sådana frijd, nottorfftiglige och nogsamblige förware och mett indrage.

18) Desse trij Kongerijger skole och så tillsamen förplichted och förbundne ware, at her effter thet ene, sig aldrig frå thet andre afsyndre må, och synnerlig mott fordom Konung Christiern, hans anhenger, och förwandte, Jtem the Lübske och the andre Henser, eller Österske Städter, dheres förwanter och anhenger, eller någon annen, vdj alzingen Confederätz, förlijkning eller Förbund, sig begifwe, och vdj ingen motte eller wäg, kortt eller långt, någon frijheeter, förtröstninger eller fordringer vnne eller tillate, vthan thet skeer mett alle trij Kongerijgernes synnerlige gode endrecktige hafde råd, förwitskap, willie och fullord.

19) Wåre och så saak, at i framtijden ett af these trij Kongerijger, mett någre sine mottstondere till någet synnerligit angrip, eller feigde sig vnderstå wille, och vm till effuentys sådana nöttorfftige feigde, then annen part mett at intage, någet vlegligit ware wille, då må then part som jw mott then annendz råd gerne feigde will, sig vm then hielp (: then dog ingen part then annen afslå eller wigre skall :) mett then andre, effter sin bästa förmåge, sig fruntlig föreene och förlige.

20) Vm någet af these trij Kongerijger i framtijden, mett någen Herre eller Konung försedde warde, then sig her vdj icke wille benöije late, och dette ewige förbund icke holle, vthan dhett öfwerträde och kan skee vdaff frewel och motwillie, till thet andre sig wälleligen indtrente eller nöde wille, då skulle beggie the andre Rijgers och Regimentz råd, Riddere Adell och gemene Jnbyggere, sådant af theris högste förmåge at afwende, förplichted ware, så at thetta ewige förbund vdj ingen måtte öfuerredt worder, Och skall then ene part then annen altijdh till lige och rette, mektig ware, Men wåre så sak, at then ene part sig vnderstode, emot thenne wår Confederation någet vtillbörligit eller vbilligt att handla, då skall then ene part samfelt medh these trenne Kongerijgers förordnade råd, then skyllige part till lige och rett altijd mektig wara, och mett all förmåge tillhielp, at intet vbilligt her emot företagit blifuer eller förhandlet. Och derfore skole alle wåre effterkommande Konunger vdj theris Konungzlige Cröning lofwe och tillseije widh Gudh och theris Konungzlige eed, och mett theris breff och jndsigle bekrefftige, at wilie stadigt, fast och vbrodeligen holle denne wår ewige Confederation, wid alle sine ord, Clausuler och Puncter, aldelis och j alle motte som her inne vdj Bookstafwen förmeldis och författed är.

21) Men hwar så skedde, thet Gudh förbiude, at någre af Rigzens eller Regimentzens råd, Riddere Adell

eller menigheet sig emot oss eller våre effterkommande Konunger, v[ö]rsamblige, vproriske, mootwillige, geenstörtige vpsettie eller vpresa wille, dhå skole the andre Rijger, af theris högste förmåge, förplichted wara, the samme vproriske och frewelige hielpe att straffe, och at bringe theris Konungar och Herre[r] all v[ö]rsamheet åter igen till vnderdånig tilbörlig hörsamheet.

22) Vm thet sig her effter tilldroge, at någre these trenne Rigers vndersäter, af Ridderskapit eller andre menige Jndbyggjare, för theris Konung eller Herre, mett v[hör]samheet, eller falskelige beklaget, förulempat, och så v[ö]dj theris Herris vnåd och ogunste falle kunne, dher öfwer han vdaf sitt Fädernes Land trengies och förtages, och sig in v[ö]dj ett annet af these trenne Rijger förföger, då skall han ther i god säker leide vppehållin, och i thet same Rigis frijdh, beskydding och säkerheet beskärmat blifua till rette, m[ö]jnne eller billigheet (: dog intet af these trij Rijger till widerwertigheet eller splijtt, j thet at han någet farligit emot någet af these Rijger prachticerer, lidher eller fördagtinget blifuer :) synnerligen vm hans saak så vprichtig och redelig befindes, at han mett fast vfluchtig foot dom och rett lijde kan, då skall han indkomma och præsenteres för Otto vpartijeske Skeidiss herrer, nemblige fyre af thet ene, och fyre af thet annet Rijge, förordnade råd och Commisariet, dhe sådane saker emellan Kongen och vnderdånen till rett eller m[ö]jnne, effter billigheet, som her tillförende sagt är, åthskillie och rettferdige skole, vthan alt vpskuff, innan ett halfft åhr, v[ö]dj thet lengste, och hwad sådana Skedissherrer i så motte för rett finne kunna, thet skall Herren och then beklagade tillfrijdz wara, och sig mett åthnöije låte, Men vm hans saak icke så erlig eller rettferdig våre, så at han någet vbilligt eller förrethligit, mett skrifuelser, ord eller gerninger, mot sin Konung, Herre eller Fädernes Land, misshandlet eller giort hade,

at han ingen dom eller rett lide eller fördraga kan, då skall han af intet these trij Kongerijger, dhet annet emot, witterligen hyset, hegnet eller vppehollin blifwa, hwarken vthan eller mett rett, försäkred eller legdet, icke heller mett någon förtröstning förwaret, effter(!) gunst, anten hemeligen eller vpenbarligen vnderstungen, beskyddet eller förskrifwen blifua, vthan till honom, som till these trende Rijgers affallen fluchtig Landzförrädere eller misshandeler, ganske oförsumeligen, alfwarligen efftertrachtet, och strengeligen rettat blifua.

23) Hwar och så hender, at emellan these trij Kongerijger, någre jrringer, brecker eller twedrackt förefaller, ware sig vm frijheet, rettigheet eller andre saker belangende, så at thet ene Rijke befunne sig af thet annet beswäret, Dhå skohle Sex eller tolff Skedes Richter, effter sakernes legligheet mett vårt witskap och befalning förordnet blifua, dhe skole sig på ett sted, ther beggie parterne kan legligest wara, församble, mett fullkomlige mackt och wold, på alle sidher, at befråge och ransake, hwadh vdj same saker rett eller vrett wara må, och skole the förb:de Skedesrichter, widh theris Christelige troo, ähre och lofwe, deden icke afwige, för än the effterfrågede saker, och samme brecker, vthan all gunst, wenskap, förtöfring eller widere förhaling, till rette eller effter billigheet, och effter theris same [o: sanne] Conscientz, och beste witskap, tillförende äthskilde och fördragne äre, och hwadh the i så motte, till rette, mijne eller billigheet afseijendes warde, dhet skole the gifua skrifteligen och förseglet ifrå sigh, som the för Gudh, och alle Christelige Furster och Herrer försware och bekende wara wele; dessligist vm någon venigheet eller twedrackt emellan these trij Kongerijgers Ridder-skap, Adell eller andre Rijkzens Jnbyggere, på theris Jordegodz, egendombs, Mandråp eller af andre orsakis wegne, som then ene till then annen kan hafue, vpwexe

eller vpkomme må, dhå skole Sex eller Otto vpartieske Skeidisrickter, effter sakens leglighheet mett wårt witskap och befallning förordnet blifua, samme saker, effter Rijkzens Lagh och rett, vnder hwilket sådant godz ligger, eller sig the brekker tilldragit hafue, till mijnne, billigheet eller Rette, at förlige och åthskillie j alle motte som tillförende är antegnet och bewilliget.

24) Thessligiste vm någre af Adelens, eller the annendz tjänere af thet ene Rijke jn vdj thet annet, mett fluchtig foot vttredde, eller the som frå theris sidste Herre eller hossbonde then the tjänte, vthan hans willie eller witskap, eller frå same theris Herre eller hossbonde intet bewijs eller Passbort hafue, dhe skole ingeledis af någon vdj tjäniste anamed eller vppehåldne blifua; Och vm then samme tjänere någon befallning hafft hafuer, och mett register och Regenskaper afwigen är, vtan sins Herris quittantier, dhen skall krefftlige vppehållas, i fengzell förwaret, eller j nögaftig borgende hender, af then som han då är kommin till, stelt blifua, till så lenge at sådana brecker blifwe kungiorde och openbarade, då skall han till rette stå, lijde och vndgelle hwad han förwercket eller förskylt hafuer.

25) Hwar så skeer, at af these trende Kongerijgers vnderdåner eller fremmande vthlenningar, j hwad hög eller lågh stand, werdigheet, Condition eller wäsand the och ware måge, aldels ingen vndantagen, oss mett vtämelige eller förtrettlige ord, iniurierede, eller och oss, wåre Råd och förwanter, för någon saak skuld, till widerwerdigheet, farligen efftertrachte, då skole wij, lige såsom then saak oss sielfue belangede, hwar annen mett råd och hielp, trolige bijfalle och behielpelig ware, till så lenge the same jniurianter tilbörlig straff och hembd bekomme; Och thom witterlige inthet förskonet blifue, vdj platt ingen wijs; Thessligiste vm någre hwem the ware måge, blifue beslagne som these Kongerijger någon tijd mett

vgrundet förföring moot hwart annet till vvenskap eller widerwerdigheet, swigelige vpweckie wille, eller elliest någon af vnderdånerne för sin Konung och Herre, mett vsandheet andrage och förulempe wille, Alle desse skole bestrickede, fengzlige antagne, eller till faste borgende hender bestediget blifwe, till så lenge den nottorfft på begge sidher, grund och sandheet, vtfråget och förnummen blifue; Och skole her effter vdj thesse trij Kongerijger i framtijden alle och hwar vtillbörlige trettor, jrringer, brecker, tilltal och anforderung, (: genom hwilke thesse trij Kongerijger moot hwart annet, vdj splijt, spän och twedrackt komma motte :) mett högste förmåge och flijt vdj tijd förekommes, aldelis förligt, soneth, vptagne och aflagde blifua, På thet at emellan thesse trij Kongerijger, och alle theris Jnbyggjare, förmiddelst denne Confederatz och Förbund till ewig tijdh, en bestendig och stedzwarende frijd thess fullkomligere må blifua hållin, dogh hwad tilltaal eller rättigheet Kongl. Maj:t af Swerige, hans effterkommende Konunger, eller Swerigis Rige, till Gotland hafua kan, dhet skall honom och thom, mett rett at fordre, frij stå, och i alle wäge förbehollet ware.

26) Vm och ett af thesse trij Kongerijger her tillförende mett någon vdj någon förwantnus eller förbund sig inlatit eller förplichted hade, som thet annet Rige och part till skada och förderff skedt, eller och thenne Confederatz någonstedz vnder ögonen emot och nachdelig ware, ehure the någon tijdh måge nampn hafue, dhe skole i thenne Confederations krafft her mett afskaffede, döde och krafftlöse ware. Och ingen parten sig her effter, vthan then annendz förwitskap samtyckie willie och fulbort till någon annen, än till hwilken han nu förbunden är, icke förbinde skall vdj alzingen wijs.

27) Hwilken motte, Forma och skickelse, wij och thesse trij Kongerijger, hwar part för sig i sunderheet,

nu och i framtijden mett vår sanne fullkomligheet, godt, tjdigt, endrecktigt, våre Rijgers och Regimentz hafde råd, alle ting, saker och handell (: inthet vndantagandes :) som the hoos våre effterkommende på alle sijder skole blifua holdne, alfwarligen förordnede, förskaffede, bebriefwede och förseglade. Ther hoos skall thet ene Rijke, dhett andre, på thet allerkreftigiste, endrecktelige och trolige hielpe och handhafue, beskydde, redde och beskerme, j alle motte, som then saak, hwart part sielf belangede.

28) Och wele wij och våre effterkommende Konunger, alltid gerne styrckie, handhafue och beskydde vår Adell, Ridderskap och menige vndersåtere (: synnerlige the som sig troligen, och som thom böör emott oss, theris Fädernes Rijke våre effterkommende Konunger bewijse :) vdj alt thet som rettferdigt, Christeligett och billigt är, och thom widh theris gamble och nye godhe frijheter, Privilegier och herligheeter, Lag, Rett och rättwijse, effter som i hwart rige för sig (: med skiäl och tillbörligheet :) brukeligt är, alltid beholle, stadfeste och roborere.

29) Effter någre flere nottorfftige articler j thenne Confederation mett bookstafwen icke samtyckte och mett intagne äre, Men för bewegende orsaker skuld her inne stilleswigende öfuerlopne, När sådane artikell, effter hwart Rijges och tidz lägenheet, en part från år till år, måge förmeret, en part förbätred, stundom förminskett, eller platt afskaffet blifue, ligewäl skall thenne Confederation frå dato häden till ewig tjdih vryggelige och vförkortet ståå vdj alle sine Puncter och articler, förthenskuld hafue wij för these trendhe Kongerijgers beste, frome och nottorfft skuld, som icke vndwiges kunne, någre synnerlige Contracter vprichtedt, bewilliget och bekrefftiget, som i framtijden mett gott, tjdigt samfelt råd, och thenne trenne Rijgers förbetrachtung, frå år till år,

effter daglig tillfellig Landz och tijdz legligheet måge förwidet, förnyet, något till eller frå lagt blifue, hwilke dog altidh effter bookstafwens innehåld och lydelse skole fast håldne och fullstreckt blifue, vthan argelist .

30) Hwar och så skeer, at her effter j kort eller lång tijdh, någon parten en eller flere, af these förskrefne Articler, Puncter och Conditioner öfuertredde eller thet ene Rijge thet annet, then förbewilligede gemene förbundz hielp, så stådlige som förbemelt är, icke tillskickade, och någon af parterne der öfuer sattes j fara och ytterste nöd, och der öfuer skada toge, då skall den ene part then annen för the vpartieske Skedesretter, som af beggie parter och Rigerne der till förordnade blifue, derföre till antwort och rette stille stå, de samme delegerede eller vtwalde Skedissretter och Obmen skole tillförende, till then handell och saak, swärie wid Gudh i Hans Helge Ewangelium, ingen till willie eller till widerwillie, vthan allene som the för Gudh och alle Menniskior, mett en sann rett Christelig Conscientz och siel, och för retten derföre sware och antwarde wele och skole, och på thess försumsels och breckertz wegne, samfelt medt endrecktigt endeligt endebeslut döme effter billigheet; Och skall hwar och en part ganske vwegert förplichted ware nöijes och effterkomme samme erkentnuss eller dom, widh Etthundrede Tusende dalers peen och straff, som honom then vinnende part vafadelige skall betales, j alle måtte, som tillförende klarlige förmält är; dogh ligwell skall eller må denne Confederatz för berörde försummelse och breck skyld, i platt ingen motte der mett bruten, vphäfwen, enten krenckt eller krafftlöse blifue; Men vm ett Rijge thet annet j sin anliggende nöd och krigzhandell, när thet vpmant worder, mett förbewilligede hielp, vthan Gudz(!), och vthan annen vpenbarlig, alfwarlig nöd och hinder förlåte, dher af det manende Rijge någon skada, förderff eller vferd effter-

folgde, dhå skall then manende part, som af sin egin vtillbörliche försätt, sig mett be:de hielp, vthan alfwarlig nöd och förfald förmätelig sielff försumede sin bundz-förwante j nöden och tijden (: som sagt är :) Christelige och naturlige icke hulpe at redde den manende part all bewijslig skadha igen (: som tillförende sagt är :) vp at rette skyllig och förplichted ware, Och denne Confederatz skall icke dess minder, frå Dato heden ifrå, till ewig åhr och tijdh, emellen desse ofwanskrefne trij Kungerijske, aldelis stadigt, fast och vbrodelig, till thet allerkrefftigiste fullstreckt och hollet blifua, i alle och hwar och en fegde och krigzhandeling, hwar annen vdj platt ingen wijs, Condition eller meningh, ehure Menniskiens förnufft, sin eller List någen tijdh vtseije eller betenckie kan, aldrih at förlate, Men emot alle och hwaren, wåre gemene eller synnerlige fiender och widerwertige, och serdelis vm wij i framtijden mott fordom Konung Christiern och hans anhenger och förwanter, Them af Lubko, andre Henser Wendiske eller Österske Städer, dheris förwanter och mettanhengere, måsche för anliggiende, trengende nöd skuldh, till fegde förvrakat worde, all wår och desse trij Kongerijgers högste mackt, hoos hwar annen samfelt, ganske våthskillelige, trolige, Swågerlige, broderlige och Christelige tillsammen sette, i all nöd och handlinger, widh och hoss hwar annen, ljdhe och vndgelle, lifwe och döo, alt widh wår sanne Konglige och Furstlige högste werdigheet, åhre, troo och lofwe. Och vm så skedde (: hwilket then Almechtige Gudh förmiddelst sin Guddomlige nåde, nådeligen afwende och afwårie wille :) at trij eller ett af desse trij Kongerijger denne wår Christelige Confederation eller förbundz hielp, mett ord eller gerninger af försätt witterlige öfuertrådde, dher emot någet farligit eller vbilligt förhandle, och then ofwanförbenemde erkentnuss eller dom sig deremot vprese, mett same

dom icke nöyes, eller tillfridz wara wille, Dhå skall then part som sin sworne eed, lyffte och Lofwe, af för-sätt fråwelige öfuerträdt hafuer, den beswärede klagende part allen och hwar en kost, skade, nachdel och iniurier på dess wegna (: at så är icke hollit :) herfluten är, och så högdts som the sig någon tijdh förstreckie kunne, effter the Schedissretters erkentnuss, Sententz eller doom (: sampt mett then peen ett hundrade Tusende daler, vafadelige bar at betale :) vthan all gensigelse eller behielp, vt at rette och betale, wid sann och fullkrefthigh frij egin förwilkorat, hwars och ens egin, hans Rijges råd och vnderdånens Christelige werdigheet, ähre trooens och lofwens förpantung, som till en fullständig ewig be-kreffting, och stadig fastholding, her emott sletteste ingen vtflucht, jndsage eller behielp, skole eller måge söckte eller förwende blifua; Men then beswärede, beklagende lijdende part, af dette brefs fulle mackt och krafft, emott then part som brutit hafuer, alle och hwar, rette och tillkommende behielp, middel och nottorfft, lige som the her vdi från ord till ord, klart och openbart, förmelte och betygede stode, förbeholdne blifwe, vthan alt bedrung, farligheet och argelister, Som och dhe Schediss-herrer Tolff af Danmarck och Norige, och Tolff af Swerige, skole af oss förordnade blifua, och för theris her vdi bewilligede Sententze och doom skuld, hwarken the förbe:de Schediss-herrer eller Arffuinger hoos theris Konunger och dheris Erffwinger och effterkommende, heden ifrå och till ewigh åhr och tijdh alrig falle vdi någon vnåd eller misstancke, eller och af någon annen efftertrachtete och hatade blifua, för offte:de dheris Sentens och doom skuld. Hwilken wenlig handell, Contract, Förbund och ewige Confederation, Wij Gustaff mett Gudz nåde, Swerigis, Göthis och Wendis etc Konungh, mett wåre oss Elskelige Swerigis Rijges Råd, och troo vnderdåner på then ene; Och Wij Christiern af same Gudz nåde, Danmarckz,

Norigis och Wendis Konung, Hertig vdj Schletzwig, Holsten, Stormeren och Dittmerschen, Greffwe vdj Oldenburg och Delmenhorst, mett wårt elskelige Danmarckz och Norigis Rigers råd och troo vnderdåner, på then annen sijde, hafue bewilliget och anammet, Som wij och sådant her mett j dette brefs krafft, för oss wåre Erfwinger och effterkommande bewillige och anamme, tillsäije, Lofwe och swärie wid wår kongl. werdigheet, och widh sandheetens ord, samme förberörde förbund och Confederation vdj alle Puncter och artickler, som the herinne förmeldis, ganske trolige, sanneligen, stadigt och fast vbrotelige at holle; Dessligiste wij her effter nempde Swerigis Crones och Riges rådh, her Conradt von Pyhy wår Öfwerste Cantzeller, her Steen Erichsson, wårt Öfuerste Secrete Råd, her Lars Siggesson, wår Öfuerste Marskalk, Abram Erichsson till Ekebergh, her Holgert Carlsson till Birkewig, her Erich Flemming till Qwidia, her Johan Thursson till Lindholmen, her Carl Erichsson till Windztorp, her Birge Nielsson till Wienäs, her Gustaff Olsson till Torpa, Swante Sture till Hörningzholm, her Knut Andersson till Öcknöö, her Måns Johansson till Broo, her Christoffer Andersson till Hedåker, her Thure Trolle till Berqwarra, Biörn Clauesson till Leppis, Axell Andersson till Lenna, Jon Olsson till Hakelstad, Niels Krumme till Örbholm och Gabriel Christersson till Mörby; Och wij her effter benempde Danmarkz och Noriges Croners och Riggers rådh, her Magnus Göye Ridder till Krenkerup, wår och Danmarks Rigis Hoffmestere, Johan Frijs till Helsleager, wår Cancellor, her Pretbörn Podbusk till Osborgh, her Tyke Krabbe till Wegholm, Magnus Munk Landzdomare j Nörre Juthland, her Anders Bille till Siöholm, her Olaff Rosenkrantz till Wallöff, her Axell Brade till Kroeholm, Erich Banner till Asdaal, her Holgerd Wulfztandh till Hecklieberg, her Truit Wulfztand till Thorup, her Knut Bille till Gladsax, her Eske Bille

till Wallen, her Claues Bille till Liungzgard, her Knut Rutt till Widby, her Claues Podbusk till Kråprup, Knut Gyllenstjerne till Thijm, her Måns Gyllenstjerne till Swantzholm, Erich Krummedige till Aluerup, Jorgen Quitzow Danmarkz Rigis Cancellor till Sandåger, Peder Ebbessen till Lundenäs, Jacob Hardenberg till Sandoltt, Birge Trolle till Åhuss och M. Jesper Brockman Secreterer, Bekienne samptlig och synnerlig, för oss, våre Erfwinger och effterkommende openbarligen, at thenne wenlige tillsamenssetning, förbund och Confederation och föreenung, j alle motte, som her tillförende är antecknat, medh alles wares samfelte och gode tidige hafde råd, godh witskap, willie och fullord fullstendigligen afhandlat är, mett vår skyllige och skedde förbetrachtung bewilliget och anamat, Som wij och j lige motte, vdj dette breffs krafft mettbewillige, ingå och anama, tillseije och oss her opå förplichte, wid vår sanne ähre, troo Lofwe, och swärie wid sanheetens ord, för oss våre Erfwinger och effterkommende, sådant förberört förbund och Confederation vdj alle sine Puncter, Clausuler och Artickell, sannerlige stadigt fast, vförbrodelige, vigenkallelige at hålle, fultgöre och fullkompne, vthan alt förtackt, wrongt bedrug och argelist. Thess till ewig och altid warende, till thenne vår stadige och faste haldung, troo och Lofwe, hafue wij förbemelte Konungh Gustaff till Sverige etc Och wij Konung Christian till Danmarck och Norige etc beggis våre Jndsigler, Och wij ther hoos benempde begge Kongerijgers Swerigis Danmarkz och Norigis Råd, våre Signeter för oss och alle våre Erffuinger och effterkommende, för thetta breff, witterlige latid anhengie, Som äre twenne lige lydende ratificerat och förseglett, och hwar part ett tillstelt, och mett våre egne Konglige hender vnderskrifwet, hwilket skedt är vdj Calmar, Alle Gudz Helgens Dagh. Åhr effter Christi födelse, Tusende, Femhundrede och Fyretije .

Stockholm den 2 November.

*Till Sten Eriksson och secreteraren Clemet, uppmaningar
och varningar.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 100.

Tiil Steen Ericsonn och Clemeth Scriffuere
Aff Stocholm 2 Nouembris Anno etc 1540

Wår etc Såsom i vdiij eders scriffuelse tilkenne giffue Steen och Clemett, huru i ther i Calmarna forhandlett haffue etc Szå moste wij giffue oss ther till friidz medt, som thet giordt är, Doch förmane wij eder, vpå thet aller högzste, atj läre en gongh kenne thenne werldena, och vdiij alle motte see eder wijsligen före, När i hade warit vdiij så monge leker och spiill, som wij vdiij warit haffue, skulle i wäll wette huad thet geller, Tror allom wäll, doch tror eder sielffuom besth, Therföre huad wij scriffue eder till, wetter atuj skriffue thet edre perszoner, och icke ath thet skall wtkomma for huar man .

Samaledis giffue wij eder tilkenne, atuj haffue förstått, ath ther är någet myterij och skalkhett ebland the knechter, som ligge i Finlandh, huilkit theris Höffuitzman icke will förstå latha, vtan allenaste thå han är drucken, Szå effter thet then Höffuidzman för knechterne i Finland, och theris Höffuitzman, som ther ligge i Calmara, äre bröder, skall man befruchta, ath sådana myterij finnes Flerestedz, än doch thet så tyst och stille jnneholles, Therföre är wår willie, ati wele tenckie tiil, ath så förhandla thet, ath the knechter ther i Calmarna ligge, måge leggies om kring i the szmå steder j Östergötlandh och synnerligen vp i landet, så ath the jw icke ligge i någen aff the store städer, ther the medt sådana myterij legligen vmgå kunne

Framdelis, Forundrar oss, huarföre i inthet giffue oss tilkenne, huru i ther i Calmarna handlat haffue med

then Slotzloffue, Hwilkin wij eder befaledt haffue, ath förnye medt Ernest Jonszon, Och må i forthenskuldh än nw med thet Förste giffue oss tilkenne, huad i haffue ther till giordh Tesligis är och wor willie, och formane wij eder, ati haffue eth grant vpseende allestedz, ther i framdrage, och achte, huad gschri ther wancker vm knechterne, Thetta i icke forsuma wele Datum vt supra .

Stockholm den 5 November.

Förmaningsbref till menige man i Upland, Södermanland och Vesterås stift, att utgöra rätt tionde och att hålla sina barn i skola.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 98 v. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 153.

Een formanungh och Mandat tiil then menige man öffwer alth Vplandh . Södremannelandh . och Vesterårs Sticht . ath the göre sin retthe tiendh . Presterne . och kirkeherbergit . Actum j Stocholm . quinta Nouembris Anno 1540 .

Wij Gustaff etc Helse eder Dannemen alle wåre och Cronennes skatskylloge bönder och menige almoge, som bygge och boo vdi N: etc Käre Dannemen, Wij giffue eder tilkenne, ath en part aff Prowesterne haffue vpå menige Clerkeriitz wegna i Vpsale och i N: Stichter beswäret och beclagat sig for oss, huruledis en stoor dell aff eder haffua vndandragit och förholliit, och än nw årligen vndandraga och forholle jnne med siig, theris rette tigende, som them theris kirkiöherrer och kirkiör wtgöra borde, effter som forelder och förfäder aff alder, vtaff en godh Christelig sedwane, altiid for eder, giort haffua, både fiske tiendt vtaff noterne om wintren, Tesligeste och vtaff all fiske leeck om wåren, Såsom thet och till presternes, kirkernes, Scholestwffwers och studenters vpphelle och nöttorfft storligen för nöden är, etc

Så är eder Dannemen wäll allom witterligit, atuj genom wor öpne breff, och scriffuelse, haffuer tilforende latiid eder biude och formana, ati vpå sådana vtilbörlighet skulle råde böter wtgörendis eder tiend retwiisligen, Szå förnimme wij vtaff same wår formanelse ebland eder föge förbättring affölie, effter thet ath same clagemäll än nw dagligen kommer för oss, sasom wij thet och så aff Prowesternes årlige Regenskaper wäll beszinne kwnne, ath thet medt same tigendh icke går lige till, Therfore opå thet, ath än nw sådana vtilbörlighet må affstelt bliffua, och ath the Dannemen som theris tiende retwisligen wtgöra, måge och skole wara vtan skuld, och mistancke, och twert emott, the som wrethwisligen, same tiendh vndanstinge, vndandrage, fördölie eller med tredzsko förholle jnne med siigh (wtgörendis så mygit som them teckies sielffuom) måge och schole ther wtöffwer tilbörligen straffade bliffua, haffue wij befaledt wår tro Tijänere :N: wår Fougte wtöffwer Biscopz sakerne, ath han vpå wore wegna, ther hoss eder eth grant, och nöge vpseende ther vdiij haffua schall, och samfelt medt prowesterne, (så wijdt som hans befalningh strecker siigh) fara vm kringh, wiid huar kirkio, och wara ther offuer, på then dag, som tigenden kommer jn, och granneligen latha bescriffua, huru mygit huar man, för siig, jn i kirkioherbergit jnförer, Szå ath huar thå någen befunnen och beslagen bliffuer, then ther icke szin fulle och rette tiendh wtgiordt haffuer, skall han therwtöffuer, lige som för annan tiuffnad, på thet strengiste straffatt bliffua .

Jtem Skall och icke heller, effter thenne dagh, så skeep vm kirkeherrers tiende, som her till-dagz ther med handlet är, Nemplig ath the före henne wuitterligen jn i hans Lade, Vtan ath han schall sielff bese och bescriffua huad han får, Ther i Dannemen måge eder aldellis effter retta .

Ytterligere Effter thet, ath vtaff förbe:te tiendz och annan sådana rettughetz affslag, och forminskelse, theris

vnderholdning forkortadt och forminskatt bliffuer, som till schole och Lerdom nw gå, och tilforende gångit haffue, huarföre och Presters, Studenters, och Dechners embete mygit förachteligt wordet är, så ath ganske få wele nw settie theris barn till schoole och läre, ther vtaff i framtiden på Lerde men jngen ringe brist affölie will, Therföre wele wij på thet aller högzste haffue eder formanede, och biude eder såsom wij eder och så tilforende formanat, och budit haffua, ati vdiij tiidh tenckie till, ath settie eder barn till schole, och lerdom Såsom i wele wette eders egit, eders effter:de och menige riikisins nytte, beste, frome och gagn Datum vt supra .

Munsö den 20 November.

Till hr Erik Fleming m. fl. om ifrågastäld afsättning af höfvidsmannen Georg van Ellingen och om förordnande för Peter van Hannover.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 101.

Tiil Her Eriick Flemmingh :M: Georgen . Albrecht Siilffstranck Ture Pederson och Henriick Clawesson Jn causa Georgen van Ellingen Actum på Mundtzöo 20 Nouembris 40:

Wår etc Såsom i vdiij eders scriffuelse tilkenne giffue, her Erich, M: Georgen, Albrecht, Ture, och Henrich, vm then handell, i haftt haffue medt Georgen van Ellingen, menendis, ath man skulle forskicke vdiij hans stadt en annen höffuitzman, Nempligh Petter van Hannoffwer, etc, Så synes oss gott wara, ati icke platt jw på thenne tiid settie same Georgen van Ellingen aff same Höffuitzmandz befalningh, och settie en annan i hans stadt igen, för än wore tilfororderede öffuerste krigzrådt, Oss elskelige trogne men Her Conradt wår Cantzeller, och Sten Ericson tillstädes komma, vtan ati måge lichuell nw i midlertiidh forskicke then Petter van

Hannoffwer, som i vm scriffue, till Finland, lige som vår och vårt krigsrådtz myndige ambasate, och sendebudt, ath han må ther resze lägren emellom, mustra och affbettala knechterne, och förtrösta them till thett besta, Och giffue thom före, ath huar them någet brister eller feler, så ath the icke haffue fått theris besoldung, som theris bestellung formelder, ath the thå måge i nestkomende sommer haffue theris budt och ambasater hiit till oss, Szå atuj wele thå benegne wara, till ath handla med them vtij all gunst och nåde, Så ath same Petter van Hannoffuer kunne ther med stelle them till friidz öffuer winteren, Och må i doch intit synnerligit lata for:ne Peter van Hannower förstå vm then Georgen van Ellingen, effter thet wij icke annat wette, än ath the haffua folgt huar annan hiit jn j rigit, Szå ath han till-effuentyrs icke kungiör then annen thet igen, Sameledis må i och så latha scriffua wåre Fougter och befallningzmen till, ther i Finland, ath the lathe same knechter få theris redelige och skiälige nottorfft, med spiisz och szenger, Och synnerligen på vår slott, huilkit och hielpe kunde till att stelle same knechter tiil friidz Ther i eder rette mage Datum vt supra .

Stockholm den 25 November.

Till Måns Nielsson och Jöns Westgöte angående befålet öfver knektarne i Finland, deras aflöning och inquartering, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 102. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 198.

Tiil Måns Nielson och Jöns Westgöte, ath the schole haffue Öffwerste Befalningen wtöffwer kneckterne ther ligge j Fijnlandh Datis Stocholm 25 Nouembris Anno: 1540

Wår gunst tilforende etc Wij giffue eder tillkenne godemen, Ath wij fornummett haffue, ath knechterne ther

ligge i Finlandh haffue siig somblig stedz, ther the ligge i Borgelege, ganske vtlibörligen, Szå wij formode oss ther vtaff framdelis store clagemåll och bekymber etc Och opå thet wij sådant bekymber, och offuerlop, före-kome kunde, haffue wij så medt vårt Regimentz rådt betenckt och öffwerwägit, ati schole haffue her effter öffwerste befallningen wtöffwer alle the knecter, ther ligge i landet, både när the schole bliffue afflagde, Mustrade, och affbettalade, Tesligeste, huad såsom theris Regimente anlanger, med en dell och annen, clagemåll knechterne och wore vndersäter emellom, schole allestedz i landett ther the ligge, granneligen them förhöre, och ther effter tilbörligen straffa lathe, effter theris Artichels breff lydelse och jnneholdelse, Och såsom i wijdere for-nimmendis worde, vtij eders fulmachte breff, szom wij eder her jnneluct tilhände schicke, Är thet och Vndersäterne, som siig vtlibörligen skicke emotth knechterne, måge och effter gerningerne straffat bliffue, som thet siig böör, .

Ytterligere giffue [wij] eder tilkenne, ath wij nw afferdigat haffue tesse våre trogne tjänere Göstaff Fijncke, och Petter van Hannoffwer, med sådana bescheedt, ath the schole anamme så monge peninger vtaff vår fogte vpå Aaboo Thomas scriffuere, som the kunne affbettala knechterne medt, eller vtaff tig Måns Nielson, Och haffue wij på en giszning latiid förslå same knecters besoldningh, Och will hon rese jn Summa 3000 : 300 marcer ortuger och något therwtöffuer, Huarföre är wor willie och begären, ati äre therwtöffuer, när knechterne Mustres och affbetales schole, Tesligeste ati sedan schicke oss tilhonde en beschedeliig Muster zedell, ther wij oss effter rette kwnne, .

Framdelis är wor willie, ath i leggie the knecter vm, som legatt haffue hem till Presterne i Nyland, som är en hell Rote, Tre ther aff skole i leggie till Presterne i Wijborgz län, 3 till Åboo Län, och 4 till Taffuestehuss Län, .

Jtem then Rote knechter Yffwar Flemmingh och Jöns Knutzson her till hollit haffue, wele wij ath huar thera wtöffuer winteren skall beholla 2 The andre schole i vm leggie, som är till Biörn Claweszon 3. Till Anders Vestgöte, 2. Och then ene igen är, må i leggie till her Olaff i Kijmeta, Ther i eder aldelis effter rette wele, Och biude wij eder strengeligen, ati granneligen haffue eth gott vpseende opå thenne befallningh, så ath ther kan gå något skäligit till, både med knechterne, och then menige man, atuj therwtöffuer icke få för monge clagemåll, Och må i så lagat, ath then Petter van Hannoffwer haffuer frij kost wijd wore Slott, så lenge han är ther i landet, effter han haffuer årszpeninger, och pleger haffue szin kost her opå Stocholms Slott, Jtem huad wijdere såsom för:ne Gustaff Fijncke och Petter van Hannoffwer worde eder vnderrichtendis, som oss ligger magt opå, Må i ther till stelle fulle tro och loffue till Datum vt supra .

Stockholm den 25 November.

Fullmakt för Måns Nielsson, befallningsman på Kumegård, och Jöns Westgöte, att föra befälet öfver knektarne i Finland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 103 v. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c., 6: 200.

Fulmagt for Måns Nielson och Jöns Westgöte vpå then befallning wtöffwer kneckterne j Findlandh Actum vt supra [Stocholm 25 Nouembris Anno: 1540]

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes medt thetta wort öpne breff Ath effter thet wij fornummett haffue, och daglige dagz förnimme, ath wore Landz-knechter, som nw ligge i Finlandh haffue siig vnderstundom vtlibörligen oc oredeligen hoss the godemen, ther the ligge i Borgelege, med stort puckerij, slagzmåll,

och andre vsedelige åthheffuer Och twert om igen, ath prester Borgere eller bönder haffue sig vskickeligen emott knechterne, Therwtöffuer wij tileffuentyris framdelis kunde med monge clagemåll öffuerfalne, och bekymbrade [bliffua], thet wij icke gerne szåge, Therföre haffue wij befaledt, och nw med thetta wortt Mandatz breffues krafft befale, fulle magt och Commission giffue tesse wore trogne men och tijänere, Måns Nielson wår Befalningzman vpå Kumma gård och Jöns Westgöte på Wexöö, ath the schole haffue öffuerste befalningen wtöffuer for:ne knechter, både i theris regimente, och tesligeste när the Mustres och affbetales schole, Same-lunde schole the, när nagen vtaff knechterne forbryte siig på wore vndersater, i huad helszt motte thet see kan, lathe tilbörligen straffe ther wtöffuer effter knechternes Artichels breff lydelse, såsom the ther om framdelis, för oss wele stå till szwars medtt Datum Loco et Die vt supra .

Stockholm den 25 November.

Bref för konungens camererare, mäster Larens Gregorij, på Eds gäll i Sollentuna härad, i byte emot Bondkyrkoförsamlingen i Upsala.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 104. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 155.

Breff for M: Larens Gregorij vpå Eedz prestegieldh j Sollentuna Herade Datis Holmie 25 Nouembris Anno etc 1540

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath wor Cammererer oss elskelig tro man och Tijänere M: Larens Gregorij haffuer latiid giffua oss tilkenne, ath han till szinnes är, siig till eth makeboll, ath byte prestegieldh med her Joen, som nw en tiid long sittit haffuer for kirkeherre i Eedt, Och haffuer ther opå warit ödmiweligen begärendis wår gunstige tillatelse och Förloff,

huilkit wij honum icke vtij någon motte wiste ath forneka, Therföre haffue wij, vtaff wår szynnerliig gunst och nåde, vndt och tillatiid, såsom wij och nw, med thetta wort öpne breff, vnne och tillate, ath' for:ne M: Lars Gregorij, må och skall, frij och vbehindratt besittia, niwta, och beholla Eedz prestegield, liggendis i Sollentuna herade, och Vpsale Biscopz dōme, med alt thet prestebolett nw tilligger och aff ålder tillegat haffuer, Och then annen som nw sitter i for:ne Eedt, skall beholle bonde prestegieldet i Vpsale, med alt thet, som nw ther till ligger, och effter som the på beggie szidor om Rog szedt, och alt annet, siig emellom kunne concordere och wtöffuer[ens] komma, Huilkit wij giffue huarion och enom, synnerlige wåre Fougter, och embetzmē, tilkenne, ath the wetta siig her effter rette, och icke vtij någer motte göre forbe:de M: Lars her emott hinder eller förfång, wiid wor ogunste Datum

Stockholm den 28 November.

Till bergsmännen i Wångebergs, Tjellmo, Godegårds och Hellestads socknar, att lemna stål till myntets behof på Svartsjö, och att en god stålsmed skall anskaffas.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 104 v.

Tiil menige man som bygge och boo vpå Wångebergh . Tielmo . Godegårdä och Hellestada sogner Actum Holmis 28 Nouenbris Anno 40

Wij Gustaff medt Gudz nåde etc Helse eder Danne-
men alle, wåre och Cronennes skatskyllloge bergzmen,
som bygge och boo på Wångebergz, Tialmo, Godegårdh,
och Hellestada sogner etc

Käre Dannemen, Effter thet wij nw haffue befaledt
oss elskeliigh tro man Axell Ericson vpå Häritzsäter ath
han ther vpå Stålbergen skall med någre Dannemen, som
ther opå got förstand haffue, wtwelie till wårtt myntis

behoff thet meste gott vszmidt ställ, som ther fins och bekomes kan etc Huarföre biude wij eder, Dannemen alle, som på for:ne bergh och sochner stålbruchning och gott ställ bruge, ath när forbe:de Axell Ericszonn, vpå wore wegna, worder eder ther om tilseijendis atj thå alle, och huar synnerligen for siig, på then tiid och städt, som han eder foreseijendis worder, lathe komma same ställ tilhope, och sedan måge 3 eller 4 vtaff eder Dannemen fölge same ställ hiit vp till vår gårdh Swarteszio, Ther wij nw haffue wort mynt stondendis, ther schole i få eders redelige bettalning, Thetta i Danne- men icke forsume wele Så frampt i wele göre thet oss liufft och behageligt är,

Tesligis haffue wij och så befaledt wor tro man for:ne Axell Ericson, ath han ther vppe på Bergen skall fly oss en godt stålsmidt, then beste som ther bespories och finnes kan, Therföre biude wij, huem som helszt, han vpå wore wegna tilseijendis worder, som på same kunst ferdiig är, ath han jngelunde drager siig her vndan före, vtan vfforsumeligen giffuer siig hiit till wort mynt, och bliffuer her opå någen tiidh tilgörende, Szå frampt han wndwige will vår neffzt och wrede Datum

November.

Formulär till bjudningsbref till prinsessan Cecilias dop och till Ture Pederssons (Bielke) bröllopp med Katarina Holgersdotter (Gera).

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 105 v.

Efftther thenne Tenor och Forma ginge Fröwkes Cicilie Barnsöll breff wth kringom landeth Actum Holmie jn Nouembrj Anno: 1540

Wår etc Wij giffue eder tilkenne :N: ath then alz- mechtigiste Gudt haffuer vndt och forlent oss, med wor

käre husfruge, en vng dotter, for huilkit honom ske loff och priiss till ewig tiid etc

Szå haffue wij forthenskuldh, i the helge trefollig-hetz nampn, achtedt ath holle same wår käre husfrugis kirkegongh, och lathe Christne wår käre vnge dotter vpå Jule dag nestkomendis, her vtij wor stadt Stocholm, Samelunde achte wij och, opå Sancte Staffans dag, som är annen dag Jule, på for:ne städt, ath holle Erlige Wålbyrdige Swens Ture Pedersons bryllop, med Erlige Wålbyrdige Jonffru Katherina Holgers dotter, Huarføre är wor willie och begären ati med eders käre hustru, på for:ne tiidh och städt wele tilstädis komma, Görendis eder gladt med oss, och flere wåre gode men och wanner, som wij till same hoff och högtiidt for:uit haffue Wtij huilkit i göre oss synnerligen till willie, Thet wij och med eder vtij all gunst och nåde betenckie wele, Datum

Stockholm den 8 December.

Gåfvobref till Anders Larsson Målare på en tomt i Nyköping.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 106.

Breff For Anders Målere vpå en Tompt j
Nyköpfung Actum Holmie 8 Decembris An: 40

Wij Gustaff etc Göre witterligit atuj aff wår synnerlig gunst och nåde, haffue vndt och giffuit, som wij och nw med thetta wort öpne breff, vnne och giffue thenne wår tro tjänere och vndersåte, Anders Larsson Lasse Andersons szon i Nyköping, en tomt till ewerdelige ägo, liggendis vtij for:ne Nyköping, i bierge fierdungh, Westan åån, wiid Nye torgit, och haffuer fordom tillydt Sancte Annes Prebenda i for:ne Nyköping Och oss nw tilfallen är, effter Vesterårs Recess och Ordinantia, Och är tomp-tenes lengd och bredt såsom her effter formeldes, vpå

Öster szöder siden 29 alne long, på Öster Nord 37½ alner 1 quarter Vpå Vester Nord 25 alna, j quarter bred, vpå Vester söder siden 29 alne long, Anseendis tro tjäniste han oss och wort rige Swerige her till dagz bewist och giort haffuer Och än yttermere her effter bewijse och giöre må och skall, så lenge han leffuer, Huarföre biude wij alle, som före wore skuldh wele och skole, göre och lathe, synnerlige Borgemestere och Rådt vtij Nyköping, ath the icke vdiij någon motte göre for:ne Anders Larson her emott hinder eller forfångh wiid vår ogunste Datum vt supra .

Stockholm (Odaterade).

Utdrag af utgångna skrivelser.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 216 v. — 219 v.

Stocholm

Jtem Quittantie för Ernest Jonszon på thetta effter:ne gull vpburit i Sacköre effter Henrick Wolte i Calmarna Ducater 5, Engelotter 3, Vngerske gyllene 5, Rinske gyllene 2, Jörn gyllene 1, gulringer 2 .

Jtem Heradzhöffdinge breff för Niels Pederson på Rodha vpå Heradzretten i Aleheratt och Flundreherat

Jtem Heradzhöffdinge breff för Arffuid Claueszon på Heradzretten i Collensheratt .

Jtem heradzhöffdinge breff för Benct Swenske på Heradzretten i Weneheradt .

Jtem Heradzhöffdinge breff, för Anders Boszonn på Frökijndz heradt .

Jtem Heradzhöffdinge breff för Henrick Tysk på Mooheradt .

Jtem Forszwarilse breff for Hans Screddere, ath han må bruce siit embete i Stocholm then stund han holler wåll och waku i Staden .

Jtem Heradzhöffdinge breff for galne(!) Peder Månson på Heradzretten i Oppunda heradt .

Jtem Forswarelse breff för en hoop finner aff Sexmiki herade, till rette,

Jtem Fougte breff för Niels Swenzon på Mark och Biscopz sakerne i Kijnd och Mark, och öffuer the Landboor Kong:e M:t haffuer i Hallandh .

Jtem Forswarelse breff for 2 Finner till rette om eth stycke engh i Wirmo sogn .

Jtem Forsuarilse breff för Joen Ackareby i Danemora Ottungh för thet han oppenbaredt haffuer Cronenes vndandolde skatt .

Jtem Litteras Collationis for her Jöns N: på Fröszlunda Prestegield och Annexa .

Jtem Fogte breff för Peder Larszon öffuer Helszingelandh Gestringeland och Geffle stadt .

Jtem Fogte breff för Seffuerin Småszwen på Biscopz sakerne, och Biscopz gestningen i Waszboo och Kåkijndh .

Jtem Fogte breff för Lasse Pederszon, öffuer Biscopz stoltzens(!) Landboor, öffuer alt Westergötland

Jtem Högnetorpz gård, och the Landboor, ther vndj liggia, Jtem öffuer the Prebender Biscop Swen i Befalningh hafft haffuer .

Jtem Fogte breff for Ambiörn Screddere öffuer Biscopz sakerne, och Biscopz gestningen i Närike

Jtem en Quittantie for Arend Kniper på 18 vngerske gyllene, och en dubbell ducat rentan aff then huffdstooll, han haffuer aff kon: M:t pro Anno 39

Jtem Heradzhöffdinge breff för Johan Pederson på Heradzretten i Sootholms herrade och Öckneboherat

Jtem Heradzretten för Biörn Pederson vdij Swartzlösz herade, och opå Färinge Öön .

Jtem Fogte breff för Olaff Bror på Alffuastra gårdh aleneste vtan Landborne .

Jtem breff for hustru Gertrud i Nylödisze, frij för wåld, waku, gestningh, och all stadtzens tunge till en behageliig tiidh .

Jtem Forswarilse breff for Lasse Karlson i Randewägh hans hustru och barn, med alt the äge för öffuerwoldh och wrette .

Jtem En Quittantie för Bispen och Capitlet i Wexöö på Ottetio siw vngerske gyllene Taxan for 2 lester smör vtaff Wexöö Anno 39 .

Jtem breff for hustru Barbrå i Holm, på en gård benempd Longesiö i Tuna sogn kon: M:t till en behagelig tiidh .

Jtem En Quittantie för Lasse Månson Lasse Sölffköpers karll, på 3400 marcer ortuger vpborne aff bergzlagit .

Jtem Heradzhöffdinge breff for her Knutt Anderson på Oppunde herade i Nyköpingz Län,

Jtem Förleninge breff för her Knutt Anderson på Sköllinge sogn i Vppunde herade .

Jtem breff for Eriick Lineslagere, ath han kon: Ma:t till en behageligh tiidh må nivte thet nyrödde engie stycke, liggendis wth med åna, på thenne siden om Longefors .

Jtem Eth breff för Raszmus Klott, ath han skall beholle fougtefodringen i thetta åår i siit fögderij .

Jtem Forläningz breff for Niels Boije på Poije sogn i Raszborgz Län med all kon:ge Rente

Jtem breff for Frans scriffuere i Eñeköpingh ath han må beholla heradzhöffdingegestningen i Åszunda heradt i thetta år och inthet annet

Jtem Fougte breff för Henrick Pederson på kon:ge och Biscopz saker med presters och prebenders Landboor i Gudemsherade, Walleherade, Frökindzherade och Wilskeherade

Jtem breff för Boo Muremestere ath han skall wara frij for gestningh och skiutzferdh så lenge han är i kon:ge Ma:tz tijäniste

Jtem Quittentie for hans Redeszwen i Calmarna på thetta Gull Portugalöser fem, En stoor gyllene såsom en Portugalöser slagen i Lubko Corsater hundrade trettio otto, Englotter nio, Vngerske gyllene en, köpmandz gyllene en .

Jtem Fougte breff för Jacop Holst öffuer Angermanlandh och Medelpada .

Jtem Fougte breff for Benct Krabbe, öffuer Swartlöse, Tören och Sootholms herrade vndantagendis the sogner som forlenthe äre

Jtem Forläningzbreff for Clemett Kock på en Konungzby benempd huszeby Ernewij med all kon:ge rente Olaus Törne presens habit .

Jtem Fougte breff for Joan Bagge, på Biscopz-sakerne i Giäsene Åszheradet Wenherade Ridwegh och Moherade

Jtem Fougte breff for Marquardt holst på Biscopz-sakerne i Aszåherade, Wisteherade, Collen Kijndeherade och Schåningzherade

Jtem forleningzbreff for Peder Ericson på Skäninge, på Konungz Huseby Noorsunda och Huszeby Odenszalie rente 2 lester korn och 4 marcer pen:r .

Jtem Forsuarilsebreff för en Geffle Borgere benempd Bertill Pederszon .

Jtem Fougte breff för Peder Larson på Biscopz sakerne i Helsingeland och Gestringeland .

Jtem Breff for M: Benct kirkeherren i Stocholm ath han må beholle then Prebenda han till forende hade i Schara

Jtem Breff för Anders Monszon i Arboga ath han må latha bygge en hammersmidie wiid Brantefors

Jtem Fougte breff for Ijsaack Nielson på Taffuestehusz slott och Länn .

Jtem Fougte breff for Erick Anderson på Norre Finlandh .

Jtem öpit breff for Pauell Gunbiörszon i Färille, ath han vbehindrat köpe må, öffuer alt Helsingeland, Östre och Westre Dalerne alle hände skinwarur, tiil kon:ge Ma:tz behoff .

Jtem En Quittantie för Hans Larson i Stocholm vpå theta Gull Riniske gyllene 13, Engelotter 4, Dubbel ducater 17, Vngerske gyllene 27 Emeker gyllene 6 vpborne på Regenskap .

Jtem Ett breff för hustru Birgitta Lasse Andersons i Nyköping, ath hon årlig må wara nemast ath beholle then kirketiendt for pen:r som feeller wiid S: Nicolauj kirke i Nyköpingh .

1541.

Stockholm den 1 Januarii.

Till fogden på Salberget, Olaff Jonsson, föreskrifter rörande smältningen vid Sala grufva.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 107.

Anno a natiuitate domini Mdxlj .

Tiil Olaff Jonson Fougte vpå Salebergit Actum Holmie 2 Januarij

Wår etc Wij haffue fått thiit breff, Olaff, Vdij huilkit tw råder oss till, Ath wij med then bergzsmeltningh kunde finne på eth annet seett, än nw tilgår, ellies wilde thet wara oss, med tiden, till stoor schada, effter som tw mest alle partzeler, vdij lengden, i same tiit breff vpreckner, huru thin menung ther vm är etc Szå west tw wäll sielff, dhet wij lenge sedan haffue taledt ther vm, och warit wiid thet sinne, ath same bergzsmeltningh skulle komma på eth annet lag, Endog bergzmennen, och the andre ther bruke, menthe ath thet tileffuentyrs icke skulle wara mögeligit, Och skall tw wetta, dhet Lasse Sölffköpere haffuer och szå hollit oss same Ordinantia i lengden före, Och wij honum wår grundh och menungh i then motte tilkenne giffuit haffue, huad oss i the saker haffuer tyckz best, och rådeligäst wara, Och är for:ne wår sölffköpere, både med thenne vnderwisning, och then Suma pen:r, till sölffköpit, alrede

for 3 eller 4 dagar sedan, med alt beskedt hedan dragen, så ath oss formoder, dhett han på thenne tiid är ther vppe, och haffuer giort tig all vnderwiszning, så atuj behöffue föge mere swar scriffue tig ther vm

Doch schall tu wetta, ath thet är wor allfuerlige willie, dhett sama Ordinantia, lige som tw henne vdij tiith breff vdij lengden, frå partzell tiil partzell, både med Soffringen, Koffringen, Grantwask effter Grantwask, Skersten effter Skersten, Hyttewask, eller Skersten och flere partzeler, som tu fortechnet och scriffuit haffuer, aldelis så bliffua, och holles schole, ath malmen bliffuer så smelt, och sölffueret leffuereret, som same tiit breff jneholler, doch med sådana forord och beskeedt, ath opå alle for:ne partzeler, och sölffueret epter them, gode clare och beschedelige register måge holdne bliffua, Och gode scriffuere ther till skickede som troligen handlede, och hulle sådana register clare, huar thet icke skeer, dhå fructer oss, ath thenne same Ordinantia bliffuer oss mere till schada, än gagn, Huarföre är wor willie och begären, attu och sölffköperen wele forhandle med bergzlagit, ath sama ordinantia motte komma till gangz, och icke aleneste wiid then gamble gruffuon, vtan jemwell wiid then nye, som nw vpöst är, Biudendis och förmanendis tig ther hoss, attu wilt haffua vpå sama ordinantia eth gott och flitigt tilseende, så ath oss icke skeer ther egenom någon schada, thet wij icke heller förmode, när sådane clare register och regenskaper ther opå, som for:uit står, (och sölffköperen tiig vtan tuill tilkenne giffuit haffuer) måge beholdne bliffua, her effter tu tig aldelis rette och skicka må, Och wele wij med thet Förste komme ther vp till bergit, attu will forthen-skuldh lagath så, ath ther står något redelige tiil, när wij komme, Datum

Stockholm den 3 Januarii.

Bref för Jakob Westgöte och hans hustru, att de under sin lifstid må njuta och behålla de gods och gårdar, konungen af dem köpt.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 108 v.

Breff för Jacob Westgöte på Siöö och hans hustru, ath the måge niute, och beholla, j theris liiffztiidh, the godz och gårdar Kon:ge Ma:t haffwer köpt aff them . Actum Holmie 3 Januarij, Anno: 1541 .

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes med thetta wort opne breff, Ath effter thet oss elskeligh Erlig Wälbyrdig quinne hustru Anna Jacob Westgötis på Sziö, haffuer med forbemelte szin käre bondis Ja Fulbordt, och santtyckie, såldt och vplatiid oss och wore vnge liiffz erffherrer och erffuinger tesse effter:ne for:ne hustru Annes rette arffuegodz, för en skiälig Summa pen:r, Som Först är en sätegårdh etc Hwilkin Summa penningar the till gode nöge, aff wår Cammer anammat och Vpburit haffue, effter som köpebreffuit ther vpå wtgiffuit wijdere jneholler och wtrycker Szå haffue wij for then skuldh, aff wår szynnerlig gunst och nåde, och för sådana theris weluillighetz skuldh, vndt och tillatiid, och nw med thetta wort opne breff, vnne och tillathe, ath forbe:de Jacob Westgöte, och for:ne hans hustru, Anna Erickz dotter, vdij theris liiffztiidh, måge och schole, niwte bruke och beholla for:ne godz och gårdar, med alle theris affskyller och rettigheter, jnthet vndan-tagit, Men effter theris dödt schole forbe:de godz och gårdar komma oss, eller wåre effter:de vnge liiffzerffherrer, vtan alt skotzmall, tilhonde igen, szå atuj eller forbemelte, wåre erffwinger, same godz, såsom andre

wåre rette kiöpe godz, niwte, bruge och beholle måge och schole, Huilkit wij giffue wore Fougter embetzmén, och alle andre som före wåre skuld wele och schole göre och lathe, tilkenne, ath the icke i någon motte göre förbe:de Jacob Westgöte, eller hans hustru, her emott hinder eller förfångh, Datum vt supra .

Tesse äre godtzen som kon:ge M:at köpte aff thom .

Först en Säte gård Siöö ligger for iij marcer land Jordh minus iij ortuger R:[enter] xvijj pundh korn, och iij marcer affradz peninger, liggendis i Holm sogn i Håboherade, och Vpsale Biscopz döme, Jtem en gård Broby, liggendis i Huseby sogn, i Erlingehundrat, och i same Biscopzdöme, ligger för ij marcer landh Jordh, och renter viij pund korn, och iij marcer peninger, Jtem en gård Rogsta, i same sogn, same herrade, och i same Biscopz döme, ligger för xv öris landh jordh Renter vj pund korn, och xij öre affradz penningar Jtem en gård benempd Myrby, liggendis i Odensalie sogn, ligge i N. [Erling]hundrat och i same Biscopzdöme och renter årligen iij pund korn och xij öre penningar Jtem en gård, Lisle gården i Åby liggendis i Närtuna sogn, och same Biscopz döme, Renter årligen iij pund korn, och x öre peninger .

Stockholm den 5 Januarii.

Rådslag af regementsråden rörande skälen till missnöje med och misstroende till Danskarne, underhåll af landsknektar, rytteriets och artilleriets hållande i god ordning och beredskap, tillsättande af krigsembetena, ordnings utfärdande för sjömanskapet, varsamhet emot stämplingar, åtgärder mot brist på lifsförnödenheter i händelse af krig, samt om befästningen af Kalmar, Elfsborg och Stockholm.

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet, bland »Rådslag».

Actum jn consilio 5 Januarij anno 41:ten

Wiewol dess durchlauchtigsten vnndt grosmechtigsten Lands vndt Kriegsfursten vnnd herren herren Gustafs zu Schweden der Gotthen vnndt whenden etc Khonings wyr regementz rethe, vns gantzlichen vertroesten vnnd hoffen thunde, das dy ko. Jrt:t vnd die Cron zw Dhenno-marck al jre jungst zw Calmar versprochene Christliche vnnd menschliche trewh glawben, geluebde brieff vnnd sigel, zum werck vnd crefften setzen vnd volnziehen, auch die Confederation hynfuro vestigklich halten werden etc Jedoch Dieweill zw Khalmar die handlung mit disem anhaft ist beredet vnd verabschydete bliben, das itzo auf bayder khonig schyrstzwsamenkomen, zuuor, ehe whan dy Confederation zw creften ratificiret, der ko. m:t zw Schweden vnserm genedigisten herren fur jedem zwgefuegtten erlittenen nachtaill, jniurien, vnd gebrechen, so der dhenischen nichthaltung halber hergeflossen, abtrag whandel vnnd betherung, one weithern Verzwg sall erstattet werden, Vnd ob abber villeichtt die Dhenischen (dess wyr vns doch kaynes wegs vorstehen) daentgegen ethwan ausflucht oder behulff suchen oder die zeit dormit weither furschuben wholten, jn dem dan vnser aller gnedigster her vnnd khonnig, sich jn irer m:t konigklichem gemuet vnndt hertzen gar vbel zw Fryden halten

whuerde, auch so dan gegen den dhenischn zw ewigen Jahren, gar kayn wharer noch bestendiger glawb noch trewh zuuorhoffen stunde, besonder als dan alle sache gegen den Dhenischen zwr eusersten noot vndt macht, auf das schwerdt vnnndt gegenwher, muste in zeitt zuuor betrachtet, abgericht vnnndt bestellt sein etc Hierumb mit ayntachtigem zeittigem gehaptem vnserem radt (jedoch auf ko. m:t vnser aller gnedigsten herren verbesserung) ist für gouth vnd notig angesehen vnnnd betrachtet whorden, das bisolang auf bayder khonnig schyrst zwsamenkomen vnser aller gnedigster her jeder mangel vnd gebrechen jnhalt der Calmarischn abschyden vnd ko. jr:t zw Dennomarcken itzigem erpieten nach zw Fryden gar gestelt sey, bliben alhier jn den reichen zw Schweden one das Fendlein knecht alhier zwm holm, achthundert gouther Landsknecht sollen vnderhalten, vnnndt das Schwedis(!) newlichst aufgericht Vendlein (die weil sie taglichs jhm Land zwr noot beyhanden seind) gar abbedanckt vnnndt geurlawbt werden

Zum Andern, dÿ raysigen jhm Lande beyeinander zwbehalten,

Zum Dritten, das die ritterschafft vnnndt Adel sambdt den voigtten jn gowther wharung vnd rustung, mit knechten harnisch vnnndt pfherden, gleich als ob eyn jeder itzo gegen den vheinden zwr gegenwher aufziehen soelte, vnnndt muste, Fertig vnd berayt sey,

Zum Vierdten, das alle mundicÿ zw Land vnnndt wasser, was zwr Artalorij gehorig, mit allerer notturft bey zeitt in gowthen Furradt, ordenung vnd regement aufs Furderlichst gebracht vnd zwberayttet wherde

Zum Funfften, das zw Land vnnndt wasser die hoechste vnnndt obriste kriegsamptter besetzt, auch itzo bey zeit vnder den buchksen vnnndt veldschutzen, auch auf den schyffen vnnnder den schyff vnd bosluethen ordening vnnndt Articulsbrieff aufgericht vnd bestellt sollen wherden

Zum sechsten, das die jhenige (so auserhalb der Cron vnd reich zw schweden in ko. m:t ayden vnnndt dinsten besten seind), mitler zeitt aller sachen vnd practicen, mit allem vleiss in der styll vnd gehaym sollen wharnemen, vmb das sie jhm fhal der noot, disen reichn zum besten, gegen den vheinden, desto vnuerhynderlicher allen vortayl obersehen vnd auserlernnen khundten,

Zum Sibenden, das bey disen reichen an allen oerter vnd enden, mit sondrem vnd hoechstem vleiss vnnndt ernst aufgemerckt sall bleibn wher jhm Lande auf oder ab raysse, auch das nit ethwan der ko. m:t vnd disen reich wyderwertige nicht aynige haymliche practicen durch Frembde noch eynwohner bey den reichsvnderassen Furnemen oder erregen thetten,

Zum achtten Dieweill jhm Lande ethwan von tag zw tag merckliche thewring an getreidig vnnndt Vitalien mitanfallen, dardurch dan (do got fur seyh) ob ethwan zw khunfftigen zeitten ein vehed gegen diser Cron furgenomen, dise(!) reich in noot vnnndt gefhar moechten layder eingesatzet werden, das demnach vber die gantze Cron vnnndt reich zwe Schweden gar kayn getreidig noch Vitalien one ko. m:t sonderlichs erlowbnus aus dem reich zuorfhueren sal jemanden gestatet noch zwgelassen bleiben; besonder sollichs offenbar bey schwerer der ko. m:t straff vnnndt vngenade allermeniglich verkundiget vnd proclamiret wherden,

Zum Newndtten das Schlos vnd Stadt zw Calmar vffs schyrst es yhmer moglichen bevestnet blibe, Desgleichen Elsburgk vnd das schlos alhier zw Stockholm, Dardurch dan vilerley boeser practicen in das khunfftig khonnen abgehalten, auch der ko. m:t dardurch vyl vbertreffenlicher kriegscost hynfuro erspart, darzw auch dy gantze reich vnd Cron zw Schweden doraus zw ewigen Jharen desto Frydlicher vnnndt lechtlicher fur

jedermenniglich wherlich vnd getrewhlich errettet vnd
aufenthalten wherden

Stockholm den 7 Januarii.

*Bref för fru Karin på Lagnö, att vidkännas en tomt i
Enköpings stad.*

Efter originalet på papper i Nordiska saml. i Upsala akad.-bibl.

Wi Gustaff medt Gudz nåde Swerigis Götis och
Wendis etc Konung, Göre witterligit ath wij vtaff wor
szynnerlig gunst och nåde, haffue vnth och tillatiid, och
nw medt thetta wort öpne breff vnne och tillathe, ath
oss Elskelig Erliig Wälbyrdig Qwinne Fru Karin vpå
Lagunnö må ock skall kennes wiid en tomt liggendis
vtij Eneköpingz stad, huilken henne arffueligen tilkom-
ber, och Niels Warg henne tilforene hafft haffuer For-
biudendis her mett wore fougter och embetzmen, ath
the icke vtij någer motte, göre forne Fru Karin her
emott hinder eller förfång Datum aff wort Kon:ge slott
Stocholm 7 Januarij Anno etc 1541 vnder wort Secret

Sigillet finnes qvar, påtryckt på baksidan.

Stockholm den 19 Januarii.

*Bref för Lasse Bårdskärare, att nedsätta sig i Stockholm
och vara fri från all stadens »tunga».*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 109 v.

Breff för Lasse Bårdskärere ath han . vtan
Stadzens tunge . må bliffue boendis I Stocholm,
Actum Holmis 19 Januarij Anno etc 1:5:4:1:

Wij Gustaff etc Göre witterligit, och Bekennes med
thetta wort öpne breff, Ath thenne vår tro tjänere,

Lasse Bårdskärere, med wår willie och gunstige tillatelse, sig her vdij wor stad Stocholm vdij echteskap, effter Gudz skickelse, giffua och jnlata will etc Szå haffue wij forthenskuldh aff wår szynnerlige gunst och nåde, vndt och tillatiidh, och nw medt thetta wort öpne breff vnne och tillate, ath for:de Lasse Bårdskärere (oss till en behagelig tiidh) må och schall, frij och vbehindrath, för skatt, gestningh, och annen stadtzens tunge, bygge och boo her i for:ne Stocholm, Anseendis then tro tjäniste han oss, och wort rige bewisth och giort haffuer, och än yttermere bewise och göre må och skall, Huilkit wij tilkenne giffua Borgemestere Råd och Kembenärene i Stocholm, ath the måge wetta siig ther effter ath rette, Jcke görendis forbe:de Lasse Bårdskärere her emott hinder eller förfång wiidt wor ogunste Datum vt supra .

Stockholm den 20 Januarii.

Till fru Elsa (Påvelsdotter Laxmand) rörande arfskiftet efter hennes son Påvel Abramsson (Gyllenstierna), och om jordabyte mellan henne och konungen eller andra.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 110.

Tiil frw Elsza jn causa filij eius Pauli Actum
Holmis 20 Januarij An 41

Wår synnerlig gunst etc Såsom i vtij eders scriffuelse begäre käre Frw Elsza, atuj wille befala någre aff wore godemen, som på edre wegna wille wara wtöffwer thet skiiffte, emellom eder, och eders framledne szons hustru, salige Påuell Abramsons effterleffuerska, hustru Anna Niels Dotter, etc Hwilkit wij nw, effter eders egin begäre, giort haffue, och befaledt same ärende någre aff wort rådt, huilke nw haffue ther wtöffuer [warit] och skjildt eders dell i frå for:ne eder szonekones, Szå atuj forsee oss eder vdij ingen motte förkort skeedt wara etc

Ther nest käre Fru Elsa, Oss är vnderwist ati till szinnes äre göre Jordeskiiffte med en part aff wore gode men, her i rigit, weliendis giffua them godz her i landet, för the godz och gårder the haffue i Dammark, etc Szå effter thet wij jw altiid gerne haffue wettet och ramet eders och eders barnes beste, nytte, och gagn, Och än nw gerne göre wele, Forsee wij oss forthenskuld, ath ther någet sådant vpå ferde wore, Ati wilde haffue godz igen i Dammark, för then korn rente i her vdiij Vpland haffue, wåre wij nämesth göre sådant skiiffte med eder, wij wele (nest Gudz hiehp) göre eder godh wederlegningh igen, och giffue eder gode wälbesithne gårder i Hallandh, Så ati oss, vdiij jngen motte, skylle schole, Begärendis forthenskuldh her opå eth scriffte- ligit swar igen, ther wij kunne oss effter rätte Datum vt supra .

Stockholm den 20 Januarii.

Bref för fru Elsa (Laxmand) att vidkännas de gods och gårdar, som henne i arf tillfallit efter hennes son, Påvel Abramsson (Gyllenstierna).

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 110 v.

Eeth öpet breff for for:ne Frw Elsa Datum vt supra [Holmis 20 Januarij An 41]

Wij Gustaff etc Göre witterligt ath wij aff wor szynnerlig gunst och nåde, haffue vndt och tillatiid och nw medt thetta wort öpne breff, vnne och tillathe, ath oss Elskeliig Erlig wälbyrdig Quinne Frw Elsa her Laxmandz Dotter, salige her Abram Ericzsons effter- leffuerska, må och skall frij och vbehindrat, genom thenne hennes tjänere, N latha kennes wiid the godz och gårder, som her i wort rige ligge, och henne effter forbe:de hennes szon, salige Påuell Abramszon tilfalle,

Doch vndantagendis the godz, som for:ne Päuell Abram-
szons effterleffuerska, hustru Anna Niels Dotter, vdi
hennes morgangåffwer, lagligen tillagde äre, Förbiudendis
forthenskuld her med wore Fougter, embetzmnen och
alle andre, som före wore skuldh wele och schole, göre
och lathe, ath the icke i någor motte dierffwes göre
for:ne Frw Elses Fougte her emott hinder eller förfångh
Datum vt supra

Stockholm den 22 Januarii.

*Bref rörande quarstad tills vidare af landgillet och afraden
från de gods, hvarom Tord Bonde och fru Elsa
(Laxmand) tvista.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 111.

Eeth Qwarstada breff emellom Tord bonde
och Frw Elsza vpå någon Jorde tretto Datis
Holmis 22 Januarij, 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit ath oss Elskeliig
tro man, Tord Bonde vpå Tranebergh, haffuer oss forstå
latiid, Hurulunde Erliig Wålbyrdig Qwinne Frw Elsza
Laxmandz Dotter, salige her Abram Ericzsons effter-
leffwerska haffuer forsittid och forszumet 3 wore stemp-
ninger, medt huilke hon lagligen och witterligen haffuer
stempd warith, till ath sökie och sware honom anten
sielff, eller genom hennes Fulmyndige, i the herremöter,
her i rigit, i forlidne år haffue beramede warith Vm
någen godz och gårder, som them emellom i longlig
tiid i tretto ståndit haffuer Huarföre han vårt Qwar-
stada breff, på sama godz, effter Swerigis lag, begäret
haffuer, Hwilkit wij honom medt ingen skiäll wigre
kunne, Huarföre wij medt thetta wort öpne breff same
godz vtij quarstada forkunne och stelle, i så motte, ath
ingen aff parterne medt thet landgille, eller affrad, som

ther aff gå böör, siig befatta eller bekymbra skall, för
än the på beggie sidor med en rett lagligen åthskilde
äre, Huilkit wij tilkenne giffue våre Fougter och embetz-
men, och them som same godz besittie, ath the måge
wette siig ther effter rette Datum vt supra

Stockholm den 28 Januarii.

*Till alla fogdar i Finland, om byggande af fartyg, en gärd
af bräder till konungens bygnader, förbud för utförsel af
spannemål och vissa andra varor, afskaffande af olagligt
krögeri, m. m.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 112. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 6: 201.

Thenne effter:ne menungh schreffs tiil alle
Fougter j Finlandh Actum Holmie 28 Januarij 41

Wår gunst etc Wij screffue tig till :N: för någon
tiid sedan, attu ther i tiith fögderij skulle lathe bygge,
till wort behoff, en passelig grundwadig skuta etc Szå
war thet icke wår meningh, Ath alt Länett skulle ware
ther om, ath bygge same skuta, vtan någre sogner som
ther till best legligheten haffua kunde, Ath the bygde
oss sådana skwta till gode etc, Men the andre sogner,
som bräder hugge plega, måge wäll komma oss tiil
vndsethningh, (till then swåre bygningh, som wij haffue
her opå wort och Cronennes slott Stocholm, och flere
stedz for hender) med någre tusende bräder, Huilke
wij för for:ne orsaker skuld, för nödenne haffue, Huar-
före är wor willie, och alffuerligen biude tig, attu så
forhandler med tesse epter:ne sogner ath the göre oss
hiit till Stocholm en hielp med bräder vtaff huar sogn,
som her effter:ne stå, nw med förste öpitt watnett, i
nestkomendis wår, Och the thet göre, skole bliffue frije
for then vmkost eller bygningh, ther skuton tillyder,
Och schole same bräder ware passelige tiwcke och wäll

jempne, icke för tunne mitt vdij, som the plega hugge them, på thet bräderne schole wara lette ath föra, Och måge the bönder [som] wäl empnede äre, wtgöre på mannen 4 bräder, een part minne, som minnä förmå Och the fatige effter som theris macht tilseije kan, Jtem tesse effter:ne sogner schole göre bräder wtt, Först Pemar sogn, S: Mårtens sogn, Pöijtho sogn, och Wirmo skogz-bygdh Men Wirmo store sogn, Hallo sogn, Lappo sogn och Raumo Borgere, huar dhera måge göre 3 bräden och före them sielffue fram, Jtem the sogner i Norre Finland, som egin skiip haffua, the måge wäll sielffue före theris bräder fram, The andre sogner, som icke sielffue skiip haffua, schole lathe komma theris bräder nid till Åboo, och sedan schall tu lathe forschaffe them hiit till Stocholm

Samelunde är wor willie, attu wiidt wor strenge neffzt och wrede platt ingen tilstäder så wiidt thin befalningh strecker siig, ther i Åboo Länn ath före någon spannemåll, korn, Rog, huete eller haffra, her vtaff rigit, anten till städerne eller annerstedz, Jcke heller smör, tiere, bräder, fiisk tör eller salt, eller andre ätande warer, så frampt ther öffuer icke tilbörliken skall straffat bliffua, Wij haffue sådana forbudt öffuer alt Finlandt till wore fougter och embetzmen wtgå latiid, ath the måge wette siig ther effter ath retta .

Ytterligere Så må tu och wara fortencckt vdij, ath lathe bestyre till wort behoff, ther i Åboo län, någre tusende alner wadmall, tesligeste och en hoop Lärefft, forschaffendis thet hiit med förste opett watn, Tagendis her ingen forsumelse före

Samelunde haffue the mygit for plegseedt, allestedz ther i Finlandh, ath holle stoor krögerij, och öselningh, på kirkebackerne wiid huar kirke, om höghtiidzdagerne, samelunde vpå någre andre hemelige platzer, vtaff huilkin öselningh föge gott affwexer, Endog wij sådana krögerij

och ölszelningh, icke ene gonge, vtan väll M reszer, både scrifftlig och myntlig affsagt haffua,

Huarföre wij thet jngelunde her effter tilstedie wele eller kunne, Therföre wele wij, attu her effter skall haffue eth gott och nöge vpseende med them som sådant bruke plega, så ath sådana ölszelningar, med slige andre vseder, måge platt affstelte bliffua, och till inthet giorde, wiid straff, såsom then ther wort budt och befallning ohörig öffuerträder . Ytterligere Så är och vår willie ath all then spannemåle, synnerligen korn, Rogh och malt, som ther i frå slottet vmberas kan, attu skicker honum hiit, nw i vår thet Förste tu kant Datum vt supra .

Stockholm den 1 Februarii.

Bref för Jost van Hart, afidne Henrik Nybuers factor, angående inkasserandet af Nybuers inom landet utestående fordringar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 113 v.

Breff för Josth van Hårdh om Henrick Nyburs wtestandende gioldh, Actum Holmie prima Februarij 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath effter oss elskeliig Josth van hartt, köpswen, salige Henrick Nyburs Factor, haffuer latiid giffua oss tilkenne ath same Henrick Nybur en swår summa pen:r her vdiij rigit skyllug och plictig är, Ther wij och wette grund och beskeedt vtaff, ath så i sanning är, Szå beclager for:ne Jost van hart sig, ath han sådana szwar giold jngelunde med thet godz, som han effter forbe:de Henrick Nybur nw honde emellom haffuer, bettala kan, med minne han motte komma till then gamble och nye geld som forbe:de Henrich Nybur her i rigit vtestondendis haffuer, Och forthenskuldh haffuer han begärett wor forscrift, ath

han sådana gield frij och sächre jnmana, och vpkreffuia motte, huilken wij honum icke med någon skiell kunde eller wiste ath wigre, Huarföre biude och förmane wij eder alle synnerligen the godemen aff Ridderskapit, Adelen, friborne quinner, wore egne hoffszindere och tjänere, Borgere och andre, som for:ne Salige Henrick Nybur någon dell plictige eller skyllige äre, dhet i med thet förste wele wara fortencckte vdi, ath stella for:ne Josth van hardt, med en redeliig bettalning, tiil friidz, så ath han icke offtere behöffuer bekymbra oss vm same ärende, så frampt i wele göre thet oss liufft och behageligt är Och tess till wisso Datum vt supra .

Stockholm den 1 Februarii.

Bref om anskaffande af ektimmer till skeppsbyggnader.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 114.

Jtem breff om Eketimber Datum Holmie
prima Februarij 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit Ath effter wij for menige rikisins nytte och wälfardtz skuldt, lathe haffue någon synnerlig skiipz bygningh förhender, ther till wij behöffue något synnerligit och enkiom ther till tjänligit Ekewerke, som man ingenstedz wett till ath bekomma, vtan på någre godemendz äger, åkrer och engier, ther the godemen tileffuentyrs sådana Ekier nödigt vmbäre eller miste wele, wij icke heller thet gerne szåge etc, Szå effter thet nöden är i then motten forhonden, och sådana Eketimber jw enkiom hasteligen behöffues her i vår skiipz gårdh, Dherföre begäre wij aff the godemen, ther sådana tjänlig skog finnes kan, ath the wele vbeswärede wara, till thet minste ath vndsettie oss med 2 eller 3 trä aff huarss theris äger

Wi haffue strengeligen latiid förbiude wore timbermen och bászmen, sådana wijrke felle schole, ath the på ingen godh mandz äger schole felle flere trä, än som the med ägendis godh willie och samtyckie bekomme kunne Ther huar och en sig epter rette må Datum

Stockholm den 2 Februarii.

Bref för Hans Garstenberg, att återbekomma sin förbrutna egendom inom riket.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 114 v.

Remissions breff för Hans Garstenbergh vpå hans Jordegodz, her j Riigit, Datis Holmie, 2 Februarij Anno 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit och med thetta wort öpne breff openbarligen Bekennes, Ath endog thenne oss elskeliig tro tjänere, Hans Gerstenbergh, haffuer siig i någen motte, emott oss, och Cronon forseedt, i thet ath han sampt med sin herre Greffue Johan salig drogh her aff landet, och slog sziig jn till wore och riikisins openbara fiender, the Lubske och flere andre, Och förhuldt oss en tiid long med wäriende hånd wort och Cronennes slott Wijborg, emott then tilsage, och menige huldskap, och mandskap, som han oss och Cronon plictig war, effter han sig her i landett nidszatt och befrijedt hade, Så atuj för sådana orsaker skuld haffue haft foge och rett, ath latha forholle honum the arffuegodz, som han, med szin framlidne laggiffte hustru öffuerkomitt haffuer etc Så effter thet, ath för:ne Hans Gestenbergh haffuer nw warit her hoss oss, och latiid giffua oss szin och sine fatige moderlöse barns bedröffuelse och elendighet tilkenne, Och siig på nytt, med huldskap, troskap och manskap, her för oss, och wore vnge liiffzerffherrer forplicatedt haffuer oss och thetta rige, så lenge han

leffuer, tro, huld, och retrådigh ath bliffue, Dherföre haffue wij aff wor szynnerlig gunst och nåde vndt och tillatiid, Och nw medt thetta wort öpne breff, vnne och tillathe, ath for:ne Hans Gerstenbergh, sziig och sine for:ne fatige moderlöse barn till gode och vppehelle, må och skall kennes wiid the godz och gårder igen, som honum med rette, effter hans for:ne framledne hustru, her i landet lagligen tilfalne äre, Them sedan niwte, bruke och beholle, lige som andre godemen her i rigit, theris godz vnder rett frelse niwte och haffue, Förbiudendis forthenskuldh wore Fougter embetzmenn och alle andre, som före wore skuldh wele och skole, göre och lathe, ath the icke i någer motte göre for:ne Garstenberg, eller hans barn her emott hinder eller förfång, så framt the wele göre thét oss liufft och behageligt är Datum vt supra

Stockholm den 2 Februarii.

Tillåtelsebref för Reinold Smedmästares hustru och barn att uppkräfva vissa Reinolds utestående fordringar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 115.

Breff for Reinoldh Smidmesteres hustru actum vt supra [Holmie 2 Februarij Anno 41]

Wij Gustaff etc Göre witterligt och Bekennes medt thetta wort öpne breff, Ath Endog salige Reinold Smidmestere, för then vtrohett och miszhandell skuld, som han på wort och Riigisins mynte bedriffuit hade, bleff med liiff och godz, så mygit honum tillhörde, publiceret och förfallin vnder oss och Cronon etc Szå haffue doch lichuell wij aff wår szynnerlig gunst, nåde och barmhertighett, hans effterlathne hustru och barn till gode och vppehelle, vndt och tillatiid, som wij och nw med thetta wort öpne breff vnne och tillathe, them någet aff

then geld her i staden, och annerstedz her i rigit, som for:ne Reinold Smediemestere tilkomme kunne, Vdij så motte ath alle the gieldz Summor, som streckie siig tiil hundrade marcer och ther wtöffuer, the schole oss och Crononne aleneste, genom wåre och ther till förordnade vpkraffde, och i wår Cammer leffuererede bliffua Men the minne geldz summor, som vnder hundrade marcer siig belöpe, them haffue wij gunsteligen vndt for:ne Reinoldz effterliffuerske och barn, som för:uit står, Huarföre biude wij wore Fougter, embetzmén, och alle andre som före wore skuld wele och skole, göre och lathe, ther thenne wår vndersåte och tro tijänere Lasse Bårdskerere the geldenärer, vm sådana geldz förfordring, som for:uit står, till rette besökiendis wårder, ath the äre honum, på for:ne hans hustrues wegna, behielpelige till så mygit han haffuer rett och skiell tiil, effter then gunstige tillatelse som thetta same wort breff jneholler, Biudendis tesligiste them som for:ne szmediemestere naghén dell skyllige äre, ath the wele wara förténckte vdij bethala same gield, antén jn i wår Cammer, eller for:ne Lasse Bårdskerer Ther huar och én siig effter rette må Datum

Stockholm den 3 Februarii.

Placat till menige man vid Distingsmarknad i Upsala, att ej låta sig förföras af orostiftare, om den rätta christliga religionen, om aktande på sitt eget bästa med åkerbruk, m. m., om att hålla barn i skola, utgörande af tionden och kronans skatt, förbud för utförsel af spannemål, boskap och allehanda ätande varor, om skatlläggningen och om undsättning till bygnaderna på kronans slott och fästen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 116. — Höppener uppgifver i sin »Förteckn. öfver tryckta kongl. placater, förordningar», m. m., att det häri förekommande förbudet mot utförande af spannemål, kreatur och victualier skulle vara tryckt, naturligtvis såsom patent. — Ett utdrag af detta placat, uppmaningen till allmogen att låta sätta sina barn i skolor, är tryckt i Stiernmans Oecon. två gånger, del. 1: 63 o. 1009.

Thenne ephtherföliende menungh bleff forkunnat for then menige man j Distingz marcknaden j Vpsale Actum Stocholm 3 Februarij Anno: 1541

Wij Gustaff etc Tilbiude eder, oss elskelige trogne vndersäter, kiöpstadzmen, och menige almoge, som nw vdiij Distingz marknaden i Vpsale forsamlede bliffua, vår synnerlig gunst och nåde tilforende, Och i en longh hugkommelsze haffue ¹⁾, huruledes thet wij, vtaff vår förste Regimentz begynnilsze haffue, formeddelst Guddomelige macht och nåde, frelszt eder och thetta menige Rige vtaff then store bedröffuede(!), elende, jammer och nödt, som i och alles eder elendige hustruer och barn vdiij kompne våre, Vdiij then gamble och vmilde Konung Christierns Regimentz tiidh, Och aldelis åter igen kommit eder i godt friid och rolighet, Ther medt forhoppendis, ati dannemen alle, legte och lerde, gamble och vnge, warde först och fremptz Gudt then alzmectigeste loffuandis och priisandis, Ther nest sedan oss, lydne, hörsamhett och tack wetendis, som är eder rette rege-

¹⁾ Här fattas tydligen något i texten.

rende arff Konnungh, for slige store Gudz szinnerlige nåde och welgerninger, som han vtaff szin milde barmhertighett, haffuer egenom oss, eder bewisth Och än nw dagliga bewiiser, Hwilkit oss än nw icke lithet forursaker tiil ath ihugkomme och eder förmana ati slige Gudz store wälgerninger, icke forgete eller forglöme wele, Och ati och så wele betenckie thenne store sorg, möde och arbete, som wij her till dagz, och än nw daglige för eder, och thetta menige rigis besta haffue. Vppå thet atuj kunne holle eder i en Christeliig friid och rolighedt, edre hustruer och barn ath beskydda och beskerma for all wdtlendzske eller jnlendzske fiender, vfred och öffuerwoldh, Therfore wij eder än nw, som tilforende högelige förmana wele, ati thet granneligen vppå hiertadt leggie wele, Och eder icke vtaff någre Swermare eller lygnafftigt szelskap, eller ander, szom med lygn och förräderij eder bedrage wele till någon vhörsamhett, Ati the same lygnafftige tungor icke så lettelligen tro wele, Forty i haffue (vtan twiffwell) ögenskijnligh fornommedt och seedt vdiij huad schada och forderff thetta rige egenom sliige förrädelige prachticher och anslagh kommeth är, som än nw vtaff wåre fiender (tess weer) dagligen effter practiceres Therfore wij eder än nw höglige formane wele, ath huar som någon för eder komma wille, ther eder med någon lygn förföre wille, ati the samme hardeligen effterstelle och antage wele, thet wari siig mere jnlendsk eller wtlendsk, huem thet helszt wara kunne, ther eder till någon vhörsamhett beweke wille, atj oss the same, eller wore befalningzmen tilhånde skaffe och öffwerantworde wele, Hwilkit wij altiid, emott huar och en aff eder, ther siig i så motte, emott oss, och thetta wort rige, troligen bewisendis worder, her effter, som tilforende, i all synnerlig gunst och nåde, betenckie wele .

Tesligeste i Dannemen, kwnne wij eder ibland andre wåre anliggende nöttorfftige beswåringer icke förtige eller

fördölie, j thenne förste artichell eder tilkenne giffuendis, som är om then Christelige Religions saack, then man peger kalle then andelige handell i then Christelige församblingh, eller kirkie, ther nw alle Christelige kongeriger och Furstendömer vpå grundfestett äre, och alle menniskiors siälers och liiffz salighet ihenger, Som nw (tess weer) vdiij många år haffuer stått vtij en stoor misbruck och twedrägt, ther monge landh och städer äre öffuer forderffuede och öde bliffne, Huilkit skeedt är egenom en sliig falsk och wrong läre, ther med the then menige man så jemmerliga förfördt haffua, Doch thet icke aleneste vdiij thetta wort konge rige haffuer brukatt bliffuit, vtan jemwell vdiij många andre fremmande kongeriger och Furstendomer skeedt är, och än nw (tess weer) mangestedz skeer, etc Therföre wij nw forwrsakade äre, till ath latha eder förstå then sanskylloge grund och meningh, effter thy ath störste parten aff then enfaldige och simple almoge i tesse saker föge förståndige äre, vtan än nw siig bedrage och förföre lathe, vtaff vförståndige och falsche predichere och Lärere, hwilke (till effuentys) jnblåse then menige man och seiye atuj wele vpkomma latha en ny lerdom i rigit, och fortryckie alt thet som Gudz äre och tjäneste warit haffuer, med monge andre flere lygnafftige stycker, etc Hwilke the doch nest Gudz hielp aldrig med någon skiell eller rett bewiise kwnne eller schole Therföre wij eder alle än nw, och huar szinnerligen for siig, högeligen wele formanedt haffue, ati eder vdiij slige och andre flere lygnafftige meningher, icke wele så letteligen införe lathe, vtan ati wele lathe oss i then motten styre och regere, Wij wele nesth Gudz hielp, eder icke på någre vchristelige eller wränge wäger forföre lathe, Vtan formiddelszt Guddomelige nåde, eder så wäll i then åndelige saack, genom ther till forordinerede predicanter och Christelige lärere, som i then werdzlige motte försörgie, beskydde

och beskerme, Szå ati aldelis inthet törffue eder ther med bekymbre, vdiij annen motte, än ati wele haffue Gud för öghon, holle hans helge budh, höre och göme hans helge ordh, när thet for eder forkunnat wårder, Och huar någon ee huem thet wara kunne, annerlunde wille giffue eder saken jn, eller prediche for eder annet, än thet som wij haffue nw i någer åår for eder förkunna, och genom schrifftligh ordinantier vtgå latiidh, och än wijdere her effter schall i liusett komma, Ati them same icke betro, vtan antage wele, förendis eller skaffendis oss, eller wore befalningzmen (som för är sagt) them tilhånde, Thet wij eder vdiij all gunst och nåde gerne betenckie wele .

Ther nest Dannemen, så förmane wij eder, till thett högzsta, ati och så wele sielffue achte och wete edertt egitt gagn och beste, med all then dell, som i sielffue schole haffua eder daglig näringh och föde vtaff, som äre edre Akrer, Engier, Humblegårder, och annet mere sligt, huilke i med all fliitt dijke och rödia wele, och förbättre edre Humblegårder, effter som wij eder ther om tiit och offte, och mesth i alle samqwender, haffue formane latiidh, och Swerigis lagh junneholle, oppå thet ati sielffue och menige rigit ther egenom formeret och förbettradt bliffua motte, än doch ath sådana wore förmaninger ringe tingh her till dagz hulptit haffuer, Szå råde och biude wij eder än nw ati thenckie ther annerlunde till, så ath thet motte komma böter opå, eller wij wårde ther eth annet middell vdiij finnandis

Tesligest ati dannemen, som barn och monge szönner haffue, wele settie en part aff edre barn till Scholen, Latendis thom lära tugt och sinne ther med the i framtiden kunna tiene eder, oss, och menige rigit både i the andelige och werdzlige saker, Samelunde, ati wele settie någre aff edre barn till gott Embetzfolk i Städerna, Latendis them läre gode embeter, ther the i theris ålderdom kunne haffue theris barning och föde vtaff, på thet

ath the icke i sielffzwäldh vpfödis motte, som her till dagz mygit skeedt är, Forty i wette wäll sielffue, i hurudana motte eder barn mest vpfödas, nemplig i szielffwäldh, synd och all Gudz förtörnelse, som är med swalg, mordh, hoor och andre slige flere store szynder, then Alzmechtigeste Gudh till stoor förtörnelse, så ath the huarken redes Gudt, theris öffuerhett eller foreldre, vtan leffua som en hoop oskälige diur, Therföre wore thet bätter och nytteligere, ath the vdij theris vngdom motte komme till någon god lerdom anten i Scholen, eller till embeter, Ther i och szå wele wara fortencckte wtinnan .

Yttermere, så är eder Dannemen, och vtan twiffuell, wäll witterligit, hurulunde wij, tiit och offte, i tesse forledne år, egenom wåre mandater, breff och formaninger, haffue rådt och budit eder och then menige man her vtij rigit, Ati huar vtij szin stadt, effter Gudz befallningh och skickelse skulle redeligen och vtan falskhett, göre eders rette tiendh ifrå eder, Huilken wore Christelige och gode förmaninger, (Gudt bettredt) hoss en stoor part aff eder föge fruckt eller nytte giordt haffuer, Forty wij fornimme och höre store käre och clagemäll i then motten ath tienden jw lenger år ifrå år forminskat och förfalskatt bliffuer, Somblige vtaff eder göre lithen redelighet i frå siig, och en partt platt inthet, huilkit oss jungelunde står till ath lide, effter thet är icke aleneste emott Swerigis bescreffne lagh, vtan jellow twert emott Gudz eigen schickelse, ordinantia och befallningh, ther han budit och befaledt haffuer, ath huar och en skall göre rette tiende aff alt thet, som honom om årett tilwexer etc Hwarföre wele wij än nw vdij then beste meningh råde, biude och förmane eder alle samens, Friborne, Frelsismen, bönder och menige almoge huar wiid siit nampn, ati vdij then motten wele rette eder sielffue, wtgörendis eders tiende aff Rog, Korn, hwete, haffre och annet mere, effter som thet siig bör

och Gudz lagh kreffwer, huar thett icke skeer, Thå kunne i Dannemen icke forundra atuj lathe straffa ther wtöffwer, effter Swerigis Lagh, [som] för annat dölzmåll, Ther huar och een må wetta tage siig till ware före, Och biude wij her medt kirkeherrener, allestedz her i landet, ath the samfelt med kirkewärendener, hwar wiid szin kirke, eller sitt prestegield, wele haffue ther eth nöge vpseende opå, bescriffuendis granneligen och beskedeligen wisse register på alle sine sognemendz nampn, och huru mygit huar och en aff them förer jn vdij kirkeherbergit, synnerlig huart for sziigh, Rogh, korn, hwete och haffre, Hwilkin aff presterne thet forsymendis wårder, eller handler vtroligen i thenne saack, skall therwtöffuer straffadt wårda, effter som thet siig egner och böör, ther huar och en siig epter rette må .

Szå lathe wij eder Dannemen och yttermere förstå hurulunde wij for alles eders och menige Riigisins nytte gagn och wälferdtz skuldh, effter monge aff Riigisins hedzske fiender stå effter wår och menige Riigisins schada och forderff, haffue latidt giort ett menigt förbudt öffwer alt thetta wort rige, och än yttermere wtscriffuas och for-kunnes skall, Szå ath platt ingen Spannemåle, hwarcken Rogh, korn eller huete icke heller leffuandis oxer, salt oxer eller kokött, icke Smör, Lax, eller andre ätande warer, ee huad thett helszt är, eller nempnes kan, jn thet vndan-tagit her vtaff rigit i tilkomende wår eller sommer wt-föres skall, synnerligen till tess i wijdere wårt szinne och menung, genom wåre budt eller scriffuelser, forfarendis wårde, Huarföre biude wij eder alle borgere och köp-men, ee huar i boo, ati thetta same forbudt vnder liiffz straff holle wele, som for:uit står, Och befale wij strengeligen wore Fougter, Forleningzmen, och andre embetzmen, ath haffua her eth gott och nöge vpseende med, Szå ath tesse wore forbudt bliffue wiidt magt holdne, wiidh for:ne liiffzstraff, och ther till godzet forwerkat,

Fortij thet wij lathe wtropa sådana forbudt, thet göre wij icke för vår egin fordell eller nytte skuldh, Men wij äre ther ellies högt forwrsakade tiil, effter wij wette någet aff legligheterne, både her jnrigis och annerstedz, Therföre skeer thet eder sielffue och mene ritig till thet beste, Och opå thet, ath her motte bliffua någet bättre köp i landet på alle honde slige warer, än thet nw är, Fortij wij see for ögonen, ath alle warer riisa i thet högzsta, Ati dannemen som kopenskapen bruke, wele och så for then skuld wara ther fortente wtinnen, ath thetta forbudt motte hollit bliffua etc .

Thernest käre Dannemen, som äre Cronennes skat-skyllige bönder och menige almoge, Eder är (vtan tuiffuel) meste parten alle wäll witterligit, huruledis Cronon haffuer her till dagz, och i mong forlidin år, mygit forswagat bliffuen och till achters kommen, aff thet ath Cronennes skatt och jngelle haffwer aff en stor partt mygit vndandragen och vndandöld bliffuin, Så ath Cronon är skedt en ganske lithen rettighet, Än doch ati alle wele vnder Cronennes wälle och magt gerne bliffue beskyddede och beskermede, for öffuerwold och vrette, etc Och opå thet ath Cronon vtij någon motte skulle komme till szin gamble och tilbörliche rettigheter igen, haffue wij sommestedz her i landet latiid holle en skäligh skattelegning, Och ther thet än nw icke (som thet siig med rette bör) skeedt är, thå haffue wij latiid befala wore Fougter och befallningzmen, ath the än nw, en sådana rett skattelegning med eder offuer hela ritig holle skole, Opå thet ath Cronon motte doch ene gonge komme till hennes wisse och beskedelige rettigheter igen, Och ath then fatige icke skulle (som her till dagz mygit skeedt är) draga mere skatt, eller andre affskyller, aff szin ringe Jordh och äger, än then rige gör, aff sine store äger, vtan ath alt motte i then motten gå lige och skälige tiil Huarföre är wor be-

gären Dannemen, ath när wåre fogter eskie opå, och wele holle med eder en sådana skatlegningh, eller ther sådana skatlegning alrede skedt är, ati thå wele latha eder, ther till, aldelis godwillige och lydacktuge befinnes, jcke vndandöliendis then ene med then annen Cronennes rettigheter, vtan ati same skattelegningh så ransaka och leggie wele, som i ther vm kunne och wele till swars wara, Samelunde forbiude wij och her med alt köp, skiffte eller byte, medt Cronennes skatskylloge bönder, med minne så skeer, ath wij haffue ther hoss wåre egne forordnede som besee och ransaka kunne, om Cronon icke genom sådant köp eller skiiffte, i någen motte, förkort eller för när skee motte .

Tesligeste, Så är eder Dannemen och icke vuetterligit ath wij haffue en szwär och dråpelig bygning for hender vpå wort slott Stocholm, och Flerestedz på Cronennes slott och Fester her i rigit, huilke fast forlamede, och niderfalne warit haffue, opå thet ath wij gerne wille wette rigit, och eder alle, genom szådana befestninger, för alt öffwerwåld förwarede och beskiermede, Så effter i sielffue wäll wette, thet Swerigis bescriffne lagh clarligen wttryckie, ath then menige man plichtig är, och bör hielpe till, när Cronennes slott och Fester förbättes och bygges schole, Huarföre är wor willie och begären, ath när i få wår, eller wåre befallningzmenz budt eller scriffuelse, vm någen hielp eller vndsethning tiil sådana bygning, ati thå wele latha eder i then motten wällwillige finnes Fortij thet är oss icke wäll mögeligit sådana bygninge ath fulkompna, med minne then menige man hielpe ther oc så alffuerligen tiil, med huad dell, them tilsagt bliffuer Therwtinnan wij icke heller någet tuiffuell haffwe, ati jw gerne göre wele, när eder tilsagt bliffuer, Hwilkit wij eder altiit vtij all gunst och nåde, och till thet beste, gerne betenckie wele, Ther huar och en sigh effter rette må Datum vt supra .

Vesterås den 17 Februarii.

Till Otte Andersson, fogde i Hamars län i Norge, att ej med nya och olagliga tullar och skatter besvära svenska undersåtar vid deras samfärdsel med Norge.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 121 v.

Tiil Otte Anderson Fogte i Hammarslän Actum jn Arosia 17 Februarij 41

Wår gunst etc Skall tu wetta Otte, ath wore vnder-szåter, som bygge och boo vppe vdi Dalerne, och synnerligen vdi Malung och Lima sogner, haffua latiid giffua oss clagewisz tilkenne, hurulunde Ath endoch the aff ålders tiid haffua wane warit bruka en redellig, och skiällig handtering och handell, med wår Broders Swågers och Nabuess Kon:ge werde till Dammark vndersåter ther vdi Hammarslän, jn opå Hedmarken, så ath then ene then annen vdi then motten icke wäll miste eller vmbåre kunne Lichuell dhå bliffue för:ne wåre vndersåter wtöffuer gammalt och fortt, med nye och vwanlige Tuller, och andre olaga beskatninger, aff tig, och the andre, som ther i länett befalningen haffua, fast beswårede och betungede etc Szå kunne wij icke lettelligen tro, ath Hög-bemelte wår käre Swåger tig, eller andre, hans kon:ge werdis befalningzmen, någen sliig befalning, till ath beskatta wore vndersåter, giffuit haffuer, Huarföre wij, vtij then beste menung, wele tig åttwarett och rådt haffue, ath tu och tine tjänere, eller vnderbefalningzmen, wele stelle sådana vliga tunge som i wåre vndersåter nw med beswåre vtaff, Så ath the aldelis måge bliffue wiid then gamble friihett, som the aff ålder wane åre, ath haffue niwte och bruke Hwar thetta icke så skeer, Dhå kan tu icke forundra, ath wij med tiden lathe giffuit Hög-bemelte wår swåger kon:ge werde till Dammark tillkenne

Så tuiler oss inthet, ath hans kon:ge werde lather wäll
haffua ther eth jnseende vtij ath wore vndersäter vtöffuer
rett och skiäll icke bekymbrade eller beswärede bliffua
Ther tu tigh aldelis effter rette wilt Datum

Vesterås den 18 Februarii.

Bytesbref med Bengt Skriffuare och hans hustru rörande gods.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 122 v.

Breff för Bencht Schriffuare vpå Tuna och
hans hustru Datis Vesterårs 18 Februarij Anno
etc 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit, och Bekennes med
thetta wort öpne breff, Ath effter thet oss elskeliigh tro
man Benct scriffuere på Tuna med sin hustrues, hustru
Karines, med flere theris wengers och frenders Ja, ful-
bordt, samtyckie, och beradne mode, haffuer såldt och
vplatiid oss, och wore vnge liiffz erffherrer och effter-
komende erffuinger till ewer[deli]go ägo för en Summo
pen:r Nemplig sex hundrat marcer ortuger, thenne eff-
ter:ne, hans Säte gård, benempd Tuna, med the sex
Torpestäder, och en quarn ther vnderliggia, som äre
for:ne hans hustrues rette arffue godz, liggendis i Ödbo
sogn, Glanzhammers herrade, och i Strengnesz Biscopz-
döme, med all rente och affskyller, som köpebreffuit
ther opå wtgiffuit wiidere jneholler och formelder, etc
Huarföre haffue wij aff wår szynnerlig gunst och nåde,
vndt och tillatiid och nw med thetta wort öpne breff,
vnne och tillathe, ath forbe:de Benct scriffuere, och hans
hustru hustru Karine, vdij beggis theris liiffztiidt, måge
och skole, frije och vbehindrade, bruke, niwte, beholle
och besittie en wår och Cronennes gård benempd Bore-
stada, i Waszbro sogn, Oppunda herrade, och i Strengnesz
Biscopzdöme, som ligger for en halff marc landh jordh,

renter årligen tre marcer penningar, Men doch wele wij oss thet förbehallet haffue, ath effter theris dödt, skall forbe:de wår och Cronennes gård, for:ne Borestada, till oss, wåre vnge liiffz erffherscaffter, effterkomende erffuinger, och Cronon igen vtan alt skotzmåll, eller jnsage, hemstelt bliffua, Huarföre biude wij wåre Fougter embetzmen, och alle andre som för wore skuld wele och schole göre och lathe, ath the icke, vdiij någen motte, göre forbe:de Benct scriffuere eller hans hustru, her emott hinder eller förfongh wiid wor ogunste Datum vt supra .

Väsby den 23 Februarii.

Bref för skattebönder och landbönder, som höra till Sala grufua, rörande deras skyldigheter och eftergifter deruti.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 123.

Eeth sådana breff finge alle Bergzmen som bruckningh haffue vtij Salagruffwo actum jn Wesby 23 Februarij

Wij Gustaff medt Gudz nåde etc Göre witterligit atuj aff wor synnerlig gunst och nåde, Och opå thet the Dannemen Skattebönder eller Landbönder, som bruckningh haffua her wiid Salebergit, måge och schole siig tess bättre ath behielpe, och nw medan föret är, lata i tiidh och time framkomma hiit till Gruffwona kooll, wiidh, och andre nödtörffter, huar ther till höre, haffue [wij] vndt och tillatiidt, såsom wij och nw, medt thetta wort öpne breff, vnne och tillathe, ath for:ne wåre vnderszåter, menige bergzmen, som bergzbruckningh haffue her opå Saleberg och boo i Vesterårs Län, Simituna, Torstuna, och Tiurboo herradom i wår Fougters N: befallning, schole i thetta 41 år niwte wår årlige ock Konungz fodringen, som är för huar hest thom bör ath holle, schole the

giffua en öre, Tesligeste schole the i thetta år ware frije för skattestocker, bräder och skatte wedt, som the årligen plega göre till Vesterårs slott, Doch med så skiell och forordh, som foruit står, ath the nw medan gott före är, skole latha komma fram till Gruffuona theris kooll, wedh och annet som the behöffue till gruffuones behoff, vppehelle och bruckningh, så mygit som them nöttorffteligit och behoff är, jn vpå then annen wintren tiil tess Åkeföret komber, Och schole the vtij alle motte wara wore Fougter höruge och lyduge, till huad dell, the them vpå wore wegna biudendis, och tilseijendis worde Huarföre biude wij wore Fougter, embetzmen och alle andre, som före wore skuld, wele och schole, göre och lathe, ath the icke vtij någon motte göre them her emott hinder eller forfångh Datum

Väsby den 23 Februarii.

Quittobref för Georg Norman, för af honom uppburet silfver och guld.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 124.

Quittantie för :M: Georgen: Norman vpå en Summa Sölffuer: och gull Actum vpå Wesby gårdh 23 Februarij Anno etc 1541

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes med thetta wort Quittantie breff, Ath wij, och vår käre husfruge Thetta epterscreffne Gull, sölffuer, och clenodier, vpburit och anammatt haffue, vtaff oss Elskeliig tro man Rådt och tjänere Magister Georgen Norman, Superintendent, Hwilkit han vtij Westergötland och Östergötlandh, (effter vår befalningh) vpburit och anammatt haffuer, Som först är vpå Brynolffzboo vtij Westergötland, Then 14 dagen Januarij Anno 40 Anammede forbe:de vår käre husfruge en lithen sölff taffle, vtaff

honum, ther jnne vtij war eth lithet Marie belette, alt förgylt huilkit han anammat hade i Warnhem Closter

Jtem Anno 40 Månedagen nest for Kyndermesso vtij wor stad Lideköping, anammede wij aff honum golt gyllene femptan huilke han vpburit hade aff her Mans Ambiörszon Erchedächen i Schara, vtij Testament Jtem Same tiidt och städt vpbåre wij aff forbe:de :M: Georgen, Ett hierta aff Gull, med itt gull sznöre, huilkit som hengt hade på Sancti Brinolffs huffuud i Schara, Jtem ther samestadz anammede wij aff honom two forgylte sölffskåler, aff the two store kalker, som komme i från warnhem Closter, Och bliffue föterne vndan for:ne kalker jnlagde med thet andre sölffuer, som vpkom i vår Cammer i från Westergötlandh, Jtem Anno 40 Om Kyndermesso dag i Tönnem prestegårdh Anammede wij aff for:ne :M: Georgen samfelt medt her Gustaff Olson och Biscop henrick i Westerårs någre Christalle glasz, Och thet sölffuer, ther opå war hade han lagt hoss thet andre sölffuer, som vpkom vtij wor Cammer, Jtem Anno etc 40: 20 Julij vpå wort kon:ge slott Stocholm, haffuer han leffuereret vår käre husfruge en lithen forgylt taffle, huilken ther wägin war, med thet andre sölffuer som vtij vår Cammer kom, Jtem än anammede for:ne vår käre husfruge aff honum eth lithet korsz aff Guldh Och tesse twenne stycker hade for:ne M: Georgen vpburit i Skäninge Jtem Anno 40 die 3 Augusti på for:ne wort slott Stocholm Anammede wij aff honum Riniske gyllene Elloffue, Vngerske gyllene tre, Englotter tre, Ducater en halff, Horn gyllene en, Gulringer tije, Bruthne ringer tre, Biscopz ringer, en stoor, som han hade anammedt i Schara, Jtem så haffuer forbemelte :M: Georgen, effter wor befalningh, leffuereret och öffwerantwardet Peder Bragde, och her Eskiill, Guldh Tretton marcer Löduge och sex lott, huilkit han anammet hade vtaff thet store monstrantz i Vpsala Domkirke om prestemotiidh, när

han vtaff oss, i från Swartesiö, tiith forordnade war, ath handle i the andelige saker Jtem Anno etc 40: 27 Julij vpå forbemelte wår slott Stocholm dhå haffue wij anammat och vpburit, vtaff forbe:de :M: Georgen, Thetta effter:ne sölffuer, huilkit han vpburit hade vtaff alle bonde kirkier, i Westergötland Och Östergötlandh, Som först är, forgylt sölffuer Fyretusende, sexhundrade, siwtio löduge marcer och fem lott, Jtem vforgylt sölffuer, Tutusende, trihundrade, Ottetio, sex löduge marcer, halff tolfte lodt, och ett quintin Jtem någett smått sölffuer, Tesligeste och någre forgylte korkappe knapper anammede wår käre husfruge på same tiidh och städt vtaff honum, woge tilhope fyretio two löduge marcer och tu lott Jtem Anno etc 40, 20 Julij på wort forbe:de slott Stocholm haffuer forbemelte M: Georgen öffwerantwortet wår käre husfruge någre korkapper, som her Eskiils vpbyrd ther opå wijdere formelder, Huarföre giffue wij forbe:de :M: Georgen Norman, her med, for oss och wåre effter:de erffuinger, quitt, ledig och frij för alt yttermere tiltall, eller nåmanungh, vm for:ne Gull, sölffuer och clenodier Och tess till yttermere wisso atuj honum i så motte quitteret haffue, lathe wij tryckia wort Secret her nedan vnder Datum vt supra

Väsby(!) den 23 Februarii.

Bref för Lödöse stads innebyggare på afslag å en del af den årliga skatten.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 125 v.

Remissions breff for Lödösse Borgere vpå någet vtaff theris årlige Skatt Actum Holmie vt supra [Wesby gårdh 23 Februarij Anno etc 1541] ¹⁾

Wij Gustaff etc Göre witterligit ath effter tesse wåre vndersåter, oss elskeliig Peder Biörnsson, och Anders

¹⁾ »Holmie» är tydligen miss-skrifning för »Wesby» der både föregående och efterföljande bref äro daterade.

Arendszon, Borgere vtij wor stadt Nylödisze haffue giffuit oss tilkenne, hurulunde en stoor part aff theris medborgere, i for:ne Lödösse, haffua i thenne nestforlidhne Sommer lidit stoor schada til sziöss på skiip och godz, Szå ath for:ne Lödösse stadz jnbyggere äre ther egenom endels beswärede, Huarföre forbe:de Peder Biörnszon och Anders Arendson, vpå menige stadtzens wegna, haffua ödmiwkeligen begerat någett affslag och midell i theris årlige skatt, nemplige Tryhundrade Riniske gyllene etc .

Hwilkit wij och så aff wår szynnerlig gunst och nåde, opå thet the måge tess better komme siig tilforende igen, giort haffua, och affslagit aff then forbe:de årlige skatt, femtije Riniske gyllene Så ath the i thetta närwardis år Anno etc 1541, och framdelis, så lenge wij them sådant midell gunsteligen vnne och tillate wele, schole oss årligen giffua halff tridiehundrade fulwichtige Riniske gyllene, altiid wthgiffuendis förbe:de Summa med förste före om winteren, Och tess till yttermere wisso

Väsby den 25 Februarii.

Till hr Gustaf Olsson, att han skall hafva noggrann tillsyn i Vestergötland, att ingen derstädes olagligen »rappar» till sig gods och gårdar; särskildt om hr Christopher Anderssons olagliga förfarande.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 126.

Tiil Her Gustaff Olson jn causa Her Larns
jn floby actum vpå wesby gårdh 25 Februa:

Wår synnerlig etc Såsom eder wäll fortенcker her Gustaff, huruledis wij haffue giffuit eder vtij befallningh, ath haffua ther nidre i Vestergötland ett grant och nøge vpseende, vm eth och annet, Jbland huilkit wij synnerligen befaledt haffue, ati schole tilsee, ath jngen skulle

her effter rappa och riffua någon godz eller gårdar, vndan Kirkior, Closter, Prebender etc såsom ther vm och så vtij Landzordnungen serdelis formeldet är, Så haffuer nw thenne oss elskeliig, her Lars i Floby, giffuit oss tilkenne, huruledis Her Christoffer Anderszon haffuer sigh tilwellat, vndan en Prebenda i Schara, en gård benempd Halla, i Liwr sogn Huilken gård forbe:de her Larss, med wort gunstige förloff och tillatelse igen byrdt haffuer, Foregiffuendis, ath han haffuer ther rett till same gård, med sådana skjyn, Ath effter thet han haffuer bekommet eth jorda breff, som lyder på en gård wiid sama namn i Norunge sogn, will han med same breff tilegna siig thenne prebende gårdh, tiil huilken han jngen rett haffuer, Huarföre effter same gård är (som for:uit står), kommen vndan forbe:de her Laresses byrd, Är wor willie, ati wele haffua ther eth vpseende vtij, och wara honum behielpelige, ath honum i then motte icke skeer öffuer rett och skiäll, Tesligiste effter for:ne her Christoffer haffuer i then motte wällatt siig till same gård, vtan vår gunstige tillatelse, Är wor willie, ath i wele bruke och wiidt magt holle, i thenne saack, then artichell i wor beschreffne lagh, Nemplig ath huilken som jord, eller andra ägedelar tager aff them androm med wäldzwerk, gelde åter schadan, och böte ther till 40 marcer Datum vt supra .

Upsala den 29 (28) Februarii.

Skyddsbref för Vadstena kloster och dess tjenare.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 126 v.

Breff för Conuentedt j Wadzstena kloster Datis
aff vpsala 29 [o: 28] Februarij Anno 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath oss elskelige
Confessor, och Abbatissan i Wadzstena Closter, haffwe

latiid giffua oss tilkenne huruledis the befruchte siig, ath latha anamma och vpbera the almoser, och milde gåffwer, som gott folk them till theris nödttorfft och vppehelle, gerne giffua och vnne wele, Jcke heller driste the siig till, ath haffue theris budt vte, effter någon hielp eller vndsethningh, etc Huarföre the ödmiwkeligen begerat haffue wort gunstige förloff och minne, ath the motte haffue theris tienäre vthe opå theris beste, etc Huilkit wij thom, aff vår synnerlig gunst och nåde, (och oss till en behageliigh tiidt), och nw med thetta wort öpne breff vnne och tillathe, ath förbenempde Confessor, Abbatissa, och menige Conuenthet, måge och schole haffue theris budt och tjänere vthe i the Landzendar ther om kring Wadzstena och annerstedz ther thom her i rigit legligit är, latendis vptage, anamme och vpbäre then dell, som then Christelige almoge them till theris nöttorfftige vppehelle, medt almoser, Testamente, och andre sådana mille gåffwor, hielpe wele, Doch med sådana skiell och forordh, ath same theris wtsende tjänere jngen wijskipelsze, bedrägerij, eller annen vtilbörlighet, ebland then simple och enfaldige almoge bruge och bedriffue schole, Så frampt thee ther wtöffuer icke schole straffade bliffua, Huarföre biude wij wore Fougter embetzmenn och alle andre som före wore skuldh wele och schole, göre och lathe, ath the icke i någon motte göre forne Closters tjänere eller budt, her emott hinder eller förfång wiidt vår ogunste Datum vt supra

Upsala den 28 Februarii.

*Frälse- och sköldebref för Olaff Pedersson på Bjurhem,
hans hustru och efterkommande.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 127 v.

Frelsis breff för Olaff Pederson vpå Biurom
på alle hans och hans hustrues godts och gårder
Actum Vpsalie Vltima Februarij Anno etc 1541

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath wij aff wor
szynnerlig gunst och nåde, Så och for then weluillig
och hulle tro tjäniste, som thenne oss elskeliig tro man
Olaff Pederson vpå Biurhem, oss, och wort rige her till
dagz beuisth och giort haffuer, Och än yttermere her
effter bewiise och göre må och skall, then stund han
leffuer, haffue vndt och giffuit, som wij och nw, medt
thetta wort öpne breff, vnne och giffue honum frijhett
och frelse på alle the godz och gårder, som han effter
Swerigis Lag, med siin hustru Erliig wälbyr-
digh Qwinne, hustrv Karin Hansze dotter
tilkommen är, Och giffue wij forbe:de
Olaff Pederson her med skiöld, hielm och
skiöldemerke, som är en affhuggen Örne-
fott, vdij eth blått fieldt, vppå thet han
och hans echte barn, och arffua, same godz, vnder rett
Frelse, lige som andre wore gode men aff Adelen her i
rigit theris godz vnder rett Frelse, tiil wår och Riikisins
tjäniste, niwte, bruke och behålle må och schall, For-
biudendis for thenn skuldh alle them, som före wore
skuldh wele och skole, göre och lathe, ath the forbe-
nempde Olaff Pederson eller hans effterkommande erff-
uinger her emott, icke vdij någon motte, hinder eller
förfång göre, wiid wor ogunste Datum vt supra

(Januarii eller Februarii).

Betänkande rörande den från konungen i Danmark väntade betalning af det lån han af konung Gustaf erhållit.

Concept af Georg Normans hand bland samlingen »Rådslag» i kongl. Riks-Archivet.

Radtshlagh vf die bezalung von k. w. zu danmark Ludosiæ ¹⁾

Vhur das Erste der kunigliche maiestat tzu Sweden v. al: g h. Redt wollen gescicklich mit guter fuge vnd gelempffe die Recongnition, szo jn der Instruction voffasset ist noch mals bei den Denischen furteren ebwen desser gestalt, Das wurden jne je die Denen wie die fruntlichen lieben nachparen, sodan mercklichen summen ahn golde vnd talleren, des sie sich beide ahnn kornn vnd scrodt tzu proberen nit genuchzam entpfunden ahn genuchzam vorwardnt tzu entpfahen vnd tzw aller genuge antzunemende nit ahnmuten sein konen,

Dan ob schon sie die Dehnen die Monet ahn sulber vnd goldt tzu fuller werde angenommen vnd dar ahn (wie es denn auch die swedischen Redt gantz vngezweiffelt glawben) gar keinen mangell wissen, kunt es dennoch sein das sie (wie den bei muntze offt mals feill ist beuunden) sulbest ebwen da mit geferlich vbersatset weren wolten dennoch die Swedischen Redt da vhon albeg mit desser bodingung geredet haben das die k m v a g h vile weniger sie dor durch keines Caisers kunigs Chur noch fursten oder jeniger anderen lobliche muntze jeniges fals wollen vorachtet noch vorcleinet haben etc Allein fruntlich bogerende jn ansehung das sie die Swedischen allein dar tzu mit limiterder jnstruction, potten weren, worausz jnen swerlich sei tzu streiten auch das es nit vmbekantt noch strei[t]hafftige muntze geweset

¹⁾ Samma påskrift på sista sidan, med tillägget: Anno 41.

were, die k m tzu Sweden k Jr:t tzu Dennemarcken jn jren anliggenden noten, ahn allen berum dennoch willichlich hatten tzu gescicket

So were es auch tzuschen den beiden heren godt lob je szo vorwant das sie sich szodaner Recongnition die alleine derhalben wurde vhon jnen fruntlicher masse gefurdert, szo ebwen etliche stucke ahm gewicht tzu liecht oder ahm kornn tzu geringe ahn jre der Denen wissendt nachmals beunden wurden das sie die Swedischen Redte des nit muchten scaten leiten, nit wol ewsseren muchten

Vnd jm fall sie jn die meinung je sich nit wolten boredten lassen ahn widerum vorsicherung, mugen die Swedischen Redt jnen als den Denen darauff widerum genuchzam Reuersall ahnbieten der gestalt, das, das goldt vnd sulber jn seinen tzall, werde, scrot, korn, gran vnd gren wie es vhon jnen also vhon den denen mit jren eigenen petscapfften vorsigelt werdt, vnter gutem Christlichem glauben vnuorandert woll pleiben sollt

Wor sie auch ebwen mit dessem nit brenget, mugen die Swedischen Redt die leng also sprechen, wolahn, wyr wollen dessen summen vnder gantz gutem vorthrulichem glawben ahnnemen vnd jnen die hawptbrieffe widerum tzu den handen stellen, mit desser hellen claren offentlich protestation, den rechten gelickmessig, jn dem szo ebwen tzu geringe ahn der gulden vnd szulberen muntze (des sie die Swedischen Redte sich dennoch nit wolten ermuten nochmals beunden wurden das sie de dolo tzuuhur genuchzam bodinget hatten, auff dass sie durch jre vmbedingliche vorsweigent jren kunig vnd heren die k m tzu Sweden nit worjnn vorsehen muchten, auch das die denen nachmals nit muchten vhurwenden als hatten die Swedischen Redte szodanen betzalung vhur fnull auffgenommen vnd vhon derwegen, vormuge der rechte furter dar tzu die dhenen tzu antworten gantz nit scultig

etc Der gantzen vngetzweiffelten tzuorsicht die denen, szo weit sie sich nit gantz erfrundtlich ertzeigen wolten, szolten der Swedischen Redten zodaner protestation genuchzam tzewchnusze der pillicheit nach tzu geben scultig sein

Furter jn dem das etliche summen ahn Taleren dar vnter sein werden, sollen die swedischen Redte sie nach der wicht als achte auff die lodig marck Collnisch probieren, So auch goldtgulden als iijj auff ein lot ¹⁾

Auff den articulen da die Denen sagen, sie wollen gerne alda als tzu Losze, wes ahm summen muchte ewen falsch erfunden werden besseren etc

Mugen die swedischen Rethe wie vhur antworten, als wie das sie wol wolten glawben jres als der Denen mitwissendes dar ahn kein mangell tzu sein, Nhu were dennoch offenbar das beim goldt oft bedruck beunden were, nhu hatten je die sweden alda keinen proberer, derwegen jnen pillich vnuorkerlich, das sie dar auff einen rugscaub wor ahn die Denen szo sie jnen anders glawben wolten nachparlich tzustellen, Je nit kunten gefer sein, tzunemende bogerden

Furter vhon der muntze als von Portugaloiseren Dubbelen Ducaten Henrichs Nabelen Rosennabelen Engellotten wie thewer die kunigliche M tzu Sweden v a g h die sulbigen gedencht antzunemende

Den portugaloiser vhur 10 vng. gulden
 Den Rosennabelen vhur 11 m ortug
 Den henrichs Nabel vhur 10 m ortug
 Den dubbelen ducaten vhur 10 m ortug
 Den Engelloten vhur 7½ m ortug
 Den vngerschen gulden vhur 5 m ortug auff der
 k m gnedige bohag

¹⁾ I marginalen står tillagdt: De har re equidem nonnihil dubito videlicet vtrum quatuor constituent tantum an quinque.

In dem sie aber die sculdt ebwen auch mit etlichen Clenodieren wie es sie ahngepotten haben, das dennoch die k m als solt es jre ernst sein, swerlich glewben, wolten auff fullen vnd vhullentzehen, mugen die Swedischen Rethe sagen sie haben es keinen bofellicht, es ist auch dem Calmarschen absceid vnd dar nach negestem sreibend kunigliche jr:eit tzu dennemarken nit gemesse wusten die szulbigen auch die swedischen Redte keines wegs tzu scätzen noch tzu werdenen, wolten sie denn aber je Clenodien vhurtzehen, mugen sie szulbst der k m tzu Sweden tzu den hantten fhuren¹⁾

Auff das nhu aber das goldt vnd sulber muntze etlicher masse muchte probert vnd erkant werden Scicken die k m einen gesellen gen Losze hin vnter, szo bei dem Canceler sich dar vhur auch szulbst erkent

Auff die ander Stucke als wes die kopffeshantlung antrept lieber domine Clemens habt jr nhu der k m v a g h eigenen menung szulbst gehoret

Upsala den I Mars.

Till hr Sten Eriksson om oroligheter bland bönderne i Tjust, och om inqvartering af knektarne hos adeln och presterne.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 128.

Tiil Her Sten Ericson Actum Vpsalie Prima
Martij Anno 1541

Wår etc Wij sende tig Steen her jnnelyct en copia vtaff her Birge Nielsons breff, som han oss nw tillscreffuit haffwer, Therwtaff worder tu wäll fornimmendis, hurulunde någre bönder nidre i her Birges Lån, Tiuffztt, haffwa forhender hafft eth nytt förräderij, Endog Gud tess loff, man haffwer tilforende kommitt ther vnder

¹⁾ Enligt hvad Tegel i sin historia, II, 129, upplyser, erlades betalningen i Mars 1541 i Lödöse uti Joachimsdaler.

wädret medt etc Så är nw thetta, thet som wij tiit och offta haffua handlett och taledt med tig Steen, Ath oss fructade, thet skulle icke allom wälbehage, ath the knecter bliffue så kring lagde tiil Adelen och Presterne, Wij haffue stort twiffuelsmåll ther vm, ath sådana förrätlig anslage, icke aleneste vtaff tesse bönder, vtan tileffuentyrs aff andre, vndersat och till wäge brackt är, The aff Adelen måge wäll lathe siig höre, ath the gerne wille holle knecterne Doch är thet man löst snack, Ock inthet stort litende opå, Dherföre synes oss gott wara, ath the knechter, som i then Landzende, och annerstedz, förlagde äre, icke bliffue alt for lenge jn opå wären, (sedan buschen bliffuer bar) ther hoss Adelen eller Presterne liggiendis, vtan huad rådt man elliest kunde finne med thom, Dhå motte man ther wara fortencckt vtij Oss fructer, huar the bliffua lenge szå åthskilde liggendis, ath en hoop aff them bliffue om halszen bringede, för än man wett ther någet ord vtaff, Ath tu forthenskuld wilde och så betenckie och öffuerwäge thenne sack som stoor magt vpå ligger Datum

Upsala den 5 Mars.

Till hr Birger Nielsson om de tillfångatagne upprorsmakarne i Tjust, och om ytterligare undersökningar rörande de verkliga anstiftarne.

Riks-Registr. H, 1539—1541, fol. 128 v.

Tiil Her Birge Nielson swar opå hans breff
Actum Vpsalie 5 Martij

Wår etc Såsom i scriffue oss till Her Birge, ati haffue forskickatt the szeller hiit vp till Stocholm som thet vpror och förräderij hade actedt anheffua, ther vtij eders Forleningh Tiuffztt och synnerligen then som öffuerste Capiteneren therföre warit haffuer, etc Så for-

undrar oss storligen, her Birge, huadan sådana farlige practicher och anslege haffue szin grund och vrsprung Tileffuentyrs ther finnes wäll andra i same selskap, ther man än nw inthet vtaff wett, som rette modren och roten haffuer ther till warit, ee huru man thet förstå skall, Therföre är wor willie och begären, ati än nw wele fliteligen late haffue thenne saken i ackt, förhörendis och wtrågendis thet lempeligeste i kunne, hoss the andre, som ther nidre än nw quarre äre, ati än nw till wisse kunde förfare sanningen, huem ther haffuer warit Förste modren eller vrsprung till Oss faller icke i szinnet, ath en sådana slett bonde skulle sådana groffit stycke, vtaff sziit egit huffuudh kunne företaga, med minne han hadé hafft någon styrkere med siig, som mere wiste aff szaken, än han, Therföre ligger oss magt opå, ati än nw fliteligen ranszaka ther effter, Tesligeste, ati och så, med all som störste magt, än nw wele lathe haffue eth gott vpseende, och nöge åtwarnungh, huru thet partij her effter tage sine saker före, ther nidre, ath ther icke, för än man wett ther något ordh vtaff, bringe[s] oss och rigit något nytt vpror, som tilforende wäll skeedt är, såsom i wetta aller störste magt opå ligger Datum vt supra .

Upsala den 12 Mars.

Quittobref för hr Frende, biskopens i Vexjö capellan, på uppörd af biskopen och domcapitlet derstädes.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 129 v. — Förut tryckt i Småländska Archivet, 1: 204 och i Thyselii handl. 2: 161.

Een Quittantie för Biscop Joens Capellan i Wexjö vpå någett guld Actum Vpsalie 12 Martij Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes med thetta wort Quittantie breff Atuj vdij egin persone på vår gård Vpsale på then Fierde dagen j Martij Månedt

Anno 1541 vpburit och anammet haffue, vtaff thenne wår vndersåte, her Frende, Biscop Joens Capellan i Wexöö, Först Vngerske gyllene Trettiotre, Jtem Spanske Ducater Trettioen, som är Taxan för the 2 lester szmör, som for:ne Biscop Joen, och Capitlet i for:ne Wexöö, oss plic-tige wåre pro Anno etc 1540, Huarföre giffue wij for:ne Biscop Joen och Capitlett quite och frije for thenne for:ne årss Taxa Och tess till yttermere wisso, late wij tryckia wort Secret på Ryggen å thenne Quittentie och med wår egin hånd vnderscreffuit Datum vt supra .

Upsala den 12 Mars.

Till fogdarne i Finland, förnyelse af förbudet mot utförande af spannemål och andra ätande varor, samt om anskaffande af arbetsfolk för de i Stockholm och annorstädes pågående bygnaderna.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 142 v. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c. 6: 203.

Tiil Fogterne j Finlandh Actum Vpsalie 12
Martij

Wår etc Wij screffue tigh Thomas, och flere wore Fougter och Befalningzmen, ther i Finland, wår alffuerlige willie, sinne och menung, nw i sistens med her Erick Flemmingh tiil, atuj jngelunde wele thet någer Spannemåle skall bliffue i thenne nestkomendis wår och sommer fördt wtrigis, icke heller andre ätande warur, Så äre wij än nw wiid then same meningh, Forty wij haffue ther store och mon[ge] vrsaker till, och synnerligen effter alle honde ätande warer bliffua her så ganskes dyre i rigit så ath man kan icke sznart wåge them vp för pen:r, Wij kunne ock icke besinne stoort annen vrsaack tiil sådana dyrt köp, vtan then, ath alt bliffuer fördt wtlendis, Therföre wele wij, attu och flere wore befallningzmen haffue her eth nöge vpseende vpå, Så ath

platt ingen spannemåle eller ätande warer komme aff
 rigit, wiidt liiffz straff Och när i wtropa sådana Forbudt
 thå må i wäll holle Borgerne och almogen slige me-
 ninger före, så ath the måge wette för huad vrsaker
 schuld thet skeer Jtem all then spannemåle som tu ther
 i frå slottit vmbäre kant, then latt komma hiit åth
 Stocholm med förste opitt watn,

Jtem Så är wår willie och begären, atti skaffer oss
 thet meste legefolk hiit tiil Stocholm, som tu ther i
 länet bekomma kant, Wij haffue her store bygninger
 forhender, både på Stocholm och annerstedz, ther till wij
 behöffue mygit arbetis och legefolk, Therföre latt thetta
 jngelunda forszumett bliffua, så frampt tu wilt göre thet
 oss liufft är Datum vt supra

Upsala den 12 Mars.

*Stämmingsbref till arfvingarne efter framlidne biskopen i
 Strengnäs Matz (Gregersson) m. fl., att vid nästa herredag
 svara på hr Lars Siggessons anspråk rörande gods.*

Afskrift i Lars Sparres copiebok »J. 7», fol. 83, i kongl. Riks-Archivet.

Wij Gustaf medt Gudz nådhe, Sweriges Göthes och
 Wändes konung, Stempne edher salighe framledhe Biskop
 Matz, fordom biskop til Strengnes Arfuinge, Oss elske-
 ligh, Erligh wålbirdigh quinne, Fru Anna på Winstorp,
 H. Ture Erichsons erfvinger, Fru Birgitte Arfvinger
 på Aakeröö, Fru Jngeborgz, salighe gamble [her] Stens
 erfvinge, Lindorm biörnssons hustru[s] erfvinge, och
 Arfuidh Knutssons erfuinge, at i vdij förste Allmenne-
 lige herremöte här i wort Rijke Swerige berammet war-
 der, sökie och suare oss elskeligh troo Man och Rådt,
 Her Lars Siggesson, hofuidzman på Örebro slott, om
 huadh deel han haffuer edher till om tala, Och synner-
 lighen om thet wedherlagh, för någon godtz: Nemplige,

österby, kierretorp, Lybek och wesby, liggiandes på wester Rekerne i Thumbo S:[ocken] in för oss, eller for wart, ther till förordnade Regimentz rådt, som slige och andre flere sådana saker ransaka och åthskillie skole, Och thet widh eders xl: ~~m~~r tilgörandes, huar i thenne wor konungzlighe stempning ohörughe och olydachtighe forsittiendes worde, såsom Sweriges beskrefne Lagh ther om wijdere förmelde. Datum Af wår gård Vpsale 12 Martij Anno 1541 Vnder wort Secret .

Sigill.

Upsala den 13 Mars.

Till ståthållaren i Viborg och dess län, Niels Grabbe, om förbudet mot utförseln af alla ätande varor, om olagligt krögeri, förbättring af Viborgs befästningar, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1541, fol. 140. ¹⁾ — Förnt tryckt af Arwidsson, l. c., 6: 205.

Tiil Niels Grabbe Actum Vpsalie 13 Martij

An: 41

Wår gunst etc Wij haffue fått thin scriffuelse Grabbe, vdiij huilke tu giffuer tilkenne vm thet skiip, som tu lett i sommers bygge ther wiid Slottiid, ath thet aldellis tiil rede är, Begärendis forthenskuld wetta, vm tu skall sendat hiit i wår etc Så är wor willie, attu later thet komma hiit, Latendis forwardt med gott folk, och annen dell, som ther till hörer, så ath thet kommer wäll fram Thernest som tu begärer wetta wår willie vm then spannemåle, ther faller etc Så haffue wij tilforende scriffuit tig och flere wåre befallningzmen wårt szinne och menung ther vm till, Atuj jngelunde wele, dhet någon Spannemåle schall bliffua i thenne nestkomendis

¹⁾ Vid folieringen af Registraturet hafva numren 130—139 blifvit öfverhoppade.

wår och sommer fördt wtrigis Jcke heller andre åtande warer, wiid then menung wij ån nw aldelis åre, Och haffue ther store vrsaker till, och synnerligen effter alle honde åtande warer bliffua her så ganskes dyra i rigit, så ath man kan icke sznart wåge them vp för penningar, Wij kunne och icke beszinne stort annen vrsack till sådana dyrt köp, vtan then, ath alt bliffuer fört vtlendis, Therföre wele wij, attu, och flere wåre befallningzmen, haffue her eth nöge vpseende opå, Så ath platt ingen Spannemåle eller åtande warer komme her aff rigit wiid liiffz straff, och när i wtropa sådana forbud, dhå må i wäll holle almogen slige meningere före, Men then Spannemåle, som tu ther i frå slottett någrelunde vmbera kant, then latt komma hiit ått Stocholm med förste öpit watn .

Som tu widere giffuer tilkenne, vm then grundwadige skuto, som wij i höstis scriffue tig till vm, attu skulle lathe bygge, till wort behoff, görendis thin vrseckt, attu icke så hastigt wet någen rådt till, ath latha byggia sådana skuto och synnerligen effter ther är mygit bygge på slottedt, Och thet stycke aff mantell muren nidfallit är etc Så kwnne wij ther inthet annet swara till vtan thet må bliffua ther wiid Wij kunne wäll tenckie, ath huad dell wij begære, ther finnes altiit skotzmåll nog emott, Wij tacke tig icke heller stort for then Fureblåse, som tu i fiord, eller then andre sommer, lått bygga till wort behoff, hon dugde en ringe ting, Så må tu liguell wara ther fortencckt wtinnan Niels, ath wij ene gong wele wette en beskedelig regenskap aff tig, för the store hielpeskatter, som ther altiit och huart år bliffue vpburne aff Wijborgz län, till Slotzens bygningz behoff Men huad ther bliffuer bygt före, thet må Gudh wetta, Therföre må tu wara ther fortencckt vtinnan, ath wij wele wetta ther beskeedt vm, Och effter thet stycke mur är nidfallit, Så må tu wara ther fortencckt vdij ath lata muret vp igen, jw förre jw better, Och såge wij

gerne attu lathe så muret, ath thet motte bliffue någet beståndigt werk, så ath huad man thet ene årett murede vp, ath thet icke fulle åter annet eller tridie år nid igen .

Så fortencer tig och wäll Niels, atuj offte och tiit, både scrifflig och muntligt, haffua latiid befala, och alffuerligen budit, både tig och flere wåre befalningzmen i Findland, ati skulle ebland andre onde och forderffuelige sidwaner, som Hoffmen och flere andre ther i landett, migit vskäligen bruge plega, och synnerligen med the kröger, eller ölselning, the allestedz wiid kirkierne och annerstedz holle plega, skulle platt afflagde och affschaffede bliffua, Genom huilkit misbruck almogen först tage stor schada, sedan bliffue wåre vnderszåter i Städerna ther egenom platt forderffuade, Som och i then motten clagemall wtöffuer sådana krögerij nog wancke, och synnerligen skeer thet mest i Wijborgz Län, huilkit oss storligen forundrar, attu sådana vtlibörlighet tillater, effter tu tilforende wårt szinne och menung i then motten wälförstått haffuer, Huarföre biude och formane wij tig, wiid thin tro tjäniste, attu än nw later platt affleggie och till inthet göre same ölszelning eller krögerij, Szå frampt wij icke annerlunde schole tenckie ther tiil, ther må tu alffuerligen forlate tig till,

Tiil thet Siste, Så är wår willie och begären, attu schaffer oss thet meste Legefolk hiit till Stocholm, som tu ther i länett bekomma kant Wij haffue her stoor bygninger for hender både på Stocholm och annerstedz, Ther till wij behöffue mygit arbetis och legefolk, Dherföre latt thetta jcke heller forsumat bliffua Datum vt supra

Upsala den 13 Mars.

Till innebyggarna i Viborgs stad, att de få använda de tvenne klostren till stadens nytta och till förstärkande af befästningarna; samt om de i staden förlagde knektarne.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 141 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 1: 234.

Tiil Wijborgz Stadh Swar vpå theris breff
Actum Vpsalie Vt supra patetur [13 Martij An: 41]

Wår etc Wij finge för någre wikur sedan eders scriffuelse godemen, vtij huilke i lathe oss forstå, om the tu Closter ther stå j Wijborg, ock forderffuas, Begärendis thet ene eder till hielp, ath latha ther tegell vtaff, och förbättre stadztornen och murerne ther medt, Thet annet begäre i elliest tiil stadztzens nytte, i så motte, ati wele lathe bryte ther något wtaff, jn opå hualffuen, och hollet sedan vnder god tack, så ath borgerne kunne haffue ther theris godz, och annet huad the haffue oppunder etc, Så äre wij wäll till friidz, ati vdijsådana motte, måge bruka både the closter till stadztzens besta, effter som i sielffue föreslagit haffue, Och såge wij ganske gerne, ati godemen wilde tenckie någhet till, ath lathe förbättre och forsterkie edre stadz murer och torn, Ther ligger eder sielffue och menige ritigt stoor magt opå, och huad wij vtij then motten kunne forfordra edert beste, när i elliest wele tage saken, med sådana bygninger, alffuerligen före, ther finne i oss willige och benegne tiil, Som i och lathe oss forstå om våre landzknecter ther ligge hoss eder, ath the icke wele sig nöge lathe med minne än xiiij öre om wikun, Szå skole i wetta, ath thet är oss högeligen emott, ath the sig så vtillbörligen holle, Doch forsee wij oss, ath vår tijänere Petter van Hanno-ber, som wij i höstis titt i landet skickede, som skulle see till och förhöris huru knecterne schicke siigh alle-

stedz i lägren, wordher wäll haffwendis ther eth jnseende vtij, och hielpede eder i then motten tiil thet som rett och skiäll är Datum vt supra

Upsala den 14 Mars.

Bref för en Joen i Ackarby, i Dannemora socken, att få tilllösa sig två öresland jord derstädes.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 143.

Breff för Joen j Ackereby vpå två öris Landh Jordh Actum Vpsalie 14 Martij

Wij Gustaff etc Göre witterligt atuj aff wor szynnerlig gunst och nåde haffue vndt och tillatiid, såsom wij och nw medt thetta wort öpne breff, vnne och tillate, ath thenne wår vndersåte Joen i Ackereby, Danemora sogn, må och skall igen lösa the 2 öris landh jord for thet werde, som the her i Vpland gå och gielde, huilke tweggie öris land jord Erick Anderszon i Myra, i for:ne Danemora sogn, her till for wtiorde liggendis hafft haffuer, mit i for:ne Joens Aker och engh i wad och får med hans äger, Szå effter Swerigis lag jnneholle, ath then ther mere äger vtij byn må löse wtt then ther mijndre äger, på thett godtzet tess bättre må besutit bliffua Och Cronon må få ther vtaff then tilbörlik skatt, och andre affskyller, som henne bör ath haffwa, Huarföre biude wij alle, som före wore skuld wele och skole göre och lathe, synnerlige wore Fougter och embetzmen, ath the icke vdij någer motte göre for:ne Joen i Ackereby her emott hinder eller förfång wiid wor ogunste Datum vt supra

Upsala den 16 Mars.

Till rikets råd, att de skola besöka det möte, som är beramadt att hållas med konungen af Danmark i Kalmar söndagen näst före pingst; jemte föreskrift om deras tjenares drägter.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 143 v.

Thenne effter:ne menungh screffs alt Riigisins Rådth tiil ath the schole besökie thet möte j Calmarne medt kon:ge Ma:t Actum Vpsalie 16 Martij

Wår synnerlig gunst etc Som i wäll wetta her Larens hurulunde then handell nw i nest forledne möte vdi j Calmarna siig förluppinn är, Och synnerligen ibland andre ärender vm wår ock kongens j Dammarck egne personers tilsamankumpst etc Så är nw sådana möte emellom oss och kongen i Dammark i så motte beslutid och samttyckt, ath thet stå skall vdi j wor stad Calmara, then Szonedag for Pingzdaga nestkomendis huilkin som kalles Exaudi, etc Huarföre är wor willie och begären, ati på for:ne tiid och städ wele tilstede komma, Och ati med flere godemen aff wårt rådt, som wij till same möte nw for:uit haffue, wele wara fortencchte vtij ath skicke eder ther tiil, med cleder och annet, så atui på thenne side kunne och så wara annet folk lige, Tesligeste med edre karler, ati och så wele clede them tilforende, Och synes oss lighest wara, ath alle edre godemendz tjänere och karla, som same möte med oss besökie skulle, wåre alle vtij en cledung med ferge och muster på same cledung, lige som wij wår egin gård clede wele, Therwtinnan i wele fortencchte wara, Och huar i icke så hastigt kunne bekomma sådana ferge, som wij nw öffuer all wår gård clede wele Nemplig Papegoije grönt Szå haffue wij for:uit till wår egin gårdz behoff sådana ferge, och än therwtöffuer någre stycker aff szame papegoije grön ferge Och forsee oss,

ath wij for en redeliig bettalning wäll kunne vndsettie eder och flere som icke så hastigt sådana ferge öffuerkoma kunne etc wiid huad seett, och huru same cleder skole skorne och medt ferge wtstickede bliffue, skole i wäll få beskeedt vm thet förste wij kunne, Ther i eder effter rette och skicke wele Datum vt supra

Zedula

Endog her Larens, atuj haffue giffuit eder förtröstning, i thetta same wort breff, atuj wille finne rådt till ath vndsettie eder med cläde, huar i icke sielffue kunne thet szå hastigt bekomma, Szå synes oss än nw ati skulle best sielffue haffua råd och tilfelle ath skaffa eder sådana clede, effter wij än nw icke fulleligen förwette oss, på huad tiid eller stunder wij sielffue bekomma cläde till wår egin gårdz behoff, Dherföre må i wäll rame edert beste i then motten

Her Larens Siggeszon	Christoffer Anderson
Her Holger Karlson	Swante Sture
Her Johan Turson	Joen Olson
Her Erick Flemmingh	Niels Krumme
Her Knutt Anderson	Lasse Turson
Her Karll Ericson	Jören Ericson
Her Gustaff Olson	Niels Pederson
Her Birge Nielson	Axell Nielson
Her Ture Trolle	Gabriel Christerson
Her Måns Jonszon	

Upsala den 17 Mars.

Förläningsbref för fru Anna på Vinstorp på alla kongliga sakören af hennes landbor.

Efter originalet på papper i Nordinska saml. i Upsala akademi-bibl.

Wij Gustaff medt Gudz nåde Swerigis Götis och Wendis etc Konungh Göre witterligit ath wij aff wår

szynnerlig gunst och nåde, haffue vndt och förlenth, och nw medt thetta wortt öpne breff vnne och Förläne, thenne oss elskelig Erligh Wälbyrdig Quinne Fru Anna vpå Windztorp, alle konungzlige szaker, medt hennes egne Landboor, hwar the helszt, her i wortt rige Swerige beliggendis äre etc Hwarföre biude wij wore Fougter embetzmen och alle andre som före wore skuldh, wele och schole, göre och lathe, ath the icke vdij någer motte göre förne Frw Anna, eller hennes Fulmyndige her emott hinder eller förfångh wiid wor ogunst Datum aff wår gård Vpsale 17 Martij Anno etc 1541 Vnder wortt Secret

Af sigillet, påtryckt å baksidan, finnas spår.

Upsala den 21 Mars.

Formulär till fullmakter för lagmän och häradshöfdingar i riket.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 145.

Effter sådana setth och forma Schole Lagmandz breff och Heradtshöffdinge breff vtgå actum Vpsalie 21 Martij Anno 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit Atuj aff wor szynnerlig gunst och nåde Så och för then hulle och welwillige tro tjäniste, som thenne oss elskelig tro man N: N: vpå N: oss och wort rige Swerige her till dagz bewist och giort haffuer Och än yttermere her effter bewise och göre må och skall, haffue vndt, tilbetroedt och forlenth, såsom wij och nw, medt thetta wort öpne breff, vnne forläne och tilbetro honum thet Lagmandz, *Heradzhöfdinge* döme vtij N: Szå ath han effter som en Christelig och vwild Lagman, *Heradzhöfdinge* eller *domere* egner och bör, medt then fatige, som then rige, then höge, som then låge, retwisligen handle och döme schall, effter som han her för oss, medt sziin szworne eedt, siig vtij

then motten, opå Gud och hans helge ord forplicatedt haffuer, Huarföre biude wij eder Dannemen alle menige almoge, som vtij forbe:de N: bygge och boo, ati anamme for:ne N: N: for eders rette *Heradzhöffdinge*: Lagman: Wtgörendis honum then rettighet, som i eders Lagman, *H:[eradzhöffdinge]* skylluge och plictige äre effter Swerigis bescreffne lag, och såsom i tilforende N: N: vpå N: same rettighet wtgiort haffue, han skall ther emott effter wort alffuerlige mandat och befallningh, som for:uit står, forhjelpe, ath huar och en ibland eder the fatige så wäll som rige the höge så som låge, må skee och widerfares vdij alle motte thet lagh rett och retuise är, som han thet för Gudt, oss, och huar Christen man tryggeligen försuara will, Och [till] tess yttermere wisso late wij tryckia Datum vt supra

Upsala den 23 Mars.

Till ståthållaren på Kalmar slott, Germund Svensson, om tillrustningar för konungens af Danmark emottagande vid det blifvande mötet, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 150.

Tiil Germundh Swenson Stadhollere vpå Calmarna Slott Actum Vpsalie 23 Martij: 41

Wår gunst etc Skall tu wetta Germundh Atuj haffue forramet eth möte, eller herredag, huilkin nw i Calmarna then neste Sonedagh för Pingzdaga nestkomendis, som kalles Exaudi opå gå schall, till huilkit möte Kongen i Dammark, och en hell hoop aff hans rådt, förwrentendis äre, Huarföre är wor willie och biude tig, attu i alle motte legger win om, och befiter tiigh, ath ther opå slottett kunde stå något skickeligen till, med öll, bröd och annen dell, som till slige fremmende gesters nötorfftige vppehelle will för nödenne wara,

Samelunde må tu alffuerligen holle borgerne före, ath the och så på theris side beflite siig i then motten, rådendis siig opå then dell, som till sådana samqwemd will behoff göres, synnerligen öll, bröd, hestefoder, höö och annet sådant, så ath the haffuadt rede, och något wäll pyntadt, Och wele wij latha forhandla med borgerne i Stocholm, så ath the schole lathe briigge och baka, och göre tilförningh, till for:ne möte, så ath man må bekomatt falt for penningar,

Jtem ath ther motte och så stå något skickelige till i theris huss och gårda, effter sådana fremmande folk forsamblade bliffua .

Tesligeste attu holler the Borgere alffuerligen ther till, ath the holle någon bättre renlighett ther i staden än skee plegar wiid liiffz straff,

Jtem må tu och så alffuerligen holle bönderne före, som ther i Calmarne Län boendis äre, ath the före jn för pen:r then dell, som will för nödenne wara, med fersk mat och annen fettalie

Jtem är och wår willie attu besteller med borgerne så, ath the med thet aller förste lathe aldelis ferdig och tilrede göre then gilstugu Christoffer, så ath man kunde wara ther vdij Och om Kongen i Dammark wille til-effuentyrs vnderstundom göre något panckett, ath ther wåre dhå eth rum i staden, ther man kunde wara vtij,

Sameledis må tu och lata tilpynta alle the Camrar, och mack ther opå slottiid, ath ther motte stå renligen och skickeligen till, Så ath folk kunde wara ther vtij, huar behoff görs, Och jw flere mack eller Cammerer tu kunde tilflye jw heller wij thet såge,

Jtem Ath Germund tilstäder ingen Spannemåle eller andre ätande warur ther aff landet wtrigis wiid liiffz straff, för än han får ytterligere H: N: willie ther om ath wetta, Datum

Upsala den 23 Mars.

Stadfästelsebref på Jakob Westgötes och hans hustrus, Anna Eriksdotters, ömsesidiga testamente, enligt hvilket den efterlevande skulle sitta i orubbadt bo under sin lifstid.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 151.

Breff for Jacob Westgöte vpå Siöö och hans hustru om en kerliigh Foreningh Actum Vpsalie 23 Martij

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes openbarligen, för alle thom som thetta wort öpne breff see eller höre, Ath wij vdij egne persone haffue hört och warit wtöffuer, när såsom Erliig man Jacob Westgöte vpå Siöö, och hans elskelige käre hustru, wälbyrdig Qwinne hustru Anna Erickz Dotter, [epter thet the både äre barnlöse folk] haffue medt theris frije willie, berådne mode, och vtij theris wälmagt, vm all then dell i löst och fast, som the äge, i så motte siig kerligen forligt och forenett, Ath huilken aff them, som liffuer then anners liiff lengre dhå skall then same, som lengre leffuer, haffue, niwte, bruge och beholle alt huad som the både äge, så wäll i jordegodtzen som i Lösören, och andre ägedeler, ee huad thet helszt är eller nempnes kan, Jnthe vndantagit, Ther huarken for:ne Jacob Westgötis eller hustru Annes erffwinger siig medt bekymbra eller befatta schole, Doch effter then annendz dödt, som dhå lengre leffuadt haffuer alt huad som tilståde är, i löst och i fast, jnthe vndantagit, skall friit quitt och vbehindrat komma till theris beggis rette erffwinger igen Så ath the aldelis sådana godz och ägedeler siig emellom effter Swerigis lag, byte och dele måge effter som huar och en aff thom på både sider haffue rett och skiell, etc huilkin for:ne kerliig forening och handell, som

emellom forbe:de Jacob Westgöte och hans for:ne hustru, vdiij så motte skeedt och samtyckt är, haffue wij gunsteligen fulbordat och Stadfest, som wij och nw medt thetta wort öpne breff fulborde och stadfeste, Forbiudendis alle ee hoo the helszt äre, eller ware kunne som före wåre skuld wele och skole göre och lathe, ath the icke vdiij någer motte göre forbe:de Jacob Westgöte, eller for:ne hans hustru her emott hinder, platz eller förfång, wiid wår strengie neffzt och wrede, Och tess till wisso

Upsala den 24 Mars.

Bref för hustru Karin Eriksdotter, att hon må under sin lifstid innehafva och njuta den gård Högby, i Lagga socken, Långhundra härad, Upland, som hon till konungen sålt.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 151 v.

Breff för hustru Karine Ericks Dotter . ath hon vtij sin liiffz tiidh må beholla Högby gårdh
Actum Vpsalie 24 Martij Anno 1541

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes medt thetta wort öpne breff, Ath effter thet oss Elskelig Erliig wälbyrdig Qwinne, hustru Karin Erickz Dotter, haffuer nw med sin käre Swågers Jacob Westgöte på Siöö och szin Elskelige käre Systers hustru Annes ther samestedz, och flere hennes wengers och Frenderers god willie, ia och samtyckio, såld och vplatiid oss, och wore vnge liiffzerffherrer och erffuinger, för en redelig Summa pen:r, effter som köpe breffuit ther opå wtgiffuet wiidere jnneholler, en hennes gård, benempd Högby liggendis i Lagga sogn i Longehundrade herade och Vpsale Biscopzdöme, som renter årligen, fyro pund korn, och nijo öre pen:r, huilkin gård hon effter sina foreldrers lagligen erfft haffuer Så haffue wij forthenskuld, aff wår synnerlig gunst och nåde,

och för sådana hennes weluillighet skuldh vndt och tillatid, och nw medt thetta wort öpne breff vnne och tillathe, ath forbe:de hustru Karin, vdiij hennes liiffztiidh, må och skall niwte, bruge och beholle same gård medt all tess affskyller, och rättigheter, inthet vndantagit Men effter hennes död skall forbe:de gård komma oss eller wåre effterkomende vnge liifferffherrer, vtan alt skotsmåll, tilhonde igen, så atuj eller forbe:de wåre erffuinger, same godz sasom andre wåre köpe godz, niwte, bruge och beholle måge och schole, huilkit wij giffue wore Fogter embetzmnen och alle andre, som före wåre skuld wele och schole göre och late tilkenne, ath the icke i någer motte göre forbe:de hustru Karin her emott hinder eller forfång wiid wor ogunste Datum vt supra

Upsala den 24 Mars.

Till hr Gustaf Olsson, om Frans Trebows uppdrag att granska det guld och silfver, som skulle af Danskarne betalas, och att befordra hans resa till Holland, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 152 v.

Tiil her Gustaff Olson jn causa Frants Träbaw Actum Vpsalie 24 Martij An: 41

Wår synnerlig gunst etc Såsom wij screffue eder till i Förregår, her Gustaff, medt eders egin tjänere, ath wij wilde forskicke tiit nid till eder thenne Frantz Träbaw, som skulle hielpe eder medt rådt och dådt tiil ath besee och ranszaka thet Gul och söloff mynt, som i aff the Danske sendebudt vpbära schole, etc Så är än nw wår willie och formane eder, ati wele holle same Frans ther hoss eder thet lönligeste och hemeligeste i kunne, på thet ath therwtaff icke vwillie eller mistancke komma skall, etc Szå giffue wij eder yttermere tilkenne, atuj haffue latiid befale for:ne Frans Trebaw ath så snart

bettalningen skedd är, thå skall han ofortöffwadt skynde siig wtöffuer tiil Holland, ther ath bestyre någre saker och ärender, som wij honum befaledt haffue etc Huarföre är wor willie ati wele forskaffa thet han motte komma på eth gott skiip, så ath han med thet snarest kunde komma wtöffuer, J then motten i wele wara honom behielpelige och forderlige, thet ytterste och beste i kunne, Szå skole i och wetta, atuj haffue tilsagt honum halfft annet hundrade gyllene, ther med han någre saker, på wore wegna, wtretta skall, Huarföre må i leffuerere honum aff then Summa, som i nw aff the Danske vp-bärendis worde, halfft annet hundrade Daler, helfftane i Gull och helfftane i Daler, och ati anamme ther opå hans quittentie, ath han så mygit aff eder vpburit haffuer, Samelunde är och wår willie och begären, ati wele ther wiid slottit, huar som beste legligheten wara kwnne, lata vpbyggie eth gott husz, ther man kunne leggie ene tusende lester salt vdij, eller mere, huar så behoff giordis, så ath thet kunne liggie ther vdij för wäte, och annen schada vforderffuat, Och haffue wij screffuit Borgerne vdij wår stad Lödisze tiill, ath the schole wara eder tiil same salthusz behielpelige, med eth och annet, på thet same husz kunde tess snarerne vpsatt bliffua Thetta i icke forszuma wele Datum vt supra .

Upsala den 26 Mars.

Bref för kyrkoherden Anders Nicolai i Thorsö pastorat på Odensö under prestebordet.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 153 v.

Breff för Her Anders Jegere på en öö benempd Torszöö j Wäner Actum Vpsalie 26 Martij

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes med thetta wort öpne breff, Ath effter thet wij nw Confereret

haffue thenne oss elskelig tro Vndersåte, her Anders Nicolaj Torszöö prestegield, och han haffuer beclagat, hurulunde till same Torszöö prestegield är föge ting tiil eng, skog, mulebett och fiskewatn, etc Begärendis for then skuld ödmiwkeligen for for:ne brister skuld, ath wij gunsteligen wille vnne honum, vnder for:ne Torszöö prestegield, en annen öö, liggendis ther hart när benempd Odensöön, Huarföre haffue wij vtaff wår synnerlig gunst och nåde vndt och tillatiid, såsom wij och nw medt thetta wortt öpne breff vnne och tillate ath for:ne her Anders Nicolaj må och skall, oss tiil en behagellig tiidt, niwte, bruge och beholle same Odensöö vnder for:ne Torszöö prestegård, med sådana Condition skiäll och wilkor, ath han skall årligen wtgöre oss aff same Odensöö Cronenes tilbörlige och fulle skatt, och haffue grant och nöge vpseende, så ath ingen skiuter eller wtdöder någen fridkallede diur, som äre hiorter hinder och rådiur, på same Odensöö Huarföre biude wij wore Fogter embetzmenn och alle andre, som före wore skuld wele och skole göre och lathe, ath the icke i någor motte göre for:ne her Anders her emott hinder eller förfångh Datum vt supra

Upsala den 26 Mars.

*Fullmakt för hr Peder Andreæ, canik i Vesterås, att upp-
bära afrad och tionde af lediga prebenden och canonier i
Vesterås.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 154. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 162.

Fulmacht för Her Peder Andree j Westerårs,
på the Canonier och Prebender ther wacere actum
Vpsalie 26 Martij

Wij Gustaff etc Göre witterligit Atuj befaledt haffue
thenne wår tro man, oss elskelig her Peder Andree

Canick i Westerårs, som wij nw med thetta wort öpne breff befale honum alle the Prebender eller Canonier, som wår Fougte Niels Henricson her till dagz i befallning hafft haffuer, och Westerårs domkirkie tillyde, vdiij sa motte, ath for:ne her Peder same prebenders rente och vpbyrder, både i affrad och tiende vpbera och anamma skall, Görendis therföre årligen jn vdiij wår Cammer en beschedelig, clar, och vforfalskett regenskap, Men så mygit Biscopz sakerne och Biscopz gestningen med sådana Prebenders landboor belanger, Ther skall wår for:ne Biscopz fogte i länett haffua ath bestyre mett, Jtem så haffue wij och strengeligen befaledt forbe:de her Peder ath han skall haffue god ackt och nöge vpseende på alle the prebende, eller Caniche gårder vdiij for:ne Vesterårs, Så ath the icke her effter forfalla, eller platt nidrötes schole, som her till dagz mygit skeedt är, Biudendis forthenskuld the borgere eller andre, som sittie i same gårder, ath the anten giffue for:ne her Peder ther en tilbörlig huselege vtaff, ther han kan lathe forbättre och byggie gårderne medt, eller och ath the sielffue byggie ther före, så wäll for thet the her till dagz haffue sittid friit, i sådana gårder, som thet nw tilstunder Ther huar och en sig epterrette må Datum vt supra

Upsala den 28 Mars.

Bref för en Clemet Larsson, som oförvarande varit vållunde till en annan mans död.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 154 v.

Remissions breff för en benempdh Clemeth Larsson för eth vförwaredede manslagh Actum Vpsalie 28 Martij

Wij Gustaff etc Göre witterligit Ath endog thenne breffuisere Clemett Larson vförwaredede wiid pass for 3

fierdingz år sedan, kom vdiij schada för en vår vnder-
 såte, benempd Gregesz Pederson, boendis i Åby i Wåle
 sogn, hem i hans egin gård, Och bleff ther wtöffuer
 gripin förd hiit jn i byn, och sedan aff vår Profåss jn
 för vårt Regimentz råd, som en openbara manslagere
 förestelt och pinligen anlagat etc Så bleff dhå same
 sack och ärende jn för vårt Regimentz råd h granneligen
 öffuer wågin, ransakat, och withnen förhörde Och fantz
 dhå i sanningen tiil thet siste, ath for:ne Clemett Larson
 aldelis vforwarde kom vdiij sådana schada, Huarföre
 the icke kunde döme honum lifuedt i frå, jcke heller
 stode then döde mandz slechtninger effter hans liiff,
 effter the granneligen wiste hans vskylighett i then
 motten Huarföre förbe:de vårt Regimentz rådt, tiil thet
 siste, wtöffuer thetta manslag sådana Dom affsagde, ath
 förbe:de Clemett Larson skulle först vara vdiij målsz-
 ägändis förnöge med femtijo marcer ortuger och sedan
 fornöije oss Konnungz saken, etc Huilken for:ne affsagde
 dom wij aff vår synnerlig gunst och nåde gilde och
 stadfeste, Giffuendis for:ne Clemett Larson, medt thetta
 wort Remissions breff, quitt och frij, för same manslag,
 när han mållegenden i så motte förnögt haffuer Same-
 lunde effter han är platt Fatig, haffue wij och szå för
 Gudz skuld, gunsteligen seett egenom fingeren med honom
 vm vår egin saack, Förbiudendis forthenskuld wore
 Fogter och embetzmnen, ath the icke i någer motte göre
 for:de Clemett Larszon her emott hinder eller förfångh
 Datum

(Mars—April.)

*Förändradt formulär för lagmäns och häradshöfdingars
tjensteeder; jemte förteckning på dem, som aflagt eden.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 145 v.

Thenne effter:ne Eedth bleff någet förändret,
än som han står her tilforende folio 91: Och
haffua tesse epter:ne giordt och sworet same Eedt,
såsom her effter formeldes och wtuises

Jack N: N: vpå N: Loffuar och Swär opå Gudt och
i hans helge ordh, Ath jach vdij alle motte will och
schall så förestå thet *Lagmandz*: Heradzhöffdinge: döme,
eller Domere embete, Som Stormechtigeste Furste, kon:ge
Ma:t till Swerige min aller nåd:te herre, konung Gustaff,
aff hans kon:ge Ma:tz synnerlige gunst och nåde, mig vtij
N: vndt och tilbetroedt haffuer, och huarken för wild,
Frendzskap, mutor, gaffuor, Fructan, hatt, nitt, eller andre
slige saker skuld göre lathe eller handle, någon dell,
emott thet som rett och skiäll är, eller see egenom
Fingeren, ath sådant aff androm Nemplig fogterne eller
the i nempden sittie, skee skall, vtan såsom en Erlig och
Christelig Domere egner och böör, så forhandla i same
mitt embete, ath medt then Fatige som then rige, medt
then ene, som medt then andre, retuisligen må dömp
och handlat bliffua, Och effter en gammall sedwane her
i ritig warit haffuer, at *Lagmännerne*: Häradzhöffdingerne
bör och plega holle clare register eller domböcker vt-
öffuer all the ärender, och saker, som the döme wtöffuer,
Therfore beplicter iach mig, och wiid thenne same min
eed, ath iach icke heller thet forszuma, eller tilbaga
latha will, vtan holle i then motten sådana domböcker,
som mig retteligen bör, och iach will wara till swars
medt, Samelunde effter thet högbemelte kon:ge M:at

tiil Swerige, min aller nåd:te herre, icke offte tilståde komme kan vdiij for:ne herade, *nidre i then Landzendan*, eller kan latha haffua ögatt på brädett, medt hans nådz Fogter och befallningzmen, som wäll behoff giordis, Therföre beplicter iach miig tesligis wiid thenne same min eedt, ath iach will, och skall, holle beskedelige register och Regenskaper, emott Fogterne, på all then sacköre, som årligen reest och vpburin bliffuer i for:ne mitt heradzhöffdingedöme : *wtöffuer alt mitt Lagmandz döme*, och sådana register wiil och skall iach leffuerere jn vdiij Högbemelte kon:ge Ma:tz, wår käreste nåd:te herris, Cammer : *Stadtholleren på Elffzborg : Calmarna* twenne resor om årett, på thet kon:ge Ma:t icke aff hans nådz befallningxmen någon skalkhett eller bedrug medt mitt witskap skee skall, Hwar jack och fornimmer, ath Fogterne någon vretuise styrke, eller handhaffua wele, eller någer saker hemeligen förlige medt minne thet skeer openbarligen, på heradztinget, och iag thet förfara kan, Dhå will och skall iag thet icke förtije vtan offorsumeligen, genom min scriffuelse late högbemelte kon:ge Ma:t thet same ath första,

Huar thet och så hender, thet någon Jorde trätte vpkommer, eller siig tildrager, emellom frelsit och Cronenes skatskyllige bönder, thå loffwar och forplicter iag mig tesligeste wiid thenne same min eed, ath iach icke skall lathe handle, döme eller syne Cronenes bönder någon dell i frå, emott rett och skiell, anten i skog, Fiskewatn, åker, eng, wtmarker, fäbeter, quarneströmer eller andre tilåger, ee huru helst the nampn haffua kunne, medt minne högbemelte kon:ge Ma:t, min aller nåd:te herre, haffuer ther till schickatt hans nådz egne fulmyndige och tilforornede rådt, eller tjänere, then hans nåde synnerligen, medt hans nådz egin fulmacht, breff och segell, i sådana ärende wtskickat haffuer, the ther vpseende och actt haffua kunne, ath Cronon icke

vdij någer motte forkort eller förnär skeep skall Och
vdij all annen motte bewise mig emott hans kon:ge Ma:t,
såsom en huld trogen, retrådigh tjänere och vndersåte
egner och böör, mott sin rette herre och Konungh,

Tesligeste will och skall iag vdij all annen motte,
nämpt eller vnämpt, wara högbemelte kon:ge Ma:t till
Swerige min nåd:te herre, och hans nådz konnunglige
och Furstlige vnge liiffz erffherrer, såsom mine aller
nåd:te herrer, huld, trogen och vdij alle motte retrådigh,
hans nådz och theris frome, gagn, nytte och beste altiid
troligen fordra och fremia, Schada och nachdell vtij tiid
och time warna och affwenda, effter min högzste för-
møgenhett, Samelunde will och skall iag, szå mygit mig
møgeligit är, fliteligen vdij alle saker winleggia mig, ath
skaffa hans kon:ge Ma:t, en waluilligh och trogen almoge
i same mit Lagmandzdöme, eller heradzhöffdingedöme,
och icke vtij hans kon:ge Matz namn til min egin
fordell opå leggie almogen någon synnerlig tunge, eller
beswäring, som thom icke medt rette bör ath göre,

Alle tesse for:ne puncter och articler loffuar och
beplictar iach migh, wiid thenne min sworne eed, stadigt,
fast, och vbrodeligen wäll ath holle Mig så santh Gudt
hjelpe och hans helge ord, tiil ewig tiidt, Amen .

Tesse vndertechtede och epter:ne haffua
giordt theris eedh som han förescriffuin står

Jsti domino fecerunt juramentum Vpsalie
22 Martij An: 41 In presentia Domini Stenonis
Erici Magistri Georgij Norman et Clementis
Joannis Secretarii,

Jtem Måns Pederszon på Säby gjorde then Eed på
Lagmandz dömett i Tijoheradzlagh i Småland her i Vp-
sale, 22 Martij Anno etc 41 I Kon:ge Ma:tz wår aller
nåd:te herris närwaru

Jtem Niels Fubborg gjorde then Eed på heradzretten på Dall

Jtem Lasse Kaffle gjorde same eedt på heradzretten i Waszboo

prima Aprilis

Jtem Staffan Henricson gjorde for:ne Eedt på Belingzheradht och Wåleheradht Fecit Juramentum jn presentia Domini Stenonis Erics et Clementis Joannis Secretarii .

13 Aprilis jurauit

Jtem Matz Pederson fecit juramentum jn presentia Clementis, på Norunda heradht och Tierpe heradht med Wendell sogn

Upsala den 4 April.

Svar till hr Birger Nielsson på dennes bref.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 155 v.

Till Her Birge Nielson swar vpå hans breff

Actum Vpsalie quarta Aprilis an 41

Wår etc Wij haffue fått eders scriffuelse, her Birge, wdij huilke i biude oss till eders käre hustrues kirkegong etc Så giffue wij eder tilkenne, ath wore legligheter icke begiffua sig szå på thenne tiidh, atuj kunne besökie nid tiil eder, till then for:ne tiidh, för många honde förfaller schuld (som i wäll sielffue beszinne kwnne) forhonden äre, Dock betacke wij eder for eders gode willie och tilbud i then motten

Thernest som i wäll wette, hurulunde saken begiffua siig vm thet slott Leckiöö, At thet står så gott som vpå fallende foott, Så ath huar thet icke snarligen bekommer boott är tilbefructendis, ath thet faller en stoor hoop nid vtaff, Och ther man nw kunde förbätredt och botedt med en ringe ting, wilde thet framdelis kosta fast

mere etc Huarföre är wor willie och begären, ati nw i tilstundende sommer wilde tenckie ther alffuerligen till, som magt opå ligger, Wår tro man och rådt, Her Gustaff Olson, haffuer screffuit oss till, och begärett the dagzwerker i Leckiö län tiil then bygningz behoff på Elffzborgh, thet wij honum doch förnekatt haffue, på thet i schole och så haffue någen vndsettning ther till Slotzens bygning Eder Gudt befalendis Datum vt supra .

Upsala den 14 April.

Bref till konungens egna landbor i Upsala, Strengnäs och Vesterås stift om fodringen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 146.

Breff för Kon:ē Ma:tz wår nåd:te Herris egne Landboor öffuer alt Vpland och Södremannelandh actum Vpsalie 14 Aprilis .

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes medt thetta wort öpne breff, Ath än doch wij her till dagz haffue gunsteligen tillatiid, och egenom fingeren seedt, ath the godemen som forläningarne haffua, Samelunde wåre egne landz och gårdz Fogter, i tesse iij Sticte, Vpsala, Strengnäs och Westerås, haffue huar for siig, oc vdiij szin forläningh och fögderij, vpburit then årlige fodring, szom kalles huszheste, tesligeste Konnungz fodringen, vtaff wore egne Landboor och arffuegodtz, Hwilkit wij icke lenger, för monge orsaker skuld, tillate kwnne, Huarföre haffue wij budit och befaledt, såsom wij och nw, medt thetta wort öpne breff, biude och befale thenne wår egin landboo Fougte :N: ath han effter thenne dag, så wiidt som hans fögderij siig strecker, skall så wäll haffue ath skaffe medt then årlige eller konnungz fodring, hoss for:ne wåre egne landboor, så offte the falle, Och them vp ath bära och göre ther

rede och regenskap före jn vdiij wor Cammer, som for affradet, eller andre rettigheter, aff for:ne wåre egne landboor Doch vndantagendis, then fodring och rettighet, som the theris Lagmän och häradzhöffdinge lagligen, och effter sedwaniē plictige äre wtt ath göre, Huilkit wij tilkenne giffue alle wåre förleningiszmen och fogter i for:ne trij Stichter, ath the måge wette sig her effter rette Jcke görendis for:ne N: eller wåre egne landboor her emott hinder eller förfångh Datum vt supra

Upsala den 15 April.

Till fogdarne och allmogen i Upländerna om skatte- och landbönderne, deras skatt och afrad, husesyner, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 156 v. — Ett efter den tidens stafsätt moderniseradt aftryck finnes i S. S. Loenboms Historiska Märkvärdigheter, 1: 66, Sthm 1768.

Thetta Mandat giik wtt til alle Heradzfogter her J Vpland, om the Skattebönders landboor Datum Vpsalie 15 Aprilis 41

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemen, wåre och Cronenes skattskylloge bönder och menige almoge, som bygge och boo vdiij N herade wår kon:ge gunst och nåde tilforende etc Giffuendis eder Dannemen her medt tilkenne, Ath effter thet wij vdiij sanningh fornummit haffua, och dagligen för ögenen see, hurulunde saken begiffuer siig, med the Skattebonde Landboor, som mångesteds her i Vplandh äre, Först schole the giffua oss och Cronenne (szom och tilbörlligit) theris rette och årlige skatt och andre rettigheter, som aff same godz med rette böör, och want är ath wtgå

Thernést, så skole the och giffua bonden, som skattegodtszen äger, ther the opå sittie, eth stiftt affrad, Och forursaker siigh forthenskuld ther wtaff, ath the same Skattebönders Landboor formechte dhå icke, ath holle

hemanen wiid theris rette och laga bygning, icke heller dijke theris akrer, rödie theris änger, och ellies holle godtzett wiidh magt, som thet siig medt rette borde, effter Swerigis bescreffne lagh, Vtan then ene ferdas vtaff godzett, när han en liten tiid sittid haffuer, Och en annen helfftane armere kommer igen, Jngen bygger, vtan alle röta, och bliffwa så Cronennes skatte gårdär platt i grunden forlagde och forderffuade, Cronene till stoor schada och forderff Så latha och Skattebönderne siig tyckie, ath effter the äre medt lagligit arff, köp, eller ellies kompne till slige skatta heman, måge the wäll fara med thom, huru them synes, bygge them wp, eller röte them nidh etc Ther sware wij så till, ath så lenge the holle sådana Cronennes heman wiid magt, med laga bygningar, och andre nöttorffter, Dhå måge the wäll höre them till, Men när thet icke skeer, Dhå höre the oss och Swerigis Crone till, Så står thet och i Swerigis lagbock clarligen wttryckt, ath huseszyn skall så wäll holles medt Skattebönderne som Landbönderne, Huarföre haffue wij giort en sligh stadga medt same skattebönders landboor Så ath the effter thenne dag icke skole giffue theris husbönder så stiftt affradt, som the her till giortt haffue, vtan eth motteligit och skiåligit affradt, så ath the jw måge beholle then tridie eller fiärde partt af same affrad jnne med siig, till bygningz, opå thet the skole haffue tess bättre magt, och empne, bygge och förbättre same Cronennes heman, både i ene motte och andre, Och wtgöre oss och Cronenne tess redeligere then årlige skatt, som them med rette bör, Så skole wåre fougter haffue ther eth nöge vpseende opå, ath för sådana treding, eller fierdepart aff affradet, motte och så årligen bliffua bygt före, så ath same part icke ellies vnytteligen forskringed, eller forkommen bliffuer. Samelunde så är thet och en menig bruck, ibland wore och Cronennes skatskyllige bönder, ath ther som två,

tre, eller fyre, äre egandis vtij eth heman, then ene mere, then annen minne, Dhå will ingentere liguell lathe löse siigh ther wtt, än doch thet stycke jordh, han otte jnne med en annen, wåre så ringa, som thet wara kunde, vtan huar will bruka for siig thet stycke jord han äger, siig sielff till föge fordell och Cronene och honum, som hele godtzet besitter till stoor schadha, effter thet, ath ther som monge skole ware ägande vtij eth heman dhå kan icke Cronon skee tess bättre skiäll och regenskap, och wett icke retteligen, huar Cronon skall gå till sin rette skatt, fordringen, eller andra rettigheter, effter the äre så monge, som skole sware för eth heman, Therföre haffue wij så beeffuad och samtyckt Ath huicken ther mest äger vtij eth heman, och best är tilfallen ath besittiedt, then same skall haffue loff och minne, effter Swerigis lagh ath löse the andre wtt, för skälige pen:r, effter som öris och ortugis [land] gelder i byn, Ther huarken en eller annen skall haffua magt eller woldh, att stå emott, på thet ath huart och eth heman må bliffua tilhopa och tess bäter besittid, och icke så monge skole riffuas eller slijtas ther vm, Huarföre haffue wij budit och befaledt, såsom wij och nw medt thetta wort öpne breff biude och befale wåre befallingxmen, fogter och embetzmen, her wtöffwer alt Vpland, ath the huar vdij siit fögderij, schole på wore wegna haffua her eth gott och nöge vpseende vpå, Så ath tesse for:ne twenne articler måge och szå stadige, fast och vbrodeligen holdne bliffua, Samelunde haffue wij befaledt for:ne wåre fogter, ath the skole årligen holle en tilbörilig huseszyn, så wäll medt alle skattebönder, som medt Landbönderne, huar vdij siit fögderij, på thet ath Cronones Heman icke skole så skendelige, som her till skeedt är, forlagde och nidrothne bliffua Och tess till yttermere wisso, atuj sådana befallning wtgiffuit haffue Lathe wij witterligen tryckia wort Secret her nedan för thetta breff Datum

Stockholm den 17 April.

Beställningsbref för Ulrik Wagener, angående hans antagande i konungens tjenst.

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet.

Wir Gustaff von gots gnaden zu Schweden der Gotten vnd whenden etc Koning Bokennen vnd thuen khund allermeniglich das wir vnseren liebn getrewn vlrichen wagener von heute dato vier jarlang zu vnserem wagener vnd diener habn annehmen lasen mith dem anhafft das ehr zu behouff vnsers geschutzt Redere vnd wes sonsth wir Jme ansagen lasen zu solichm seinem ambich gebreuchlich oder nichts ausgeschlossn ehr etwo mith seiner Khunsth das vns ohne schweren vnkosten nutzlich whuste, vffs bestendigste warentlich vnd geschiglich mith trewen ohne saumen vorfertigen sol, vnd des ahn holtz vnd al anderen zugehorenden dingn zu vnserem schaden durch muthwil oder vnachtsamer vorwharnlosung donit die zeith vorlauffn vnd die volnfurung jeder angefangener arbeit geseumbth nichts vnnutzlichen zubrengh noch vorderbn, bsonder darab von allerley entphang vnd wieder vberlieferung volnstendig Rechenschaft gleistn, auch fur das so geschadhafft vns entlichn antwurden, Vns vnser Jungn Leibserbherschaften vnd Reichn trewhold vnd gehorsam sein Vnsern vnd derselbign nutz betrachtn, jedn schadn aber furderlichst abhalten, vnd sich vhor ausgang der vhier Jar zu niemandn andern vorplichn, bsonder seinen angenohmenen Dinsth zum treulichstn nachzukomen, Vnd da wir seiner auch von furfallender nodt vnd vrsach wegn nach vorlauffung obbeberurtn jarzeithn lenger behouftn das fur al andere heren ehr vns zudienen gebundn sein sal, Vnd vns seiner vorplichung nach einen Jungn sein ambich treulich vnterrichn vnd lernen auch alles beynebn wes ehr jn

vnserem zeughaus ahm geschutz vnd sonsth jdere gelegenheitn darab vns nachteil enstehn muchte vormerckte dasselbig bis jn den todt jn geheim zubehaltn Dagegn wolln wir jme jarlich zur bsoldung drey hundert Marck ortich vff vhier termine nemblich anfangē dreyvnd-siebentzichstehaln Marck vnd also von Quartaln zu Quartaln von Jarn zu Jarn bis Zuuernugung jeder aberdintn vnd des Letztern termines drey vnd siebentzichstehaln Marck ortich zusambth zwolff ellen tuech vnd zuerhaltung seins hausnotorft sechs thunne rochen sechs thunne bier einen oxsen ein schwein zwey seiden speck ein virteil putter gebn vnd vorrichtn lasen Sonder geferdit Zu vrkhund habn wir zu endt vnser Koniglich Secret wissentlich antrucken lasen Gegebē zum Stockholm ahm heilign ostertage Jm einvndvierzichsten Jare

Gustaff mppria

Sigillet finnes qvar, väl bibehållet.

Upsala den 20 April.

Till riksrådet hr Holger Karlssons enka, om hennes mans död, af henne i fråga stältdt gårdabyte, och om underhållsmedel till hennes utomlands varande söner.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 158 v.

Tiil Fru Beata Her Holger Karlsons eptersleffuerscha Actum Vpsalie 20 Aprilis

Wår synnerlig gunst etc Käre Frw Beata Såsom i scriffue oss till, och giffue tilkenne, Ath Gudh alzmechtig haffuer kalledt eders käre man her Holger Karlson her vtaff thenne Elende och sorgfulle werldh, huess siell Gudh siigh nådeligen öffuer förbarma, etc Begärendis forthen-skuld, atuj wille anamme eder, och eders käre barn, vtij wort Konungzlige hegn och förszwar för alt öffwerwoldh

och vrette, Huilkit wij och så vtaff vår synnerlig gunst och nåde gerne benegne äre, till ath göre Och sende eder forthenskuld, her med jnneluct, vårt forswarilse breff tilhonde etc

Ytterligere, som i än nw begäre vm Rönöö gård, och the godz ther vnder liggia, atuj opå Cronennes wegna wille göre sådana skiiffte medt eder, Och ati wille wederleggia oss och Cronone så gott godz igen, etc Så kunne wij på thenne tiid jnthet synnerligit swara eder ther till Wij finne doch vtij thet register, i oss sendt haffue på the godz, som i wele wederleggia oss igen, ath the icke aldellis göre fyllest emott the andre, Szå står oss icke heller wäll tilgörendis, ath byte någon dell ifrå Cronon med minne henne må skee fyllest och tilbättring igen Och kunne forthenskuld ingen wijdere swar giffue eder vpå thenne tiidh, vm same ärender Gud eder befalendis

Zedula

Som i och haffue lathet werffua till oss Fru Beata, atj motte sende vtaff landett, till edre Söner, någon dell ther the kunne vnderholle siig medt, etc Så äre wij ther om wäll tiil friidz, ati måge förskicke ther hen aleneste så mygit som till theris nöttorfftes behoff tilseija kan, och icke mere, Doch vndantagendis Spanne-måle, ath han bliffuer her tilstedis i rigit, som stoor magt opå ligger Datum vt supra

Upsala den 24 April.

Till hr Johan Turesson, Svante Sture och de förnämligaste, som bo vid östgötakusten, om handeln med ett holländskt skepp, som inkommit i Kalmarsund, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 159 v.

Thenne meningh schreffs tiil her Johan Turesson, Swante Sture, och någre flere aff the forneemeligeste som boo wth medt Siösidan ther j Östergötland Actum Vpsalie 24 Aprilis anno 41

Wår synnerlig gunst etc Wij haffue förstätt godelmen, ath för fiortan dager sedan war komen en Hollendere i Calmarne Sundt, medt Salt och någett cläde, Then ther haffuer actedt siigh in äth Norköpingh Och icke tiil Stocholm, Orsaken kunne wij icke annen formerkie, än ath han will så stiele siig jn i Landett, ther han formener siigh ath få forytra sådana salt, effter hans egin willie, Och fructer till ewentyrs, ath i Stocholm skall wara någon ytterligere tilsyn medt hans köpenskap, och icke tillates ath han får så mygin Spannenåle, för lest Salt, som han menar siig bekomme ther nidhre Szå må i godemen forthenskuldh wara ther forthenchte vdiij och icke wara för hastige, ath göre någet annet köp medt honom, än såsom thet skedde i Stocholm, i fiordt om Sommer, medt the Hollendere ther wåre, ther man till thet förste motte holle siig hardt wiidh, som är för tunna korn eller malt ij t:ne salt, Ock för en t:ne Rogh ij t:r salt Och för en t:na huete iij t:ne salt, Och ther the wele giffua thett köp, så motte man wäll städia them vtaff landet heen Rogh, huete, korn och malt, Doch lichuell effter thetta her skiip är nw thet förste, som i thenne Sommer hiit jn i ritig kommitt är, må man wäll vnne honum någon lithen fordell mere i same salt köp, än som for:uit står, Doch motteligen, Effter

man wett wäll ath spannemålen är fast dyr i Tyslandh, och i Städerna, Danske, Rige och Reffle, så ath theris span gielder ther wäll en gyllen i mynt Så motte man forthenskuldh wara fortencckt vdij, atuj icke heller holle wår spannemåle, her i Rigit, mere owerd eller fulfall, än annerstedtz skeer, wij wette godh beskeedt ther om, ath her komber en hell hopp Hollendere i thenne Sommer, som salt före, haffuer man Spannemal, han komber dhå wäll till motte, Och må i godemen wara fortencchte vtij, Ath thom för inge andre warer skall städes spannemåle, vtaff landet, vtan för Salt aleneste, huarcken för rede pen:r eller annet, Ther retter eder aldelis effter Dherföre må i haffue eth nöge vpseende ther i Swderköping och Norköping i then motten, Hollendis Borgerne alffuerligen före, ath the icke löpe alt effter näszen, görendis huar annen forköp, och dyrke thet salt, eller annet huad som jnkommer, huar för annen, annerlunde än som köpet for:uit står, och såsom thet giordt och satt bliffuer, szom en stoor part Stocholms borgere gjorde i fiord, Wdij thennä saack måge i godemen, som her nemast wiidh Siösidan boo, radzslå medt huar annen, huru thenne handell best och legligest kunne tilgå Eder her med Gudt befalendis .

Upsala den 3 Maji.

Bref för Jönköpings borgare, att tillsvidare få besöka några mindre marknader, och der byta varor, utan att inlåta sig på landsköp.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 161.

Sådana breff finge Jönköpingborgere J Vp-sale 3: Maj Anno etc 1:5:4:1:

Wij Gustaff etc Göre witterligit Ath tesse wåre trogne Vndersåter Borgemestere Rådt och menige borgere vdij

vår stadt Jöneköping, haffue latiid giffua oss tilkenne, hurulunde the ene reso om årett wiid Wernemo i Öszbo herrade, i Småland Samelunde någre reser om årett, wiid Helgestadh i Westergötlandh i Wartoffteherrade, och Hwalstada prestegield, plege besökie ther någre små sanquämder, jckie till ath bedriffua ther någett Landzköp, emott Swerigis bescreffne lagh, vtan ellies ath byte siig tiil medt en och annen, som tiil same sanqemdh komma, matt i matt, och annet sådant, som the årlige tiil theris husz haldning och liiffz barning behoff haffue, och ellies bruge theris laglige köpenskap, som andre köpmen och borgere göre, som same små marcknader besökie, Och haffue for:ne Jöneköpingz borgere yttermere giffuit oss tilkenne, ath jngen aff them forbe:de sanquämder tiil thenne tiid med minne besökiä motte, vtan ath the jw endeligen skulle tilforende wara vdij fogternes i for:ne Wernemo eller Wartoffte herrade förnöije med någon szone, eller skenck, För huilkit oss dog till thenne tiidh icke någon Regenskap skeedt är. Huarföre the än nw aff oss ödmiwkeligen haffue begäre latiidh, ath the for:de szmå sanquemder, så her effter, som tiil thenne tiidt, vhindrede besökiä motte, hwilkit wij thom och så, aff vår synnerlig gunst och nåde, vndt och tillatiid haffue, som wij och nw medt thetta wårtt öpne breff, vnne och tillathe ath forbe:de Jöneköpingz borgere, frije och vbehindrade, måge och schole besökie for:ne szmå sanquemder, och synnerligen tiil tess wij wijdere kunne befråge oss, i thetta ärende, och i then motten rådslå medt wårtt elskelige Regimentz rådt huru thet haffuer siig om same små sanquemder, huad heller the äre oss och rigit nyttige eller ej Ock haffue wij ther tiil vndt för:ne Jöneköpingz borgere, ath the icke schole giffue Fogterne anten wiid Wernemo, eller i Wartoffte herade någon soone eller skenck, för thet the besökie sådana sanquemder, Huarföre biude wij våre Fogter embetzmen och alle andre,

som före wåre skuld wele och schole göre och lathe, ath the icke vtij någer motte göre for:ne Jöneköpingz borgere her emott hinder eller Forfång wiid wår ogunste Datum aff wår gård Vpsale 3 Majj Anno etc 1541

Upsala den 4 Maji.

Öppet mandat till hela riket emot olaga gästning.

Efter det tryckta patentet i kongl. Riks-Archivet. Förekommer äfven i Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 162. ¹⁾— Förut aftryckt i Schmedemans saml. af kongl. förordn., 1: 13, i Stiernmans Oecon. 1: 63, och i Thysellii handl. 2: 163.

Wij Gustaff medh Gudz nådhe, Swerigis, Götis och Wendis etc Konung. Tilbiude alle wåre och wårt Rigis vnderdåner, Riddere, Adel, Hoffsinne, alle theris Hoffmen och tjänere. Jtem, Fogter och Fogte tjänere, eehwem the helst tilhöre. Jtem, Landzknechter, Köpstadzmen, Borghare, och andre eehoo the helst äre, jnlendske eller vthlendhske, som ferdas och wandra pläghe aff och til här j wårt Rige Swerige. Wår Konungslige gunst och nådhe tilförenne, Giffuandes idher förbenempde wåre trogne vndersåter här medh tilkenne, At effter thet wij i thesse näst framlidne tijder, jgenom någhre wåre vndersåters sanferdighe vnderwijsningar, äre förstendiget och berretted wordne, såsom wij ock sådant daghligen sielffue för öghonen see och förfara, Hurulunde (tess werr) wårt Clerckerij, Biscoper, Canicker, Prebendater, Kirkieprester, Borghare, Bönder och menighe almoge, bådhe j städherne, så och på Landzbygden, vthaff hwar man (snarest sagdt) medh swår och vskialigh gestning daghligen förtungadhe bliffua, så at meste parten aff them, för sådana gestning skuld, i stoor armodh och förderff

¹⁾ Öfverskriften i Riks-Registraturet har följande lydelse: Sådana Mandatt giick wtth öffwer hele Riigit tiil alle Biscops Stiickter. för etth beskerm för menige Clerckerijt. Datis aff Vpsale quarta Majj Anno etc. 1:5:4:1:

kompne äre, och än daghligen ytermere förödde och förderffuade bliffua, Så skeer them icke alleneste then skadhe aff sådana gestning som förscriffuit ståår, vthan jemwål aff en stoor partt vnyttigt, vförståndigt och owördigt folck (när the druckne äre) eller icke förmene sigh bekomma så godh redhligheet som them synes, stoort hoffmodh, vbequeme ord, puckerij och annan löszechtigheet widerfars. Jtem, vnderstundom medh hugg och slagh, både Presten, hans hustru, drenger och piger offuerfalne bliffua, Ther jgenom oss, wårt Rige och menige vndersåter, dagh frå dagh, och synnerligen j framtijdhen, en dråpeligh stoor skadhe och förderff, tilstunde måtte, Och til ewentyrs til thet sidste, at Gudz helighe ord, sanne lärdom och tieniste, och thetta Rigis och then menighe mandz frome, nytte och wålfartt, måtte ther jgenom förtryckt och vnderkuffuat bliffua. Och vppå thet wij medh wårt godhe, nottorfftighe och fruchtbare rådt, sådana menigh Landzskada och förderff, j tiid förekomma måtte, Therföre haffue wij vthaff wår Konungslighe krafft och fulkomlighe macht och wælde alffuarligen budhit och befalet, såsom wij ock nw medh thetta wårt öpne Mandat, biudhe och befale, At alle och hwar och en, förbenempde wåre vndersåter, och the som oss och wårt Ridderskap, Adel och Hoffsinne, medh eedh och tjäniste förwante och förplichtade äre, vthi hwadh som helst Condition the ock wara kunne, ingen vtheluckt eller vndantaghin, at the effter thenne dagh, platt vthi ingen måtte, Hwarken the Kirkieprester på Landzbygden, eller besitne Sokneprester, Biscoper, Caniker, Prebendater eller Clercker j Köpstäderne, medh någhon gestning mere beswåra eller förtunga skole, Medh minne så skeer, at hwadh som helst them hoss någhon, antingen förscreffne wåre Biscoper, Canicker, Prebendater, Kirkieprester, eller andre wåre fattighe vndersåter, till theris, och theris tjäneres liiffzberning, hestefodher och andre nottorffter,

medh en godh willie, och för like och skiäl, vndt och tillatit bliffuer, At the tå med en skiäligh och rede betaling, strax förr än the aff gården rijde, gå eller ferdas, stelle Presten, eller andre wåre vndersäter, ther the gäst haffua, til fridz, så ath them ingen deel vbetalet affhendt bliffuer. Doch likwel, skall ock åter igen, ingen dyrffues, at beskatta, eller eskie aff någhon wägfalande, mere för måltijdhen, eller hestefodret om natten, än som tilbörlighit och skiäl är, och j sitt rette werde, effter som spannen gielder j landet, och gräswäxten eller höedt om året bliffuit är, och som tijdzens leglighet i allahande måtte vthi landet sikh begiffuer, Alleneste vndantagandes ther wij sielffue medh wårt Hoff framdrage, eller när wij wåre Breffdraghare och tijänere, antingen medh tekn (som kallas Bodhbysser) eller medh wårt förseglede Pasbort och breff, j wåre och Rigisens egne Konungslige saker och ärender vthskicke, The samme skole här vthinnan icke beslutne bliffua, Och skole sikh doch, eehwar the geste, medh en passeligh, och skiäligh nottorfft (vnder wårt swåre straff) benögie låta. Sammalunda, när wij vthi wåre och Rigisens merckelighe werff och handlinger, Wårt Regimentz rådt, eller andre förordnade, til oss eller frå, fordra, förscriffua, eller ellies förskicke, tå skole alle wåre Biscoper, Canicker, Prebendater, Kirkioprester och andre wåre vndersäter, ther the framdragha, förplichtige wara, at skaffa sådana wåre rådgiffuare och theris tijänere, för itt lijke och skiälighit werde eller köp, strax tilbetalendes, theris nottorfftige vnderhåldung, til personer och hestar. Doch medh sådana wilkor och beskeid, at platt ingen öffuer sijn empne eller förmögenhet, vtilbörlighen medh sådana gestning offuerfallen, beswäret, eller woldgest bliffua skal, Widh wåre Konungslighe swåre ogunst och Lijffzstraff, Ther huar och en sikh effter rette och skicke må. Och tess til ytermere wisse, at alt thetta förscriffna aldeles

så genom vår befallning, willie och alffuarlige menung, på budhit och manderet är, låte wij witterligen tryckie vårt Konungslige Secret här nedhan för thetta vårt Mandat, huilket som giffuit är vthi vår Stadh Vpsala, quarta Majj. Anno etc. 1541 Millesimo quingentesimo quadragesimo primo, Regni nostri Anno decimoquarto.

Stockholm den 17 Maji.

Till borgmästare och råd i Jönköping, att som konungen ej längre kunde låta landsknektarne förblifva hos adeln och presterne i Småland, der de varit förlagde under vintern, desse nu komme att förläggas till städerne, samt att åtta rotar skulle förläggas till Jönköping, för att mot betalning erhålla skäligt underhåll.

Originalet på papper i Jönköpings stadsarchiv fol.-band 3: 16.

Gustaff medt Gudz nåde Swerigis, Götis och Wendis etc Konung .

Vår gunst tilforenne etc Som i wäl wete gode män, att våre Landzknechter haffue nu i thenne forlidne winter och in till thenne tijdt warit afflagde hoss the gode män aff adelen och presterne ther i Småland, huilckit mest skeedt är eder till gode vppå thed i icke så temlige schulle bliffua medt them betungade etc Så kunne wij nu (for merckelige orsaker schuld) icke lenger late them så åtskilde ifrå huar annan liggiendis bliffua, Huarfore haffue wij nu forordnet them igen till alle städerne ther i Småland, och synnerligen forskicke wij nu till eder i Jonaköpfung otte roter aff for:ne våre landzknechter for vtan någre befallningismän, som hoss them wara schole, Begärendes och biudendes eder for then schuld, att j wele late forleggie forbe:de knechter ther i staden och så skaffat, att the måge bekomma theris skiälige vnderholdning medt maat och ööl. Huad

deel the eder plichtige och skylliche bliffua, schole the redeligen betale, men thed i schulle holle them någre gestebud eller store pancketer vppe, thed behöffue i icke göre medt minne the leggie eder betalningen strax rede i hender. Huar ock så skeer, att någon fattig man widerfars någon vtlibörligheet aff forne wåre knechter, thå måge the giffua sådana theris brister höffuidzmannen och the andre som befalningen haffua clagewijss tilkenne, så schall ther tilbörligen vtöffuer straffat bliffua, Doch biude wij eder ther hoss, att i alffuarligen holle edre borgere före, så att the ock theris folck icke giffue vrsak till någon träte eller venigheet, medt onde ord, puckerij eller annat sådant, så frampt the icke schole ock jw så wäl som knechterne ther vm tilbörligen straffade bliffua. Ther i eder aldeles effter rette och skicka wele. Datum aff wårtt slott Stocholm 17 Majj Anno etc 1541 vnder wårtt Secret .

Oss elskelige wåre Trogne vndersåter
Borgemestere och Rådt vdj wår stadt Jona-
köping, gunsteligen .

Stockholm den 17 Maji.

Till rådet i Lübeck, att konung Gustaf ej kunde möta deras sändebud på den af dem önskade tid, men utsattes tid för nytt möte i Kalmar till den 17 Julii.

Efter originalet på papper i Stralsunds stads-archiv.

Gustaff von gots gnadenn zw Schweden
der Gothen vnd Wenden etc Khonig .

Vnsern grus vnd gnedigen willen zuuor . Gestrenge Erssame vnd wolwise liebe nachparen Wir haben jungest ewer schreiben des geleidts halber, welchs ihr von Ewernt vnd gemeinen verordenten Radessendebothn der tuetzer Antzewegn, auff angesatztn negst khomenden Sontag

exaudi antzukhomen begerent, seiner Inhalt nach lenge nottrufftiglich vorstanden Abber nachdem wir auff vnser schreiben sso wir an den funftzehendn tag des Monats Septembris, diesses verflossenen viertzigstn Jars, obernennten tags halber an euch habn ausschreiben lassen, seind anhero gantz vnbeantwort bliebn, auch nit eigentlich wissn können, ob ir den ernenten tag, vielleicht zubesouchn bedacht wherent oder nit, vnd seintemal wir hiezwischn etzlich hochtreffenlicher vnd ehafftigr, vnserer vnd der Reich obligender geschafft halber auff den selbtign Sontag Exaudi mitler zeith, sambt all vnnsern Rethenn, Reichn vnd Landn bewilligt, ahn vnser Reich grenitzn, etzlichs handels ausszugewarten, dardurch wir die zeit zw Kalmaren inn der Stadt personlich selbst nith gegenwurtig sein werdenn, aber szo wir Ewerer vnd gemeiner Radessendebothn von der tuetzn antze, gewislichr ankhumpsth derselben ende vnd tags, bey zeith weren vorstendiget bliebn, hetten wir vns darnach gnediglich gerne geschickt, Nichtesdesteweniger vmb das ie vnser gnedigs gemuet vnnd will gegn Euch alweg erspueret, szo wolln wir, als nemblichn auff Sontag vor Magdalene, dero da ist der sibenzehende Tag des Monats Julij dieses einvnduertzichstn Jares, in aigener person, ewerer vnd gemeiner Radessendebothn von der tuetzn antze ankhumfft vnd frundlichn handels zw Kalmar gewislich erwartn wie dan wir von deswegn, hiermit dyssem ewerm eigenem bothn, euch samentlich vnnsere khoniglich frey, sicher, vnnd vehelich geleidt zuschicken, vns gnediglich vorsehende, Ir werdent dieses vnnumgancklichn zuegs vnd schuebs halber, vns vmb furgewanter ehafftiger vnd rechtmessigr vrsach willn Christlichn vnd frundlich entschuldigt nehmen das wir gegen Euch vnd denn Ewern inn aller vnd gnedigste wilfarunge gantz freundlichr wolmainung, widerumb zubedencken erputig vnd gneigt seind Eure gantz schleunigste widerantwort be-

gerende, vns ferner der notturfft darnach habn zurichten
Gebn in vnser Stadt Stockholm ahm siebenzehenden tag
des Monats Maij Anno etc im 41:ten

Gustauus Rex

Denn gestrengenn Erszamen vnd wol-
weisen vnnsernn liben nachparn Burger-
meistern vnd Radtmannen der Kaij:n Stadt
Lubeck.

Stockholm den 17 Maji.

*Lejdebref för de tyske hansestädernes sändebud till det
beramade mötet i Kalmar den 17 Julii.*

Efter originalet på papper i Stralsunds stads-archiv.

Wyr Gustaff von gots gnadenn zw Schwedenn, der
Gotthenn, vnnnd Whendenn etc Konigh Bekennenn, vnnnd
thuenn hiemith kunth allermennichlich, Sintemahl wir
auff nechstkunfftig Sontagh vor Magdalene, dero isth
der sibenzehndtag des Monats Julij dieses jetzigenn
Einvnndviertzigistenn Jares, der Gestrengenn, Ersamenn,
vnnnd Wolwissen vnserer liebe nachparnn, Burgermeisternn,
vnnnd Radtmannen, der Keijserlichenn Stat Lubeck, vnnnd
etzliche mehr andere vonn der gemeinen Teutschenn
anze Radsendebothenn ankumpsth, vnnnd fruntlichenn
handels alhier in vnnserer Stat Kalmar gewartigh sein,
Demnach zw obangesetzten tag vff derselbigenn schrift-
lichenn begernn, berurten vnnsernn liebenn nachparnn,
vnnnd denen vonn der Teutschenn Anze abgefertigtenn
Geschicktenn, vnnnd Radsendebothenn hiemith in krafft
dieses vnnseres offenenn besigeltenn Koeniglichenn brieffs,
vor vnns, vnnserer Jungen leibeserbherschafftenn, Rei-
chenn, vnnterthanenn, Eydsvorwanthenn, vnnnd dienere,
Auch die, so wir zw recht ethwo vngefehrlich mechtigh

seindt, kegenwertich vnnsere Koniglich, Christlich, sicher, vnnd vehelichs gleidt, Ihnenn, vnnd allenn ihrenn dienerenn vnnd vorwanthenn, dero sie dann gar niemandt, auff vnnsere, vnnd vnnsere Reiche vngedey, schadenn, vnnd nachteill mith einbringenn werdenn, alsambt gebenn, vnnd zuschickenn thuen, das sie mith all Ihrenn leibe, hab, guetherenn, vnnd dienerenn Ihn, vnnd hinwiderumb auss vnnserrn Reichenn gantz freij, vnd vnbehindert, bis inn eins Jedernn sein gewarsam zw wasser, vnnd zu Lande zu passiernn, vnnd seglenn, in deme, weder mith noch ane Recht, sich keines vbergewalts von vnns, vnnd die vnnsere auch alle die, so wir ethwa zu recht mechtich seindt, zubesorgenn, habenn sollenn, besunder hiemith vor Jeder obvormuthender gefahr gans gesichert zu sein, vnnd pleiben sunder gefherde, Wie wir dann ihn krafft hiemith allenn, vnnd jeglichenn vnnserrn, vnnd vnnsere Reiche hindersassen aydsvorpfluchtenn, dienere vnnd vorwanthenn ernstlichenn entpfhelende, vnnd wollenn bemelte allsambt bey diesem vnnsere Koniglichem, vnnd Christlichem geleyde gantz vnbeleidigt, freij, vnnd vngeirret pleibenn lassenn in deme bey vermeidungh vnnsere schwerenn straff, vnnd vngnade keines andernn thuen, Des zu vrkunth habenn wir zw ende vnnsere Konigliches Secret wissentlich antruckenn lassenn, Gebenn ihn vnnsere Stat Stockholm ahm siebentzehendem tagh des Monats Maij im Einvndvierzigstenn, vnnd vnnsere Reiche im vertzehendenn Jarhe

Gustaus Rex

Stockholm den 19 Maji.

Till några af de riksråd, som blifvit utsedde att bevista mötet med danska sändebuden i Kalmar, om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 164.

Thenne efterföljande meningh schrefs tiil Riigesens Rådt för än the drogo nid tiil Calmarne Datis Stocholm . 19 Majj Anno 41:

Wår synnerlig gunst tilforende etc Såsom eder käre her Larens, her Johan, her Gustaff och her Måns etc wäll witterligt är, Ath emellom kon:ge Högmeckthighett tiil Dammarck och oss, eth möte eller handelsdag, beramet är, Såsom är vpå thenne nestkomende Sonedagen Exaudj, vdiij wår stad Calmarne etc Så wilde wij och gerne skicke oss ther opå, ath wij med thet aller snarreste gåffue oss vpå resen, Men effter thet, ath wij för någre merkelige saker skuld, och synnerligen, ath oss till same möte eller tilsamenkompst mygit för nöden wara will, som oss än nw fattis, nödgas wij forthen-skuld än nw på någon kortt tiid här förtöffwa etc, Huarföre är wår willie och begären, ati och the andre godemen aff rådett, med thet aller snarreste wele geffue eder vpå resen nid tiil Calmarne, skyndendis eder thet beste i kwnne, så ati jw på then forbe:de Sonedag Exaudj, opå then ansatte platz, eller Målstadt, som är Brömpsebro wiid grentzsen med thet Danske råd möte och tilstädis komma kunne Ther med the siig, för thet wij icke så hastigt tilstäde komma, icke beswäre schole, Så skicke wij eder hermet en kortt vnderwisning tilhonde, vdiij hurudane motte oss synes ati måge handle och tale med thom, kwnne i (: effter legligheten :) wäll sielffue betenckie och wette huru wiidt i henne fölgie schole, Ther till Så haffue wij ock nw sznart for xiiij dager sedan latiid afferdige eth hastigt ridende budt,

tiil kon:ge Ma:t till Dammark, hwilkit som skedde på
 7:de dagen jn Maijo (: effter wij på wår förre scriffuelse
 tiil forbe:te kon:ge M:at tiil Dammark jngen swar fått
 hade :) Vdij huilke wij wenligen begäret haffue ath hans
 k:het wille ansee atuj haffue en long wäg tiil siöss, och
 på otte dager eller fiortan haffue patientz med oss, etc
 Nw wilde wij doch lichuell jngelunde gerne förtöffue
 her lenge, Och forthenskul såge wij gerne, ath alle
 twister och brecker, som än nw emellom beggie Rigerne
 vfördragne äre, (: thom i godemen wäll sielffue wette
 huicke the äre :) tilforende, förre än wij vdij beggie
 kon:ge egne personer tilsamens komme, affhandlade bliffue
 motte Så oc atuj oss, med alle nöttorffter, huad såsom
 tiil sådana samquend för nöden wara will, tess bättre
 skicke kwnne, Huarföre måge i och wäll holle them
 före, och göre wår vrseckt, effter som thenne medföliende
 vuderwisning jneholler, och legligheten kreffwer, Män
 huar så skeer, ath the sådant bewillige wele, Måge i än
 dhå finne råd och lemp, ati lichuell icke giffue eder
 mett thom i någre synnerlige handlinger, eller större
 disputatier, förr än Cancelleren, Steen Erickson, M: Jörenn,
 och flere aff wåre rådt, som än nw hoss oss til ståde
 äre, tiit komandis wårde, huicke vtan alt lengre förtöff-
 ring eller vppehold, schole jnnan få dager afferdigede
 bliffua, så kunne i dhå sedan samentlige tage handlingen
 före, Wij wele och, för wår persone, så mygit oss möge-
 ligit är, skynde oss effter Och måge i göre wåre enth-
 skyllinger, thet beste i kwnne, Effter eder sielffue wäll
 bewust är, ath all then dell wij schole holle opå vtaff
 Fremmande Nationer, komber oss så ganske sendt til-
 hender Så äre oss och någre andre högwichtige saker,
 ther som oss och Rigit merkeligen vm anliggendis är
 förefalne, huilkit oss och så forhindret haffuer Dherföre
 måge i nw betenckie ath göre wåre entskyllinger, thet
 ytterste och lempeligeste i kunne

Wij giffue eder ock så tilkenne, ath wij skicke thenne wår tijänere Lucas Massow tiit nid tiil Calmarna, huicken wij haffue befaledt ath han samfelt med Jören Erichson, och Jöns Nielson, schole försörgie om alle herberger, ther i Calmarna, både för the fremmende och wåre egne, och see tiil, ath ther bliffuer tilbörligenn til reedt, både i Staden, och på slotthet med gode mack, stuffur och Camrer, Och så lagat ath the fremmende först måge få the beste herberger och wåningar jn i staden, ee huru om wåre egne gå kan, Så skole the same och så försörige kökett och kelleren ath ther medt motte gå ligen tiil, Vdij huilkit i och måge wara thom behielpelige huar i sin städ, och så acktedt ath ther motte skickeligen tilgå både med reenligheter och annet mere

Tesligeste huar ther komme någre Fremende köp-
men tiil Kalmarna, Dhå schole the anname aff thom
Register på alle the warer, som the med sig haffue,
Och huar wij för geenwäder, eller andre förfallende or-
saker schuld, icke så hastigt framkomma kunne, dhå skole
dhe skicka oss sådana Register vpå warerne vnder ögenen
Och så bestellet ath alle warerne stille liggie, så ath
inthet ther aff såldt bliffuer, förre än wij sielffue tillstäde
komma Eder Gud befalendis Aff Stocholm vt supra .

Stockholm den 19 Maji.

*Instruction för de till mötet med Danskarne vid Brömsebro
afsända riksråden.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 166.

Een wnderwisning . hurulunde Her Larents
Siggeson . Her Johan Turson . Her Gustaff Olsson .
Her Måens Johanson . och flere thet Swenske
Rådt, som nw tiil Calmarne affdragne . och for-
ordnade äre . förre än Kon:ge Ma:t . W: A: N:
Herre . tiith komendis wårder . siig holle och schicke
schole Actum vt supra [Stocholm . 19 Majj Anno 41:]

Först ath när the nw tiil Calmarne komne äre
(: som the siigh ock hastigt ther heden förföge schole :)
Dhå schole strax någre aff them, och synnerligen tesse
for:ne, giffue siig tiil then platz som kon:ge Ma:t tiil
Dammark nw for:uit och nämpt haffuer som är Brömpzse-
bro, Så ath the äre ther opå then Sonedaghen Exaudi
nestkomendis om afftonen, eller och tideligen om Måne-
dagz morgonen, ther nest effter, Ther wårder kon:ge
Werdis tiil Dammarck råd och sendebudt them mötendis .

Ock hwar så skeer, ath kon:ge Ma:t tiil Swerige,
wår aller nåd:te herre, vpå thenne forbe:de tiid, tiil
Calmarne icke ankomen wåre, dhå schole the Swenske
råd wenligen handle med thet Danske rådt, Bediendis
them, ath the opå theris herris wegna medt en ringe
forlengring eller fordröijelse siigh icke beswåre wele,
Anseendis then longhe wäg tiil siöss i frå Stocholm
ock tiil Calmarne, doch wiste the egentlige, ath kon:
Ma:t tiil Swerige (: nest Gudz hielp :) oforsumeligen
ankomendis wårder, Och är thet vrsaken, ath sådana
forlengring infallen är, Ath thet bud, som med kon:ge
Ma:tz tiil Swerige förre scriffuelse tiil kon:ge Ma:t tiil

Dammark afferdiget war, bleff på wägen, med swår kranckdom liggendis bliffuin .

Genom thet same bud och scriffuelse haffde kon:e Ma:t tiil Swerige latiid besökie kon:ge Ma:t tiil Dammark, Begärendis wette hurulunde hans kon:ge werde (: effter then landtzens leglighett :) tiil watn eller landh ankomma wille, Och än dhå opå then tiidh när thet Swenske rådt skildis ifrå kon:ge Ma:t tiil Swerige hade hans kon:e Ma:t icke någon swar eller bescheijdt ther opå bekommitt .

Wijdere effter thet ath kon:ge Ma:t tiil Dammark alrede för fastelagen, hade scrifftligen besöckt kon:ge Ma:t tiil Swerige, Ath kon:e werde tiil Dammark wilde på for:ne tiid ankomma, och förholla siig vpå sin egin Grentz, Och dhå yttermere wenligen forhandla lathe, om beggie Kon:ge Maiestetets tilsamenkompzst, Thetta haffuer högbemelte kon:ge Ma:t tiil Swerige icke anners förståndit, än ath sådana tilsamenkompzst tilförende genom vnderhandlinger skee motte, Och sådant egentlig ath förfara, hade kon:e Ma:t til Swerige åter igen på nytt, then 7:de dagen jn Maijo, afferdiget eth ridende budt, som genom natt och dag, tiil kon:ge werde tiil Dammark hasteligen postera, och siig förfoga skulle, Och effter thet same budt är än nw icke igen kommit, ther egenom hans kon:e Ma:t siig sådana swar och beskeedt förmodet hade, Wåre forthenskuld the Swenske herris wenlige begären, ath huad, såsom kon:e Ma:t tiil Dammark gode betenckien vm sådana wenligen tilsamenkompst wara wilde, ath thet Danske rådt wille sådant tilkenne giffue, vpå thet ath man tess snarere tiil handlingen komma motte,

Wijdere effther thet, ath i thetta nestförlidne möte i Calmarne tiil affskedett, vm någre twistige saker och brecker, som beggie Rigerne emellom är, wijdere med huar annen ath förhandla beschedet, och nampn giffne

wåre, affhandlett bleff, Dherföre såge thet Swenske råd, på theris herris och Konnungz wegna gerna, ath beggie parterne till thet beste, ath the same brister i midler tiid, aff beggie kon:ge Maiesteters råd, opå bequåme orter motte företagne och affhandlede bliffua, tiil tess beggie Fursterne tilsamens komma kunde opå thet ath tiden icke vnytteligen motte forspilt bliffua, och ath beggie Fursterne icke med någon long eller vnyttig disputatie alt för lenge med huar annen bekymbrede eller beswårede bliffua motte .

Hwar så skeer, ath thet Danske rådt theris mening vm någre gisseler wtryckie eller nampn giffue wille. Jtem vm the tilforende tiil någon handling siig jngiffua wele, etc

Dhå schole thet Swenske rådt scriffue kon:e Ma:t tiil Swerige sådant vnder ögonen oforsumeligen igen Opå thet ath hans kon:e Ma:t wette måg, huem hans kon:e Ma:t tiil Gisseler forordne, eller och tiil sådana handell schicka skall,

Men huar thet Danske råd siig bemerkie lathe dhet the icke till sinnes åre, giffue siig i någon handling, vtan aleneste ath forbide then ansatte dag, när beggie kon:e Maiesteter tilsamens komme etc eller annet sådant . Ther opå måge thet Swenske rådt giffua sådana szwar, Ath the icke heller annerlunde, theris herris och Konnungz mening förståndit haffue, vtan effter theris egit betenckiende syntis them gott och nyttigt wara (: opå thet både Fursterne icke skulle för lenge hoss huar annen vppeholdna bliffua :) ath man tilforende gåffue sig i handlingen Och huar the dhå ther tiil benegne wore, motte man komma öffuer eens vm en beleglig platz, emellom Calmarna och landemerkett, eller och i Calmarna, ther såsom same beggie kon:ge Maiesteters rådt, någon tiid ther effter, kunde tilsamens komme, och sådana handlinger företaga och affhandle .

Jtem huar thet Danske rådt beswärer siig i thenne saack, och wele för jngen dell giffue siig tilforende i någen handell, dhå måge thet Swenske rådt begäre (: ath huar kon:ge Ma:t tiil Swerige på någen tiid, vtaff Gudz wederleck, forhindret bliffuer :) ath thet Danske rådt vbeswärede wara wele, ansee legligheten, och en lithen tiidh förtöffua, eller och tiil theris herre draga wele, tiil tess kon:e Ma:t tiil Swerige komma kunde, anseendis ath Kon:e Ma:t tiil Swerige haffuer vpå nytt igen afferdiget en ridende post, then 7:de Maij, Therwtijnnen hans kon:e Ma:t vm ethh lengre vpschuff, eller forlengring, som är tiil Trinitatis, begäret haffuer .

Om thet Danske rådt icke heller wele giffue ther theris samtycke tiil, vtan wele slett giffue före, Ath effter then bestimbde tiidh förluppen, Och kon:e Ma:t tiil Swerige, tiil the forbe:de orter, icke sielff komen wære, kunde theris herre kon:ge Ma:t tiil Dammark, icke heller lenger forbide vpå then stedt eller annet sligt .

Ther tiil måge thet Swenske rådt swara, ath the wiste i sanning, thet wore icke theris herris ock konnungz skuld, ath kon:e Ma:t tiil Dammark någerstedz vpehollin bliffua skulle etc Doch lichuell wilde the perpost sende tiil hans kon:e Ma:t i Skären, huar hans nåd til-effuentyrs ligger börfast, Och lathe hans kon:e Ma:t sådana beswäringes förnimme .

Och wilde doch lichuell thet Swenske rådt vdij en wenlig protestacions eller förbehaldungz wiisz med thet Danske rådt, så afftaledt haffue, ath the tiil tess theris herre och konnung komma kunde, med forscreffne thet Danske rådt, sådana brister och beswäringes, effter then Calmarske affskeedt ath forhandla, siig tilbudit haffue. Hwilkit doch icke för någen vbillighet acktes kan, effter beggie kon:e Ma:esteter liggie jw huar i theris egith rige etc

Och skole thet Swenske rådt altiid genom natt och dag haffue theris budh vte både tiil land och watn, så

ath the måge få wiss kundskap huad kon:re Ma:t till Sverige lider Jtem ath the och så scriffue all bescheedt i frå siig, eth och annet huad the forniimmendis wårde .

Upsala den 30 Maji.

Till ståthållaren i Vestergötland, hr Gustaf Olsson, om af kundskapare lemnade och önskade underrättelser från Danmark, om afsigten med de danska krigsrustningarna, om Danskarnes opålitlighet och af dem om konung Gustaf utspridda falska rykten, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 169.

Tiil Her Gustaff Olsson aff Vpsale 30 Maij

Anno etc 1541

Wår synnerlig gunst etc Som i egenom eders scriffuelse lathe oss förstå her Gustaff, ati haffue hafft tu eller trij eder budt jn i Dammark, the ther förkundskape skulle, vdiij huad actt eller mening kongen i Dammark haffuer latiid wtrusta szin skiipz flotta, Endoch ati ingen synnerlig kundskap ther opå bekomett haffue, annen än ath rycktedt wancker, thet the schole åth Jszland etc Så äre wij än nw wiid then same mening, som wij tilforende wåre, Ath sådane krigzrustning icke geller Jszland tiil, ee när, eller opå huad annen sted thet brister wtt, Men thet bespörie och fornimme wij än nw dagligen, ath kongen i Dammark lather bewerffue i Tyszland om knechter och tager alle thom an, som han öffuerkommer, huad ther medt menes, må Gud wetta etc Huarföre synes oss rådeligit och högt för nödenne wara, ati än nw wele sende edre budt och kundskaffter jn i Dammark tesligeste jn vdiij Frijsland, latendis granneligen om thenne for:ne, och andre legligheter, forkundskapa och wtleta sanningen, och ati sende thom wtt, som någon förnufft och beschedelighet haffue,

tiil sådana saker, och icke the ther lathe siig med the menige och löse kopmandz tidender åtnöije. Ther ligger nw ingen ringe magt opå. Therföre är vår begären, ati thenne sack fliteligen bestelle wele etc

Så haffue wij och än nw eth annet betenckiende herwtijnnen, effter atuj vdij sanningen fornummeth haffue, hurulunde Kongen i Dammark och Hertugen aff Preutzen, haffue i thetta framlidne åår och än nw altiid latiid beskriie och vtrope oss hoss alle fremmende Furster och herrer, i thenn Tyske Nation, och synnerligen hoss them, som sig ewangeliske bekenne, Så atuj skulle ware falne i frå Gudz ord, och then helge Christelige Religion

Jtem atuj och skulle haffue forbundet oss medt Römiske Key:ge Ma:t, och the burgundiske, opå theris schada och forderff, Vdij huickit Gud alzmechtig skall dhå wetta vår vnschuld, ath oss sådant vtan grund och sanhett öffuer dichtatt bliffuer. Och kwnne wij icke annet ther vtaff fornimme, än ath the gode Furster lathe skynde oss sådana vsanferdigt tall och ryckte opå, i then ackt och menungh ath the gerne wele wpweckie och hissa oss vpå halssen, snarest sagt (: vm the thet göre kunde :) all vlempe, så ath all man skall bliffua oss fiendt. Opå thet, ath om wij än icke i alle saker wele dantza effter theris piper, ath the thå tess flere fiender oss vpå halssen skynde kunde, Szå giffue wij eder thetta sielffue tilbetenckiendis vm sådant är eth Christeligit och gott Forbundz, eller gode weners och nåburs rett artt och eigenskap i så motte, ath bewise siig emott then som them alt gott i theris ytterste nöd och trong bewiist haffuer. Begärendis ati thenne mening och så behierta wele, och skicka eder stycker ther effter, Och haffue wij screffuit eder thetta rådswiisz tiil, opå thet ati vdij någen motte måge wette huru saken siig begiffuer. Begärendis ati thet och så hemeligen hoss eder beholle

wele, icke latendis någre aff edre scriffuere komma wt-
 öffuer thetta breff för saker skuldh

Ytterligere som i och giffue tilkenne, ati haffue latiit
 tage opå then bygning, Endoch ath byggemesteren icke
 än nw tiit tilstädis kommen är, etc Så forsee wij oss, ath
 han jw wisseligen [är] på resen nid tiil eder, så ath han
 anten är nw ther nidre hoss eder, eller och hasteligen
 komendis wårder, medt huilkin i vdij alle saker, byg-
 ningen tillydendis, handla och berådsla måge, Så stelle
 wij än doch i then motten, icke all wår liit tiil same
 byggemestere, effter wij see, ath thet går vnderstundom
 sielsindt tiil medt theris wäsendt, Dherføre råde wij
 eder, ati icke heller i alle saker stelle alt för mygit
 eder lijtt opå honum, så ati jw sielffue see tiil medt,
 huru same bygning företagen och fulkompnat bliffuer,
 så ath hon beständig och menige rigit och then Landz-
 enden tiil beskyddh och beskerm bliffua kan

Thet i göre eders vrseckt her Gustaff, ati icke på
 then forbemelte tiid eller termin tiil thet möte i Cal-
 marne för the same orsaker skuld, som i vtij eders
 scriffuelse formelde, komme kunne etc Sådana eders ent-
 skyllinger anamme wij till gode, och höre thet gerne,
 ati wele see eder någett wiseligen före, effter nw en
 sådana szwind werldh förhånden är, Ath man icke nog-
 sampt, och alt för wäll siig kan förwara, effter som
 wäll behöffues Doch såge wij lichuell gerne, ati wilde
 möte medt oss i Calmarne, på thet wij wijdere medt
 eder vm alle legligheter forhandle kunne, Och huar
 legligheterne icke så tilsije, dhet i till then forbe:de
 tiid komma kwnne, Dhå äre wij wäll tiil fridz, ath thet
 bliffuer någre wikur fram better fördröckt, så ati doch
 lichuell lage eder stycker så, ati komme för än dagen
 slitin bliffuer .

Som i och begäre wette wår willie om i skulle giffua
 then Snaphane, som medt Peder hanson haffuer ath

skaffa, en frij och christelig legde, her opå wore strömer, effter som han aff eder begäret haffuer etc Så synes icke råd wara, ati thet göre, för än i haffue warit hoss oss, på thenne dagh, så atuj någet när måge wette, huar heden thenne handel emellom Kongen i Dammark, och oss, siig tiil beslutedt, enda will, Doch lichuell huar i kunde hemeligen, och så thet bliffwer vformerckt, see egenom fingeren medt honom, vtan legde, dhå kunde wij thet wäll lidhe .

Tiil thet Siste, vm the heradzhöffdingis Sacköris Register och the Liiffzsaker, som i vpburit haffue, Tesse twenne partzeler måge i wäll haffue medt eder, nid tiil Calmarne Så kwnne wij dhå sielffue lathe besee same Register wtöffwer och lathe quittere eder therföre Datum vt supra .

Stockholm den 4 Junii.

Till ståthållaren på Varberg, hr Trued Gregersson, om ett gods, som fru Ebba, drottning Margaretas moder, innehade, m. m.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 171.

Tiil Her Truidt Gregessonn Datum Stocholm
4 Junij Anno 41

Wår synnerlig gunst tilforende, etc Wij haffue fått eders scriffuelse . Käre her Truid, vdij huilke i beröre och beclage eder hurulunde wår käre hustrues moder, Erliig wälbyrdig Qwinne Frw Ebba, schulle haffue förhindrat, eller tagit eder ifrå eth stycke godtz, som schulle wara eder hustrues rette arff etc Szå effter thet mong god man, och erlige gode quinner her i ritig witterligit är, thet i icke heller sielffue neke kwnne, ath forbe:de stycke godz, ther i nw tale opå, war aff for:ne eders hustrues moder broder, Eriick Knutzson, effter wåre Swenske lag, och sedwane vppå rett tiid och städ,

och i mång godh mandz närwaren, the ther offwer breff, segel, och wtnisbyrd giffuit haffue, forbe:de frw Ebbas syster, Frw Margreta, Barend v: Milens morgangoffwer giffne etc Och forhoppes oss, för then skuld, effter forbe:de frw Margreta icke haffuer barn, eller erffwinger, och icke heller her vdiij rigit stadd är, ath ingen finnes nämbre wara, niwte och beholle same stycke godz, än forbe:de Frw Ebba, Så forsee wij oss, och vtan twiffuell, ath hon jw altiid öffuerbödig är, stå eder tiil rette ther om,

Ther nest, Som i ock beröre, vm then hest her Gustaff Olson haffuer latiid tage en eders swen ifrå etc Ther opå giffue wij eder tilkenne, ath opå then same tiid, när hesten tagen bleff, war her i Riigit hartt forbudit ath inge hester wtföris skulle, Endoch nw sedan sådana forbud löst giffuit är, Och forthenskuld kwnne wij wäll tenckie, ath her Gustaff haffuer haftt ther eth inseende vtij Så är wäll sant ath hesten är komen jn opå vårt stall, och hade wij icke formodett, ati i then motten, så nöge vm så ringe ting med oss reckne wille, effter i haffue jw fått en gongere her vtaff rigit, och niwte oss och rigit mygit gott ått, Och huar wij med eder så nöge reckne schulle, wåre i oss, och thetta rigit til-effuentyrs mygit mere plictige, Ther wij dog altiid haffue seedt egenom fingeren medt, Eder Gud befalendis

Stockholm den 10 Junii.

Bref för Olaff Mårtensson, borgare i Stockholm, på ett stenhuss i byte mot Berga gård i Trosa socken.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 172.

Sådana eth breff fiick Olaff Mårtenson Borgere
j Stocholm vppå eth Stenhuss wiid Södreportt
Actum Stocholm 10 Junij: 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes medt thetta vårt öpne breff, Ath wij aff wår synnerlig gunst

och nåde haffue vndt och vplatiid, såsom wij och nw medt thetta vårt öpne breff, vnne och vplate vår tro vndersåte Olaff Martenson Borgere i vår stad Stocholm tiil ewerdelige ägo, eth vårt och Cronennes Stenhuss, medt eth annet Stenhuss ther hoss liggendis vtan wåningen, huilke for:ne Stenhuss och wåninger, her i vår stad Stocholm, wiid södre portt, emellom hustru Karin Anders Simonszons, och Michell Benctsons husz, belegne äre, och haffuer tilhördt salige Folmar v. Löwen fordom borgere i for:ne Stocholm, och han them vnder Cartusie Clostredt giffuit haffuer, Och är same huss oss och Cronenne effter Westerars Recess och Ordinantian tilfallit, Ther emott haffuer forbe:de Olaff Mårtenson wederlagt oss, och Cronon, eth Jorde godz igen liggendis i Nyköpingx Län, Röne herade, och Trosa sogn, benempd Berga, som ligger för halfft ottende öris land Jord, och årligen renter trij pund korn, tije öre affradz pen:r, tu pund Flesk och femtijo Egg, Huarföre affhende wij oss Crononne och våre effterkomende erffwinger same Stenhusz och wåninger, och tilegne them forbe:de Olaff Mårtenson, hans hustru, barn och theris effterkomende erffwinger, tiil ewerdelige ägo Biudendis her med allom ee hoo the helsth äre eller ware kwnne, som före våre skuld wele och schole göre och lathe, ath the icke vdij någer motte göre for:ne Olaff Mårtenson, hans hustru, barn eller epterkomende erffwinger, her emott hinder eller förfång, wiid vår ogunste Tess tiil wisso etc

Stockholm den 12 Junii.

*Bref för Simon Thomesson att tillösa sig sin sisters del
i ett gods.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 173. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 6: 208.

Sådana eth breff fick en Aedelman benempd
Simon Thomesson aff Fijnland Actum Stocholm
12 Junij

Wij Gustaff etc Göre witterligit Atuj aff wår synner-
lig gunst och nåde, haffue vndt och tillatiid, såsom wij
och nw medt thetta wårt öpne breff vnne och tillate,
ath thenne wår tro vndersåte Simon Thomeson, må och
skall löse siig tiil sin sisters Karins dell, som the haffua
tilhopa, vdiij eth godz, benempdt Cappelstrand, för så
monge pen:r, som the på både sidor öffwer eens komma
kwnne, Effter thet for:ne hans Syster Katherina haffuer
gått vdiij eckteskap medt en bonde szon i Åboo emott
Swerigis bescreffne lag Och hon sielff rett eekte och
vtaff Adelen födh och boren är etc Huarföre effter man
finner sådana vrsaker, både vpå for:ne hans Systers
wegne, Tesligiste ath Cronon bliffuer endels för sådana
stycker skuld mygit försuagat och tilackters vtij hennes
tjäneste och rettigheter, står oss thet jngelunde til lidende
Therföre må for:ne Simon frij och vbehindrat löse sig
same sin Systerdell tiil, Och skal han sedan göre oss
och Cronon ther wtaff en tilbörliche tjäniste, medt hester
och Rustninger, lige som en Frelsis man bör ath göre
hwilkit wij giffue wåre befallningxmen tilkenne, ath the
måge wete siig ther effter ath rette Datum vt supra .

Kalmar den 20 Julii.

Mandat till innebyggarna i Kalmar län och öfrige Småland om konungens förordnande för biskop Henrik i Vesterås, jemte Isak Birgersson (Hiort af Elmteryd) och Jon Olsson (Skåning eller Lilliesparre) till Asa, att förrätta visitation, för afskaffande af vrångvisa lärdomar i religionen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 173 v. — Förut tryckt af Thyselius, l. c., 2: 167 och i Smål. Archivet, 1: 206.

Sådana eth Mandat och Fulmact hade Biscop
Henrick och the andre medt honom förordnade
wore j Visitatienn offwer menige Smålandh Ac-
tum Calmarnie 20 Julij: 41

Wij Gustaff medt Gudts nåde Swerigis Götis ock
Wendis etc Konungh . Tilbiude eder alle oss elskelige
trogne vndersäter Ändelige och Werdzlige, som bygge
och boo her i Calmarne Län och wtöffwer menige Små-
land, Wår gunst och nådhe tilforende etc Giffuendis eder
Dannemen her medt tilkenne, Ath effter thet wij vdij
thet neste forlidne fyretiende året, vpå vårt kon:ge slott
Örebro, haffue medt vårt Elskelige Regimentz rådtz willie,
rådt och samtyckie latiid oppenbarligen wtgå och för-
kunna eth almennigt, och wälbetenckt opå budt, och
befalningh, wtoffuer alt vårt Riige Swerige, huruledis
wij genom wår höge och kon:ge mackt, wåldt och ful-
komplighett, haffue gerne welett affstelle och betage
lathe alle hända falske och wrångwise lerdomer och
meninger, som her tiil dagz, i then Christelige församb-
lingh och Religions saker schadeligen brukatt, lerdt, och
bedriffuit warit haffua Ock forthen saack skuld, haffue
wij och szå tesse wåre effter:ne Ordinariet, och wtskic-
kede, dhe Wållerde och Erlige gode men, Mester Jören
Norman Superintendent samfelt medt Biscop Henrick tiil
Westerårss hans Adiunct i wår kon:ge persons nampn

och stadt tiilskickett och forordineret, ath the same saack her i vårt Riige, hoos menige Clerkerijt, ganzlige och beschedelige forhandle och wtrette schole etc Men nw effter thet for:ne Ordinarius och tilsynes man öffuer the Religions saker M: Jören Norman, medt så margefollelige, wåre och Rigesens, anliggende ärender, och gescheffter på thenne tiidh bekymbredt och beladen är, haffue wij, vtij hans stadt, tiilskickatt och wtsendt thenne oss elske- lige och Wyrdelige man Biscop Henrick tiil Westerars Stickt, ath han samfelt, medt wåre trogne Men Jsaack Birgeson tiil N: och Joon Olson på Asza, tesse forbe:te Religions saker och handlinger, her wtöffuer hele Cal- marna Län, Och i menige Smålandh, nw opå thenne tiidh, och genom thetta vårt nerwarendis öpne breffs krafft, och lydelse, troligen ath förhandle och bestyre, Licherwiisz som the thet for then Alzmechtige Gudt, oss och wåre wnge lifzerffherrer, formiddelsz theris giorde och beswärne Eed, will och skall, answare, Same- ledis alle Prepositurer, eller Contracter, ther i same Calmarna Länn och menige Smålandt, ath besökie och Visitere, vårt menige Clerkeriit förehollandis och forcla- rendis them på thet fliteligeste wåre Christelige kirke ordnunger, Hwilke wij genom forbe:te wår Ordinarium, haffue både för lerdomens, och så för the Christelige Ceremoniers skuldt, sticktet förscreffuit och wtgå latiidt. Therwtöffuer förbemelte oss Elskeliig och Wyrdelig man, Biscop Henrick, alffuerligen budett och befaledt, ath han troligen och Christelige vnderwise och formane skall, hureledis the siig holle och skicke schole i theris leffwerne, samptlig medt alle andre Ändelige sedwaner och ätheff- wer, Doch huar så hende, ath någre swåre saker, eller ärender nemplig liiffz saker, eller andre slige, midler tiidt honum förefalle och andragne wårde, thom han för szin person formerckte beswårlige wara, wtt ath rette, Thom skall han alle samens huar besyn[er]lig for siig,

remittere eller vpschriffue in för oss eller vårt Regimentz rådt Tesligeste same saker fliteligen antecknendis, och i Registers wijse bescriffuendis och förfata lathe etc .

Wijdere effter thet wij egenom någre merkelige wälbegrundede och anliggende orsaker skuldt haffue vdi någre wore, ock Riigesens Landzorder, ock kirkier, Swerigis Rigis Crone tiil eth stortt nytte, gagn frome och bestondh, försambla vpschriffua och förwara latiidt thet sölffuer, Pen:r, och andre Clenodier huilke så ochristelige tiil then sanskylloge Gudz tjäniste tiil thenne dag vdi kirkerne misbrukede varit haffue etc, Wele wij forthen-skuldh, och strengeligen befale eder, menige Clerkeriit samfelt medt kirkewärene vdi for:ne Calmarne Län och menige Småland, ath i huar och en wiid szin sockne kirke frambäre, bescriffue och vpuäge lathe för tesse wære forordinerede och wtskickede Biscop Henrick och samfelt Jsaack Birgeson och Joen Olson, alle the Clenodier, och huad annet man formerkie kan, som sölffuerwerck är, och tiil then nyttige Gudz tjänist icke behoff görss Förwardendis jnslutendis och wälbeseglandis thet wiidh huar kirke, vpå en godh och wäll forwardt stedt, tiil tess wij thom tiil vårt och Rigesens nöttörrfftelige och Christelige bruck och nytte framdelis behöffue, förfordra, och opå eske wele etc .

Hwarföre biude och alffuerligen befale wij alle wære vnderdanere och befallningxmen, samtelige och synnerlige, e huad helszt stand, werde och Condition the helszt äre, eller ware kwnne, ath the ee när som helszt, förbe:te Biscop Henrick, och the andre förbe:te medt thetta vårt kon:ge Mandat, och befallning, for them vpå wære wegna komendis wårde, ath the giffue thom macht, stadt tro och loffwen, förfordrandis thom, och thenne wår samtyckte och oppå budne Commission och befallningh tiil thet beste huar effter sin macht och förmögenhett, ath thom i ingen motte någett hinder eller motstandt

wederfares motte, wiidh wår swåre och högeligit straff
nepszt och ogunst etc Datum aff wårt kon:ge slott
Calmarne 20 Julij Anno 41

Kalmar den 2 Augusti.

Benådningsbref för Birge i Agneryd.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 176.

Wenschaps breff för Birge j Agnerydt Actum
Calmarnie 2 Augustj: 41:

Wij Gustaff medt gudz nåde etc Göre witterligit
Ath endoch thenne wår vndersåte Birge i Agneriidh, aff
szin egin forszumelse och fåkunnoghett, kommen war
vtij wår ogunste och wrede, J så motte ath han för
någen tiid sedan bekomett hade eth falst och wrängt
breff, vnder wårt namn och titell, lydendis på någre
kirke godz i Westergötland, thom han sig och medt
same breff tilegnet hade . Tiil huilke han doch ingen
rett eller skiell hade etc Så effter wij någet tuiffuelz-
mål och miisloffue till same breff droge ath han thet
icke rettelligen bekomitt hade, Dherføre lothe wij för-
fordra och eskie same breff vtaff honum, Och dhå han
thet förnam, ath same breff wille tileffuentyrs ware honum
mere vnder ögonen än mett, Reff han same breff sun-
der, och brende thet vp, och lätt thet icke oss tilhender
komma, som wår begären war, etc Huarføre wij hade
godt rett och Foge tiil ath lathe honum therføre til-
börligen straffa på thet aller strengeste . Så haffue wij
doch vtaff wår synnerlig gunst och nåde, och för gode-
mendz flitige bönn skuld, öffuerseedt med honum then
saack, och vndt och tilwendt honum wår gunst och nåde
och wenskap igen . Så ath han och hans effterkomende
erffuinger schole för same saack icke yttermere tiltalede
eller thom förkastad eller forwijdt warda, Förbiudendis

her medt alle ee hoo the helszt äre, eller ware kunne,
som för wåre skuldh vt prout jn aliis

Kalmar den 3 Augusti.

*Quittobref för domprosten i Wexiö hr Gudmund Spegel och
dekanen derstädes mäster Jöns Grönlöff på från dom-
kyrkan levererade klenodier, m. m.*

Efter en afskrift i Gahms Archivum Smolandicum, tom. VII, i Upsala Universitets
bibliothek. — Förut tryckt i Småländska Archivet 1: 41.

Wij Gustaff med Gudz nåde Suerigis, och Gotbes,
och Wendis Konungh, göre witterligitt, och bekiennes
medt thetta vårt Quitterebreff, ath wij vthi Egen per-
sonn, på vårtt Konungzlige Slott Calmarna, på then 3
dagh Augustij Anno etc 1.5.4.1. annammatt och wpborit
hafua wthaf dhesse Oss Elskellige wördellige Män Her
Gudmund Spegell prepositus och samfältt medh M:
Jönsonn [o: Jöns] Grönlöff Decanus i Wexiö thesse effter-
skrifna Solff och Clenodier h[er] indmuradhe wåre i
för:ne Wexiö DomKyorkio, Som ähr forst Eett stortt
förgyltt Monstrans, åtta förgylta Kalkar medh patener,
Een gull Kalck wäger 2 Bismars marker, Een Kristals
kanna medh förgyltt Solff beslagenn, owägen, Een för-
gyltt handh medh Een stor förgyllt foot, och små för-
gylthe belätter omkring. Tolff förgyltt Helgedomma kaar
i åttskiellige marmor ringar giordhe, och förarbethett,
och förgyllt Torn aff itt helgedomma kar, Tu förgyltt
Rökelse kar, medh huitta kiädier, och wäger samma
Summa på thett förgyltta Solff 3. æ, och i besmas
marck wäll wägen på Bismannen. Jttem oförgyltt Solff,
först 3. huitta kalkar, tu huitt huffwett Solff, medh nå-
gonn förgylningh, Een huit arm wthan foot, Tuå Små
huitta amplor, Ett stort huitt huffwett, ij huitta bullar,
Eenn huitt stop medh läck, Een huitt taffla, Eett huitt

helgedomma kar, giordt som Een påått, 6 Solffskåler, 7 Solff skieder, 2 huitta fotter wtaff Små helgedomma kaar, och wäger somma på thett huitta solffwet itt halfft pundh och 5 Bismarsmanz(!) marker, huarfore giffwe wij för:de Her Gudmund Spegell, och M. Jöns Grönloff, her medh for Oss och Wåre effterkommandhe Arffwingar Quitte, lidighe och frij, for allt yttermera tilltall, eller närwaringh [o: nåmaningh] om for:ne Solff och Clenodier, och ther till yttermera wisso, att wij then i Såå måtto quitterat haffuom, lathe wij trycka Wårt Secret nedan vnder etc Datum aff wårtt Kongligh Slott Calmarna 3 Augusti Anno D:ni etc 1541 .

Ett annat qvittobref å uppbörd af penningar, klenodier och omyntadt silfver, utfärdadt af biskop Henrik i Vesterås, jemte Isak Birgersson till Elmteryd och Jon Olsson, till biskopen i Vexjö, dateradt den 14 Augusti 1541, upptages bland bilagorna.

Kalmar den 5 Augusti.

Uppgift öfver häradshöfdingar, som då aflagt sin ed.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 148.

Tesse epter:ne gjorde theris Heradzhöffdinge Eedh vpå Calmarne Slott 5:ta Augusti j Clemett Hansons Secretarii nerwaren

Jtem Germund Swenszon är heradzhöffdinge vtij Östreherade, och i Lyszingzherade .

Jtem Jöns Nielson, heradzhöffdinge i Ydrydh och i Akerboo heradt på Ölandh .

Jtem Joen Scriffuere, är heradzhöffdinge i Sletboo och Förbo heradt på Ölandh .

Jtem Ijsaack Birgeszon är heradzhöffdinge i Sönnenbo .

Jtem Niels Scriffuere är heradzhöffdinge i Greszgårdz herade, Hulterstade och Alguttrum herrede på Ölandh .

Kalmar den 9 Augusti.

Till menige man i Konga härad om utgörande af en kostgärd till Kalmar slott.¹⁾

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 176 v.

Tiil menige man vdiij Konge herade vm kostgerdh tiil Calmarne Slot Actum Calmarne 9 Augusti Anno 41

Wij Gustaff etc Som i dannemen alle och huar besynnerligen i sin stadt (: vtan tuiffuel wäl fornummet och sportt haffue :) hurulunde wij vtij egin persone äre kompne hiit nid vtij thenne landzende, Småland, och nw på någon tiid tilgörende her vpå vårt slott Calmarne med en hell hoop folk, Båszmen Ryttere och landzknecter, forwtan vårt daglige hoff folk, oss vnderhollit haffue, och än nw icke hasteligen hedan komma kwnne, Forty wij ligge her för menige Riigisins och alles eders beste gagn och longligit bestondh skuld, på thet ath fredt, endrecht och rolighet emellom tesse twenne lofflige konunge riger Sverige och Dammark bliffua och beholles må och skall, Ther wij och vårt rådt dagligen ym handla och forarbete, Så äre her och hoss oss alle the Tyske Siöstäders sendebudt, som och på Städernäs wegna äre vdiij stoor handling medt oss, Och förhoppes oss, näst Gudz hielp, en godh stadig fredt opå alle sider, etc Nw wette i Dannemen wäll sielffue, ath her tiil Calmarne, mett fersk matt och annan dell huad man dagligen behöffuer, icke stoor tilförning skee pläger, Och lichuell nödgass wij ligge her, mett mygit folk, både wore egne och så fremmende Så atuj holle her en szwår och dråpelig kost och tåring Tiil huilkin

¹⁾ Utan twifel har äfven till många andra härader i Småland utgått dylika bref, så att detta blott är att anse som ett formulär, men meddelande härom i registraturet har blifvit af glömska uraktlåtet.

slotzens rente inthet förslå will, eller kan, med minne then menige man vtöffuer alt Småland, oss tiil sådana förtäring, med mögelige kostgerder vndsettiendis wårde, Thet och så någre herade her näst kringom Calmarne, alrede giordh haffue, Huarföre är wår willie och begären, ati dannemen alle som bygge och boo vdi for:ne Kunnge herade, med thet aller forste, så snart wår fogte (: och the godemen med honum forordnede äre, ath handle med eder vm same gerde :) thetta wårt breff eller mandat, eder haffua förkunna och förelesa latiid, och eder ther om wijdere tilseijendis wårde en passelig kostgerd tilhopa göre wele, effter som her vnderscreffuit står, latendis same gerd vdi tiid och time, och aff huar sogn för siig, hiit jn tiil Calmarna komma, när wåre Fogter och befallningxmen thet eskie och begäre, eller eder tilseijendis wårde, Therwtinnan göre i wår allfuerlige willie och begären, Wij wele och så vdi all gunst och nåde altiid betenckiett eder till thet beste. Hasteligen giffuit aff Calmarne vt supra

(Kalmar) den 10 Augusti.

Fullmakt för konungens canceller, hr Conrad von Pyhy, och riksråden hrr Sten Eriksson och Gustaf Olsson att med konungen af Danmark och danske rådsherrarne underhandla och afgöra alla sväfvande frågor, för att förbättra och befästa det goda förståndet mellan de nordiska rikena.

Efter originalet på pergament i kongl. Riks-Archivet, i kanterna betydligt skadadt af råttfrat.

. Gottn vnd whenden etc Konig . Bokennen vnd thuen Khund offenbar mith diesem jegenwurtigem vnserem brieff, nheit vnser Koniglichn gewalts, Seindmal wir vnd vnser Reich etzliche vnvmgangliche wolgegrundte vnd rechtm uordnung entgegen dem Durchlauchtigsten Grosmechtign fursten vnserm

frundlichem lieb Schwegern Brudern vnd cken
 Norwegen vnd der Whendn etc Konig zu Schlesewick
 Holstain der Stormarn vnd Ditmarschen hertzogn, Graffen
 z n Jren Reichen Landn vnderthanen vnd vor-
 wanthen, gewonnen, Dero wir anhero gar keine beke-
 runge habn erlan[gen] bestendiger vorainigung
 noch frundschaft derohalbn khomen mogen, Nichtst-
 weniger vmb das wir derselbtign vnserer he
 zimbliche mittel vnd furschlege ainmals zu friedn gestellt,
 vnd domit wir hinfurter, für vns, vnserer junge her-
 schafft dachten Ko:n w:n vnd gemeiner Kronen
 zu Denomarken, einer volnstendiger wharer augenschein-
 licher verwantnus mochten wolbewharet gesi-
 chert vnd begrunduestnet sein vnd bleibn, Demnach so
 habn wir die Gestrengen hochgelarten [obr]istn
 Kantzler Secreten Rethen vnd Lieb getrewn Ern Cunradn
 von Pyhy etc Ern Stain Erichson vnd Ern Gustaffn
 Oloffson etc Ritter etc bouelch vnd Instruction
 abgefertiget, die ahn vnserer stadt, jn gesambt, al vnserer
 beschwerunge vnd notturft, hochgedachter Ko:n w:n
 lich einbringen, auch jres zeitlichn gesambtn
 radts, alles zubetrachtn zuhandeln zuradtschlagvnd
 entlich zubeschliesen, vns vnsern jungn her-
 schafft printzn vnd Reichn, zu aufnehmen fromen, nutzvn,
 friedn, ehern gedey vnd wolphart ein ie itziger
 zeith vnd leufthalber jede gelegenhait vnd vnserer not-
 turft leitlichn jres Raths furobetrachten sollen, vnd ob
 die wolleidliche mittel furschlagvnd wurde, das
 von vnserntwegvn entlichs darauf nichts entschlossen oder
 zugesagt bleib, ehe whan (· darauf der bund
 vnd handel bestan vnd rowhen sal ·) auf wharen behar-
 lichn augenscheinlichn velsen vnd grundtvhest
 corroborirt vnd bestetiget werdvn vnd alsodan, mag goth
 seinem heilgn worth zu lob vnd ehern, baidn reichn
 zu sterckung geschritten, al vordachtliche vnd

gefarliche misdancken gar beigelegt vnd ein vorfanglichr stadhaft friede ainigung glaube ftigsten saliglich eingepflantz vnd Ratificiret werdñ, Als wir dan aus wharer macht vnd vollenkomehait vnserer Koniglichn wir aus schickung des almechtign durch seine gotliche gnade berouffñ vnd erhobñ wordñ .) den obgnanten vnserñ vbristñ Kantzler Rethñ nd vbertrefflicher handlungē vnd gewerbn, vnseren gantz vollñ gwalth vnd bouelch jñ kraft hiemit gegeben habñ, Gebñ vnnd vnserentwegñ, vñ vnseren jungen herschaftñ printzn vnd reichñ zu bessern fromen ehern nutzñ gedey wolfart friedñ vnd men getreulich beschliessñ oder zusagn, das solichs vnser ernstlichr beuelch gehais wil vnd maynung seih, sal auch von vñ vñ Reichñ gantz vnwiderrouffenlich angenohmen ratificiret, hinfuro jmmer vñ ewiglich sted vhestē vñ gantz vnuor getreulichñ vñ ohne geferde, Des zu warher vrkunde habñ wir zu endt vnser Koniglich Secret wissentlich antru[cken lassen] iar ahm tag Laurentij jm funffzehenhundert einvñdviertzich vñ vnserer Reiche jm viertzehenden Jare,

Af konungens egenhändigā namnteckning finnes endast slutslängen qvar.

Kalmar den 10 Augusti.

Instruction för konungens canceller Conrad von Pyhy samt riksråden, herr Sten Eriksson och Gustaf Olsson, i afseende på förenämnde underhandlingar med konungen af Danmark-Norge och de danske råds herrarne.

Efter en afskrift, betecknad med »Coll. med Orig.», i samlingen »Danske Handl:r I. 1523—1661», fol. 221 o. f.

Instruction, so wir Gustaff von gottes gnaden zu Schweden, der Gotten vñde Wenden etc Konnig, den gestrengen hochgelarten, Edlen vñd Ernuersten vnseren

Obristen Cantzler Secreten rethen vndt Lieben getrewen hern Chunrade von Pyhy, hern Steen Erichsson hern Gustaffn Olaffson Rittern etc von vnserent, vnserer jungen herschafften, Printzen vndt Reich wegen, mit dem durchlachtigsten Grossmechtigen Fursten vnserm frundtlichen lieben Schwagern, Brudern vndt Nachtparen, hern Christian, zu Dennemarcken, Norwegen vndt der Wenden etc Konnig, zu Schlesswig, Holsten, der Stormaren vnd Diethmarschen hertzogen, Grafen zu Oldenburgk vndt Dhelmenhorst, jn hiernach angezeigter form vnd Crafft alles ingesambt zum volnstendigsten ghar abzuhandeln, zu beschlissen vnd zu corroboriren, in bevelch mit gethan haben, Also:

Zum Ersten, Wan hochgedachter vnser frundtlicher Lieber her Schwager, Bruder vndt Nachtpar, sampt der hochgeporen vnd Grossmechtige Fursten Jrer L. gemahlin vnd Jungen herschafften in steter vndt geuargklicher(!) Leib gesundthayt auch wijlfhärigem siegk glücksälighstunden, das seyndt wir zu jeder zeyt anzuhoeren gantz hoechlichen erfrowett.

Zum Andern, Vmb vnuormeydenlicher notturfft willen der haupthandlung, sal Jrer L. mit dem aller gefougligsten angebracht werden; Als etwo jn jungst verflossenen viertzigstem Jhar, beyder Reich Schweden vnd Dennemarcken Rethe vndt Gesandte, alhier zu Calmar beysamen vorsamblet wahren, jeder gebrechen, mangell, zuspruch vnd anvordrung halben (: so ein zeyt anhero zwischen vnss, vnseren Reichen, am aynem, Jrer L. vnd Reichen anders tayls, in Jrrunge geschwebdt :) auf wolleidliche zijmliche mittel vnd weg sich gegen ainander zuvogleichen, wij auch dazumal bayder Reich, Rethe vndt Gesandte derohalben vnder sich, lauth jrer Volmacht Vertrag vndt abschyde zum Crefftigsten bewilliget vnd angenommen, vmb das jede mangell, spän vnd gebrechen (: die etwan zu kunfftigen zeyten zwischen beyden Reichen

merere vnfrundschaftt gezenckt vnd zureytllichkeit gebahren müchten :) aynmals gar beygelegt, getodet, vnd vorgessen kundten bleyben, derowegen Jre L. an vns frundtlichen damals gelangen lassen, weylo sie, Ihre Rethen mit vollen gewalt, an bayder Reich grenitzen hab abgefertiget, ehe wir in aygenen Personen zusammen rucketen, das jha von allen beschwerlichen articuln vnd gebrechen, die notturfft bayderseitz zuuor abgehandelt blibe, das wir demnach vnser Rethen, die zeit auch mit allem gewalt, an bayder Reich grenitzen soelten abfertigen, wie auch die zeyt Jrer L. schriftlichem begehren nach, vnser Rethen, an bayder Reich grenitzen, der frundtlichen handlung haben auserwartett, sam auch damals die Sune nach gwete vnserentwegen nicht entstanden nicht weniger so ist vns, (: als auch aus vnseren wolgegrundten beschwerunge, durch die vorlouffene geschicht warlich zubezeugen, statt :) wis gott, gantz vnuordinter schulden zugelegt worden, sam ob wir etwan zum vnfrieden vrsache, ohne rechtmäsige anuordunge gern suchen, vndt vns zu Jrer L. also vnbedachtlichen notigen solten. So wir noch vnser Reich, vns ayniger anuordnung, dero wir nicht von gott, der natur vnd aller billigkeit, berechtent sein müchten, gar vngern anmassen wolten, wan auch vnser gemuet anhero alles dohin gestanden, vmb das bayde Reich jeder vnvngancklichen hohendringenden anuordnung vnd gebrechen halber, gegen einander freundtlichen vnd nachparlich kundten vorgehen werden, dero vrsachen wegen, wir damals vnser Rethen auf e. L. jüngst angesachten tag vnd malstadt, der angezogenen beschwerlichen Articuln, auch der verwantnus vndt zusammenkunfft halber, inhalt des obgemelten Calmarischen abschijds, wyrcklichen vndt zum bestandt die notturfft allenthalb endlich abzuhandeln (: an bayder Reich grenitzen widerumb haben abgefertiget, die mit Jrer L. Rethen vnd Gesandten, aldar zu

fruchten nichts endtlich haben veruolgen noch aussrichten können. Aber nicht weniger, vmb das nit abermals vns zugelegt werde, gleich als ob vns der mangel erwunde. Demnach so haben wir nicht ohne hochwichtige treffentliche bewegende vrsach, vnsere Rethen zusammen ervordren lassen, sambt enen nachmals alles furzunemen zurathschlagen vndt zubeschliessen, das, zu fürderst gott dem Almechtigen zu ehr vndt Lob, der heiligen vnd wahren Christlichen Religion, zu wolfart, vnd meerung raichen, sonderlich, das bayden Reichen zu nutz aufnehmen vnd gedey, ein rechter wahrer stadthafft vndvorfangklicher Friede, glaube, trewe, ainigung, row, vnd gemach, in gott saliglich vndt bestendigklich zum aller Crefftigsten kundte begrundtvestnet, auch sonstent, all andere etwo vordachtliche missdancken, vndt gefahrlicher vnwill, gar vnd gantz beygelegt abgetoedet vnd vorgessen bleiben, Sam wir dan, als ein erwelter Regierender Konnig, vns dieser zeit, mit zeittigem Rath vndt willen vnserer Rethen vnd Lieben getrewen, ingesambdt vorwilliget vnd vorainiget haben, von vnserent, vnserer jungen herschafften, Printzen vnd gemeiner Reich wegen, die obernente vnser Obriste Cantzler, Secrete Rethen vndt gesandte, mit gantz notturfftigem vollem gewalt vndt Instruction, mittel, wegen vndt fürschlegen (: die zum wahren frieden, Liebe, ainigkeit, vndt allem gouthen etwan vorfangklichen vnd nütz seindt :) an Jrer L. aygene Person zum schleunigsten abzufertigen.

Zum Dritten, Vnd ist hier auf gantz ernstlicht maynung vnd beuelch, wu vnser Rethen vnd botschafft Gottland (: gegen welchem wir doch one das in jeden handeln, Contracten, Vortragen vnd Confederationen, vnser erbliche gerechtigkeit, zuspruch vnd anuordnung alles rechtlichen bezeugt vnd vns fürbehalten haben :) mit gewthe, aus zugehoeriger gerechtigkeit, bey seiner

L. erhielten. Oder aber, das vnserere botschafft vndt Rethe, Gottlandt, vielleicht durch die beradtschlagte heyradte, an vnserere junge herschafft vnd Lieben Sun, hertzogen Johansen, wiederumb geschicklich erthedingen kundten, also dan moegen der manigvaltigen erlittenen scheden, Jniurien vnd Interesse halber, jede zuspruch von vnserent wegen gar nach gelassen werden, vnd auf einen solchen wahren augenscheinlichen bestendigen Velsehen, mag der bunde vndt Friede (: jn form vnd massen, wir denselbigen mit vnseren aygenen handen vndt konniglichem Jnsiegel vorfertigen wollen :) von vnserent, vnserer Jungen herschafften vndt Reich wegen, zum aller Crefftigsten angenommen vndt ratificiret bleyben. Jedoch mit diesem anhafft vndt fürobedinglichem beschaydt, welchs von der bayden obermelten mittell vndt Furschlegen ayns erhalten, das dasselbtig mittell, ehe das wir zwr bundtnus pflichthafft vorsprochen oder verfangen, gantz one verzeigentlich ayniger weytherung, zu seinem wyreklichen bestandt vndt furtgangk sall gebracht vndt gar abgehandelt bleyben. Jn welchen frundtlichen Furslegen vndt mitteln, vnserere Rethe vndt bothschafft, vnserere gedey, aufnehmen, vndt wolfart zeitlichen radts fürobetrachten, darnach sie in das werck zur wyreklichkeit zum formlichsten setzen vndt furdern sollen.

Zum Vierdten, Jhm fhall, das die obermelte mittell vndt füroschlege jren wyreklichen vortgang nit erraichten, das so dan, der vieluالتigen vndt rechtmessigen vnserer beschwerung halber (: die zum aller gefouglichsten mügen repetirt werden :) mag auf die namkundige schede vndt Interesse gedrunge, ob vielleicht der dritter tayl, dar von vngefharlichen kunde erhalten, die buntnus von vnserent wegen bewilliget vndt angenommen werden. Jedoch das wir zuuor, ehe die vorrichtung oder vorgewissung der schaden, exequirt, zu kayner verbuntnussn hafften sollen.

Zum Funften, In welchen der obangezaigten wegen, mitteln oder Furschlegen aynen, die sache zum bunde vnd aynigung wührde abgehandelt vnd volncrefftiget werden, das so dan die ratification, zum allercrefftigsten mit diesem anhaftt, vmbstanden vnd Conditionen rechtlichen fürobedinget, vnd zum ersten verschafft bleibe, das der Hamburgischer Recess, ohne weyterung, eyniger behelff, in allen seinen Puncten, Clausuln vnd Articuln, von dato hinbass ewigklich gantz Crafftlos gesagt, gar tode vnd abe, auch dieser Verwhant vnd bundtnus, sonder alle gefhar ohne nachtayl sey weder denen von Lubeck, Jhren mitverwandten, noch denn Grafen zu der Hoy, noch Bernharden von Mylanth, noch auch sonstent Jemanden, wij hohen, mitlern oder nidrigen stands wesen oder Condition die Jhmer sein oder namen haben moegen, gar niemanden hindangesetzt, ehberürter haubmegister Recess, entgegen vns, was zu hylff komen, sie weder fürdern, noch dess taylhafftig sin soll, in gar kaynerley weys. Zum andern, whu etwan vns solichs gelegen sein würde, das wir, durch Jre L. bey den Ewangelischen hewptern vnd stenden, in die verwantnus gebracht, vnd vor ainen mitgnossn der Religion auch erkennet vnd aufgenommen werden; zum dritten, das Jre L. vnd gemayne Crone zu Dennemarcken, sambdt vndt neben vns, den Bernhardten von Mylane, vndt sonstent all andere ausgedretene vnsere widerwertige vnd entsagte, gar kaynen aussgeschlossen, zum ernstlichsten ohne aynige behelffrede sollen veruolgen, die zwr straff gebüerlichen rachs mit hoechsten vleiss niederlegen vnd einziehen helffen, zum Vierdten, whu der hertzog zu Preussen, vnsere widerwertige vnd offne vorreter nicht wolt straffen, oder die zu vnseren handen vnd rechten nit komen lassen, noch die neben vns mitverfolgen helffen, oder sich mit vns vmb alle zuspruche auf billiche wege gebüerlich nit vertragen, das so dan,

Jre L. vndt gemayne Crone zu Dennemarcken, von dem hertzogen zu Preussen gar abfallen, vnd sich mit gantz offnbaren vnd augenscheinlichen gethadten, sam wijder den Bernhardten von Mylane, als all andere vnserer wijderwertige, gantz vnuordachtlichen vnd vnuorweysenlich halten, vnd in wirckenden ernst erzaigen, vns zu jeder zeyt entgegen vnsern entsagten, allen Vheinden vnd wyderwertigen zur aufmanunge vnd furderung gantz schwagerlich, Bruderlich vndt nachtparlich haften vnd getrewlich beyfallen sall.

Letzlichen, Vnd jhm vhall, das Gottlande, vns auf dero fürgeslagene mittell vnd weg, aynen (: sam obermelt :) nith geuolgte, das so dan, zum eusersten mit gantz gefouglicher vnuordachtlicher vnd verhoffentlicher trostunge vielgedachte anuordnung vnd gerechtigkeit an Gottlande zu vnuordachtlichen vnparteyischen richter (: Jedoch die vns auch wolgefellig, vnd zu welchen Jahren oder Zeiten vns das wolgelegen sein wolte :) gantz vngefharlich gezatzt, vnd nicht etwan also gar gewylkhuert zu entlichen erkhentnuss compromittirt werdhe, vnd mit angehaffter rechtlicher protestation, das wir vnserer Junge herschaffte, Printze vnd Reich, vnserer erblichen vnd naturlichen zugehoerunge, vnd gerechtigkeit, gantz vnuorgriffen vnd derselbigen nit præiudicirt sein wolten.

Dessgleichen sall auch mit den erlittenen scheden vnd jnteresse (: jn massen als an Gottlandt :) zu den vnpartheyischen, Jedoch vns wollendliche vnd gelegene schedesrichtern gevlogen werden, vnd in alle weg, das dass gesprochen vrteyl wijderumb nichtiglich declarirt vnd retractirt, dass zu vnsern handen gestelt, Auch die Schwedische güeten (: so ausser- oder jnnerhalb des vrtayl, mitey[n]geleybdt vnd begriffen sein oder nit :) so viel dero jummer muglichen zuerhalten, den rechten erben restituirt bleiben, vnd also dan sall der bundt (: wij

den wir aussgezaygnet ratificiren :) auf zwantzick Jahr lang angenommen werden, dero gestalt vnd maynung, wan vns etwan in das kunftig solchs am gelengsten, das mitler zeit obangezeigte strittige Articul, als mit Gottlandt, den scheden vnd jnteresse, für den vnparteyschen Schedsrichtern sollen volnhandelt vnd georttet bleiben. Zu vrkundt haben wir zu ende vnser konnigklich Secret wyssentlich antrucken lassen, Actum zue Calmar am tag Laurentij jhm funfzehnhundertten vnd ein vnd Viertzigsten, vnd vnser Reich jhm Viertzehenden Jhar.

Gustaus Rex.

Sjelfva förbundstractaten, som denna instruction afser, afslöts sedermera vid Brömsebro den 14 (eller 15) September (begge uppgifterna förekomma i acten) och är, jemte biafskedet till samma tractat, som afslöts i Ronneby den 20 September, tryckt efter originalen i danska Geheime-archivet af O. S. Rydberg i »Sverges Traktater» 4: 206—242. En förlikningstractat mellan Sverige och Danzig, äfven upprättad vid Brömsebro den 14 September och be-medlad af konung Christian III, är likaledes efter originalet i danska Geheime-archivet tryckt i samma bok 4: 243—245. En svensk öfversättning af Brömsebrotractaten och af biafskedet är tryckt af Tegel, Kon. G:s hist. 2: 134—148.

Kalmar den 19 Augusti.

Öppet bref för Hans Conrad, borgare i Danzig, att utkräfvva sina här inom riket utestående fordringar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 177 v.

Sådana en forschriff bekomp Hanns Conrardt
j Dantzick Actum Calmarnie 19 Augusti 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit och Bekennes med thetta wårt öpne breff, Ath oss Elskellig Erliig och Förnufftig man, Hans Conrad, borgere tiil Dantzick, haffuer latiid beretta för oss, hurulunde han någon witterlig geld, her vdiij wårt Riige Swerige, och synnerligen i Fijn-

land vttestondendis haffuer, Them han gerne will lathe jnmane Och forthenskuldh haffuer ödmiwkeligen latiid begäre aff oss ath wij honum en gunstig och nådig förschrift vnne och giffue wille på thet, ath thenne hans tjänere N: som sådana giæld på hans wegna kreffuiendis och jnmanendis worder, tess tryggere sådana geld jnmana, och rett wtöffuer the geldenärer bekomma motte Huilkin hans rethmetige begären wij icke haffue welet eller kunnet honum wigre lathe, Jcke heller haffue wij någen tiid latid göre honum någett hinder vpå sådana hans giæld, så ath han jw forwtan sådana vår förschrift, wäll hade kommett tiil szin bettalning, Doch icke tess minne haffue wij, aff vår synnerlig gunst och nåde, vndt och tillatiidt och medt thetta vårt öpne breff vnne och tillathe, ath huar for:ne Hans Conrådtz tjänere sådana schuldenärer her i vårt Rige beslå kan, ath them kreffuia, och effter Swerigis lag retten med thom bruke må och skall, Huarföre biude wij våre Fougter och embetzmen, ath the äre for:ne Hans Conrådz tjänere behielpelige och forderlige tiil så mygit, han kan finnes haffua rett wtijnnen, görendis ther wtijnnen thet oss behageligt är, Ther huar och en sig effter rette må. Datum vt supra .

Kalmar den 20 Augusti.

Bref för Claves Knigge, borgare i Stralsund, att i Stockholm idka handel med samma rättigheter, som svenske medborgare, och dessutom tillsvidare åtnjuta tullfrihet för sina varor.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 178.

Sådana breff fick Claves Knigge Actum Calmarnie 20 augusti Anno etc 41

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Ath för then wällwillig tjäniste som thenne breffuisere Claves Knigge Borgere tiil Strålesundh, oss i thenne sommer bewist,

och oss yttermere loffuad och tilsagt haffuer, ath welie sig vdiij vår tijäniste godwilig och troligen bruke lathe, ee när och huar han kan, och wij honum eskie och begäre, Dherföre haffue wij, aff vår synnerlig gunst och nåde, vndt och tillatiid, och nw medt thetta vårt öpne breff, vnne och tillathe, ath han oss, tiil en behagelig tiidh, må och skall frij och vbehindret bruke sin redeliig handtering och köpmandz handell vdiij vår stadt Stochholm eller annerstedz i Städerna her i rigit, lige som våre egne besithne borgere och vndersäter göre, Doch vndantagendis alt Landzköp, effter som Swerigis lag wtuisse, Och haffue wij tesligeste gunsteligen vndt honum frij för Tullen på någen tiid tilgörendis Huarföre biude wij våre Fougter och embetzmen, och alle andre som före våre skuld wele och skole göre och lathe, ath the icke vdiij någor motte göre forbe:de Claues Knigge her emott hinder eller förfång wiidh vår ogunste Datum vt supra .

Borgholms ladugård den 27 Augusti.

Mandat till menige man på Öland, med föreskrifter om rätta bergningstiden för hö och säd, samt om husmän och lösningekarlar.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 179.

Mandatt tiil menige man vpå Öland . Huru tiid om sommeren the schole berga . och haffua theris höö och korn j huuss . Actum aff Borgholms Ladegård 27 Augustj Anno 41

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemen alle, våre och Cronennes skatskyllöge bönder, Landboor, ee huem the helszt tilhöre ock menige almoge som bygge och boo vpå Öland. Vår gunst och nåde tilforende etc Käre Dannemen, wij haffue förnummet, ath allestedz ebland eder, (: och besynnerligen ther som många haffue gerde-

lagh tilhope :) skeer stoor ohegnadt, huar medt annen, Så ath then som först i bynn bungat haffuer siit höö eller korn om året, slepper han strax siit fää och ohegnad jn opå the andre sine granners och någranners vbergatt höö eller korn, thet han tiil effuentyrs nödigt giorde. Orsaken, ath the andre icke vdij tiid och time wele winleggie siig, ath komma theris höö och korn i husz, vtan ligge latha, och fara om kring landett, dricke gestebudt, och kirkemesse, huar medt annen, ther egenom theris egin nytte och gagn bliffuer alt tillbaka, ther medt och så wår och Cronennes skatt bliffuer mygit försuagat och tilachters. Och komber så på thet siszte för tolkin latie och försumelse schuld, ath mongen her opå landet (: ty weer :) haffuer huarken bröd eller soffuell, Så än doch, altiid så offte som wij haffue warit her vpå landet, [wij] haffue formanet eder, ati sådana edert egitt gagn och nytte i tiid achte och besinne skulle, Så fornimme wij doch, ath wår formaningh är ganske litiid achtedt, eller fructbar bliffuin ibland eder, vtan tileffuentyrs mere tiil en ondh meningh och jnterpretering wtttydd. Och effter wij fornimme, ati icke wele sätia eller lyda, huad såsom wij eder tiil eders egit gagn, gode och nytte tiil thenne tiidh, vtij then beste motten lerdit och forkunnnett haffue, Therföre nögdas(!) wij nu ath latha ther haffua eth nögere och skarpere jnsiende vtij, än her tiil skeedt är, hurulunde och opå huad tiidh vm åredt, huar och en her opå Landett schall haffue sitt höö och korn i husz wiid thet straff, som her effter fölier. Först wele och biude wij, ath huar och en landboo, så wäll som Skattebonde, skall haffue alt siit höö i huss vm Sancti Olaffz dag, wiid sine fyre marcer ortiger tilgörende, medt minne så skeer ath hans Rog eller korn så haster siig, ath thet tess forjunnan kreffwer skördo tiidh, och bonden motte för sådana förefallende saker skuld achte ther opå, eller och Gudz wederleecck så forhindrar medt szwärt regn och wedtzsko

ath thet for then skuld icke skeep kan, thet doch en saack för siig är Doch lichuell skall bonden tess emellom icke forszume siig, när han haffuer godh wederleck och stunder, och hans säädt icke kreffuer hielp, ath lata komma sitt höö i huss, först vm årett, Och schall han icke mere slå eller leggia vnder lien, i huar gonge, än såsom han kan reffzsa på en dag eller två allermest, settiat i såtan, och lathe sedan strax kommatt i husz effter, wiid thet straff som for:uit står, och icke thet förste höö såtan, som slagit bliffuer om året, skall bijde effter thet sidzste, som sedwane her tiil dagz på landet warit haffuer. Tiil thet andre, wele och biude wij, ath same seedt och ordinantia skall och holles medt sädhen her öffuer alt Öland, Så ath thet som först mogett är, skall först öffuer alt i hele bynn skäres och föres i husz, huad heller thet är Rogh, korn, huete haffre eller erter, Och skall sädhen effter thenne dag wara i husz her opå Landett, om Sancti Bartholomei dag aller senast, med minne Gudz wederleeck förhindrar henne, medt wetzsko, som for:uit står, wiid thet straff och peen som forbemelt är, Her emott dierffues ingen effter thenne dag, ath tage therföre någon försumelse, anten medt gestebudt, monge helgedager eller andre fåfenge ärender, wiid wårt straff och wrede, Ther wåre Fogter och embetzmenn, her opå landett, schole haffue en granna acht och tilsyn medt, ath thetta same wårt alffuarlige mandat och vppåbud, vdiij alle motte, vforkrenckt hollet bliffuer, Tesligeste schole for:ne wåre Fogter och befallningxmen her vpå landett, haffue granne ackt på for:ne saacköre, ther han faller, ath kreffuia honom wtt, på thet aller strengeste vtaff them, som vdiij thetta wårt Mandatz forkrenckning fallendis wårde Ther huar och en siig alffuerligen effter rette wett, ath tage sigh tiil wara före. Tiil thet sidzste wele och biude wij på thet aller strengeste, ath her opå Öland, effter thetta breffz dato, schole jnge huszmen, eller löszninge

karler, wara jnne medt bonden, medt minne han an-
tingen hielper tiil, och gör skatt medt bonden, setter en
Danneman tjänist, eller och tager sigh godz och heman
för siig sielff, wiid vårt strengeste straff och wrede,
Huar och någon aff våre Fogter her opå landett be-
funnen bliffuer, som tager pen:r vtaff tesse for:ne husz-
men, eller lösningekarle, som her till dagz mygit skeedt
är, på thet the ther egenom schole wara frije för all
tunga, han skall ther wtöffuer tillbörligen straffat bliffua,
såsom then ther forkrenckier sin herris och konnunghz
mandat och alffuarlige befallning, Ther huar och en wett
ath tage siig tiil ware före. Tess tiil wisso atui alle
tesse for:ne puncter och articler påbudit haffue, haffue
wij witterligen latiid tryckia vårt Secret vnder thetta
vårt Mandat, Som giffuit är Loco. die. vt supra .

Kalmar den 28 September.

*Frälsebref för hr Erik Fleming på åtskillig skattejord i
Finland.*

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 181. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 6: 209.

Sådana breff fick Her Eriick Flemmingk vppå
någenn Skat Jordh J Fijnlandh Actum Calmarnie
28 Septembris Anno etc 1:5:4:1

Wij Gustaff medt Gudz nåde Sweriges Götis och
Wendis etc konnungh Göre witterligit, ath wij aff vår
synnerlig gunst och nåde, så och for wälwillig och long-
lige hulle tro tjäniste, som thenne oss elskellige tro
Man och Rådt her Eriick Flemmingh tiil Swidia oss och
vårt Riige Swerige her tiil dagz bewist och giortt haffuer,
Och än yttermere her effter bewiise och göre må och
skall, haffue vndt och giffuit, som wij och nw, medt
thetta vårt öpne breff vnne, och giffue honum, för oss,
och våre effterkomende erffwinger, ewigt Frelse och Frii-

hett på tesse effter:ne Crononnes skattejorder, Som Först är vdiij Raszborgz länn, Gåsekulla i Siunde sogn halff-
 annen skatmarck Jord, Jtem vdiij Vaunj en skatmark
 Jordh Jtem i Fiskere wiick halffannan skatmarck Jordh,
 Jtem en öö kalles Wormö ligger för en Fiärdungs skat-
 marck, Jtem vdiij Aboo Län, Först i Varelleby i Sancte
 Mårtens sogn otte stenger Jord, Jtem i Jokisate, i Ha-
 liko sogn, sex stenger Jord, vdiij så motte, ath for:ne her
 Eriick Flemmingh, och hans effter:de rette erffuinger,
 tesse for:ne skatmarker och stenger Jord, vnder rett
 frelse, såsom andre wåre Frelsismen her i Riigit, theris
 godz vnder rett Frelse, (: oss och Cronenne effter Swerigis
 lag tiil tijäniste :) niwte, bruke och beholle må och skall,
 Huarföre biude wij och alffuerligen befale alle ee hoo
 the helszt äre eller ware kwnne, som före wåre schuld
 wele och skole, göre och lathe, ath the icke vdiij någer
 motte, göre forbe:de her Eriick Flemmingh, eller hans
 erffwinger, her emott hinder eller förfång wiid wår
 ogunste, Tess tiil wisso etc Datum vt supra

Stockholm den 11 October.

*Bref på skattefrihet under tre år för Olof Mörk på Bors-
 horfva skattehemman i Förlösa socken, Småland.*

Ur en copiebok bland »Smålands Handlingar» (Fogde-räkenskaper), i kongl.
 Kammar-archivet, med påskrift »Thetta är Lengden uppå Södra och Norra Möre
 Småland pro anno 1541». N:r 3, första häftet, bladet 144.

Wij Götstaff med Gudz Nååde Swerigis Götis och
 vendis etc Konungh Göre viterligit att efther thet thenne
 Breffwisare vår vnderså[te] Oloff mörk i börsehorffwo i
 Forlösa Socken i Norra Möre haffwer för oss klagliga
 tillkenne giffwit, hurulunda han aff eldh och Brandh
 haffwer misth Gaard Godz allt thet han åtte nw eth åår
 sedhan om helgonamesso, Hwarföre han ecke betröster
 sigh att Besittia och opbiggia samma Gaard ighen etc,

Ther före haffwe wij aff våår sunnerligh Gunst och nåde vnt och tillatit och nw med thetta vortt opna breffh vnne och tillate att för:ne olof mörk maa och skall i fraå tettha Datum i thrij åår här efter niute och besitie samme Crononas skattegårdh i Börsehorffwo vthan afgiff[t] frij på att han ther egenom maa komma segh till, huarföre biu[de] vij vååre fogtar och embetzmen, att the vetha segh ther efther a[t] Retta, Ecke Görandis for:ne oloff mörk her emott nogit forfongh Datum paa vaårtt Slott Stocholm 11 octobris Anno etc 1541 Vnder vaårtt Secretth.

Kalmar den 12 Oktober.

Till hertig Albrecht af Mecklenburg, begäran att han måtte förmå rådet i Wismar att skaffa rättvisa åt en svensk, Claus Bolte.

Efter originalet på papper i Geheime-Archivet i Schwerin, saml. »Suecica, Ex arch. Schwerin.» Vol. 1.

Vnnsern freundtlichen grues, mit Liebs vnnnd guets beuhor Hochgebornner Furst freundtliche liebe Nachpar, Wes vnns vnnsrer diener, vnnnd lieber getreuer, Claus Bolte, etzlicher furgewannnder beschwerung halben vber E. L. Stadt Wismar Vnnderthenigst vnnnd klagennde berichten, vnnnd bitten thuet, werden E. L. nach lenngst, aus einuerschlossener seiner supplication notturfftiglich zuuernhemen haben, Weilo wir dann berurten vnnsern Dienner in seinen billichen, vnnnd rechtmessigen sachen, zum besten, gerne gefurdert, auch beyderseitz dieser sachen, jn wegen der guedte abgeholfenn, gerne sehen wolten, Demnach frundtlich vnnnd nachtparlichen bittende nhue dem also E. L. wolten von Gotts Rechtens vnnnd pilligkeit wegen hierjnnen geburlichen einsehens furwenden, vnnnd E. L. Vnnderthane den Ratth zur Wysmar dahin halten, damit jme, laut seiner supplication, Vnnnd

zu dem ehr fueg vnnnd recht hat, one ferner auffenthalt volgen, vnnnd vnclagbar zufrieden gestalt würde, solichs seindt vmb E. L. wir jnn freundtlicher Nagparschafft, hinwidervmb zubeschulden vrputtig Datum auff vnnserm Koninglichen Schlos Kalmar den zwelfften tag des monnats Octobris Anno etc im Eins vndvierzigsten

Gustaff von gottes gnaden zu Schweden
der Gotten vnd Wennden etc Konig

Dem Hochgebornnen Fursten vnnserm Freundtlichen lieben Nächstparn herrn Albrechten Hertzogen zw Meckelburg, Fursten zw Wennden, Grauen zw Schwerin Rostock vnnnd Stargardt der Lannde herrn .

Kalmar den 18 October.

Bref för Niels Pedersson, borgare i Kalmar, på en tomt derstädes.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 182.

Sådana breff fiück Niels Pederson Borgere j Calmarne vpå ena tomt ther samestadts Actum jbidem 18 Octobris Anno etc 1541

Wij Gustaff etc Göre witterligit, ath wij aff wår synnerlig gunst och nåde, vndt och tillatiid haffue, som wij och nw medt thetta wårt öpne breff, vnne och tillate, ath oss Elskelig tro vndersäte och Borgere i wår stad Calmarne Niels Pederson, må och skall, frij och vbehindrat, latha forwidga szin gård, ther han nw boor vdij, medt en annen lithen gård, som ligger nest Sunnan för same hans egin gård och han köpt haffuer aff Henrick Schomakere, vndantagendis tompen, huilken oss, på Cronenne wegna tilkommer, effter hon vnder en Prebenda, her i Calmarne legatt haffuer, Och huar forbede Niels Pederson same tomt för szin egin niwte,

och beholle will, Dhå skall han medt tiden lathe wijdere förhandla medt oss, om henne, niwtendis ther tiil vår synnerlig gunst och nåde Huilkit wij giffue våre Fougter och embetzmen tilkenne, ath the måge wette siig ther effter rette Datum vt supra .

Kalmar den 18 October.

Privilegier för staden Stralsund angående handel med Sverige, m. m.

Efter en afskrift på papper i Stralsunds stads-archiv, saml. »Schreiben von Schwed. Königen. S. 1. 1.» n:o 7. Handlingen finnes ej upptagen i Titularregistret öfver det nu förlorade utländska registraturet, och har således troligen aldrig blifvit ratificerad. Ett concept till densamma, sign. n:o 6, med flera ändringar finnes i samma archiv och samling. Detta concept har på sista bladet följande påskrift: »Dye erste Vernotelunge des schwedischen priuilegiumbs Wie das herr Johann Sennkstagke von Calmarn mit den schwedischen Canntzlers vnd Mgr Jurgen Normans pitschafften vorsegelt mit sich brachten» 1.5.4.1.

Wijr Gustaff von gots gnaden, zw Schweden der Gotten, vnd Whenden etc konig, Thuen kundt allermenniglich vnde bekennen gantz offenbar mit diesem vnserem brieff Nachdem wir itzo, von dero Ersamen fursichtigen vnseren besunderen lieben nachparen, hern Burgemeisterer vnde Radtmannen gemeiner Stadt zum Stralssunde geschigten Radessendebotten, gantz vnderdenigest vnde dienstlichst angesucht vnd gebotten, das wir sie vnde ire ingesessene burgere samt iren dieneren mit diesen hienachgeschriebenen priuilegien vnde freijghheiten in vnseren Reichen begnadenn wolten, Als nomlich das sie ire ingesessene burgere irer guter in vnseren Reichen des Zcollens entfrijet sein mochten, zcum anderen das hirnachmals ire ingesessene in vnseren Reichen iren kauffhandel zcu treiben freijgh hetten, zcum dritten das wir ire burgere in vnseren Reichen vor iedem vnrechten der billichait schutzen vnd Rechtens vorhelffen, Sie auch von fromder schulde wegen in vnseren Reichen

nit wolten anhalten lassen, zcum vierden wan ire burgere mit iren kauffguterer in vnseren Reichen ankomen, gleichsam die vnseren zcum Stralsunde, auch gehalten vnde wan sie dreij tage vailj gehabt, mit irenn guterer widerumb ablauffen mugen, zcum funfften das ire burgere oder kauffgesellen nicht irer herren besunder ire aigen guth vnde leib vorfreuelen, vnde das kein kauffknecht, ohne seines heren passbort vnd qwitantz getaner rechenschafft in die Reiche sich nit besetzen solle, zcum sechsten wan ire burgere anstranden vnd ire guter sie nit selbst bergen konnen das sodan, ehnen, ire geborgen gutere vmme ein zcimlichs berggelt widerumb gefolgt pleiben, zcum siebenden das wir auch ire mudtwillige vheinde, oder widerwertige, die sich an ordentlichenn Rechten nit wolten begnugen lassen in vnseren Reichen nit auffhalten wolten, Zcum achten das der burger verstorbene guter auff glaubwirdige kundtschafften iren heren odir freunden zukommen solten wie auch obgenander Stadt zcum Stralssunde Radessendebotten das vnser Reich Furstenthumben vnd Landen einwonere vnde vnderthane, hinwiderumb zcum Stralssunde, derogleichen priuilegien vnde freijhajten sam die hiebeuor angezcaigt worden zugeprauchen vnde zcu geniessen Auch das wir, vnde die vom Stralssunde, baide zcu den friedtlichen vnd kriegeszceiten mit vnserem kriegesvolch zcu Ross vnde fuss zcu Lande vnde Wasser, auch mit geschutz, an vitallien vnd all anderer vnser notturfft, eine offenen pass, zcu vnd ab, freijg haben vnd gebrauchen mogen etc Derohalbenn wir dero von Stralssundt Radessendebotten vnderdenig ausuchen, ire bit, zcimlichs begeren, vnde dienstliches widererpieten wie abgehoret gnediglich angesehen vnde vme vnderhaltung guter nachberschafft so zzwischen vnseren Reichen vnd Inen von alter her gewesen vnd noch ist, frijdt vnd einigkeit willen vnde guter furobetrachtunge, wharen(!) wissen vnd willen mit

vnseren Rethen zeitlichen raths entschlossen, vnde denen vom Stralssunde, auff ire fleissiges bitten, vnde zcimlichs erpieten, gudt williger nachperlicher dienste, so sie vns vnd vnseren iungen herschafften vnde Reichen herfurbas wol thun können sollen vnde wollen diese hienach angezcraigte priuilegien vnde freijhajtten in vnseren Reichen hinfurter zcugeniessen, von vns vnseren iungen herschafften printzen vnde nachkommen, aus gnaden, in nachfolgender maijnungen vorwilligt confirmiert vnde zcugesagt haben.

Also, zcum ersten das hinfurter, der Stadt zcum Stralssunde ingesessene burgere vnd ire dienere, so ire gutere vorhandeln in vnseren Reichen vom zcollen irer wharen vnd kauffgutere (ausgeschlossen, wan sie aus vnsern Reichen pferde oder ochssen ausfhuren wollen) entfreyet sein solln, Idoch das hinwiderumb ein Ider der Stadt Stralssundt burger, beij seinem geschwornen aide, darthun vnde certificiren sol, das solliche guter sein aigen vnde sunderche guter sein, vnd nit ethwa seiner fromden matschafft die ausser dem Stralssunde gesessen, beij straff vnde vorlust derselbigen gutere.

Zcum anderen das auch der Stadt zcum Stralsunde ingesessen burger hernachmals in vnser vnd vnserer Reiche Stette zcum Stockholm, Calmaren, Szawrkopinge vnde Abo mit den burgeren freijg kauffslahn, auch in den gemelten vnsern vier stedten mit der Ritterschafft vnde gemeinem Adel, mit nachbeschriebenen partzeln, vnd kauffwharen, als golt, silber, parlen Edel gestein, ringe, gewant, Leinwant, kreuter gewurtz, vnd anderer der gleichen ware, handelunge pflegen. Idoch das die burger zum Stralssunde, hinwiderume, goute vffrichtige vnd vnvordorbene ware, vnd gouter in vnser Reich zcu fhuren sich so vil muglichen befleissigen sollen die auch in iren gleichen vnd Rechten werdt nach gelegenheit der zeit vnd Iar geben sollen.

Die venthe war [o: wenthewar] aber als bier wein kossdranck apfel bieren vnd derogleichen sollen hirmit nicht gemeint sein, sunder nach iren werdt freijg vorhandelt werden.

Zcum dritten so wollen auch wir in vnseren Reichen der Stadt Stralssundt ingesessenen burgeren, vff ire geburliche furderunge, Rechtens allenthalben gnedichlich vnde furderlich vhorhelffen sie auch in allen billichen sachen, vnserer kronen lendtlichen billickait nach, mit allen gnaden, liebe vnde freundschaftten gnediglich beschutzen vnde befurderen, sie auch vom frombder auslenderischer schulde wegen, in vnsern Reichen nit anhalten lassen.

Zcum vierden whan auch der Stadt Stralssundt ingesessene burger vnd einwhonre oder derselbigen diener mit iren kauffguterer ankommen whan sie dreij tage fhajl gehabt vnd ob ehnen also gelegen, das sie als denne gantz vnbehindert, mit iren guterer (gleichsam vnserer vnd vnserer kronen einwhonre darselbst zcum Stralssunde auch thun mogen) wohin es ehnen beliebt, widerumb ablauffen odir die gutere auffschiffen mugen.

Zcum funfften ob sich ethwan der Stadt Stralssunde ingesessene burger odir ire diener vnd kauffgesellen ainiger mishandeling halben, vortreuelen wurden, derselbe sol nit seines herren, odir der glaubiger gouth, sundern sein eigen gouth, odir leib vortbrechen, Es sol aber auch zcu Rechte bewisen werden, das solliche gutere, den herren vnd nicht den dieneren zustan, alle list vnde betrug hindangesetzt. Auch das kein kauffknecht ohne seins herren passbort vnd qwitancien getaner rechenschafftten in vnserer Reiche sich nit befreiien odir besetzen soll.

Zcum sechsten ob etwan der Stadt Stralssunde ingesessene burger, schijffbruchich an grundt odir Lande getrieben, so dan ehnen ire auffgefischedt vnde geborgen

guth, wue sie es selbst nit bergen können, vmb ein zcimlich berggelt, (darumb sie sich mit vnsern befelchhaberen, oder vnderthanen, billicher weiss verdragen sollen, widerumb gefolgt pleiben, wo sie aber solche ire guter selbs bergen konten, oder wolten, so sollen sie dran nit vorhindert werden.

Zcum siebenden, wir wollen auch in vnseren Reichen, der Stadt Stralssundt moutwillige vheinde vnde widerwertige, so sich ann ordentlichen Rechten nit wolten begnugen lassen, wissentlich nit auffhalten noch gedulden.

Zcum achten sollen auch derjenigen gutere, so in vnseren Reichen todtes vorsterben, so fern wir von vnserer vnd vnserer kronen gerechtigkeit wegen, (als wue in iare vnd tage, durch die freunde, die nachgelassen gutere, nicht erfordert wurden, dessgleichen auch propter crimen lese maiestatis, Noch sunst Inandt, zu denselbigen guteren keine Rechtliche anforderinge noch zcu spruche hetten, den Rechten erben gantz vnbehindert folgen lassen.

Alle vnde Jede diese hievor vnde nach ausgedruckte clauselen puncten vnd artickeln zusagen vnd vorsprechen wir Gustaff zu Schweden etc Konig, vor vns vnserer iunge herschafft printze vnde nachkomen, den genanten vome Stralsunde, iren ingesessenen burgeren, vnde iren dieneren gantz stedts vhest vnde vnwiderbruchenlich auch vnwiderruffenlich zu halten. Jedoch so lange auch mit dieser condicion vnde furobedinglicher anhafft das vnserer Reiche furstentumben vnde Landen ingesessene vnderthane vnde einwonere, zum Stralssunde herwiderumb, so vil vnd dergleichen priuilegien, gunst vnd furdernus, sam die von vns hiezuoer von articulen zu articulen clarlich limitert seint worden, gantz vnbehindert in irer Stadt zcugeniessen vnd zugeprauchen, furter haben sollen, Auch das die vom Stralsunde hinfuro mit vns vnseren iungen herschafften printzen vnd Reichen, gute

nachbarschafft halten vns vnsern iungen herschafften printzen vnd nachkomen, beijde zu den friedtlichen vnd krieges zeeiten, (so far es wider die Stadt vnd irer ordentliche naturliche oberigkeit nit sej) in vnd durch ire Stadt Stralssunde zu Lande vnd wasser, einen freijen pass, mit reutheren knechten artalarie, vitallien, wheren vnd guten vnd aller anderen zufelliger notdurfft halber, durch zu vnd ab, freijh gestatten vnde gonnen sollen vnd wir inen so hinwiderumb in vnd aus vnsern Reichen vns gar keine widerwertigkeit ertzaigen, weder vnser noch vnser Reiche entsagte vnd vnentsagte vheinde, vnd widerwertige, wissentlich nicht hausen, noch auffenthalten, den auch gar kein vnterschleiff, furschube, Radt, hulff, noch furdernus weder heimlich noch offenbar, nicht leisten. Besunder vnser, vnserer iungen herschafften printzen, vnde Reichen, woluart gedeij Frieden vnd bestes, gantz nachbarlichen maijnen, thunde vnd befurderen sollen, Als auch wir dero vom Stralsunde, ingessene burgere vnd gemeiner Stadt hinwiderumb mit allen gnaden vnd gutem mainen vnd gnedigst fordern wollen, Idoch das wir hirmit, an vnsern von Goth, vorliehnen ko:gen freijheiten Regalien vnde rechten vngefert pleiben ohne alle geferde, zcu mehrere vrkundt haben wir zu ende vnser kon:ge secret wissentlich an dissen brieff hangen lassen Geben auff vnserem kon:em Schlos zu Calmaren am Midwochen nach Luce Euangeliste Im tausent funffhundert ain vndt vierzcigesten iaren

På fränsidan: Schwedische Priuilegien vnde freijhaijten so durch hern Johan Sengestagh zcu Calmaren vorhandelt Anno etc xxxxi vff Luce Euangeliste .

Kalmar den 28 October.

Till hr Gustaf Olsson, hr Thure Trolle och Jören Jönsson om uppköp af goda hästar, om ankomsten af konungens i Frankrike sändebud, och om befordran af främmande sändebuds resor inom riket.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 182 v.

Thenne effterföljande mening schreffs tiil Gustaff Olsson Her Ture Trolle och Jören Jönson . Mutatis Mutandis . Actum Calmarnie 28 Octobris Anno etc 1:5:4:1:

Wår synnerlig gunst tilforende etc Wij förgåte ath seija eder her Gustaff, för än i droge i frå oss, hurulunde wij tiit och offte bliffue besöchte vtaff herrer, Furster, och andre wåre Forwanter i Fremmande land, huilke begäre och fast bedie atuj thom her aff rigit medt gode gongere besörgie wille, huilket wij och szå vnderstundom gerne giorde, huar wij ellies hade ther någen god råd tiil, Och wette icke heller hurulunde wij en hoop gode gongere öffuerkomma kunde, medt mindre så skeer, ath her effter bliffuer vtij alle Landzender, ther nidre i Westergötland, så och i Smålandh eth bettere och nögere jnseende vtij, ath the icke så groffuelige bliffue vtaff landet förde, som her tiil dagz skeedt är etc, Hwarföre är wår willie och begären, ath så wiidt som eder befallning forstrecker siig, ther nidre i Westergötland, wtt medt alle Grentzer, wele lathe haffue eth gott vpseende på, ath inge gongere bliffue tilstadde ath föris her aff rigit, vtan ath huar någre gode gongere bespöries kwnne, ther i Westergötland, eller annorstedz, ath the dhå motte bliffue anammede, och förskickes tiil oss. Wij wele ju så wäll lathe bettale thom, som någen annen, ther effter i eder aldelis rette och skicke wele .

Samelunde Endog kongens aff Franckrige Fulmyndige sendebudt, som nw hiit tiil oss kompne äre, haffue föge nöd hafft för fordenskap i frå Lödisze hiit tiil Calmarna, Doch lichuell såge wij ganskes gerne, ath huar framdellis någre flere sådana weldige herris och Potentaters fulmyndi kunde hende i landt stiga, ther vtij eders befalning, ati szå wille bestellet, huad heller i våre wiid handen, eller och icke, ath the dhå bekomma god fordenskap, och någre gode förståndige karler, som them fölier, ath the bettere motte kunde till oss förfördrade bliffua, än som nw skeedt är, herwtinnan i och allffuerligen wele fortencckte wara, ath giffua edre Fogter och befalningxmen sådant tilkenne Och schole i wetta ath same Fransosiske Ambasater haffue tilbudit oss, på theris herres wegna, gode tidender, och högbe:te kon:e werdis tiil Franchrige weluillighet, och alt gott, som i then handell, medt tiden wijdere förfarendis warde Datum

Stockholm den 4 November.

Frälse och frihetsbref för Thomas Jönsson, befallningsman på Åbo slott, på skattejord i Finland.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 183 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 6: 210

Sådana frelsze fick Thomas Jönsson vpå Åboo vpå någon Skattejord j Åboo Länn. Actum Stockholm 4 Nouembris :41:

Wij Gustaff medt Gudz nåde etc Göre witterligit atui aff vår synnerlig gunst och nåde, Så och for then longlige och hulle tro tjäniste, som thenne oss elskelig tro man och tjänere Thomas Jonszon vpå Gesterby wår Befalningxman på Åboo slott, oss och wårtt Riige Swerige her tiil dagz troligen bewist och giort haffuer, och än yttermere her effter bewijse och göre må och skall, så lenge han leffuer, haffue vndt och giffuit, och nw medt

thetta wårt öpne breff vnne och giffue honum och hans effterkomende erffwinger, ewigt Frelse och Friihett på thenne effter:ne Skate jord, som först är halff annen Röck jord, som äre tolff stenger, liggendis i Gesterby, Kimete sogn och Åboo Biscopzdöme .

Samelunde en fiärdungz Röck, som är sex stenger jord i Koiwisto by Birno sogn och for:ne Biscopzdöme, Huilke for:ne halff annen och en fiärdungz röck for:ne Thomas Jönszon, och hans effterkomende eekte barn, och rette erffwinger, vnder rett Frelse lige som andre wore godemen aff Adelen her i Rigit, theris godz vnder rett Frelse, tiil wår och Riig:ns tjäniste, bruke och beholle må och skall. Förbiudendis forthenskuld alle thom, som före wåre skuld wele och skole, göre och lathe, synnerligen wåre Fogter och embetzmén, ath the forbe:de Thomas Jönszon eller hans effterkomende erffwinger, her emott, icke vtij någen motte hinder eller förfång göre, wiid wår ogunste Datum vt supra

Stockholm den 6 November.

Resolution för birkarlarne i Luleå socken och bönderne i Kalix socken, om fiskerättigheter.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 184. — Förut tryckt af v. Stiernman, Oecon., 1: 1010.

Sådana breff finge en hoop Birkara aff Lula sognn om någre fiiskerij Actum Stocholm 6 Nouembris .

Wij Gustaff etc Göre witterligit Ath wåre vndersåter och Birkara som bygge och boo i Måtesunda, och flerestedz ther i Lula sognn offuan för Kijngis Forsz, och theris näste grannar och nåboor, som bygge och boo nest nedan för Kijngisforsz i Kalijsz sogn, haffue på beggie sidor haftt theris sendebudt her hoss oss, vm någen trette som them emellom, vm eth Laxefiske, och någre andre fiskerij, vdiij någre tresk, i long tiid warit haffuer, Öd-

miwkelige begärendis atui sådana theris trette wille ransaka och åtskilia lathe, Huickit wij och så gerne giordt hade, Doch effter the på beggie sider hade breff och bewiszninger, ther huar part i sunderhett sin rett medt bewiise wilde, Så syntis oss (: och wåre godemen, som same saack, effter wår befallning förhördt haffue :) Doch lichuell för någett mangell, och fell schuld, som ther til-effuentyrs ibland finnes kunne huar saken rettelige synt och ransakat bliffuer, icke nyttugt eller tilbörlogit wara, ath tilseija någon aff parterne, anten thet ene eller thet annet Fiskerij, vtan haffua forthenskund, tiil tess same ärende med tiden, genom vwilde syneszmen, en wijdere rett ransakan och skiälig dom kan åthskildt bliffua, giort en sådana forlichning them emellom, ath forbe:de Birkara, och the som offuan för Forszen boo i Lula sogn, schole inthet befatta sikh med thet laxefiskerij som ligger nedan för Forszen. Twert om igen, så schole the ther boo nedan för Forszen i Kalijsz sogn, icke heller effter thenne dag bruke theris Fiskerij vppe i the tresk, som ligge offuan för Forszen, vtan lathe siig benögge med thet Laxefiskie, som ligger nedan för Forszen. Och then annen part lathe sig åtnöije med thet Fiskerij, vdij the tresk eller jnsöijer(!), som offuan före ligge, synnerligen tiil tess same saack med tijden yttermere ransakas och endeligen beslutes må och kan. Och effter ath för:ne beggie parter icke någon tiidh haffue giordt Cronon och Konnungens sådana skatt, eller rettighet aff Konnungz Åderen i same Laxefiske, och the andre fiskerij som them med rette borde, och Swerigis lag jneholler, så atui forthenskund god foge och rett hafft hade, ath tage saken annorlunde, och någet hårdere före med thom, Ther med wij thom doch aff wår synnerlig gunst och nåde forschonet haffue. Therföre haffue theris sendebudt som på beggie sidor, her nw tilståde warit haffue, loffuadt och tilsagt oss, på alle theris wegna, som hema sittia och for:ne fiskerij

bruke plege, ath effter thenne dag schole the giffua oss, och Cronon, aff for:ne fiskerij, tredie delen aff all then Lax, och annen fiisk, som både i träsken, vdij Forszen, och offuan Forszen, årligen tagin bliffuer, inthet vndan-döliendis, så frampt the wele vndwijke wåre ogunste, och icke wijdere komma ther wtöffuer vdij schada, Och opå thet thenne forlichning må och skall tiil tess ther vm kan wijdere ransakat bliffua, vbrötteligen holles, haffue wij latiid göre tu aff tesse breff, lige thet ene lydende ord frå ord, som thet annet, och latiid öffuerantwårda huar parten eth vstaff them. Biudendis forthenskuld wåre Fogter embetzmen, och alle andre som före wåre skuld wele och schole göre och lathe, ath the icke vdij någen motte, göre forbe:de Birkara eller Kaliis sognebönder her emott hinder eller förfång Tess tiil wisso haffue [wij] latiid tryckia etc Datum vt supra .

Stockholm den 9 November.

Till hr Gustaf Olsson om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 185 v.

Tiil Her Gustaff Olson jn Causa Puerperij
Actum Stocholm 9 Nouembris 41

Wår synnerlig gunst etc Wij fornimme aff eders scriffuelse käre her Gustaff, ati ackte holle eders käre hustrues kirkegong Sonedagen nest epter Katherine nw först komendis. Tiil huicken samquend i wår tilkomelse ödmiwkeligen begärendis äre etc Så betacke wij eder gerne for sådana eders gode tilbud Och effter oss inthet tuiler, ati wäll sielffue wåre forfald i then motten be-tenkie kunne, och synnerligen atuj nyligen hemkompne äre, wägerne och förett ondt, och wåre saker her vppe fast vclare äre, Therföre är wår nådige begären, ati wele haffue oss enthskylliget i then motten .

Thernest ath then Frelsis man Niels Aruidson, som sin Dotter en Landzknect tiil echte giffuit haffuer, emott wår Ordinancia etc Begerendis forthenskuld wette wår willie i then motten Så wette wij ther icke stoort annet swara till, än ath hennes godz motte leggies vnder skatten, Doch effter wij icke wette huad godz ther för håånden är, eller henne tilkomma kan, Må i forthenskuld än nw widere giffue oss then saack tilkenne, så och huad thet är för en landzkneckt tysk eller swensk, som henne haffua skall .

Thernest som i och begäre wårt gunstige förloff, tiil ath lathe göre eder någre budbysser, synnerligen tiil ath bruke vdiij wåre ärender etc Ther wåre wij och aldelis wäll tiill friidz medt, Doch thet wij skulle sende eder någen bysse, ther i kunne lathe göre the andre effter, Ther är jngen råd tiill på thenne tiid, effter wij haffue än nw inge så giorde, som wij thom gerne haffue wille. Men när wij få nw någre tiil rede, skole i wäll få en ther i kunne haffue muster vtaff .

Vm then Copie på the fornämeste articler i Forbundet, schole i och medt tiden bekomma, när thet nw wtsatt bliffuer på Swenske, Ther wij och wele late arbete opå, Wåre gott ati godemen wilde och så tenckie ther till, ath haffue ackt och vpseende opå alle saker, icke alleneste hollendis eder wiidh Bockstaffuen, vtan och så haffue ackt och tilsyn, ath huad som genom Bockstaffuen wtloffuad och forplicatedt är, motte och så medt gerningerne hollit bliffua .

Vm then handell medt the oxer och hester, Ther äre wij och tilfrijdz medt, Doch effter thet än nw en long tiid förhånden, för än then handell medt the oxer, effter eders scriffuelse foretagis kan, Therföre synes oss än nw gott wara, ath taga same saack vdiij eth wijdere betenckiende, må i och medt tiden fram i wår, än nw scriffua oss eder mening ther vm till, huru thet sig best

lempe och skicke wilde, så ath thet kunde gå lige till vpå alle sider .

Tiil thet Siste, Så wette i wäll sielffue her Gustaff vm the breff i frå Frantz Träbaw, som her Clawes Bille haffuer latiid förholla för oss, ther opå Bahuss, och oss igen loffuade äre, Endoch till thenne tiid inthet hollit är, Är forthenskuuld wår begären, ati doch wilde schaffa oss thom igen, eller och atuj motte få eth beskeedt, huar wij skulle rette oss effter, oss skeer dog icke aldellis skiäll i then motten, thet wij in till eder sielffue stelle wele

Så war och Ragual Jenszon i Calmarne hoss oss, Endog wij icke hade stunder, ath late forhøre hans Regenskap, Drog han hem igen och skulle åter kommitt oforsumeligen hiit vp, haffue wij än nw inthet fornummett aff honum, Må i alffuerligen seija honum till, ath han medt thet förste skynder sig hiit vp, görendis szin Regenskap clar Eder her medt Gud befalendis .

Stockholm den 10 November.

Bref för borgaren i Åbo, Peter van Åken, och hans hustru, att i sin lifstid njuta och behålla den fastighet i Wårfrukyrke socken, som de till konungen sålt.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 187. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 6: 211.

Sådana breff fick Peter van Åken . Borgere j
Åboo . vtaff Kon:e Ma:t Datum Stocholm 10 No-
uembris Anno 41

Wij Gustaff etc Göre witterligt och Bekennes medt thetta wårt öpne breff, Ath effter thet oss elskelig tro man och vndersåte Petter van Åken, Borgere vtij wår stad Åboo, haffuer nw medt sin hustrues, och flere beggis theris wengers och frenders godwylie, ja och samtyckie, såld och vplatiid oss, och wåre vnge liiffzerbherrer och

erffuinger, för en skiälig Summa pen:r, nemlig halfftridie hundrat marcer ortiger, effter som köpe breff ther vpå wtgiffuet, wijdere jneholler och formeller, sex stenger jord gammalt frelse, som är halffparten i Koszmikeby Warfrue kirke sogn, Norre Finland, och Åboo Biscopz döme, Så haffue wij for then skuld, aff vår synnerlig gunst och nåde, så och för then tro tijäniste, och wällighett skuld, som for:ne Peter van Åken oss och vårt Rige her till dagz bewiist och giort haffuer, och än yttermere her effter bewijse och göre må och skall, haffue vndt och tillatiid, och nw medt thetta vårt öpne breff vnne och tillate, ath forbe:de Peter van Åken, och hans Hustru, hustru Elseby Jacobz Dotter i beggis theris liiffz tiid måge och skole niwte, bruge och beholle for:ne sex stenger jord, medt all tess affskyller och rettigheter, inthet vndantagendis, vnder frelsit lige som han them her till dagz nwtid och brukat haffuer Men effter hans, och thenne for:ne hans hustrues dödelig affgong, schole forbe:de sex stenger Jord frijt och vbehindret, för alle theris effterkomende erffwinger, komme oss, eller våre vnge liffzerffherrer och rette erffuinger, vtan alt skotzmåll, insage eller forhindring tilhände igen, så atuj eller forbe:te wore erffuinger, same sex stenger jord, såsom andre våre köpe godz, niwte bruke och beholle måge och schole, Samelunde haffue wij och så vndt til gode, ath för:ne Peter van Åken hustrues syster, Hustru Katerina Jacobz dotter, som then annen halff part äger i same Koszmikeby, må och skall tesligeste niwte och beholle same sin anpartt frijt och frelst, oss till en behagelig tiidh, Huickit wij giffue våre Fougter embetzmenn och alle andre, som före våre skuld wele och skole, göre och lathe tilkenne, ath the icke i någon motte göre forbe:de Peter van Åken, hans hustrv, eller for:ne hans hustrv syster, her emott hinder eller förfång etc

Odaterade.

Förteckning öfver under året utgångna förlänings-, frihets- och collationsbref, m. fl.

Riks-Registr. H, 1539—1542, fol. 219 v. — 227.

Anno etc 1541

Jtem Forsuarilse breff for en bonde, benempdh Erick i Skarpstada sogn i Söderby .

Jtem breff för her Peder Andree i Westerårs på Canicke delen wiid Lundby kirke årligen kong:e Ma:t till en behagelig tiidt .

Jtem Frelsis breff för Jacob Westgöte på Sziö, på eth Skatte heman benempdt Rogzsta i huseby sogn, i Erlingehundrat och vpsale Biscopzdöme .

Jtem breff for hustru Ingrid i Suderköpingh ath kong:e Ma:t, till en behagelig tiidh, haffuer giffuit henne frij för all stadzens tunge j for:ne Suderköpingh Jtem ath hon må beholle en gatubodt i same stad liggendis wiid torgit haffuer legatt vnder kirkän tilforende .

Jtem breff for Benet Larson i Nyköpingh ath kong:e Ma:t haffuer skenckt honom Biscopz delen aff kirke tien-den wiid Stigetompta och Rundtwna i thetta år .

Jtem breff for Fru Karin på Lagnöö på alle kong:e saker, med hennes egne Landboor, kong:e Ma:t tiil en behageligh tiidt .

Jtem breff för for:ne Fru Karin, ath hon må kennis wiid en tomt i Eneköping, som Niels Warg hafft haffuer, och är hennes arff och egith

Jtem Forsuarilse breff for Peder Månszon i Westerårs, och synnerligen for Niels Olsons sleckt

Jtem Fougte breff för Joen Larson på Sancti Erickz Landboor .

Jtem Fougte breff for Peder Scriffuere vpå Tynnilszöo gårdh, Och thet Länn ther vndi ligger opå Regenskap .

Jtem forsuarelse breff for en bonde benämpd Joen Benctson på Signeheedt i Winckel sogn

Jtem en Quittencie for Gottorm Nielson på 6110 ~~m~~ ortuger 1½ öre vpborne effter Anders Simonszon pro Anno etc 1538 .

Jtem breff for Lasse Orgelekare på then dell effter Knutt scriffuere i Calmarne

Jtem Forleningz breff for her Erick Flemming vpå Loijo sogn i Raszburgz län med all kong:e rente

Jtem breff för Peder Biörnson i Lödisze, ath han i vår må före till Holland 2 par leffuandis oxer

Jtem breff för Lödisze Borgere ath the måge wt-före i nestkomendis sommer någre små Clippere och Smör och flesk

Jtem Quittencie för Lödisze borgere på 300 Fulwicktige Riniske gyllene, som är skatten pro Anno 1540 .

Jtem Förleningz breff för Steen Ericson, på Östre Rekerne med all kong:e rente .

Jtem breff för hustru Karin Gustaff Kaffles effter-leffuerska, ath ingen, som hennes echtman någet haffuer skyllig warit, må kreffuia henne, effter hon giück i inthet arff eller byte effter honum

Jtem Forszwarelse breff för en Quinne Lucia benempd, boendis i Tälie fordom her Jespers Forsigie i Odenszalie .

Jtem breff for Pauell i Floda, på Biscopz delen i tienden, som faller wiid Floda kirke pro Anno 40

Jtem breff för Calmarna Borgere, ath the årligen giffua skole kon:ge Ma:t vtaff Calmarne stad i Skatt fyre hundrade marcer dansce, leffuerendis årligen i Cameren på Stocholms slott tempore Purificationis Marie Begynnendis nw pro An: 39 et Anno 40

Jtem breff för for:ne Calmarna Borgere, ath the måge wtföre till siöss någre små Clippere Doch ingen större än tiil otte marcer dansce .

Jtem breff för Måns szmedt, ath han må beholle szin fogte gestning som war pro Anno 39

Jtem eth breff for hustru Cicilia, ath hon må beholle biscopz tienden i Fröslunda Anno 40

Jtem Forsuarilse breff for Swen Ribb, Bergzfogte på Norskoga för alt offueruold och wrette,

Jtem breff for Anders Månszon i Åkerboheratt ath kon:ge Ma:t haffuer vndt honum Biscopz delen i tienden, som faller i Arboga och Biörskogh Anno etc 1540 .

Jtem breff for Fru Ebba vpå alle kon:ge saker, med hennes egne Landboor, huar som helszt the her i rigit belegne äre

Jtem Heradzhöffdinge breff for Bencth scriffuere vpå Tuna, på heradzretten i Röneherade i Nyköpingz Länn .

Jtem breff för her Hans i Haraker ath så lenge han bergzbruckningen haffuer wiid Salebergit, skall han beholle en Quarn vnder prestebolit, benempd harakers quarn .

Jtem breff for her Matz i Schultuna, ath så lenge han haffuer bergzbruckningen på Salebergit, skall han beholle xij spen affradz korn, som han tilforende pleger wtgöre

Jtem Quittencie för M: Georgen Norman på fiortan Engelotter och en Riniske gyllene

Jtem breff for Lars i Romfertuna på thett affradh som the 4 kirke landboor wtgöre i for:ne sogn som löper xj ~~m~~ ortuger så lenge han haffuer bergzbruckningen

Jtem breff för Gabriell Christerson vpå heradzretten i Longhundratt

Jtem breff för Niels scriffuere vpå Wesby gårdh, på en Konnungzby, benempdh Gestricken i Fröstholt sogn i Simituna herrade kon:e Ma:t till en behageligh tiidh .

Jtem breff for her Lars i Wendell på Biscopz tienden ther samestedz pro Anno 1540 .

Jtem breff for Eneuald hanszon, ath han tiil en behageliig tiidh må besittia then gård Rumma med lige fordell, som M: Erich honum hade och göre ther årligen aff viij pund szmör

Jtem breff för honum på then sage quarn som vnder same quarn[gård?] legatt haffuer och M: Erick vpbygde, och giffue ther aff huar siette tolfft bräder

Jtem en Qwittencia för honum på vij löd:e marcer ij lod giort sölffuer Jtem en Gulkedia med eth rött korsz, Jtem en annen gulkedia med itt hierta vtij, 3 Roszenobler, 16 Vngerske g:ne 30 Riniske gyllene och 3 gulringer, effter M: Erick i Westerwiick

Jtem breff for the Fatige i Spettalen i Suderköping, ath the kon:e Ma:t tiil en behagelig tiid måge vpbäre Spettals[delen?] i Tiuffzt aff the kirkier M: Erick hafft haffuer ath vpbäre vtaff .

Jtem Breff for her Måns i Åker, på halffdelen i kirkedelen aff tienden wiid Dalby sogn Anno etc 1540

Jtem breff for Peder Anderson i Stocholm, på Heradzretten i Walentuna herade och Semingehundrat i Stocholms Län,

Jtem breff for Frw Anna på Windztorp på alle kon:ge saker, med hennes egne landboor her i rigit belegne .

Jtem breff for Jachim Horn, ath han till en behagelig tiid må wara frij för all Tull her i landett .

Jtem heradzhöffdinge breff för Niels Fubb på heradzretten på Dall

Jtem breff for Lasse Kaffle på heradzretten i Waszboo .

Jtem litteras Collationis for her Anders Jegere på Toorsöön i Wäner i Vestergötland

Jtem littere Collationis för her Erick i Film på Film och Danemora tilsamen, och skall sittia i Danemora

Jtem breff for her Peder Andree i Westerårs på Prebendam Margarete ibidem och ath han må kennes wiid the godz, som i från same prebenda gångne äre, huar thet icke lagligen skeedt är .

Jtem Heradzhöffdinge breff för Staffan Henricson på Bälinge och Wårda herade .

Jtem breff för Fougten i Stäckz län Benct Nielson, på Biscopz delen i Tienden wiidt Tijbelle pro Anno 40 och jnkomen An: 41

Jtem breff for honum, ath kon:ge Ma:t haffuer fordragit honum twenne årss fogte gestninger som är An: 39 och 40, effter han haffuer hollit 4 hester, Men fogte gestningen pro Anno 41 faller skall han leffuerere jn i Cammeren .

Jtem Fogte breff for Peder Hösz på Warfruberga gårdz affuell

Jtem breff for her Larss i Skoo, ath kon:ge Matz haffuer vndt honom i thetta år 41 Biscopz tienden i Wårda sogn .

Jtem Forsuarilse breff for Frw Beata her Holger Karlsons effterleffuerska, med hennes barn, Tijänere, legefolk, godz och gårder,

Jtem breff för her Knutt i Färentuna ath han årligen giffua skall i Taxa vttaff båden gelden Tio marcer ortuger ¹⁾)

Jtem her Matz i Sunga sogn, skall giffue aff båden gelden otte marcer ortuger

Öpett breff för Conrad Luckow att han må latha skippa Tre klippere iffrå Stocholm och åth Tysklandh,

Jtem fougte breff för Henrich Persson på Biscopzstolzens landboor j Schara stickt, Jtem the prebende landboor, som wacera i Schara, Högnetorpz gårdh, och the landboor ther tilliggie, Jtem egner honum swara till alle fodringer och andre vtskyller,

Öpett breff för Henrick Pedersson, att han skall beholle then Sommergestning eller gräshester, som falla j Walla herede, Gudems herede, Frökindz herede och Wilska herede j thet 41 årett, sig och sine karler till vnderholdning,

Jtem breff för Lasse Bårdskärere, ath han må jnkreffuia alle the gäld effter Reinold Smidiemestere, som han her j Rikit bespörie kan, på sin hustrus wägna,

Öpett breff för Bisp Laurentz j Vpsala, att han skall bliffua frij för then gästning, så lenge kon:ge Matz nåde och gunst tilsiger, vppå thet han tess bättre tillfelle och leglighet haffua skall till att studera och förkunna Gudtz ord etc

¹⁾ I marginalen står: ad tempus beneplacitum:

Opett breff för hustru Cicilia j Gamble Lödese, Jon Jesperssons Syster, att hon må och skall bruke och beholle then äng, som hon tilförende haftt haffwer, liggendis j Walby j Sködwij sockn, och vnder samme Sködwij kyrckie, Görendis ther like och rett vtaff etc

Jtem breff för Biörn Biörnsson, ath han må bliffua boendis j Stocholm igen, och bruka ther sin redelige köpmandz handell,

Jtem ett förswarelse breff för en bonde benempd Erick Olson i Biörcklinge för ett manslag .

Jtem breff för Jöneköpingz Borgere, ath the måge till en behagelig tijdt bruka the samquender wijdh Wernemo och Helgestadh j Hualsta vtan mutor, som the giffua skole fougterne

Jtem Heradzretten för Staffan Henricksson på Häffuer och Wedöo sockner .

Jtem litere Collationis för her Hans på Borstille prestegäldh

Jtem En Quittencia för Michell Helsing på Tre grå hester han sålt haffuer Jachim Ribbelspetell, Och haffuer han vpburidt på samme hester och leffueret Kon:ge Ma:t w: N: Herre Ett hundrade marcer ortuger, och stå än nw vbetaledt på samme hester 90 marcer ortuger, them han vpbära och leffuerere skall framdeles jn vdj Cameren

Jtem breff för Bothwedt Scriffuere, at han må beholle thenn fougthe gestning, som full j Wermelandh pro Anno 40

Jtem litere Collationis för Her Simon Petrij på prebendam Katherine j Wiborgh

Jtem breff för Peder Belters Effterleffuerske, att Kon: Ma:t haffuer fördragit henne then huselege, som hennes Man bodde vtij, wid store Torgitt,

Jtem Quittencia för Slotzscriffueren på Calmarna, opå Elffue Jachimsdaler,

Litere Collationis för M: Michell Agricola på prebendam Catherine, som Nicolaus Magni hafft haffuer vdj Åbo Domkyrkie,

Öpett breff för Påuell Jwte, på Biscopzsakerne, med alle kyrckiers, Clösters, presters och prebenders Landboor på Wermdön

Jtem En Quittencia för Nils Boije, på 13 korsåter, vngerske gyllene 12 huilket Gull han leffuererede Kon:ge Ma:t 7 Julij opå Stocholm, och war samme Gull funnet effter Her Jacob fordom kyrckeherre j Poija,

Öpett breff för Oloff Morthensson, Borgere j Stocholm, Att han skal niute och beholle till ewärdelige ägo, Ett Stenhus j Stocholm, medt en Stenbodh, vtan wåningar ther strax hoss, liggiendis emellom hustru Carine Anders Simonsons och Michel Benctsons hwss, Ther emott skall han wederleggie Kon: Ma:t Ett Jorde godtz igen benempd Berga, ligiendis j Nyköpungz Län j Trosa sockn

Jtem litere Collationis för Her Hareld Petrj på Sala gäld och Cappellet wijdh Gruffuon

Öpett breff för Simon Tomesson, ath han må och skall löse sin Syster vtt, j Ett Godz, the haffua tilhopa benempd Cappelstrand Effter thet hon haffwer gått vdj Ehteskap med En bonde son, och är doch lickeuel vtaff frelse född .

Jtem breff för Torkill Andersson, Borgere j Wastena, at han årligen må köpe någre oxer i Småland, och driffue till vpland, seliendis them her skäligen igen, effter som han thom köpt haffwer .

Jtem Öpett breff för Arffuidt Trolle på Biscopz gestninghen Kon:ge saker och Biscopz saker, Gärde stedzlöre, och för huse röthe medt alle Wastena Clösters Landboor .

Öpett breff för 2 Borskärere, Benempde Jören Hane och Casper att the skole wara frij för alle vtlager och tunge på Salebergitt, Kon:ge Ma:t till en behagelig tijdt, Effter thet the wele lathe sig waluillige finne, och fara ther heden, at hielpe them som siuke och krancke äre,

Öpett breff för Bothwedt Scriffuere, att Kon:ge Ma:t haffwer vndt och förlänt honum the sacköris och skatte pen:r, som falle vtaff Elffwedalens prestegäldt, till en vnderhaldning, och til en behagelig tijdt

Öpett breff för Jacob Smälenni[n]ge, Anders Olsson, Nils Ingeualsson och Lasse Jacobson, som wåre Styremän hijtt nidh till Calmarna, Att Kon:ge Ma:t haffwer vndt thom then Gärd, som vtaff Nyköpungz Stadt vtgiordt och vfortärd är, eller hwar samme gärd nu siden forskingrat är, att them dhå therföre skall wederleggies etc

Jtem Öpett breff för en bonde benempd Oloff Andersson, på Rusa Gärd, doch skall han vtgöre alle the rettigheter, som ther vtaff gå plege, Tesligiste skall han styre Kon:ge Ma:tz skip, Skutor eller båther, ee när honum tilsagt bliffuer

Jtem Ett wänskapz breff för Birge j Agneryd för hans mishandell,

Ett öpett breff för Oloff j Kätilö på ett Ålehåmestand, liggiendis wijd Secköö, huilekit tilförende vnder Gryte prestebordh legat haffwer, att han thet niute skall så lenge han kan göre then tjäniste at styre wår Nådige Herris ägne båther aff och till Calmarna

Heradzhöfdinge breff för Henrick Tysk till Toresbo, på Wedenhärede

Jtem breff för Johan Persson på Heringe, på Kon:ge saker med hans Landboor her i Rikit

Jtem litere Collationis pro Petro Carolj j Linköpfung på prebendam Martini ibidem,

Jtem Ett Heradzhöffdinge breff för Bertill Jönsson på Lappaweszj heradt j Wijborgz Länn

Jtem litere Collationis för Her Peder Carolj, vpå Skäningx Bykyrckie

Jtem öpett breff för en Wastena Borgere Jöns Korp, vm någon gäld, som han vpå sins hustrues wägna på Kåpperbergit vteständendis haffuer

Jtem Öpett breff for Jacob Bagge, att han Ko: Ma:t, till en behagelig tijdt, må bruka wijnsälning vnder hans egit hwss j Stocholm, som han medt hans egne pen:r köpe kan

Ett öpett breff för Clawes Knigge Borgere till Strålesundh att han (: Kon:ge Ma:t till en behagelig tijdt :) må bruka sin redelig handtering och köpmandz handell vdj Stocholm eller annerstedz i Stederne her j Rikit, like som andre besithne borgere, doch vndantagendis alt landzköp etc Jtem att Kon:ge Ma:t hafwer på någon tijdt tilgörendis vndt honum frij för Tullen

Förläningx breff på Ridwegz herede för fru Marina Salige Her Karl Ericksons effterleffuerske, med all konungzlige renthe, Kon:ge Ma:t till en behagelig tijdt,

Fougte breff för Jörenn Jönsson på Ösbo härede, medt all Konungzlige och Biscopz renthe, sacköre, gestning, stedzlöre, Husesyner etc

Forläningx breff för Her Gustaff Olsson, på alle liffsaker, biscopzsaker och Biscopzgestningar, öffuer hele Elffzburgz län samfelt med Tullen, och sackören j Lödese Stadt, K: Ma:t till en behagelig tijdt,

Förläningx breff för Her Gustaff Olsson på Marck, med all konunglige rente och rettighet, samt med Biscopz sakerne och Biscopz gestning,

Forläningx breff för Her Gustaff Olsson på Alffueme gårdh j Alaherede j Elffzburgz länn, och på the godz ther vnder liggie

Qwittencie för Bisp Henrick j Wästerårs, på thetta effter:ne Gull, som han anamedt haffuer j Wexiö Domkyrckies Sacrestie, att Kon:ge Ma:t vdj egin persone them anamedt och vpburit haffuer,

Rosenobler — 30, Franske croner — 2, Reniske gyllene — 51, Hörneske gyllene — 3, Gulringer med stener — 14, Gulringer inge stener vdj — 8, Jtem En Gulbrässe med stener och trij siöblad, Jtem sölff peninger j åtskilleligit myntt, Fem,

Forläningx breff för Philippus Olsson Slotzcriffuere på Åbo, på S: Sigfridj prebenda ibidem, til en behagelig tijdt,

Quittencia för Arendt Knipe[r], på fyre Dubbele Ducater och Tolff vngerske gyllene, som är Taxa aff then huffuud stool, Ett tusende marcer etc pro Anno 40, att K: M:t vdj egin persone them vpburit haffwer 4 Nouembris

Heradzhöffdinge breff för Lasse Persson, på Wesbo j Småland K: M:t till en behagelig tijdt,

Quittencia för Nils Grabbe, på Korsater En, Vngerske gyllene 3, Reiniske gyllene Fiorton, Messe kalck En, Ogiortt sölff en löd:e \approx vpburit effter Her larens Spetals Mestaren j Wijborg, och Fem Korsater effter Her lars j Silbo

Quittencia för Grabben på Otte och Tiugu Korsäter, som lyde hans Rekenskap till, pro Anno etc

Quittencia för Germund Suenson, på ett Wårfrue Belette aff sölff, Jtem Sextan lödemarcer, fempton lodh sacköris sölff, som anamedis aff Cameren j Calmarne

Quittencia för Her Erick Flemming på Trettije marcer ortuger, Jtem än halff Elffte marcer ortuger Twå öre

Quittencia för Her Nils j Nordungeråd på Ett hundra vngerske gyllene för prouesterijd j Ångermanland, Jtem att K: Ma:t haffuer fördragit honum the Tre timber Mårdskin som han vtfest hade,

Littere Collationis för Her Hendrick Ericj på Sebrådt prestegäldh,

Förläningx breff för Peder Larsson Helsinge fougten tesse effter:ne pen:r aff the öijer, som liggie vtan för Helsingelandh och Gestringelandh Trettije halff fempte marcer, Än aff en crone gård j Helsingeland, benempd lindefesk j Delebo sockn, halff tollfte marcer Jtem gingers pen:r aff Hoodall Fyre marcer, Jtem aff the Tre Konungzgårder j Gestringeland, Tre fatt jern, alle Hans Nåde till en behagelig tijdt,

Jtem breff för Henrick van Cöllen, på en Brygge panne wijdh gildet j Herade sockn på fogdön

Öpett breff för Gregers Snickere, Borgere j Stocholm, på en bar Tompt, til euärdelige ägo, liggiendis i Stocholm, Östan till, j brede gränden, emellom Hans Wägers hwss, och then träbygning, som samme Gregers nu vdj boor

Öpett breff för Vrban Glasmakere, Gregers Snickere och Morthen Snickere, ath the skole wara frij för all tunge j Stocholm, synnerligen så lenge, som the göre Kon:ge Ma:tz vår Nådige Herris arbethe her vpå Gripzholm

Öpett breff för Jörgen Nilsson, Att Kon:ge Ma:t haffuer fordragit honum halfft annat Hundrade marcer, som war halff fougte gestningen Anno 1539

Öpettt breff för Pedher Scriffuere på Tynnelsö Att han skall wara fougte öffuer Warfruberga Clösters landboor

Jtem breff för Her Christoffer Andersson, på alle Kon:ge saker med hans egne landboor, K: M:t till en behagelig tijdt

Öpettt breff för Lars Organist, på En by benempnd Wärby, med all then renthe och rettighett ther affgår, K: Ma:t til en behagelig tijdt,

Förleningx breff för lönge Jöns j Tuninge på Nempön, kon: Ma:t till en behagelig tijdt, doch vndantagendis all sacköre, återsteder och fodringen,

Öpettt breff för en bonde benempd Oloff Knutsson j Söderby Att Kon: Ma:t w: N: Herre haffuer fördragit honum the dagxuercker, han plictig är att göre hijtt till Slotthet j thenne nestkomendis sommer, Samelunde helfften aff Tienden pro presenti Anno, effter thet hans lade och korn är vpbrendt,

Öpettt breff för Benct Hansson och Sigfrijd Nilsson, At the måge frij och obehindrett sökie Helsinge Marcknaden och vpkräffuie theris gäld huar the them ther vteständendis haffue

Öpettt breff för Systrene j Sko, ath the skole beholle alle konunglige saker, med theris egne Clösters landboor pro Anno futuro 42 aleneste

Öpettt breff för Anders Olsson j Cammeren, att kon: Ma:t haffuer vnt honum, till en Behagelig tijdt, En prebenda j Vpsala, som Her Nils Ragwaldson tilförende haft haffuer, och fordom legat haffwer vnder S: Erick Capella, eller vnder thet gamble Vniuersitetet j Vpsala

Öpettt breff för Biörn Pedersson, på alle kon:ge saker, med hans egne landboor, ee huar the her j Rikit belegne äre, K: Ma:t till en behagelig tijdt

Odateradt (1541)

*Instruction för de i konungens tjenst antagne tyske bösse-
mästare, skepps- och fältskyttar.*

Renskrifvet ex. bland »Konung G. I:s bref med bilagor» i Riks-Archivet. Framför instructionen finnes i samma lägg, äfven på tyska, formulär för desammes tjensteed.

Die Ko:e M:t sol vnd muss einen zeugkmeister oder zeugkwarter der alles geschutz zeugk vnd gantz Mundeicy zuerwahren hab verordenen auff das nith jderman daruber lauffen moeg, Dan ein vngetrewer mensch mag wol merglichen schaden anschaffen des die Ko M:t jn vnvberwintlichen last gefarlich einfhueren vnd bringenn mocht Wan der zeugkmeister sal jn zeitlichen Rath jede gefhar geschiglich furbetrachten vnd furkhomen Den buchsenmaistern vnd schieff auch den veldtschutz das geschutz vnd alle notturfft zuhanden ausraygen auch also wiederumb von eynem jeden einnehmen vnd emphahen, Das poluer nicht ahn gefarlichen ortern noch nirgents vnbewacht stehen lasen, allein was Kugel seind die mhan auff der achseln scheust mag ehr wol bey den buchsen lieggen lasen

Jtem wuscher ansetzt Kolben vnd Ladschauffen sollen zu jder zeith bey den buchsen bleibn vnd die buchsen jn alweg von sorgen vnnnd gefhar wegen beym maul vorn vnd hinden am zuntloch zugeschlossen oder sonst notturfftiglich verwart bleibn,

Es sal auch der zeugkmeister aufmercken vnd gepietenn das gahr Keine buchsen one sein Furwissen von den puchsenmaistern zu schieff oder Land aus der zeugkskammer abgefurt vnd das zuuor alle notturfft genungsamlich zur ordenung fertig seyh, Das auch gahr keine buchssenn sonder geheis des zeugkmeisters abgeschossen werdt,

Jtem es sal auch ein jder puchsenmeister schieff vnd veldtschutz sein zundtrouthe seinen aigenen Feuerzeug bey handen vnd jn seinem Losoment haben, who etwan jn dem Koniglichem schlos oder stadt zu veld vnd schieff ethwan ein Lerman oder auffgelouff whurde Das also dan die zuuerordente helffer vnd handraicher auff jrem puchsenmeister vnd derselbigen letzt gewertig vnd fertig sehen,

Jtem es sol der zeugkwarter alweg sein gewondtlich losoment nahes bey dem zeughaus haben, auff das ob etwan vnzuuersichtlicher ding ein nodt oder gefhar einfallen moecht das alles jn der eil zur wher rustig vnd fertig zuhanden gereicht werden khont

Jtem es sollen auch alle lazinen jre sondere nahmen vnd zeichen haben, dieselbtige zeichen sollen auch die haken Darzu sollen die Laden darjnne pulver Kugel vnd anders darzu gehorig auch das zeichen haben, auff das mann alweg aigentlich wissen moeg wurhin ein jede Hake vnd Lade gehorig sey

Jtem es sol auch ein jede Lerz jren sondern rotmaister habn, mith seiner roth der alweg zuschiessen oder auffzuhoren gepieten thedt, Vmb das der Ko: Mt der zeug nicht vorgeblich verschossen belib

Abber domit nicht ein jeder vmb ein Liderlich ding oder sach alweg von der Letz lauffen muste, sal der Rotmeister alles gepieten was aus dem zeughaus zuhoelen vonnotdenn sein whuerde, auch sonstent ob etwhan potschafft zuwerbn von nodten sein whurden

Jtem whan man zu Land oder wasser von eynem Lerman oder scharmutzeln wiederumb abziehn thedt, so sal ein jeder seine puchsen zuuor in alweg wiederumb Laden vnd vor feuchtigkeit die Zintlocher sonderlich ahn den hacken mith wachs versorgen

Jtem nach ergangenem Lerman oder Scharmutzeln sol dem zeughwart alle laden vnd pulver seck wiederumb

ansichtigs zugestellt werden, Der sol sie besichtigen was dan ahn Kugelnn Schies vnd zintpuluer auch zindtstricken mangel odder abgang wiederumb verfullen auff das alles jn der eyl zur wehr wiederumb ongesaumbt khondt gebraucht werden vnd fertig sein

Jtem es sollen auch die puchsenmaister vnd hakensutzen oft zu jren puchsen sehen vnd sonderlich auffmercken das aller notturfft vnd zugehoer beyhanden fertig seih ob was daruon verloren oder zerbrochen das solichs bey dem zeugkmaister verfordert vnd doch bey leibsstraff von den puchsen nichts getragen noch mutwilliglich odder aus vnfursichtigkeit verwharnlost noch zerbrochen wherde,

Jtem der zeugkmaister sol das puluer weder jn den besatzungen weder zu Landt noch zu wasser nicht auff einen ort stelhen, bsonder vertheilt haben vnd das vorsehen wie dan allenthalben Kriegsart vnd soliche zuerwarhen ahm sicherstenn vnnd moglichen seih,

Jtem das auch bey Leibstraff kain handtgeschutz oder ander kein angezundter strick oder fewher jn das zeugkhaus trage,

Jtem es sal auch wedder bey tag oder nacht kein buchssenmeister odder hakenschutze noch andere kein puchs nicht abschiessen ohne des obristen wissen odder beuelch Wan es thuet vielmals Lerman vnnd Mautereyh zugebahren Vnd wan man ethwan gegen den Vheinden handeln, oder einen vorteil ersehen oder eingehnenn werden solt So whuerdt der vheindt dardurch gewarnnet vnd zeichen gegebenn

Jtem wie man das geschutz vnd Mundicey jn guthr ordnung wesentlich fhuren sal

Jns erste dreyh schlitten mit hawhen exen vnnd schaufeln die weg vnd steg darmit zuerbessern,

Jtem whue es moglichn zubekomen vmb fursorg
willen erstlich pruckenschlitten

Jtem vier zeugschlitten zween so jm vorziehen die
anderen zween so jm nachziehen gehoeren

Zum ersten alle falcken

Darnach alle Falkonn

Jtem Darnach die schlangen

Darnach die trakon,

Jtem Darnach den Kleynen zeygk

Jtem Darnach die whinden, hebeisen, hammern,
Schlegeln, Zangen, vnd dergleichn so man zu dem zeug
gebraucht aufzerichten

Jtem Darnach was von dem grobern geschutz ver-
handen sal jn alweg das geringer vnd das schwerer nach-
gefurt werden jn ordnung

Jtem Darnach des grober geschutz gefes

Jtem Darnach den wagen mit setzbawhn plocken
vnd vndersetzlenn

Jtem Darnach die Schmidt vnd was darzw gehort

Jtem Darnach den wagen mith den whuschern Lad-
schouffeln ansetzkolben zu dem grosem geschutz

Jtem Darnach etzliche zimmerzeug, Reddermacher
vnd schmidtzeugk

Jtem Darnach den wagen mit den Lonseylen Lonne-
geln hebdremeln so man braucht jn die Reder zu stossen
wan die gepierg oder klippen abscheret

Jtem Darnach die Kugel zum veldtgeschutz

Jtem Darnach die Zindtstrycken,

Jtem Darnach allererst die Kogeln zu dem grobern
geschutz vnd alweg sollen die Kleinern vur den grosern
gefurt werden

BILAGOR.

1.

*Härmästaren i Lijland, Herman von Brüggenej, genannt Hasenkamp, underrättar konung Gustaf, att han med det första skall sända sina ombud till Sverige, och beder om ursäkt för det af årstiden be-
tingade dröjsmålet. Wenden den 5 April 1540.*

Originalet på papper i kongl. Riks-Archivet, saml. »Livonica», n:o 14.

Erleuchtigster furst Grosmechtigster Kunigh Ewer Kuniglichen Erleuchtigkeit seint vnser freuntwillige nachberliche dienste vnd was wir mher liebs vnd guts vermögenn stedts beuhorn gnediger her vnnnd freuntlicher geliebter nachpar. Also wir dann E: K: E:t vff einbringen derselben Kuniglichen geschickten vnd des Ernvesten vnser lieben getrewen Hansenn Massowen, widerumb dinstlich freuntlich vnd nachperlich beantwordett. Wie das wir bedacht vnd entschlossen E: K: E:t mitt aller erstem, so baldt die wässer offen, vnd menn ahne leibes phärligheit vberkumen kann, jnn bewuster sachen, freuntlich vnd nachperlich zu beschickenn, etc Also gebenn wir E: K: E:t nochmals dinstlicher freuntlicher vnd nachperlicher wolmeinunge zu vernemen, Das wir noch eigentlich vnnnd gewisslichs gemuts, dieselb E: K: E:t, mitt aller erstem, so baldt menn je ohne leibs phär vberkumen kann zu beschicken, Dinstlich vnd freuntlichs vleis biddende, eins solchenn kleinen vertzugs kein vngnedigen willen zutragen, Das seintt wir vmb E: K: E:t dinstlich freuntlich vnd nachperlich zu verdienenn mher dann gneigt. Die der Alchmechtige jnn langkweriger gesuntheit vnnndt gluckseligem Kuniglichen Regimente geruehe zu fristen Datum Wendenn Mondags nach quasimodogenitj Anno etc xl:ten

Herman van Bruggenej gnannt hasenkamp
Meister Teutsches Ordens zu Leiflande

Dem Erleuchtigstenn Furstenn vnnnd Grosmechtigsten
hern hern Gustaf:n der Sweden vnd Gotten Kunigk etc vn-
serm gnedign hern vnd freuntlichn Galiebten Nachpar

Spår af sigillet finnas.

2.

Härmästarens i Lifland, Herman von Brüggeneys creditiv för sina sändebud till konung Gustaf, Johan von Buckhorst och Johan Thun von Marth. Wenden den 24 Maji 1540.

Originallet på papper i kongl. Riks-Archivet, saml. »Livonica», vol. 14.

Irleuchtigster furst Grosmechtigsterr Kunigk E: K: Irleuchtigt seint vnnsere freuntwillige Nachparliche diennste vnnd wes Wyr mherr liebs vnnd guts zuthundt vormogen jdertzeith zuvhoren Gnediger Herr vnd freuntlicherr geliebterr Nachparr Wyr haben jegenwertige die Ernvhestenn Erbaren vnd Achtbaren vnserer lieben getreuwen Johann von Buckhorst vnd Johan Thunen van Marth myth etzlichen gewerben ahn E: K: J: abgerfertigeth Hyruff gereicht ahn E: K: J: vnser besunderr freuntliche vnd Nachperliche bitt E: K: J: geruehen obgemelten vnserenn geschickten jres aubringens vp dysmal jn massen vnserer selbs personen gnediges gehorr vnd gantzen volligen glauben zu zustellen vnd myth gnedigerr Kunyglicher Antwortth zubeiegen. Das seinth wyr vmb E: L: die derr Almechtige godt jn langweriger gesuntheit jn geluckseligem Regimente vnd ewigerr wolfarth frijsten wolle jn vhil mher grosseren stedts dinstlich freunthlich vnd Nachperlich zuuorschulden geneigt Datum zw Wenden den vhier vndt zweyntzigsten des Mants Majj Anno xv:c vnd xl:ten

Herman von Brüggenej genanth Hasenkamp
Meyster Teutsches Ordens zw Leyfflanth

Dem Irleuchtigestenn Grossme[c]htigsten Furstenn vnnd Herren: Herren Gustaff: der Swedenn vnnd Gottenn Kunyck etc Vnnsere gnedigenn Herren vnnd freuntlichenn geliebtenn Nachparenn .

Spår af sigillet finnas.

3.

Härmästarens i Lifland förslag till förbunds- och vänskapstractat med Sverige. Wenden den 30 Maji 1540.

Samtidig afskrift på papper i kongl. Riks-Archivet, saml. »Livonica», vol. 14.

Articul vnd fulmacht, woruff mith der Ko:n Jrt zu Schweden dero loblichen Krone, Rikes Redten M g f vnd herren itzige ge-

schickten doch vf Meins g f vnd herren Meisters zu Liefland derselbign Erwerdign werdigen herren gepietiger gnediglich vnd gunstiglich vor das handelen vnd sich entlich vortregen vnd beschliessen solten .

Jtem vor ersth sol ein ewigr landtfried, jn vortreulichr freundschaft, liebe vnd eindracht gudte zuuorsicht vnd nachparschaft, also es bisher zwuschn der loblichn Kronen zu Schwedn vnd landen zue Liefland lange Jar her gebreuchlich gewesen, henferner ewich vnd vestiglich vorhandelt vfgenohmen vnd beschlossen werdenn .

Zum andern sol dartzue gezogen vnd jngeliebt werden Nachdeme jn jtzigem geschwinden leuftn viele vorunglimpfung vnnutze nachrede vnd schelteword nith allein vf die Nidern bsonder auch wol vf hohe stende, potentaten vnd fursten vnbedachter weise vnd vhon viele geubet vnd sich zutrüge das derselbige etzliche gespueret aber beschlagn, die widder die hochgemeltn Ko: e Jr: t M. g. f. vnd her Meister orden vnd land zu Liefland der beiderseits vorwanten oder vnderthanen mith worteren edder wercken vffenen edder etwes vnformlichs vornehmen liessen, das noch jn der loblichn Krone zu Schweden der zugehörign landen vnd gepieten edder jn Liefland auch dartzue horende lande landen gepieten vnd herlicheiten nith solten gelitten noch geleidet, bsonder mith geburlichr straffe nach gelegenheit vnderichtet werden,

Zum dritten sol beiderseits vnderthanen jre frie vheste handel vnd Kopmanschaft jn beiderseits KunigReiche vnd furstenthumb landen vnd gepieten frey sicher vnd vnbehindert zuhandelen vnd whandelen nach dem althen vorgundt vnd zugelassen werden,

Who nhu vnvormudent darjne thwist, jrrung, oder beschwerung sich zutragn wurde, sol keinem parthe vientlich angriffe edder vnfouglichs bedrewen jn vfgemelten Reichen vnd landen, bsunder wes vf fuge billicheit vnd recht gegrundet diesem Cristlichn ewign friede nach gestadet noch einiges vientlichs anhalten vorgund edder zugelassen werden,

Vnd es sol der Klagende theil dem beclagten dar die sache gewand vnd ahn geborende ortere zu rechte vorweisen vnd darhenn gehalten werden, das ein Jeder seine zufellige sache mit rechte vnd nit mith suluest gewalth vorfudderem vnd ausrichten muge, vnd also dem rechte die wege geofnet vnd dem vnrechte vorschlossen pleiben,

Es sol auch ein Jeder in beiderseits Reichn vnd lande recht williglich gegund vnd dartzu schleunigsten who nicht vor dem nidersten also dan sol jn dem vbersten rechte nach jder landes gewonheit was vf recht vnd billicheit gegrundet einem jedern theil verholffen werden,

Jtem es sol kein parth dem andern, so einige persona aus eines herschoffen(!) oder lande ohne wissen seiner herschaft vnd vbericheit entwiche[n], sich veintlich oder sonst mith wordten edder tadten vflenen wolle jn des anderen herschoft wissentlich nit geleidet vfhthalten hauset geheget speiset noch gedrencket werden,

Wo nhun Die Ko:e Jr:t zu Schweden etc hie zu gnedig gneigt vnd noch sumige friedtaftiges beiderseits parthn ersprutzliche nutbare vnd drehliche articul die diesem Cristlichn vnd nachparlichn ewign friede drehlich vnd die nith wider die Kay. vnd Ko:e M. meine aller:g. h. das heilig Ro:e Reich der Key:n stad lubeck auch sonst allen vnd jederen anderen der vmbliegenden anstossenden nachpaurn vordregn vorwantnissen vorfenglich entgegen vnd nith dreglich erdencken notturftig vnd ersprieslich entphinden jnsinueren vnd jnluien edder das alles vnd jedes bowilligen jngaen Confirmieren vnd bostedign wolle, So sollen die geschickte M g f vnd herren Meisters zue lieffande sich solichs eigentlich vnd grundtlich erfahren, vnd M g furst vnd herre der Erwirdign werdigen herren gepieten vnd lande vf der gnedig vnd gunstig behach wiederumb einbrengh, vnd von das mal nicht entlichs schliesen, bsonder alle sachn who die zum besten vnd formeligsten vorgestalt vnd vnafleslich handel jm bouelch haben, Vnd die Ko:e Jr:t empnich vnd nachparlich bitten vnd anlangn jn solichr vorweilung kein boschwer zuhabn vnd sich zu Meinem g. h. Meistern orden vnd landen zu lieffande mitler weil vnd zu keinen zeiten, wie dan bey der Ko:n Jr:t auch sol verlassen werden Kein parth sich zum andern dan aller gunsth, guedte, frundschaft, vnd nachparschaft zuuorsehende, Bsonder nach Jnhalt des ewigen frede alles gudten zuerwarthen haben, vnd damit sol alle argkwon misduncken fheil vnd alles nachdencken vfgehaben vnd gar vnd gantz doeth vnd abe sein, Des zu vhester vrkund mith vnserem angedruckten Sigl beuestiget Datum Wenden jn lieffande den 30:ten des Monats Maij Anno funffzehenhundert vnd viertzichsten

4.

Konung Christians af Danmark-Norge fullmakt för sina sändebud till mötet i Kalmar med de svenske commissarierne. Köpenhamn den 8 Augusti 1540.

Afskrift, åtecknad: »Coll. med Orig.», i »Danske Handl. I. 1523—1661», sid. 168, bland saml. »Danica» i kongl. Riks-Archivet.

Wij Christian met guds naade, Danmarckx, Norgis, Wendis och Gottis Konung, Hertug vdj Slessuig, Holsten, Stormaren och Dytt-

merschen, Grefwe vđj Oldenborg och Delmenhorst. Göre alle witterlige, att efter thy ther er nw beramitt ett Mode emellom Oss och Stormechtigste Förste och Herre, Herr Gotstaff met Gudz nade, Swerigis och Gottes Konung, wor kiere Naboe och Swåger, at stande vđj Calmar then xv dag Augusti nw först kommendis, Thå hafue wij nu thes tillbehoff afferdiget oss Elskelige Her Mogens Göye Danmarck[s] Rijgis Hoffmester Her Holgert Vlfztandt Ridder, Knudt Gyldenstierne, Embitzmandt pa wort Slott Kallundborg, wor Mendt och Radt, Byrge Trolle, wor Mandt och tienere, och Mester Jesper Brochmandt wor Secreter, at besöge samme dag udi Calmar, och ther paa wore wegne, met hög[be]melte Konung Götstaff af Swerige forhandle och fortage och nederlegge hwes twedracht, venighet, Naboelig bröst och andere missforstandt, som oss och hög[be]melte Konung Götstaff af Swerige och begges wore Rijger och Vnderdane kundt emellom were, och siden pa wore wegne och i wor stedt, met hög[be]melte Konung Götstaff af Swerige handle, raade och beslute om en trygge och bestandige förbundt, freedt och ewig Confoederats, emellom Oss och hög[be]melte Konung Götstaff af Swerige, och begges wore Rijger och vnderdane, och hwes forsk:ne her Mogens Göye, her Holgert Vlfztandt, Knudt Gyldenstiern, Birge Trolle, och Mester Jesper Brochmandt vđj saa maade handlendis, giörendis, och hög[be]melte Konung Götstaff af Swerige, Swerigis Raadt och Adell paa wore wegne lofwendis, bebreffwendis, forseglendis och tilsigendis worder, skall vigenkallit, fast vbrödeligen och vden all argelist hollis, ligerwis som wij sielf Personligen ther tilstede wore, wedt wor Förstelige troo och Lofwen. Och thes till ydermere windissbyrdt(!), hafwe wij ladijt wort Secrete, met wore elskelige Danmarckx Rijgis Raads Signeter och Jndsigler, som nw her hoos oss till stedt er, trygke nedent fore thette wort opne breff; Som er Johan Frijs Cancellor, her Pritbiörn Potbusk, her Anders Bilde, her Axell Bragde, her Arendt Vlfztandt, her Mogens Gyldenstierne, Riddere, och Peder Ebbessenn. Giffuet paa wort Slott Köpnehaffn, Söndagen nest efter Sancti Petri advincola dag, Aar etc Tusendt, Femhundert paa thet Fyrgetyffuende .

5.

Härmästarens i Lifland svar på konung Gustafs genom hans sändebud, hr Knut Andersson, Georg Norman och Gabriel Christersson, gjorda framställningar, rörande förbund mellan Sverige och Lifland.
Wenden den 15 September 1540.

Originalet på papper i kongl. Riks-Archivet, saml. »Livonica», vol. n:o 14, fol. 99 o. f.

Antwort des jennygen so dem Durchleuchtigstenn :
Grosmechtigenn : furstenn vnnd herrenn : herrenn Gustaff :
zw Schweden : der Gotten : vnnd Wendenn et ce:a :
Kunigk : meinem gnedigstenn Kunigk vnnd heren : ihm
nahmenn vnnd vonn wegenn des Hochwerdigenn : Grosz-
mechtigenn : Furstenn vnnd herenn : Herrenn : Hermanns
vonn Bruggeney genannt Hasennkamp : des Ritterlichenn :
Teudtschenn : Ordenns Meisters zw Leyfflande meins
gnedigenn Furstenn vnnd Herrenn : Denn gestrengenn :
Werdigenn : Edelnn : Hoichgelartenn Erbarenn vnnd
Erenntuestenn : Herenn Knudth : Andersonn : Ritterr :
Herrenn Jurgen Normann Superattendentenn, vnnd Ga-
briel Christerszon, Hochgedachter Ku:n Durch:t Rhete,
Oratorenn, vnnd Botschaffterenn wedderumb gegebenn Ausz
Wendenn denn xv Septembris Anno et ce:a ihm xl:ten

Anfenglich nach geburlicher diennstlicher, freuntlicher, vnd
Nachparlicher, widerumb begrussunge zuentpietunge, vnnd erbie-
tunge etc .

Ess habenn hoich gestimpterr meyn g . f . vnd her Meyster .
zw Leyfflande . die schriff[t]lichenn vnd muntlichenn gewerbe . sampt
den vbberandtworden vorschlag . vnnd friedtbunts Nottell . so jhm
nhamen der Ku:n D:t zw Schwedenn . Ergemelte Ku:n Rethen .
Oratoren . vnd Bothschaffter seiner h . f . g . furgebracht . freunt-
lich . auch Nachparlich angehorth . ingenhommen zu hertzenn ge-
furth vnnd vorstanden Dabey auch mein g . f . vnd herr nicht
anders dann wie sie seiner h . f . g : ausz Kuniglichem gnedigem
gemuthe jn Christlichem vortrauwen . zugeschickt vnnd enthdecketh .
also auch getrewlich zwhandelen geneigt etc

Vnnd dieweill dann meynn gnediger f : vnnd her hirauss
sunderlich (: wie auch stets zuuorn :) die Christliche friedtliebende
wolmeynung, Nachparliche zuuegung, vnd freuntlichs gemuth, der
hoichgedachter Ku:n D:t meins gnedigsten kunigs vnnd herren,

freundtlich, vortrawter weise vornommen Thut sich mein gnediger furst vnnd herr, anfenglich wie billich vnnd Recht desselbigenn alles freundtlich, Nachbarlich vnnd diennstlich bedancken . Esz sollen auch hinwiderumb die Ku:e D:t bey seiner f . g . nich anders dann dergeleichenn zuuorsicht vnnd freundschaft vormodenn vnnd myth der warheit eigentlich empfindenn .

So vill aber nhun die Artickell . vnnd sunderlich die bundeshilff (: dann das annder alles zurepeteren von vnnothenn :) belangend . haben meyn g . f . vnnd h . das dieser handel durch Johan Reymers, ethwann zu weidt . anfenglich vorgebracht oder vorstandenn wemodiglich vornommen Myth angehafftem, dienstlichem freundtlichem vnd Nachbarlichem bitten das sulch meinem g . f . vnd herren bey der Ku:n D:t jho keine vnnfreundschaft moege geben .

Dann wiewol mein g . f . vnnd herr jn diesem falle die Konigliche woldaeth zugneigunge, gnad, vnnd gunst, hoch achtenn, auch zw Besunderem freundtlichem vnnd Nachpurlichem dancke auf vnd annehme, bie sich auch wol ermessen Konnen, dasz sulche hilff seinem f . g . dem Ritterlichen Ordenn vnnd diesen Lapndenn mherr alss der loblichenn hochberompten Cronn zw Schwedenn vonnothenn,

Demnach Dieweile seine h . f . g . (: wie alle dinge vff erdenn vngewisz :) jnn der widerhulff, nach vmbstandt, vnnd dieser Lannde gelegenheit, alles zu vortzelenn langkwilich, villichte mercklich beschwerth werdenn mochtenn . Bitten hochgemelter mein g . f . vnnd h . freundtlich auch diennstlich die ku:e D:t diesenn sampt datzw gehorenden Artickelen, nemptlich die hilff vnnd stur (: welcher sich doch mein g . f . vnnd herr so vhill desto mherr, alss diese Lande des notturfftiger synn, thun bedanckenn :) gnedichlichenn willenn nachgebenn, vnnd das dieser Artickell von meynem g . f . vnnd herren auss mercklichenn bowechlichenn ehafftenn vrsachen nicht so ebenn bewilligeth, sich keins fals beschweren lassenn .

Was aber zw einem gemeynenn Landtfriedenn, denn mein g . f . vnnd h . jhe vnnd allwege gemeynth, diennstlich, wasz auch ein freundt vnnd Nachparr dem anderen zu thun schuldich, Jst mein g . f . vnnd herr sampt dem gantzenn Ritterlichen Ordenn der Ku:n D:t allewege gleichsals widerumb erwartennde, zuerzeigennde vrputigk Der trostlicher vnnetzweifelter zuuorsicht, vnnd vester hoffnung, es werde von diser hülff (: daranne der Ku:n D:t doch weinich gelegenn auch nimmer will godth vonnothenn sein wirdt, beide oldinges herfliessend, so wol die von neuwenn erwachsse, freunthschaft, guthe zuuorsicht vnnd Nachparschaft, zwischenn der Ku:n D:t vnnd meinem g . f .

vnd herren, beiderseits vndersassen, Kunigreich vnd furstenthumbenn jn keinen artickeln oder punctenn . jrkeiner massen geringerth werdenn,

Vnnd damith nun solcher Lanndtfried, freuntschafft, vnnnd eynigkeit zum bestenn gedey auffkumpst vnnnd wolfarth beidenn Kunigreich vnnnd Furstenthumbenn derselbigenn hohenn obericheidenn vnnnd vnderthanenn hinfurder ewichlichenn vnuorbrochenn gehalten werden moge .

Bittenn mein g . f . vnnnd h . allerfreunthlichst vnnnd empsich, die Ku : e D:t denn altenn ewigenn auffgerichtedenn Landtfriedenn, dero gestaldt, wie aussz beyuorwarter Nottel zuersehenn, zubeuestigenn, zubekrefftigenn, zw Ratificerenn, vnnnd zw Corroboreren jn allenn gnaden sich nicht wollenn beschwerenn .

Es vorhoffenn sich auch mein g : F : vnnnd herr, Dieweil die Kunigliche artickell jho auff ein behach zw meherenn, vnnnd zw minderenn gestalt, hir auch nicht anders als Christlich vnnnd billich begerdt, es werdenn sich jn dem die Ku:e D:t auch vnbeschwerth gnediglich findenn lassen vnnnd ertzeigenn .

Vnnnd wiewol mein g . f . vnnnd herr ahnn der folnziehunge, vnnnd bouestigunge, dieser Nottel so doch auss Kon:n D:t articulen, mehrerenn teils getzogen, gar keinenn Zweiffel tragenn, Dennoch bittenn seine h . f . g . dises alles mith dem erstenn ein freunthlich Nachparlich zuuorlessig anthworth, damith diese Christliche einigunge vnnnd gemeiner Landtfrid ohne schedtlich vortzug so vhiel ehrr zw seiner follnkhomenheith moge gelangenn,

Mith enttlichem anngehaftenn diennstlichenn vnnnd freuntlichenn bittenn, die Ko:e D:t wille sich mithlerrzeith vnnnd vorth allwegenn kegenn meinen g . f . vnnnd herren Meister Ritters Orden, derselbigenn vndersassen vnnnd diesenn Landenn zw Leifflande jho nicht anders dann wie bisahnherr geschehenn, das jst freuntlich, Nachparlich gnedich ertzeigenn So willenn sich (: godt helfendt :) mein g . f . vnnnd herr sampt dem gantzen Ritt:n Orden auch widerumb kegenn die Ku:e D:t dero lobliche Cronn zw Schweden, vnd derselbigenn einwoner, also schickenn vnnnd haltenn, das godt almechtig dadurch gepreiseth, gemeiner nutz, gedey, vnnnd wolparth gefurderth, Daran auch die Ku:e D:t als ein Christlich friedliebender Kunig, ein freuntlich genedigs gefallen dragenn werden .

Dann worjnne vnnnd myth sunst allenthaltuenn mein g . f . vnnnd herr der Ku:n D:t vill freuntlicher, Nachpurlicher angenemer diennste zuerzeigenn wustenn, Sein jre h . f . g . zw jeder zeith willich vnnnd geneigt, Zw warer vrkundt myth vnnserm Secreth bouestiget, Gebenn zw Wendenn denn 16:ten Septembris Anno etc xl:sten .

Det härmästerliga sigillet finnes qvar.

6.

Tractat mellan Sverige och Danmark-Norge om handeln mellan rikena, tullar, landsköp, skeppsbrutna fartyg, och ömsesidigt understöd under dyr tid. Kalmar den 1 November 1540.

Afskrift, åtecknad »Collat. med Orig.» i kongl. Riks-Archivet, saml. »Danica», vol. sign. »Danske Handl:r I. 1523—1661», sid. 197 o. f. ¹⁾

Wij Christian met Gudts Naade, Danmarckz, Norgis, Wendis och Gottis Konung, Hertug vdj Slesswig, Holsten, Stormaren och Dittmersken, Grefwe i Oldenborrig och Dellmenhorst, för oss våre Arffwinge och efterkommende, och alle thenom som wij hafue ath biude vtöffuer, paa thend ene, och Wij Gustaff met same Gudts Naade, Swerigis, Gottis Konung etc för oss våre Arffwinge och efterkommende, och alle thenom som wij hafue at biude ofwer, paa thend anden sidhe, Giöre almindeligen kunth och bekiende aapenbarligen met thette breff, Effter thet wij formiddelst then Almechtiges Guddomelige Naade till these Rijgers Danmarckz Swerigis och Norgis högheet och börde, och samme Rijgers fuldkomeligheet och till Regerung kompne äre, paa dess wegne hafue wij som de vtwalde Konunger och Rette herrer, pa wore Kongelige burdes wegne till same jndtagheet och hiertelige betragthett, hure (: dess wer :) her till mange aar och tid wore Rijger giönom skreckelige vaffladelege wore wijdheruärdiges anfechtninger till Achters kompne i de förgangne krijger och vpror, monge stedhe och gebiet af disse kongerijger, förmeddelst wore Naboer, som her omkring ligge och bringett vnder deres wolde, deris magt och Ófuerhett her till thid wore Rijgers grentzer forstrecht, frå dag till dag altid foruide och formere, giönom hwilkett thitt och ofte wore Rijger och Landt äre met Swerdt ofwerdragne och trengde fra Stedher och Slott, Som och noget forstaes kan af den nestförledne feyde, hure fljttlige dher lures paa disse trij kongerigers forderff och vlycke, Om icke met thidigt förråd, stotligh hielp och dådt af oss deremot icke blifuer trachtet och handlett, Som wij och j dett anseende, at i frijdens thid skalt billigt all förmodelig och tillkomelig vfrijdt worde betrachtet och fordenskyldt met eendrechtigt goode notörfftige hafde

¹⁾ Tractaten har i »Danske Handl:r» följande öfverskrift: Förbund till ewerdelig tijd, emillan Konung Gustaff och Kon: Christian i Danmark, medh begge Rijkernes Råd, om Vndersätternes Communications Handell och Wandell. Dat. Calmar 1 November 1540.

radt, witskap och willie, och met begges wore Rijgers och koniglige Regements Raadt tillathe och aname en Christelig Confederation och forbundt, samfeldt och met hwer anden foreenet och bewilget tillsam[ens] lofwet och sworet hafwe, Men denne Confederation vthen splijt och nachdels, huor icke emellum desse trij kongerijger och Landt, blant andre flere notorfftige tinge, sönderlige fordrag (: som epter thids och Lands legenheldt, från aar till aar måge forbedhret forminskett eller formehret blifue :) och at godt endrechtigh Ordnung, stadlige och redelige Regementer (: paa huilke som paa en sand grundfestnung, den Confederation huile och bestaa ma :) vprettet, handhafuet och holdne blifue; Saa paa det at förberörde Confederation, af hwar och en part deste forderliger och idkeligere fullstregt, och millom disse trij KongeRijgers vnderdåner och förwante, godt frijdt, enighet och hörsamheet indplantet, och hwort Rijke for sig i sönderheet, wedt alle sine tilhörende godts, dhe kongelige gamble herkommen, hwar och en Ridderlige, Adelige och gemene Confirmerede frijheter, Näder och lag af oss, alle wore Erfwinger och effterkommere fast handhafde blifue kunde, och at hwer och en part mott den annen mett timmelige och tilbörliche fordrag sig altid måå nöije lathe. Daa hafue wij for sadant [o: sadane] drapelige och andre merckelige anliggende Beuelige orsaker skyldt sielfue vdj egne Koniglige personer oss met dhe trij församlede Kongerijgers rådt och dhe met oss vdj effterföliende Fördrag, Artichell, Puncter och mening, som ett Christeligt Corpus och församling, met hwer annen foreniget förpflichtigt och fordraget, Som wij och af wort Kongelige woldt samme Krafft, magdt och fuldkomeligedt oss herinne alwarligt och fast bewilige och förplichte desse effterfölliende fördrags Artichell och mening sannelige fast och vryggelige widt krafft at holle och handhafue dhe samme som [i] den Confederation förmeldt är, vm then tillfallende thids och aars leigliheet i framtijden saa fordre kunne, allen paa nödens wegne, dog met desse trij Kungerijgers samfeldte församlede rådt vsunderde endrechtige rådts witskap, willie, tilladelse och anammit(!), at formijnske formehre eller at forbedre, vthan all wrangwijsheet och argelist, dog skall icke destemindre wor vprettede Confederation j alle wege och wijs blifue dermeth vforsuecht, Som wij och ofuer disse trij Kunigerijger, Danmark, Swerig och Norige, alle wore Vnderdåner och förwante i hwad Condition ähre standt eller wessenn dhe och were muge met aluarlighett biude, skaffe, forordne och bestelle wille, Och dhem wedt dhen edt, troo och forpflichtelse, som hwar och en gudth, oss som dheris vtwalde Konung och Offuerste Herre, och dett

gemene beste skullige och förbundne äre, formane late alle och hwar och en dette wort effterschrefne vprettede fordragh, Puncter och Artichell, ganske trolige och hörsamblige at efterlefue, dhem fast at holde och fullkompne, widt wore suore vnåde och straffs vndflycht, Som wij och hwer annen lofuet och tillsagt hafue, at inthet förbudt skall göres eller vtkunniges paa nogen wåre heller kiöp-manskab, som i disse Rijger faller eller ganghafftig är, ehuadt thet är eller Nampn hafua maa, Men dhet skall och maa af thet ene Rijge jnd vdj dhet andre förtt blifue, huem dhet behoff hafuer, heller dess notorfftig är, Och efter dhet legenheeten i Swerigis Rijge sigh paa dhenne tijd så begifuer, och samme Rijge icke lide kand, at Oxer och Hester måge der vtstedes, daa skall dette forbudt nogen thid lang blifue standendes, Saa at inge Oxe skulle blifue dheden vtförde, och inge Heste offuer thij march örtigers werdt, heller bedre en till thij mark örtiger; doch vm nogre Riddermenss-mendt j Danmark wille skicke till en Ridder eller Adelsmand i Swerige till at kiöpe en hoffmans hest eller två, dett skall dhem vndt och vdstadt blifue, paa dhet at Ridderskapet och Adelen j Swerigis Rijge måge och i Danmark sådan frijheet hafue och bruge. Vm nogen af Frijslandt, Danmark heller andre orther, enthen heelt eller half kopell frijseske heste giönom Danmark och ind vdj Swerig före wille, dhen skall af Danmarkz Rijgers jndbyggere heller andre vdi ingen wijs förhindrede heller vphollen blifue. Dessligist skulle och måge dess ene Rijgers jndbyggere indfare vdj dhet andre Rijge, at besöke vdj kiöpstederne alle frij Markede, handle och kiöpslage, och dessemellen met borgene, såå ofté dhem sådant teckis, Och skulle dhe paa deres Personer och godts heller andet, hwat the met sig hafue, vdj ingen wijs ofuerfaldne heller besweredt blifue, vthan af Fogetter och Embetzmen met thet beste fordrede, till rett handhafde och forantwordet blifue; dher skall och inthet af desse trij Rijger, dhen annens vnderdåner och förwante, paa ingen side, hwarken met heller vthen rett, beslaa, panthe heller bestricke lathe; Men skall hwar och en sinn skyldener tilbörlige besöge, och vm alle forbrefuede skulder eller gield, som den ene dhen annen bebefuet hafuer, den skall vpenbarliga som för är sagt, sin skuldt eller gieldt fordre, och ingen part tillstat blifue, vthen rett ransakinge noget ofuergriff at göre. Men hwilket Rijge des anners vnderdåner met noget ofuergrep, annerledis än förbemelt är, betrenge wille, dhaa skall dhen lidende part som sådant ofuerwoldt widerfaret är, paa sin lidhen kost, försömmelse och skades wegne, af den ofuerfarende part som sådant ofuerwoldt giordt hafuer tillbörligst affdrag och

widerlag, vthen all geensigelse aflagt och inrymbt blifue; Dessligest skulle desse trij kunigerijgers vnderdåner met ingen ny Tull, Zijss eller andre besweringer beladde och betwingett blifue: Men hoss dhe frijhatt[er], rette gode sidwåner som af åller äre herkommit virret och wuillet blifue, och icke högre besweres, eller dher fraa trenges. Dher skole heller och måge inge Peperswene heller Landzkiöper vdj noget Rijge met theris warer vmbfare, samme dheris godts at sellie, heller för annens Kiöpmans wåre att forbytte, Och saa dhe andre Stedher och Borger paa deris nehringh forhinder göre, hwilken sig vnderståår her emoot at handle, hafue forbruthitt samme sitt godts, och dher till Fyretijge Marck. Dessligest hwilken Fogett, Edelman eller forleningzman dher met beslagen blifuer, at hand moot dette förbudt, dhe förnempde fremede kiöpmen steder och loff gifuer, dhen skall blifue dubbelt saa möget forfallen, och skall samme sackefaldt vforsumelige, och vthan alle nådher gielles och betales. Vm nogen i framtijden af disse trij Kunigerijgers Jndbyggere, Borger eller annen hwem dhe helst ware kunne paa dheris skip och godts formiddelst storm heller vweder, widt dag heller natt Skipbruchtige heller nogen annen skade lide kunne, heller vmb dhe fraa deris Anekar fordrifne eller af fienderne betrengde och foriegett blifue och saa grundrorning(!) gjorde, och i sådan lifs fahre fraa dheris skep och godts afwijcke motte, och dher ofuer af dhe Landfogeder heller andre reddet och holpen blifue, dhet samme godts skulle honom som dhet mist hafuer vweigrett och vforminsket i alle motte, som dhe vptagne äre för itt thimeligt bergelt dhem at gifue, som saa bereddhet hafue, åtherigen ofuerantwortett och tillstelt blifue, vthen alle indsage eller besweringe, och ganske vweigrett. Dessligest, om dhet sig begofue, at fienderne nogre desse trij Kunigerijgers Orlogs, heller Rigerens(!) Jndbyggerses kiöpmanskip, för middelst storm, vweder heller met woldt till sig bringe maathe, och dess andre Rijgers wthligger heller Örlögsskip samme Skip fran fienderne åther igen bekrechtigett och anamme[de] worde, dhe Skip skulle dett Rijge och dess Jndbyggere dem dhe afhente äre, till beste åtther igen tillstelt blifue, vthen all wkost eller nogen besuerning; dher skolle och alle och hwar en wore vnderdåner, som i desse trij Kongerijger, Danmark, Swerig och Norige, dheris kiöpmanswerff och handell drifwe wille, samme Rijggers Landzordnung och Polisij efterlefwe, och sig dher efter rette, Och inthet Rijge det andre met falske heller vuprichtige kiöpmansware heller forfalskett godts icke vforwarides(!) heller witterlige ofuersnelle och bedrage, widt det straff som hwart och it Rijges rett och sidhwane metbringer, Vm och i fram-

tijden, förmedelst dhen Alzmechtigeste Gudts straff heller skickelse, för wuedder heller andre saker skyldt nogen dyr tidt paa Sedt eller Spannemale, blant dijsse trij kongerijger met jndfalle och hende kunne, dha skall dhet ene Rijge effter thids och Lands legenhedt till nötorfft trolige för alle andre Landt eller anstötende vmb-
 liggende steder som vtthen fore disse trij kongerijgger ligge, för en temelig Penning och betalning tillföre heller vforhindert fölge lathe. Till dess ewige och altid warende, till thenne wore stadige och fast hollendings(!) troo och lofwe, hafue wij forbenempde Konung Christian till Danmark och Norige, och wij Konung Gustaff till Swerig etc beggie wore Jndsegle met beggis vore Danmarks Norgis och Swerigis raadt som thet hoffwet forbundtbreff huss(?) oss forbesegelt hafue och fraa naffnen ther vdj vttrycke och beskrefuet haffuet mett deris for oss och alle wore Arffwinger och effterkommende witterlige ladit anhenget, Som äre twende ligge lydende ratificeret och förseglett, och hwer partt itt tillstelle, och mett wore egne Kongelige hender vnder-
 skrefuit, hwilket skedt är vdj Calmarenn, alle Gudts helligens dagh, Aar effter Christi Födzells tijdt, Tusende, Femhundrede Fyretyue.

7.

Danske commissariernes vid mötet i Kalmar »afsked» med de svenske, i afseende på danske undersåtars förolämpningar mot konung Gustaf, tvisten om Gotland, svenske undersåtars gods i Danmark, skiljedomar i afseende på tvister mellan rikena, m. m. Kalmar den 1 November 1540.

Ur afskriftsboken »Danske Handl.r. I. 1523—1661», sid. 205 o. f. i saml. »Danica» i kongl. Riks-Archivet; sign. »Coll. med Orig.»

Wij efterschrefne her Axel Bråde till Krageholm, her Holgert Wulffztandt till Hiuleberg Riddere, Knudt Gyllenstjerne, Byrge Trolle och Jesper Brochman Secretarius, Höygborne Förstis och Stormechtugiste Herris her Christian met Guts nade, Danmarks, Norgis Wendis och Gottis konung, Hertug vdj Slesswig, Holsten, Stormaren och Ditmersken, Grefwe vdj Oldenborg och Delmenhorst, vor allernadugiste Herris Commissarier och Raadt, met Erlig och Welbyrdig strenge Ridders her Magnus Göijes, Danmarkz Rijgis Hoffmester met oss deputerede, och vdj thenne legation förordnet Commissarij fuldemacht paa then ene: Och wij Stormechtugiste Förstis och Herres, her Gutstaffs, af samma nåde, Swerigis och Göttis etc Konung, wor nadigiste Herris Raadt och Commissarier, her Conradt vom(!) Pyhy

Ofuerste Cantzeler, her Steen Erichssen Ofuerste Secret Raadt, her Laurents Siggessen Ofuerste Marskalk, her Johan Thurssen till Li[n]dholmen, her Karl Erichssen till Winstrup, her Byrge Nielsen till Wijenäs, her Mogens Johanssen till Broo, her Christoffer Anderssen till Hedager, och Clement Hanssen Secretarius, paa thend anden sijde. Bekende och her met aabenbarlige kundt göre, Som wij af Höigbemelte Konunglige Maijesteter war[e] Allernadigiste Herrer, hijt till Calmarne forordnade äre, efter wor Commissions befalning och Fullmacht, alle mangell, split, twedregt och brecker, som mellom these Trij Konnge Riger, Danmark, Swerige och Norge, her till Jrrige zweffuit hafue, met thet förste aldeles att atbskillie, betage och aflegge, paa thet at her efter thend vprettede Confederation, paa alle sijder, des till bestandiger och till ewig tidt motte fuldkommen och hollenn blifue, och wore Höigbemelte Allernadigiste Herrer, till vnderdanigeste hörsamhedt, these Trij Koninge Rijger och gemene nytte och frijdh, till fordering, lycke och tillwext hafwe wij forordnade Commissarier, wor höigst flijt och arbeigde forewent, fran thet öfwerste till thet vnderste, forde mangell och brecker att afskaffe och betage; Men efter thy en partt af samme brecker, Sammeledes en partt af the Förbundts Artickell, som höigwigtige äre, att vdhen wijdere befalning om them, icke hafue kunnet oss mechtige eller nogen Fuldemagt antage, Och paa thet at then Confederation icke der egenom motte förhindret, vthan icke deste mindre till krafft ganskelig affhandlet och fuldstreckt blifue, Therföre hafwe wij forbenefnde Commissarier, oss om the wattskilde brecker och Artickler, vdij thenne maade, form och skickelse, som her efter følger samfeldt met hwer annen forenet och forlijket:

Efter thy att Konungelige Maijestadt vdj Swerige, förmeddelst sin[e] Konungelige ther till förordnade Commissarier iblandt mehre andre, drabelige beswäringar, hafuer ladit for[e]giffue, hworledes att Hans Konunglige Maijestadt pa sijn Konunglige lempe, Regalier och autoritet vdaff Konglige Maij:tz till Danmarck vndersatte och forwante, vskuldelligen och mangfolligen [o: marfalleligen] emodt all billighedt, skall were Jniurieret, och er ther öfuer komen vdj merkelig fare och sorger, före hwilket handt er fororsaget och trengt till en ofuerswar koost, skade och nadeel, och forskrefne Kongelige Commissarier hafue furdret om saadan kaastis, skades och nadels wedelegningh, och efter thy, att Konunglige Maij:t och Swerigis Crone faarvden thet, skall hafue nogen rettighedt och tilltaal till Gottland, hwilket som nogen foregangen tijdh sijden skall hafue hördt till Swerige, och er stijlle lagdt ther met, att Gulland motte

nu igen jndrömes och fölge Swerigis Crone. Her emodt Konglige Maij:t[z] till Danmarck Commissarier och Raadt hafue gifuit fore swar, att efter thy, att the ingen befallning hafue af Konunglige Maij:estadt vthj Danmarck, om samme Jniurier, kaast och skade, och sameledis thennom aldellis ingtett hafuer warit bewust ther om, hwarken vtj en maade eller andre ther om att handle, och thend tilltall, om Gotlandt, thend er Konunglige Maij:tet och menige Danmarks Crone anrörendis, och the met Gullandt icke mehre, endt tillforn vtj förbundet Clarlige förmeldet och vttrygt er, inröme kunde eller maage, Och forthy äre the sager paa thenne tidt vpsatte till begge Koningelige Maij:ters förste tillkompst.

Thet Andre, att ther er noget Swenskt godts vdj Danmarck, huilket vdj mange aar indt till thenne dagh, hafuer warit the rette naturlige Arfwinge vndtrugkt före, och nu af Koninglige Commissarier er fordret och eskett igenn; Ther paa Koninglige Maij:tz till Danmarck Raadt och Commissarier hafuer gifuet fore Swar, att ther en gang er ganget en dom paa tillfornn, och mene att formiddelst thend, er samme godts met rette wordne Danmarkx Crone tilldömpst och vdropt, och the Swenske ther emod mene, thend samme dom är wrettferdig, eygennyttig och eygenwillig, hwilket the met gode Christelige, naturlige orsager och foge ther emodt vnder Öijene fegre, och igen drifue wille, saa att thend sag om thet samme godts, saa megett som vdj samme dom met begrifuit, er vpskuffuit och vpsatt till begge Kongelige Maij:ters theres tillsammanskompst, hvilke tha, som begge parters rette Ofuer Herrer och Obmendt, saa widt the kunde förliges till Mynde eller till rette, vden wijder fordrag, förre end begge konunger theden igen framdrage thend sag, endeligen skulle athskillije; Men hwavidt godts som vden forbenefnde dom vdj Danmarck, Swerige och Norge, thesse trij Rijgers Adell vtaff Arfflige, eller andre rettmetijge rettigheter tillhörer, Alle the sager skulle vden wijdere vpskuff, saa meget som hwer haffuer rettighedt till, paa begges Konungers tilsamenkompst, faa ther paa en ende, Men om begge Kongelige Maij:esteter thesse brecker paa thend förmelte doms wegne, vnder sig sielfue icke fördrage eller forlige wille eller kunde, dhaa mu begge konunger hwer for sitt koningerijge förordne ther till vpartiske skiedzherer, som vden wijder vpskuff, förre de ther athskillyes alle de sager, endeligen atskillye och definere skulle.

Till thet Tridie, Som vdj then Confederation it peenfaldt skulle nidsat blifue, naflig, om nogen partt vdj then ofuerskrefne Confederation nogre Förbundts artickle af forsatt freuelige ofuertrede

wille, och the Skedzherrers dom icke wwegredt efterkomme, och dhe hundret Thusendt daler, som forwerkedt peen eller straff, icke vdrrette holle, och wederlegge wille, icke heller then bewijslige och metede skade, paa dess wegne, att saadant icke hollit er, och sig met thend lidende part icke fordrage wille, att the thend beswerende part saa meget hans lidne och metedhe skade belanger, met alle for opaalobende Sum, huer och en tillkomende kaast, Konunge Rijge, Land och folk, af hans som förbrödet hafuer af sitt egit autoritet met wold at indtage god foge, rett och magt hafue skulle, der mett then partt som brutit hafuer, sig eller sijne Rijger, met sampt alt hans Raadt, vnderdaner och forwandte, hwercken met sine wenner eller bundzforwante, hwarken vden eller met rette, hwercken met ord eller gerninger for intet vpsatte, vpruste eller handle skall eller maa, hwercken genom sigh sielff, eller och nogen anden paa sijne wegne, wijd sand och fuldkrefftigste, hans och hwer ens, hans Raadts, vnderdaners Christelige Werdigheders, theres troes och lofwes frij, eygen wilkaarede, forpantingx, Som och till fulldstandig ewigt bekreftung, och stadig holdung, slett ingen vtflycht, indsage eller hielperede, skulle eller maage söge eller förwende blifue, vden hannom den beswerede, klagende, lidende partt, af thette brefs fulldemagt och krafft, mott thend partt som brutett hafuer, skulle alle och hwer rettelige och tillkomelige hehielp, middell och nodtorffter forbeholdne wärre, lige som dhe her vdi fran ordt till ordt clarlige och vttydelige förmelte och forbetygede stodhe, vden alt argelist. Som effter thy thesse Artickle af oss Commissarier sambfeldt, sare höigwigtige och skreckelige ansede äre, och betrachtede, om dhe till wuentyr(!) begge Konninger wldelige eller noget forsware falde wilde, therfore hafue wij dhem till begge Koninglige May:ters förste tillsamenskompst och begges Konunglige Majjesteters welfalde hiemstelt.

Till thet Fierde, om saa sage wore, att wij förbenefnde Commissarier och förordnade Raadt, vdj thenne vprettede forening, Confederation och Förbundet nogle Artickler, Puncter och Clausuler icke nödtorfftelige eller nogksamelige, som wel för nödhen wore, betrachtedt hafde, och Höigbemelte wore Allernadigiste Herrer samme Artickel fore Rijgernes höige anliggende vforwendelige, alffuerlige trengende nottorfft skyldt, en partt met tiden förklarede, förnyede, en partt och till ewentyrs förmijnskede och forbetterede hafue wille, det skall hwer och en partt ganske wu[e]gert her met forbeholdt were, dogh saadant thenne Confederation vden hinderlist och nadell, nar begge Konnger met thet förste tillsammans komme,

att the daa met beggis theris Rijgers Raadts Raad, förr end the thenne vprettade Confederation met theris Koningelige eigne hendner och Jndseigler bekrefftige: Och förre deris begge Konnglige Maijesteters dedhen fran hwer annen att skillies, skall det thaa vfor-sömeligen, och vdhen alt vpskuff skee, och sijden till ewige Aar och tijd från Konunger till Konunger gandske vryggeligen till thet allerkrefftigste hollet och fuldstreckt blifue, Dogh hwadt vdj andre sager, begge Koninger thend ene thend annen, vnder Konnglige goed loffue tillforenn sönnerligs forskrefuit hafue, alle dhe samme sager skulle vbeneffnde hwer partt besönnerlige forbeholdne blifue, till saa lenge dhe paa alle sijder fuldkomet worder, her vdj thenne afskeedt, Contract och Confederation. Dess till wisse, hafue wij hwer fore sigh, sitt Signet af wore Commissions fuldemagt till thenne afskeedh latet trycke, och oss met eigen hand vnderskrefuit, hwilket skedt er, vdj Calmarne Alle Guds Helligens dag, Aar efter Christi födsell Tusinde Femhundrete Firethy.

8.

Quittobref af biskop Henrik i Vesterås samt Isak Birgersson till Elmteryd och Jon Olsson till Asa, på af biskopen och capitlet i Wexiö ytterligare aflemnadt guld och silfver. Wexiö den 14 Augusti 1541.

Efter en afskrift »Ex codice antiquo» i S. L. Gahms Archivum Smolandicum i Upsala univ.-bibl., tom. 7. Konung Gustafs quitto å förut från domkyrkan lemnade dyrbarheter och penningar, dat. den 3 föregående Augusti, se denna del sid. 283—284.

Wij efterskriffne Henricus Joannis Biscop till Westeråås och then(!) Christellige Conciliarius, Samfält medh Isack Birgissönn till E[[l]mpterydh och Jonn Olsson till Asa, Bekiennes oss annammet och wporit hafua af hede[r]lig man Biscop Jonn Boosonn i Wexiö, och hans Cappittel thesse efter skrifue perssedlar, gull, Sölf och penningar, huilket skedde efter skrifue perssedlar, gull, Sölf och penningar, huilket skedde wthi Wexiö Domkyörkio thenn 14. dagh Augustij Anno domini 1.5.4.1., först gull, Rossennobbell xxx, ithem franske Croner 2. Ithem reniskt gyllene Jthem hörniske gyllene 3. Jthem viii gullringar wthan stenar, och lithen Brössa medh stenar, wäger alt tilhopa xv lod 1 quintin. Jtem oförgylt solff lxvi löd:e märcker iij (3) lodt, thernäst forgylt solf xxx löd:e mercker iij lodt 1 quintin, item rede penningar lxxxv *ms* ortiger 3 ort, Jthem Sölffpenningar whkiendt mynt. Thet till yttermera wisso att så i sanning är, trycke wij forbenemdhe witterlige wåre Signätter wppå thenna wår bekiennelse. Datum år, dagh och stad, som foor skrifwidt ståår.

9.

Framställningar å konung Gustafs vägnar till »regementsrådets» rörande olika ämnen. Odaterade (1541).

Ur samlingen af »Rådslag» för konung Gustaf I:s tid, 4 $\frac{1}{4}$ ark. Ett conceptfragment härtill på tyska, 1 ark, med Georg Normans handstil, finnes bilagdt. Regementsrådets svar på dessa framställningar är icke känt.

Kon:ge Ma:tz synnerlige beswärungh

Szå är huar och en aff Regimentz Rådet, vtan tuill, wäll witterligit, hurulunde högbemelte kon:ge Ma:t, till thenne dag, så monge år, och än nw med szwär, och vdrägeligh möde och arbete for thetta Rigis skuld, så wäll i fridlige, som i the krigztider, haffuer beszwäret warit, ee som offtest, motte sielff både Cancellier och krigz råd wara, Jtem öffuersee alle Riigisins Regenskaper, Jn Summa sielff mest råde ock dåde skulle, Och platt ingen tilhielp hafft Therwtaff högbemelte hans kon:ge Ma:t så wtarbetatt är, ath hans kon:ge Ma:t thet same på szin helbrijgde och szundhett wälförnummet haffuer, Szå ath hans N: är ther egenom bliffuin en szwag och sziwglig herre, then ther endels huarken dag eller natt szin naturlige rolighet haffue kan, Och forthenskuld hans kon:ge Ma:t omögeligit wara will, lenger vdij slig vrolighet, (: som näppelige någon herre lige sådana opå liggie kan :) vtan hans kon:e Ma:tz liiffz fara, ock forderff, ath kwnne bliffua bestondendis. Huarföre Regimentz rådet wille sådant hielpe ath betenckie, Och the middell och wäger finne, ath sådana möde och szorg, som i så motte hans kon:ge Ma:t vpå ligger, motte forminskedt bliffua

Then Förste beswärungh

Högbemelte kon:e Ma:t haffuer nu på thenne tiid, ther fridlig skall wara, endels så store bekostninger, som ellies någon fegde för handen wore, Huilkit clarligit nog vtaff hans nådz Register tilbewiisendis är, Och dhet hans kon:e Ma:t vdij lengde[n] sådana bekostninger vppeholle skulle, kan hans kon: Ma:t thet med Riigisins vpbyrder eller renter jngelunde aff stedt komma .

Then Annen beswärungh

Att hans kon:e Ma:tz Cammer mett rådt ilde försorget är, Fortij ath jngen förhonden är, szom will taga sig saken före, lige som thet wåre aleneste Kon:ge Ma:t, och icke menige riget an-

liggiende, Och huar hans Kon:ge Ma:t icke vtij egin perszone hade så nøge vpseende ther opå Dhå ginge huarken med vpbyrd eller vtgiffit rett eller lige till, Hwilkit dog giffuer hans Kon:ge Ma:t en dråpelig beswåring, ath hans Kon:e Ma:t skall allestedz tilsee, ath så vlige och vskickelige tilgå skall,

Then Tridie beswåring

Szå bliffuer och på thetta kon:ge slott Stocholm platt ingen ordnung hollen, man wett doch wäll, ath till thetta same slott bliffuer vtaff alle Landzender her i ritig tilföring giord, Liguell för sådana vordnung schuld komber mest alt samens bortt, vnder henderen, bliffuer affburit, och forswmet, Szå ath thet är tilbesörgiendis, ath huar Gud forbiude, någon nød förefallendis worde, hurulunde man thetta same slott, mett profandt vppeholle kunde, Orsaken är thenne, thet bliffuer icke frå år, till år, jnuenteret huad som öffuer bliffuer, eller huart hedan thet kommer .

Then Fierde Beswårung

Szå är her i riigit, nw vpå thenne tid, en merkelig hoop Ryttere, Ock är huarken Rithmestere, eller Fodermarsk hoss them wiid händen, szom gåffue ackt opå, ath allestedz huar the ligge, motte rett och ligelige tilgå, på thet the arme vnderszater icke motte for mygit vndertryckte, eller betwingede bliffua, Tesligeste och medt knechterne .

Tiil thet Fempte

Man wett ock så well, ath nw szå longh tiidh her, haffuer kon:ge Ma:t thetta rige till thet beste latiidh sziwde vtaligit mygit Saltpeter aff huilkit hans nåde haffuer latiid giortt krutt vtaff, Szå ath hans kon: Ma:t wäll formodhet hade, ath her skulle wara med krutt och lod, en szynnerlig godb och stoor förråd för honden Men huru ringe thet är, worde the wäll bekenne, som ther med dagligen vmgå, Fortij dhet bliffuer huarken ther med, eller med thet ganske artelarij någon godh eller skickelig regenskap hollenn Hwilkit jw skulle så wäll gå huar och een aff eder godemen, som hans Kon:e Ma:t till hiertatt, efter ath menige ritig är ther vm icke lithet anliggende

Tesligeste är hans nådz skiip och skiipzgård icke heller mygit wäll försorgitt

Tiil thett Siette

Samelunde så later sig kon:ge Ma:t ock så årligen icke lithet bekosta vtan landz, for thetta rigis nöttorffter skuld, vpå fremmande

kundskaper, Och kan doch inthet grundtligit förfara, som thetta rige szynnerligen anliggende wara kan,

Tiil thet Siuende

Såsom högbemelte kon:ge Ma:t sig i mong år beclagett haffuer, vm then vtlibörlige köpenskap som her i rigit, aff fremmende köpmen bedriffuin bliffuer, med forderffuade och förfalskede warer, Jtem ath the så skendeligen settie theris warer aff wägin, och thett rette werde, Therwtöffuer thet menige beste och rigit dråpelige förswagat worder, och andre fremmande städer fast rige bliffue, Jtem the jnlendzske köpmen her i rigit see och inthet wäll vpå theris handell, köpe warerne dyre tiil siig, sedan lathe the så gott som wräka samme warer, i the fremmende städer, giffue them så för halfue penningar, Såsom är, ath huad the för lx marcer ortuger köpt haffue, äre the till friidz när the kunne få beholdne peninger igen i Lubko xxx marcer Ock see icke an, huru mygit bätter wärt, än thet fremmende mynt är

Tiil thet Ottonde

Så bliffuer och allehande Guld, och Fremande silffuermynt, altiid her vtij rigit, mere än annenstedz, wiidt i frå theris rette werde, genom the same köpmen forsatt, Ock bliffuer i så motte aff jnbyggierne vpweszelett, vansedt, ath Riigisins mynte är dog fast bättre, än the andre vmbliggiende nåburs, som är Liffland, Preudtzen, Danske, Pomeran, Mechelborg och the andre städer

Tiil thet Nyende

Vtöffuer sådana vordnung, som her i rigit, medt sådana köpmandz handell och Wexell brukas, dhå haffue the fremmende köpmen fört thet beste mynt her vtaff rigit, så ath her finnes nw föge peninger för honden igen i rigit, Endog ath årligen så mong vtalig Tusende marcer myntede äre Och opå thetta fremmande folk wtgiffne bliffua Och huar thenne beswörung icke snarligen förekommin eller bättred bliffuer, Szå nödgass hans kon:ge Ma:t platt latha beståadt ath mynta, Fortij ath jw meer hans kon: M:t lather mynthas, och lather peningerne komma och wtgiffues bland then menige man, jw minne peninger bliffuer i rigit

Tiil thet Tijende

Så är thet ock kunnugt och openbart nog, huru fientliche och förräderlige, the som her aff rigit wickne och affalne äre, (: Som

är Barendt van Mälen, Vulff Giler, Olaff Brömps, Hans Witte etc :) Thetta Rige mene, huarföre the vpå alle orter, oss hoss huar man winleggie siig, ath komma thenne nation vdij vwenskap och affgunst, Ther tiil och bliffuer kon:ge Ma:t genom the same hoss alle andre fremmende herrer och Furster, Land och städer, altiit till thet werste wtskrijett och wtropat etc Hurulunde man sig dog i lengden med tesse holle schulle, dher mett annet folk, kon:ge Ma:t och thetta rigis vskuldh motte ene gonge få ath wetta, Skall man och altiith så farligen see egenom fingeren mett thom, Och swara ther inthet mere till, Szå motte huar man wisseligen tenckie the hade ther rett, foge, ock vrsaack till

Tiil thet Ellefte

Jtem Szå liggie her någre fånger, szynnerligen then Hans Jerick, huilken met vnåburlige, och onde practicher, hiit i rigit, aff Hertugen i Prudzen afferdiget war, Och är nw ganskes szwag, ther han bestrickett ligger, Huad såsom nw rådet syntis hurulunde med honum företags skulle

Tiil thet sijste

Szå är och någon förändrung skeed vdij lerdomen ock ceremonierne her i rigit, effter thet Mandatt som skedde i Örebro Anno 40 Szå bleff och vdij någon motte ther opå en ordnungh stelt Och will man nw gerne wette, huad rådet synes ther vm, eller vm thet så bliffua skulle etc

Tesse for:ne stijcker begärer kon:ge Ma:t, ath the beradzschole, Och göres ther opå en beslutt, hurulunde man best och lichäst samme saker foretage motte, vtan lengre förhalung, Effter tij ath sådana szaker icke alleneste drabba kon:ge Ma:t opå, vtan jemwell thetta menige rige etc

På det infästade quartbladet är tillagdt:

Jtem Szå är och nog witterligit, ath Cronenez bönder och menige skatgillet, vdij monge motte, med szwåre skiutzferder, gestninger, och anner tunge, fast vndertrijckte och beszwårede bliffua, Szå ath huar ther icke finnes annor råd till, bliffuer en heel hoop aff the Crone och skatteheman ödelagde,

Jtem Szå finnes ock stoor brecker, förszumelseer, och oforsichtigheter hooss the bergwerck her i rigit, Huilkit kon:ge Ma:t dog gerne sielff rigit till thet beste, (: så mygit hans nåde mögeligit wara will :) försorge och wachte will, Aleneste ath the andre beszwåringer motte hulplne bliffua .

På första bladets inre sida finnes följande tillägg rörande tractaten med Danmark:

Till thet Förste, Vm thenne Nye Confederation mett Danmarkz rige, hurulunde kon:ge Ma:t, wor aller nådigiste herre, kan forlate sig ther opå, anseendis ath the Danske, tilforende, inthet hollet haffua, Ther opå steller kon:ge Ma:t tu Spörszmåll

Förste spörszmoll, om man vpå sådana Forbundh må latha giffua thet menige krigzfolk förlöff, ath draga theris koosz

Thett Annet, huar medt Riigisins råd formene ath Probera, Om the Danske aff hiertet mene med thenne nye foreningh .

10.

Formulär för de i konung Gustafs tjenst varande tyske och fält-skyttars ed. Odateradt (1541).

Renskrift i samma lägg som den förut, sid. 331 o. f. upptagna instructionen för desamma.

Eid der buchsmaister schieff vnd veldtschutzen

Wir N: schweren zu goth jn sein heilges Euangelium das wir dem allerdurchlauchtigstn Grossmechtigstn Landts vnd Kriegsfursten vnd herren herren Gustafn zu Schweden vnd der Gottn etc Koninge vnserm allergnädigstn herren getrew hold gehorsam vnd gewertig sein wollen, jeden schaden vnnd nachteil jn zeith warnnen vnd whenden Seiner Ko:n M:t fromen erhen vnd nutzen vnser hochsten vormogen betrachten vnd furdern, auch alles das seiner Ko:n M:t zu Landt vnd wasser zu guthem raichen mag zethun vnd lasen, als den fromen vnd erlichen Buchsenmeisters schieff oder veldtschutzen zustehet vnd aignet vnd das wir al samentlichn vnd besonder mith guther ordentlicher fursichtigkait vnd vleis schiessenn wollen Das seiner Ko:n M:t als vnserm Kriegshern zu guth vnd nutzen vnd den vheinden zu wider vnd schaden gelangen mag nach al vnserm bessern vnd hochsten vermoegen, Auch sollen vnnd wollen wir allesambth jn masen vnnd Krafft dieses vnser Leiblichen eidts gleich wie der Ko:n M:t vnserm zeugkmeister oder jn abwesent seinem Leutenamt gefolig vnd gehorsam sein vnd vnserm articuls prieff jn jedenn seinen puncten vnd Clauseln getreulich vnd ohne geferdet nachhomen als vnns goth helffe vnd sein heiligs Euangelium.

Register.

A.

- Aakeröö** (Åkerö i Bettna s:n, Oppunda hd, Söd.), fru Birgittas (Totts) arfv. drst., 225.
- Abbatissan** i Vadstena kl., skyddsbr. f., 215—216.
- Abo, Aboo**, se **Åbo**.
- Abraham [Abram] Eriksson [-csz-]** (Gyllenstierna, till Danstorp o. Assarbo), om arf eft. hon., 191—193.
- Abraham [Abram] Eriksson** (Leijonhufvud, t. Ekeberg, se reg. t. 11:e del.), ståthåll. i Sthm, 80, 164, 191—193.
- Achsel Erickson**, se **Axel Eriksson**.
- Ackareby [-er-]** i Dannemora ätting (i Dannemora s:n, Olands h., Upl.) fsvar.-br. f. Joen drst., 178; om jord drst., 230.
- Adeln**, 31, 87, 155, 160, 306, 345, 346; i Vgötl., 52, 62; danska o. holsteinska, 82; i hela riket, mandat t. om olaga gästning, 257—260; i Smål. befrias fr. inqvarter. af knekt., 260.
- Adjunct, Adjunctor** i religionsrådet, 33; i kammarrådet, 80; åt Georg Norman, bisk. Henr. i Vesterås, 279.
- Afråd**, 321, qvarstad å omtvistad, 192—193; Ped. Andreae sk. uppbära af led. preb. o. canonier i Vesterås, 240; om skatte- o. landbönders i Uplanden, 248—250.
- Afradskorn**, 320.
- Afradspenningar**, 277.
- Afvelsgård**, hospitalets i Sthm, 48.
- Agneryd** (Agnaryd i Mistelås s:n, Albo h., Smål.); Birge drst., 326, benåd.-br. f. hon. 282—283.
- Agricola, Michel**, mäst. (sed. bisk. i Åbo), coll.-br. på preb. Katarine vid Åbo domkka, 325.
- Akerbo**, se **Åkerbo**.
- Alandt**, se **Åland**.
- Albrecht**, hert. af Mecklenb., br. t. hon., 302—303.
- Ale [Ala]** härad i Vg., 54, 328; hdsh.-br. drå f. Niels Pedss. på Roda, 177.
- Alffuadra** (Alvastra, se reg. t. 1:a del.) gd; fogdebr. drå f. Ol. Bror, 179.
- Alffueme gård** (Alfhem i Skepplanda s:n) Ale h., Vg., md underlyd. f. t. Gust. Olss., 328.
- Algutzrums härad** på Öl., Niels Skriffu. hdsh. drst., 284.

- Alingzäss (Alingsås), väg t. o. ifr., 54.
- Allmogen, om skatt. af i Åbo län, 4; om olaga gästn. hos, mandat emot, 257—260.
- Almynde brecke, vid väg. mell. Varberg o. Lödöse, 54.
- Allmänningar, kronans; inga gdr må byggas å dm, ut. kron. t. godo, 84.
- Altartafla i S:t Olai kl. i Skara, 93.
- Aluerup (se reg. t. 11:e del.), Erik Krummediges egdm, 165.
- Ambasater [Amesater], svenske, t. kejs., 67; danske t. Sv., 68, 79, 122, 151; t. Finl., 170; franske, 311.
- Ambiörn Screddere, se Screddere.
- Amiral, kon:s öfverste, 80.
- Amund, hr, i Lenna, vill upplåta gället, 139.
- Amplor, hvita (kyrkoklenodier), 283.
- Anders Anderszon, borg. i Lödöse, stadens ombud t. kon., 213.
- Anders Boszon, hdsh.-br. på Frökinds här., 177.
- Anders Hanszon, f. d. myntmäst. i Vesterås, 106.
- Anders Jönsson i Fröberg, utpräglat falskt mynt, 116.
- Anders Larsson Mälare, gåfvobr. på en tomt i Nyköp., 176—177.
- Anders Monszon, se Anders Månsson.
- Anders Månsson [Monsz-], fogde i Arboga och i Åkerbo h.; uppdrag, 44—45; br. om inqvarter., 130; får bygga en hammarsmedja vid Brantefors, 181; får biskopsdel. af tionden af Arboga o. Björskog, 326.
- Anders Olsson, styrman, br. på ersättn., 326.
- Anders Olsson i kon:s kammare, fl. m. en preb. i Ups., 330.
- Anders Simonszon (borgmäst. i Sthm), 319; hs hus i Sthm, 277, 325.
- Angermanland, se Å.
- Anna, fru, på Vindstorp (se reg. t. 3:e del.), stämingsbr., 225; fl.-br. på kgl. sakör. m. egna landbor, 232—233, 322.
- Anna Erikdotter, Jak. Vestgötes h. på Sziö; får und. sin listid njuta alla gdr, s. kon. af henne och hennes man köpt, 184—185; stadfästelse å hennes o. mannens testamente, 236—237; varit med om sin syster Karins fsäljn. af Högby i Lagga s:n, 237.
- Anna Nielsdotter (Bese), enka eft. Påvel Abrahamss. (Gyllenstierna); jordskifte m. sin svärmod., fru Elsa Laxmand, 190—192.
- Ansze, die deutsche, 129. — Se vid. **Hansestäderna o. Lübeck.**
- Arboga stad, 40, 181; Anders Månss. fogde drst, 181; br. t. fogd., borgm. o. råd om forsling af tegel t. Gripsholm, 44—45; om inqvarter. af tyske ryttare drst., 130; biskopsdel. i tiond. af, 320.
- Arfskifte eft. Påvel Abrahamsson (Gyllenstierna), 190.
- Arffuid Claueszon (Uggla), hdsh.-br. på Collens (Källands) hd, 177.
- Arffuidh Knutsson (trol. Gust. Olss. Stenbocks farfader), stämn.-br. å hs arfvng., 225.
- Arm, en (helgonrelik), 283.
- Arosia, se Westerås.
- Artalorij, Artelarij, se Artilleri.
- Artilleri, 309; rådslag af regementsråd. om dss ordn., 187.
- Artolarie, se Artilleri.
- Asdaal (på Jutland, se reg. t. 11:e del.), Erik Banérs egdm, 164.
- Asza (Asa i Asa s:n, Norrvid. hd, Smål.), Jon Olss:s egdm, 280, 351.

- Aszå (Åse l. Ås) härad i Vg.; fogdebr. på bisk.-sak. drst. f. Marquard Holst, 180.
 Axel Andersson, kon:s embetsman i Upl. o. Hels. 81.
 Axell Andersson t. Lenna (Lillie t. Ökna, väpnare), riksråd, 164.
 Axell [Achsel, -cks] Ericszon (Bielke), på Häradssäter, kon:s firoendeman i Ög., 174, 175.
 Axell Nielson (Banér?), kallas t. möt. i Kalm., 232.

B.

- Bagge, Jacob (Tordsson, se reg. t. 9:e del., ståthåll. i Sthm), får hålla vinsförsäljn. i sitt hus i Sthm, 327.
 Bagge, Joan, fogdebr. på bisk.-sak. i Gäseneds, m. fl. här. i Vg., 180.
 Bahuss se Bohus.
 Banér, kon:s, 152.
 Banner [Banér], Erick, till Aasdal (se reg. t. 11:e del.), 164.
 Barbrå, Lasse Östenssons h., fsvar.-br., 18.
 Barbrå, hustru i Holm (se reg. t. 8:e o. 10:e del.), br. på Longesjö gd i Tuna s:n (Stora Tuna, Dal.), 179.
 Barne härad i Vg., 13.
 Beata (Grip), hustru, Holger Karlssons (Gera) enka, br. t. henne om mannens död, gårdabyte, o. hennes söner, 252—253; fsvar.-br., 323.
 Befallningsmän, kon:s, sk. hfa uppseende öfver brukn. af Kopparbgs grufva, 7; må tillåta Carl Murray a. utföra häst. ur rik., 18, 94, 99; Trond Olss. i Jemtl., br. t. hon. om hs öfvergrepp mot kyrkor o. prestersk., 110—111; i Finl., 170; kon:s, skulle hålla uppsigt öfv. iakttag. af kon:s mandater, o. utkräfv. sakören, 299; på Åbo slott, Thom. Jönss., 311; på Kumegd, Måns Nilsson, 173.
 Belingz (Bälinge i Upl.) härad, Staff. Henrikss. aflagt ed ss. hdsh., 246.
 Belter, Peder, hs enka i Sthm, får huslega efterskänkt, 324.
 Beläter, förgyllda (kyrkoklenodier), 283.
 Benewitz, von, Lorentz, bl. kon:s tyska krigsfolk, 47.
 Benct, khde i Sthm, får behålla de preb. i Skara, s. h. förut innehaft, 181.
 Benct Larsson i Nyköp., br. på biskopsdel. af kyrkotiod. i Stigtomta o. Runtuna, 318.
 Benct Nielsson, fogde i Stäkes län, fl., 322.
 Benct Svenske, se Svenske.
 Bencht Schriffucre, se Skriffuare.
 Bengt Hansson (handelsman), får besöka markn. i Helsingl., 330.
 Benådningsbref f. Birge i Agneryd, 282—283, 326.
 Berg, kronans, 1, 102.
 Berga, gd i Trosa s:n (Hölebo hd), Södm., utbytes af borg. i Sthm Ol. Mårtenss. t. kon. mot ett stenhus i Sthm, 276—277.
 Bergsbrukning vid Kopparb. grufva, br. drom t. bgsmän., 6—7; kronans, 102, 104; vid Salberget, 210, 320, 321. — Se vid. Bergsmännen, Kopparberget o. Sala.
 Bergsmännen, vid Kopparb. grufva, br. t. om bgsbrukn., 6—7; vid Salberg., 106—107; i Noraskoga, Lindesbg o. Skinskattebg om osmundsjern o. jern-

- skatt., 140—141; i Vångabgs m. fl. s:r om stål t. myntverk. på Svartsjö, 174—175.
- Bergsfogde:** Sven Ribb i Noraskoga, 320.
- Bergverken** i rik. hfa stora fel, 355.
- Bergqvara** (i Smål., se reg. t. 11:e del.), Thure Trolles egdm, 164.
- Bertill Jönsson** (väpnare), hdsh.-br. på Lappwesi hd i Viborgs län, 327.
- Bertill Pederszon**, borg. i Gefle, fsvar.-br., 181.
- Besoldning**, 149.
- Beställningsbref** f. Ulr. Wagener på anställn. i kon:s tjenst, 251—252.
- Bilde** [Bille], Anders, till Siöholm, danskt rr. o. ridd., 164, 339; br. t. hon. om ett skeppsbrott på vestkusten, 55—57.
- Bilde** [Bille], Clawes, hr, t. Ljungzgård (Lingsgård), 165; ståthåll. på Bohus, om tvister mell. hon. o. Lödöse borg., 13; svar på hs klagomål, 14—16, 56; hdlar hårdt med tullen mot svensk., 118; fhållit br. f. kon. G., 316.
- Bille, Eske**, t. Vallen (d. rr. o. ridd.), 164.
- Bille, Knut**, t. Gladsax, d. rr., 164.
- Birno** (Bjerno i Söderfinl.) s:n i Åbo stift, 312.
- Birge** i Agneryd, benådn.-br., 282—283, 326.
- Birge** i Skiellerydh, stulit ett sölfbälte i Hall, 116.
- Birger** [Birge] Nielsson (Grip, rr. o. ridd.) till Vinäs, 20, 82, 164, 232, 348; får taga tegel fr. Skara klost. a. reparera Leckö slott md, 93; uppdrag a. m. fl. i Kalm. undrhåla md de danska sändeb., 107, 108, 125; br. t. kon. 221, 222; br. t. hon. om upprorsmänn. i Tjust, 222—223; om repar. af Leckö, dagsverk. af Leckö län, m. m., 246—247.
- Birkarlarne** i Luleå s:n, resol. om fiskerätt., 312—314.
- Birke** (Björka) i Vene här. (Vg.), 54.
- Birkewig** (Björkvik, säteri i Ö. Ryds s:n, Skärkinds hd, Ög.), hr Holger Karlss: egdm, 164.
- Biskopar:** ftung. af olaga gästn., mandat emot, 257—260; Henrik i Vesterås, se Henrik; Joen i Vexiö, se Joen; Laurentz i Upsala, 112, se vid. Laurentz; Matz i Strengn., stämn.-br. på hs arfv., 225—226.
- Biskopen** o. capitl. i Vexiö, qvittobr. f., 179.
- Biskopsdelen** af tionden, i Jemtl., 113; i Stigtomta o. Runtuna fl. t. Benct Larss. i Nyköp., 318; i Floda fl. t. hr Pavel drst., 320; i Arboga o. Björskog fl. t. And. Månss. i Åkerbo hd, *ib.*; i Tibble t. fogd. Bengt Nielss., 322. — Se vid. **Tionde**.
- Biskopsfögderi**, 119.
- Biskopsgästning**, se **Gästning**.
- Biskops landbor;** se **Landbor**.
- Biskopsring** fr. Skara, 212.
- Biskopssaker**, se **Saker**.
- Biskopsstolen** i Skara, fogdebr. f. Henr. Perss. öfv. dss landbor, 323.
- Biskopstionde**, se **Tionde**.
- Bisman** (betsman), 283.
- Bjuggmjöl**, 39.
- Biurum** [Bjurhem] (St. Bjurum i B. s:n, Gudhems hd, Vg.), Ol. Pedss:s egdm 86, 217.
- Biöreklinge** (s:n i Norunda hd, Upl.), 324.
- Biörn Biörnsson**, får återkomma t. Sthm o. der idka sin handel, 324.

- Biörn** [Byrn] **Claousson** [Klauson] t. Leppis (Lejon, rr. o. väpn.), 81, 164; behåll. 3 rotar knekt. t. inqvarter., 172.
- Biörn** [Byrn] **Pedersson** [Persson] (Bååt t. Follnäs), 80; får hdsrätt. i Svartlösa hd o. på Färingön i flän., 179; fl.-br. å sakör. af egna landbor, 330.
- Bjurhem** [Biurom], se **Bjurom**.
- Bliisberg** (Blidsbergs s:n, Redvägs hd, Vg.), 54.
- Bodhbyssor**, se **Budbyssor**.
- Bogesund** (Ulricehamn); väg. drifr. t. Halmst. o. t. Skara, 58.
- Bohus** [Bahus], 316; Claves Bilde ståth. drst., 13.
- län, 16, 55; om ett franskt skepp, s. der stött på grund, 55.
- Boije**, Niels, se **Boye**.
- Bolmansränta** (afgift t. fjerdingmännen i Finl.), 94.
- Bolte**, **Claus**, lidit orätt af Wismars borgare; br. t. hert. Albr. af Meckl. drom, 302—303.
- Bonde**, **Tord**, på Traneberg, 39; bytesbr. mell. kon. o. hon. om jordegdm, 38—40; qvarstad å omtvist. gods, 192—193.
- Boo**, murmästare, i kon:s tjänst, frih. fr. gästn. o. skjutsfärd., 180.
- Borestada** (Bårsta) i Waszbro s:n, Oppunda h., Södm., kronogods, bortbytt t. Bengt Skriffu. 209—210.
- Borgare**, alla i rik., mandat f. dm mot olaga gästn., 257—260; ftung. draf, 257; i Örebro, privil., 10—11.
- Borgen**, af Er. Fleming, 43—44.
- Borgläger**, 171, 172. — staxa, eftergifves några prest. i Vstml., 104.
- Borgholms** ladugård (på Öl.), 297.
- Borgmästare**: i Köping Lasse Jönss., 65, 98; i Sthm, 47, 124, 128.
- o. råd i Jönk., 38; — i Nyköp., 177; — i Sthm, 190; — i Strals., 304.
- Borstille** (Börstil i Roslagen, vid Norrtelge) gäll; coll.-br. å f. hr Hans, 324.
- Boskap**, 77, 78; fbud mot utförsel af, 200, 205.
- Boye**, Niels (se reg. t. 11:e o. 12:e del.); fr. hon. indrag. flän., 9; om hs flän., 62—63; qvittobr. f., 325; flän.-br. på Poijo s:n i Raseb. län, 180.
- Brad**, **Peter**, se **Brahe**.
- Brade** (Brahe), **Axell**, d. rr., t. Kroeholm (Krageholm), 164, 339, 347.
- Bragde**, **Axell**, se **Brade**.
- Bragde**, **Peder**, se **Brahe**.
- Brahe** [Brad, Bragde], **Peder** [Peter], 212; kammarråd, 80; flän.-br. på Gudhems kl. o. här., 86—87.
- Brand Skriffuere**, se **Skriffuare**.
- Brantefors**, And. Månss. i Arboga får der bygga en hammarsmedja, 181.
- Bredgränden** i Sthm, 329.
- Birgitta**, h., Lasse Anderssons i Nyköp. får behålla kkotiond. vid St Nicolai kka drst., 181.
- Birgitte**, fru (Hansdtr Tott, se reg. t. 3:e del.), på Åkerö, hennes arfv., 225.
- Broby** i Blidsbgs s:n (Redvägs hd), Vg., 54.
- Broby** i Huszby s:n (Husby, nära Märsta, Upl.), 185.
- Brockman** [-d], **Jesper**, mäter, kon:s af Dmk secr., 165, dansk commisarie vid möt. i Kalm., 347, 349.
- Broddetorp** (i Broddetorps s:n), Gudhems h., Vg., 39.
- Broo** (Brokind i Vårdnäs s:n, Kinds h., Ög.), Månss Johs:s egdm, 164, 348.

- Brüggenev** [Burgenauwh], von, **Herman**, genannt **Hasenkamp**, 95, tyske ordens härmästare, br. t. kon. G., 335—337; svar t. kon. G. rör. hs framställn. ang. dt föreslagna fbundet mell. Sv. o. tyske orden, 340—342.
- Brunso** [Brynnelszbo, Brynolffzboo] gård (biskopens i Skara boställe), 211; br. t. bisk. Sven drom, 138.
- Brusch, Antonius**, danskt sändebud, 39, 78.
- Bryggpanna**, fr. gillestug. i Härads s:n, bortgifves, 329.
- Brynnelszbo, Brynolffzboo**, se **Brunso**.
- Brässe** l. **Brössa** (brosch), 328, 351.
- Bräder**, gård af i Finl. t. kons bygnader, 193—195; få ej fr. Finl. utföras, 194; bgsmänn. vid Sala grufva fria fr. utgör. t. Vesterås slott, 211.
- Bröd**, 298; sk. anskaffas t. möt. i Kalm., 234, 235.
- Bröllopp**, Ture Peds:s (Bielke) md Katarina Holgersdtr (Gera), 175—176.
- Brömps, Oloff**, förråd., 354—355.
- Brömsebro** [-mps-, mpzs-] (vid gränsen mell. Smål. o. Blekinge), om möt. drst. md kon. af Dmk o. d. råd., 265—266; instruct. f. sv. riksr. t. möt., 268—272; om tractat. drst., 295.
- Buckhorst, von, Johann**, sändeb. fr. härmäst. t. kon. G., 336.
- Budbyssor**, kon:s, 259, 315.
- Bullar** (af silfver), 283.
- Burgenauwh, von, Hermann**, 95. — Se vid. **Brüggenev**.
- Burgundien**, 147.
- Burgundiske, de**, rykt. om a. kon. G. förbundet sig md, 273.
- Byggmästare**, 274.
- Bykyrka**, Sthms (Storkka), 50.
- Byrge Nielsson**, se **Birger Nielsson**.
- Byrn Klauson**, se **Biörn Claveson**.
- Byrn Person**, se **Biörn Pedersson**.
- Bysseskytt**, Casp. Wolgemut i Åbo, 132.
- Bysseskytte, Michel**, br. på en skattegd i Lundby å Hisingen, 42.
- Bytesbref**: mell. kon. o. Tord Bonde rör. gods, 38—40; mell. kon. o. Bengt Skriffu., 209—210.
- Bånesta** i Kumla s:n (Tjurbo hd, Vesterås län), 103.
- Bårdskärare**, två på Salberg., skattfrie, 326.
- Bårdskärare, Lasse**, se **Lasse Bårdskärare**.
- Bårge** (Borgå) län, 81.
- Båtar**, 326.
- Båtsmän**, 148, 149, 285; om värfn. af, 7—8; fbud mot skogsafverkn., 197.
- Bällinge här.** (Upl), hdsh.-br. drå f. Staff. Henrikss., 322.
- Bärendtfisk** (tork. fisk fr. Bergen), 41.
- Bönder**, drs lön t. legodrång., 2; i Åbo län, skatt af, 4; fbjudna a. utföra häst., oxar o. sv. mynt, 84; ftung. af olaga gästn. o. skjutsfärd, 257, 355; mandat deremot, 257—260.
- Börsehörffwa** (Borshorfva) i Förlösa s:n, N. Möre h., Smål.; Ol. Mörk får skattfri. drå i 3 år, 301—302.
- Bössemästare**, 72; deras ed, 73, 356; tyske, instruct. f., 331 o. följ.
- Bössor**, 72.

C.

- Calmarna** [-ne, -nia, Calmar, K-, Kh-] län; mandat t. inneb., 279—282; kostgärd utgjord af ngra här., 286.
- **slott**, 284, 285, 303, 309; om befäst. af, 69—78, 186, 188; slottskrifv. drst., 325.
- **stad**, 93, 98, 165, 177, 186, 281, 283, 284, 286, 295, 296, 300, 303, 304, 306, 310, 311, 316, 319, 326, 329; skeppsbygn. drst., 46; möte drst., 68, 79, 82, 107—110, 128, 129, 163; om dss befäst., 69 o. följ., 188; om fköp drst., 69 o. följ.; föreskrift. f. borg., 77—78; fhdl. drst., 166; om möte drst. md sändeb. fr. hansestäd., 128—129, 261—263; om mötet o. öfverenskomm. drst. md kon. af Dmk o. danske rådshrr., 97—98, 107—108, 122, 230—232, 264—267, 274—275, 289, 347—351; om tillrustn. drf. på slott. o. i stad., 237; Christoffers gillestuga sk. tillredas f. möt., 235; fmkt f. de sv. undhl., 124—127, 286—288; instruct. f. dsme, 268—272; tractat. dr ingna mell. Sv. o. Dmk—Norge, 144—165, 343—351; ståthåll. drst., 234—235, 244; om främm. köpmansvar. drst., 267; br. f. borg. Joh. Pederss. drst. på en tomt, 303—304; br. f. borgarene drst. om drs skatt, 320; — få utföra klippare, *ib.* Stadsordning f., 73.
- **sund**, 254.
- Camererare**, kon:s, mäst. Larens Gregorii, flän., 173—174.
- Cammarråd**, 41, 80, 91, 352.
- Cammer**, kon:s (kon:s kammarverk) 9, 84, 86, 93, 113, 136, 137, 184, 199, 212, 244; i Kalm., 329, 330.
- Canceller**, kon:s öfv. (v. Pyhy) 37, 98, 129, 169, 287, 289, 291, 304, 350; deltag. i möt. i Kalm., 122, 125, 129; Se vid. **Pyhy**. — Undercanceller, 134. Kon:s af Dmk Joh. Friis, 164, 339, o. Jörgen Qvitzow, 165. — Kon. Gust. måste ofta vara sin egen canc., 352.
- Cancelli**, kon:s, 26.
- Canik**, i Vesterås Ped. Andreae, 240, 318; —er i rik., betung. md olaga gästn., 257—260.
- Canikedelen** i Lundby, fl. t. hr Ped. Andreae i Vesterås, 318.
- Canikegårdarne** i Vesterås, hr Ped. Andreae uppsyn öfv., 241.
- Canonier**, Mellösa i Strengn., 13; ledigas landbor i Skara stift, 61; ränta af, 136, 138; i Vesterås, 240.
- Capell**, vid Sala grufva, 325; S. Eriks, 26; i Ups., 330.
- Capellan**, biskopens i Vexjö, Frende, 223—224.
- Capellstrand** [-ppa-] (gods i Söder-Finl., Pargas s:n, Pikie hd), 278, 325.
- Carine**, borgmäst. i Sthm, Anders Simonss:s hustru, eg. hus i Sthm, 325.
- Carl Erichsson** (Gyllenstierna) t. Vinstorp; se **Karl Eriksson**.
- Carolus** (Carl Murray), kon. Jakobs af Skotl. sändeb., 16. Se vid. **Murraj**.
- Cartusieklostret** (Gripsholms) 277.
- Casper**, bårdskår. vid Salberg., skattfrih., 326.
- Catherine** preb. i Åbo; coll.-br. drå f. m:r Mich. Agricola, 325.
- Cecilia**, prinsessa; hennes dop, inbjudn. t., 175—176.
- Ceremonier**, kyrkliga, 21, 33, 280, 355.
- Christalleglas**, 212.

- Christian (III)**, kon. af Dmk o. Norge, 109, 124, 126, 163, 165, 289, 295, 347; svar på hs framställn. gm de danska sändebuden, 78—79; om fbund. md kon. G., 144—165; hs gemål, 289; fmkt f. hs sändebud t. möt. i Kalm., 338—339; tract. mell. hon. o. kon. G., 343 o. följ. Se vid. **Danmark**.
- Christiern**, f. d. konung. den gamle o. omilde; om gmens. fsvar mell. Sv. o. Dmk mot hs anhäng. o. fvanter, 150—151, 154, 162; hs regementstid, 200.
- Christoffer Andersson** (se reg. t. 11:e del.), till Hedåker, rr. o. ridd., 164; deltag. i möt. m. Dansk. i Kalm., 125, 232, 348; begått olaglighetr, 214—215; får kgl. sakör. af egna landbor i flän., 330.
- Christus**, 25, 63.
- Chörfurstar** (Churfurstar), 147.
- Cicilia**, hustru, i G. Lödöse, får behålla en äng i Sködwijs sn, 324.
- Cicilia**, hustru, får behålla bisk-tiond. i Fröslunda, 320.
- Clawes Jeronszon** (i Lödöse, handelsman?), 89.
- Clemens o. Clement**, se **Clemet**.
- Clemet** [K-] **Hansson**, l. **Joannis**, l. **Scriffuere**, kon:s secreterare, 82, 221, 245, 246, 284; bl. undrhdl. i Kalm. md de danske commissar., 126, 348; br. t. hon. md varningar, 166—167; br. t. hon. om de kgl. barnens fflytt. t. Kongsör l. Tynnelsö, 42.
- Clemeth** [-tt] **Larsson** i Upl., våll. t. en mans död, remissionsbr., 241—242.
- Clenodier**; ochtristl. bruk vid gudstjensten, 281; inmurade i Vexjö domkka, 283; qvitto å, 211—213, 283—284, 351.
- Clerkeriet**, 110, 167; i rik., betung. af olaga gästn., mandat drmot, 257—260; i Smål., mandat t. 279—282.
- Collationsbref** för hr Ped. i Vassunda på Länna gäll, 139—140; f. hr Jöns N. på Fröslunda gäll md annex, 178; f. hr And. Jägare på Torsön i Venern, 322; f. hr Erik i Film på Film o. Dannemora tillsamm., *ib.*; f. hr Simon Petri på Katarine preb. i Viborg, 324; f. Har. Petri på Sala gäll o. capell. vid grufv., 325; f. Petr. Caroli i Linköp. på S. Martini preb. drst., 327; f. dsme på Skeninge kka, *ib.*; f. hr Herm. Erici på Säbrå, 329; f. hr Hans på Börstil, 329.
- Collen** (Källands här. i Vg.), 54; hdsh.-br. f. Arvid Clavess. drå, 177.
- Confederatz**, l. **-ation**, 161, 163, 164, 186, 348.
- Confessorn** i Vadstena kloster, 215, 216.
- Conrad** [-dt, -råd, -rådt], **Hans**, borg. i Danzig, får utkräfva sina fordring. inom riket, 295—296.
- Conradt**, canceller, 169. Se vid. **Pyhy**.
- Conservator**, 21, 22, 24, 24, 26; i Vg., instr. f. 28—35; förordn. t. religions-råd, 30; sk. hfa öfverinseende öfv. religionssak., 31—34.
- Conventet** i Vadstena, br. f., 215—216.
- Corsater** [K-å-] (guldmünt med korstecken), 180, 325, 328.
- Crimen læsæ Majestatis** (majestätsbrott), 31.
- Cristoffers Gillestuga** i Kalm., 235.
- Cällen** (Källands hd i Vg.), 54.
- Cöllen, van, Henrik** (bygmäst. på Gripsholm), får en bryggepanna, 329.

D.

Dagakarlar, vid Sala grufva, 106.

Dagesterlandth (Tavastland), 81.

Dagsverken, af Leckö län, 247.

Dalarne [Dalen], 80; Lasse Jesperss. domare drst., 121—122; br. t. allmog. drst. om ny skattläggning, 141—144; Pauel Gunbiörnss. i Färila får köpa skinnvar. drst., 181; om innebygg:s hand. m. Norge, 208—209.

Dalby s:n (i Hagunda hd, Upl.), om tionde af, 321.

Daleman, Hans, får i Sthm idka köpenskap, 12.

Dalen, se **Dalarne**.

Dall (Dal), Niels Fubb l. Fubborg hdsh. drst., 246, 322.

Dammark, se **Danmark**.

Danaarf, 58.

Danmark [Dammark, Dennemarck, Dennemarken], 3, 15, 47, 82, 83, 98, 109—111, 118, 125, 163, 186, 208, 287, 289, 293, 294; rätteg. drst. om Arv. Trolles gods, 11—12; våldsam ransakn. af kon. G:s tjen. drst., 19; kon. i D., 13, 36, 37, 56, 67, 83, 124, 208; — hans titel, 163, 164, o. flst.; svar på hs framställ., 78—79, 107; hs möte md kejs., 67; möte md hon. i Kalm., 231—232, 265; br. t. hon., 266, 269; br. fr. hon., 269; rustat i Dmk o. värfvat i Tyskland, 272; — låtit utskria kon. G. i Tysk. f. furst. o. hrr 273; om underrätt. anskaff. fr., 272—273; om fhdl. md hon., 275; sändebud fr. t. möt. i Kalm., 108—110; om fhdl. md dem, 122, 124—127; kon. G:s fullmakt f. de sv. deput. a. undrhda md kon. o. de danske riksråd., 286—288. Instr. drom, 288—295; tract. mell. Sv. o. Dmk—Norge om ömsesid. fsvar emot fiender, 144—165; d:o om handel, tull, m. m., 343—347; riddersmäns män i Dmk få af ridd. l. adelsmän i Sv. köpa en l. två hofmanshästar, 345; frisiske hästar få föras drigen. t. Sv. *ib.*, om sv. gods drst., 191, 294; om D:s skuld t. Sv., 218—221. — Se vid. **Christian**.
— s rikets råd, se **Råd**.

Danemora [-nn-] s:n (i Olands hd, Upl.); coll.-br. drå f. hr Erik, 322; fören. md Films s:n, *ib.*

Dannemora Öttung, 178; om jordköp drst., 230.

Danske, de, 98; — fogdar, 83; herremän, 83; rådslag af regem.-råd. om skäl t. missnöje o. misstroende mot dem, 186—187; om deras opålitl., 356; d. commisariernes afsked md de sv. i Kalm. 347—351.

Danske (Danzig), 235; har sämre mynt än i Sv., 354. Se vid. **Dantzick**.

Dantzick [Danske, -tzeke] (Danzig), 3, 88; en borg. drifr. har fordr. i Sv., 295—296.

Decanus i Vexiö, m:r Jöns Grönlöf, qvittobr. f., 283—284.

Dechner, 169.

Delebo (Delsbo) s:n i Hels., 329.

Delmenhorst [Dell-, Dh-] (se reg. t. 1:a del.), 124, 164, 289, 339, 343, 347.

Dennemarken, Dennemark se **Danmark**.

Deuteronomion (Femte Mose bok), 25.

Distingsmarknad i Ups., 1; öpp. br. t. men. man vid dsma, 200—207.

Dithmarschen [Die-, Dittmersken, Dytt-], 124, 164, 287, 289, 338, 339, 347.

- Djuperymningen** i Sala grufva, 104.
Djurkarlsrymningen i Sala grufva, 104.
Doctor, se **Luther, Martin**.
Domare i Dalarne; Lasse Jesperss. utnämnd, 121—122.
Domcapitlet i Vexjö, qvitto.-br. f., 223—224, 351.
Domkyrka, Vesterås, 241; Vexjö, 283; qvitto på dyrbarhet. drifr., 283—284, 351; Upsala, 111—113.
Dop, prinsess. Cecilias, bjudn.-br. t. 175—176.
Domprost i Vexjö, hr Gudmund Spegel, qvitto-br. f., 283—284.
Drabant, 47.
Dubnhem (Taubenheim, Gilis l. Gilius, prinsarnes hofmäst.), 41.
Ducater, 177; dubbla, 178, 181, 328; en half, 212; spanska, värde, 220, 224.

E.

- Ebba** [Ebbe] (Eriksdtr Wasa, enka efter Erik Abrahamss. Leijonhufvud och moder t. drott. Margareta), följer de kongl. barn. t. Ören, 41; om ett hennes gods, 275—276; hennes syst., fru Margareta, g. m. B. von Melen, 276; br. på alla kgl. saker af sina landbor i rik., 320.
Ed, bössemäst:s o. fältskyttars, 73, 75, 356; hdshfdgrs, 134—136, 243—245; lagmäns, 243—245.
Eds gäll i Sollentuna hd, Upl.; br. f. kon:s camerer. Larens Gregorii drå, 173—174. *
Edsöre, 217.
Ekeberg (i Lillkyrka s:n, Glanshamm. hd, Nerike), förut tillhört Abr. Erikss. (Leijonhufvud), 164.
Ekeskog, tillåt. f. Lödöse borg. a. hugga, 89.
Ektimmer, t. skeppsbygn., om anskaff. af, 196—197.
Elffvedalen, prestgäll (i Verml.), sakör. o. skatt. draf fl. t. Botvid Scrifu., 326.
Elffzborg [-urg, -Elsburgk], 11—14, 16, 17, 40, 42; smörtaxa, 89; om dss befäst., 188, 189, 247, 274; ståthåll. drst., 244.
 —s **län**, flän. drst. t. hr Gust. Olss., 327, 328; mantal på fodr., 90, 91.
Eline, i Väsby, Sala s:n, Jöns Pedss:s enka; br. om jordaskifte md henne, 102—103.
Elisabeth [-t], Joen Pungemakares enka; br. f. henne på en gd i Vesterås, 105—106.
Ellingen, von, Georg, höfvidsm., br. t. Er. Flem. om hs afsättning, 169—170.
Elmteryd [Elmp-] (i Agunnaryds s:n, Sunnerbo hd, Smål.), Is. Birgss:s egdm, 284, 351.
Elsa [-lsza] (Påvels dtr Laxmand, enka efter Abraham Eriksson Gyllentierna), fru, fsvar.-br. f. hennes fogde, 42; br. t. henne rör. arfskifte efter hennes son Påvel Abrahamss. o. om jordabyte, 190—191; br. på arfvegods, 191—192; tvist mell. henne o. Tord Bonde om gods, 192—193.
Elseby Jacobsdotter, h. t. Pet. van Åken, borg. i Åbo, br. f. henne o. hs man, 316—317.
Emeker, gyllene, i uppbörd, 181.

- Enevald Hanszon** (förläningsman o. fogde), fl.-br. på Rumma gd o. en sågqvarn, 321.
- Engelotter** (guldmynt, se reg. t. 11:e del.), 177, 180, 181, 212, 220, 321.
- Enköping** [Ene-]; Joen Scriffu. borg. drst., 105; Frans Scriffu. drst., 180; tomter drst., 189, 318.
- Episcopat** (biskostift), rikets, 29.
- Erick** i Skarpstada, bonde, fsvar.-br., 318.
- Erick** [-ch], mäster, innehaft Rumma gd, 321; bygt en sågqvarn *ib.*
- Erick**, mäster, i Vestervik (trol. dsme s. föreg.), innehaft flän., 321; qvitto på guld o. pgr eft. hon., *ib.*
- Erick**, hr, i Film, coll.-br. på Dannemora, jemte Film, 322.
- Erick Andersson** (se reg. t. 11:e del.), fogdebr. f. hon. å Norra Finl., 181.
- Erick Andersson** (bonde) i Myra, 230.
- Erick Olsson** i Björklinge, fsvar.-br., 324.
- Erlick Lineslagare**, br. på jord vid Långefors, 179.
- Erik** i Oviken, hr, prost i Jemtl., fören. om tionden o. ett Ups. domkka thör. laxfiske, 113—114.
- Erik**, Sacristan i Skara, 91.
- Erik Knutsson** (af Tre Rosor, t. Bosgården o. Hof m. m., väpn., halshuggen i Sthms blodbad), Trued Gregss. Ulfstands hustrus morbrod., 375.
- Erkedjekne**, i Skara, Måns Ambiorss., 212.
- Erlinghundrat**, här. i Upl., 185, 318.
- Ernest Jonszon** (slottsfogde på Kalm. slott o. hdsh. i Sevede hd), 167; qvitto-br. på guld uppuret i Kalm., 177.
- Esbiörn Jonszon** i Skarsta i Barne hd, Vg., fsvar.-br., 13.
- Eskiill** (Michelsson, kon:s camerer.), hr, 212, 213.
- Evangelium**, 63, ed vid, 73, 75.
- Evangeliske, de**, i Tyskl., kon. G. beskriad o. utrop. f. dem af kon. i Dmk o. hert. af Preuss., 273.
- Exen** (yxor), 333.

F.

- Factor**, Henr. Nyebuers, Jöst van Hart, br. på inkasser. af fordr., 194—196.
- Falkoner** (kallas också Falkar eller Half-slangor, md kulor om 4—6 \mathcal{A}), 334.
- Falkonetter** (mindre än falkoner, med kulor af 2—3 \mathcal{A} , tillhörde liksom falkonerne fältskyttet), 334.
- Faleköping**, om vägar t. o. ifrån, 54.
- Fartyg**, br. t. fogd. i Finl. om bygg. af, 193; skeppsbrutne, tractat drom mell. Sv. o. Dmk-Norge, 343 o. f.
- Fetalier**, 119, 149, 153, 188; böra anskaffas t. Kalm., 235; må ej utföras, *ib.*
- Films** s:n i (Olands hd) Upl., förenas md Dannemora gäll, 322.
- Fineke** [Fij-], **Gustaff** [Gö-], uppdrag t. Finl., 171, 172; flor. flän. i Finl., 9.
- Finland** [Fij-], 81, 94, 150, 278, 295, 296, ny skattlägn. drst., 7, 8; frälsebr. å jord drst., 114—115, 300—301, 311—312; om knekt. drst., 166; om drs befäl, aflön. o. inqvarter., 170—173; Norra Finl., 317; — fogdebr. f. Erik Andss. drå, 181; Peter v. Hannoffwer krigsrådets ombud, 169—170; br. t.

- fogd. om bygg. af fartyg, 193—195; — om utförselbud ang. spmål, 224—225; bfmänn. drst. hfa åtskill. onda vanor, 228; häst. må undantagsvis dit föras, 345.
- Fisk**, torr l. salt., fbud mot utförs. af fr. Finl., 194.
- Fiskerewiick** i Siunde s:n, Raseborgs l., Finl.; frälsebr. drå f. hr Er. Flem., 301.
- Fiskerättigheter** i Luleå o. Kalix sr, resol. drom, 312—314.
- Fisketionde**, 167, 314.
- Fiskevatten**, 103. Se vid. **Fiskerättigheter**.
- Fleming, Erik** [-iik] (se reg t. 1:a del.) hr, till Qvidia, 164; br. t. hon. om indrag. af flän. i Finl. m. m., 8—9, 58—60, 224; — om till- o. afsätt. af knekt. o. höfvidsm., 169—170; om borgen af hon., 43—44; uppdrag a. besöka möt. i Kalm., 232; frälsebr. å gdr i Finl., 300—301; qvittobr. f., 329.
- Flemmingh, Yffwar** (Ivar, rr. o. ridd., se reg. t. 1:a del.), behåller 2 rot. knekt. i vinterkvarter, 192.
- Floby** (prestgäll i Vilske hd, vid Lidan) i Vg., hr Lars drst., 215.
- Floda** (i Oppunda hd, Södm.), 49; tiond. af fl. t. hr Pavel, 320.
- Flundre** hd i Vg., 54; hdsh.-br. drå f. Niels Pederss. på Rodha, 177.
- Flundror**, 41.
- Fläsk**, 277, må utföras, 319.
- Fodermarsk**, 353.
- Fodringen**, 136; i Vg., 323; br. t. G. Olss. drom, 90—91; fogdefodr., br. å f. Rasm. Klott i hs fögderi, 179; af kons: egna landbor, 247—248, lagmans- o. hdshfd.-f., 248.
- Fogdar**: 5, 31, 94, föreskrifter f., 2, 86, 99, 103, på Åbo slott, 4, 5, 7; i Finl., 9, 170; några fattas drst., 8; br. t. dem om bygg. af fartyg, 193—195; — om utförselbudet ang. spml, 224—225; vid danska gräns., 46; i Skara stift, 61; i Nordmark., 66; i Upl., br. t. om skatte- o. landbönd., 248—250; i hela riket, fbud emot utförs. af häst., 346, ox. o. sv. mynt, 85, 99, 103; mandat t. dm mot olaga gästn., 257—260; sk. öfvervaka åtyldn. af kons: mandat, 299; om mutor t., 324; danske, fbjudas a. draga in i Sv., 83. — Niels Birgess. i Simtuna h., 12; Mårten Småsven fordrom fogde i Sollentuna o. Vallentuna h., 49; Niels Svenss. i Mark, instruct., 82—84; Måns Nielss. i Kumegds l., 114—115.
- Fogdebref** för: Ped. Månss. på Nyslott o. dss län, 12; Hans Jönss. på Raseb. sl. o. län, *ib.*; Torsten Henrikss. på Vartofta hd, 42; Lasse Pedss. öfv. biskops, canoniers o. preb. landbor i Skara stift, 61; Niels Svenss. på Mark o. bisk.-sak i Kind o. Mark, 178; Ped. Larss. på Hels., Gestr. o. Gefle stad, *ib.*; Seffuerin Småsven på bisk.-sak. o. bisk.-gästn. i Vadsbo och Kåkind, 178; Lasse Pedss. öfv. biskops-landbor i hela Vg., 178; Am-biörn Screddare öfv. bisk.-sak. o. bisk.-gästn. i Nerike, *ib.*; Ol. Bror på Alvastra gd, 179; Henr. Pedss. på kgl. och bisk.-sak. md presters o. preb. landbor i Gudhems, Valle, Frökinds o. Vilske hdr, 180; Jac. Holst öfv. Ångerm. o. Medelpad, *ib.*; Bengt Krabbe öfv. Svartlösa, Tören o. Sot-holms hd, *ib.*; Joan Bagge på bisk.-sak. i Gäseneds, Ås, Vene, Redvägs o. Mo hdr, *ib.*; Marquard Holst på bisk.-sak. i åtskill. hdr, *ib.*; Ped. Larss på d:o i Helsingl. o. Gestrikl., 181; Isak Nielss. på Tavastehus slott o. län, *ib.*; Erik Anderss. på Norra Finl., *ib.*; Joen Larss. öfv. S. Eriks land-

bor, 319; Ped. Scriffu. öfv. Tynnelsö o. dss län, *ib.*; Ped. Hösz på Vårfruberga gds afvel, 322; Henr. Perss. öfv. landbor i Skara stift, 323; Jör. Jonss. på Östbo hd. 327; Peder Scriffu. (Hösz?) öfv. Vårfruberga kl:s landbor, 330.

Fogdefodring, se **Fodring**.

Fogdegästning, se **Gästning**.

Fogdetjenare, mandat t. dm om olaga gästning, 257—260.

Fogdö (ö i Mälaren, Åkers hd, Södml.), 329.

Formulär f. hdshfdgrs trohetsed, 134—136, t. bjudn.-br. t. prinsess. Cecilias dop o. Ture Pederss: bröllopp, 175—176; t. fullmakter f. lagmän o. hdsh:r, 233—234; nytt, f. lagmäns o. hdsh. eder, 243—245.

Fors (kyrkby) i Flundre hd (vid Göta elf), 54.

Fot, förgylt (relikgömma), 283.

Francrige (Frankrike), 57; sändebud fr. kon. af ankomna t. Sv., 311.

Fransman (ett franskt skepp), lidit skeppsbrott vid vestgötakusten, 55—57.

Frans Scriffuere, se **Skriffuare**, **Frans**.

Frende, bisks i Vexiö capellan, qvittobr. på uppbörd af capitlet, 223—224.

Frijs, Johan t. Hesleager (mäster), d. rr. o. öfverste canceller, 164, 339.

Friiser (frisiska hästar); om införsel af i landet, 19, 118, 119, 345.

Frijsland (Vriesland i Holland), om kunskapares ditsänd., 272.

Frälsebref för: Lasse Karlss. på 2 gdr i Gällstads s:n, Kinds h., Vg., 84—85; fogd. i Kumegds l., Finl., på Helgå gd i Virmo s:n, 114—115; Ol. Pedss. på Bjurhem, hs hustru o. efterkomm., 217; Erik Fleming på gdr i Finl., 300—301; Thom Jönss., befmn på Åbo slott å skattejord i Finl., 311—312; Jac. Vestgöte på Rogsta i Huseby s:n, Upl., 318.

Frälselandbor, se **Landbor**.

Frälseman, 278.

Frälsemän; hd de få betala sina drängar. 2; om fverkande af frälset, 4—5; få ej utföra häst., oxar l. sv. mynt, 83.

Frälseqvinna, gift md landsknekt, 315; gift md bondeson, 325.

Fröberg (sju ort. md namn Fröberga inom Södml., Vestml., Ner. o. Ög.), And. Jönss. drst. utprägl. falskt mynt, 116.

Frökinds hd i Vg., 39; hdsh.-br. drå f. And. Boss., 177; fogdebr. f. Henr. Pedss. öfv. kongl. o. bisk-sakören md preste- o. prebendelandbor, 180; sommargästn. draf fl. t. dsme, 323.

Frölunde (Frölunda) s:n i Kinds hd (Vg. omkring Ätran), landsväg t. o. ifr., 53.

Frözlunda gäll o. annex (i Lagunda hd, Upl.); coll.-br. drå f. hr Jöns N. 178.

Fröstholt (Frösthult) s:n i Simtuna hd, 321.

Fubb l. **Fubborg, Niels**, hdsh.-br. på Dal, 322; aflagt ed ss. såd., 246.

Fullmakt f. Henr. Clavess. om ny skattlägn. i Finl. o. värfn. af båtsmän, 7—8; f. kon. G:s sändebud t. Lifl., 94—97; f. de sv. fmäkt. a. undrhda md de danske i Kalm., 124—127, 286—288; f. Måns Nielss., befmn på Kumegd o. Jöns Vestgöte a. föra befäl. öfv. knekt. i Finl., 172—173; formulär drt. f. lagmän o. hdsh., 233—234; f. hr Ped. Andreæ i Vesterås a. uppbära viss tionde m. m., 240.

Fullmäktige, de svenske t. möt. i Kalm. md de danske, o. de danske t. samma möte, se **Calmarna**, **Christian** o. **Danmark**.

- Furstar**, tyske, 273, utländske, 337.
Furstendömen, 308.
Fänika, Kosnitz (af tyske knektar), 47.
Fästen, om bygg. af, 45; om gemensamt af Sv. o. Dansk. vunna, bestämm. om, 152, 153; kronans, placat om undsättn. t. drs fbättr., 200—207.
Fältskytt, 331—334.
Fältskyttar, 72, 331, 333; deras trohetsed, 73, 356.
Färentuna (prestgäll i F. hd, Upl.), hr Knuts taxa draf, 323.
Färille, Pael Gunbiörnss. drst., 181.
Färingeöön (Färingsön), Biörn Pedss. drst., 179.
Förbo hd på Öl.; Joen Scriffu. hdsh. drst., 284.
Förköp, af de rikare borg. i Kalm. framf. andre, 78.
Förlänningar i Raseborgs län, om indragn. af, 8—9; om d:o af några Er. Flemings, 50—52, 58—60; om Niels Boyes, 62—63.
Förläningsbref för: hr Lars Siggess. på Vestermo o. Säterbo s:r, 12; hr Sten Erikss. på bisk.-sak. o. gästn. i sin flän., 13; Henr. Clavess. på Tenala s:n, *ib.*; Måns Scriffu. på Mellösa canonia, *ib.*; Sev. Kiil på Mo hd, 42; Ped. Brahe på Gudhems hd o. klost., 86—87; hr Knut Andss. på Sköldinge s:n i Oppunda hd (Södml.), 179; Niels Boije på Poijo s:n, Raseborgs l. md kgl. ränta, 180; Clemet Kock på Huszeby Ernevij md kgl. ränta, 180; Ped. Ericss. på Skäninge, på ränt. af Kungs—Husby, Norsunda o. Husby Odensala, 180; Erik Fleming på Loijo s:n i Finl., 319; hr Pavel i Floda på biskopsdel. af tiond., 320; Lars Organist på Vårby gd, 330; fru Karin på Lagnö å sakören af hennes landbor, 318; hr Ped. Andreae i Vesterås på canikedel af tiond. i Lundby, *ib.*; Lars i Romfartuna på afrad, 321; Niels Scriffu. på en konungsby, *ib.*; hr Lars i Vendel på bisk. tionde, *ib.*; Enevald Hanss. på Rumma gd, m. m., *ib.*; hr Måns i Åker på tionde, *ib.*; h. Cicilia. i Lödöse på en ang., 324; Arvid Trolle å sakören, m. m., 326; Botv. Scriffu. på sakör. o. skatt i Elfdalen, *ib.*; Ol. Andss. på Rusa gd, *ib.*; Ol. i Kätilö på ett ålfiske, *ib.*; Joh. Perss. på Häringe, på sakören, 327; fru Marina, hr Karl Erikss:s enka på Redvägs hd, *ib.*; hr Gust. Olss på sakören, tull, m. m. i Elfsb. län o. Lödöse, *ib.*; Pavel Jute på alla sakören å Vermdö, 324; Gust. Olss. på Marks hd o. Alflueme gods, 328; Phil. Olss., slottsskrifv. på Åbo, på S. Sigfrids preb. drst., *ib.*; fogde i Hels. Ped. Larss. på pgr ö. jern, 329; länge Jöns i Tuninge på Nempön, 330; And. Olss. på en preb. i Ups., *ib.*; systrarna i Sko klost. på sakör., *ib.*; Biörn Pedss. på sakör., *ib.*
Förläningsmän må ej utföra hästar, 346.
Förlösa s:n, Norra Möre hd, Smål., 301.
Försvarelsbref för Hans Knutss., 12; Niels Jonss. o. Esbiörn Jonss., 13; h. Barbrå, *ib.*; en bonde i Valle hd, 42; fru Elsas fogde, *ib.*; Hans Scredare i Sthm, 178; finnar i Sexmäki hd, *ib.*; två finnar i Virmo s:n, *ib.*; Joen i Ackareby, *ib.*; Lasse Karlss. i Randeväg, h. o. barn, 179; Bertil Pedss. i Gefle, 181; en bonde Erik i Söderby, Skarpstada s:n, 318; Ped. Månss. i Vesterås, *ib.*; bonden Joen Benctss. på Signehed, 319; Lucia, hr Jespers föresia i Odensala, *ib.*; Sven Ribb, bgsfogde i Noraskoga, 320; fru Beata, hr Holger Karlss:s enka, 323; en bonde i Björklinge, 324.

G.

- Gabriel Christiernson** [-stiern-] (Oxenstierna) t. Mörby, 164, riksråd, 232; kon:s ftroendeman, 80; får hds-rätt. i Långhundra, 321; sv. sändeb. t. härmäst., 340.
- Gammal, Hans**, dräng; bör bestraffas, 42.
- Garstenberg** [Ge-], **Hans**, återfår sin fbrutna egdm, 197—198.
- Gefle stad**, 181; fogdebr. f. Ped. Larss. drå, 178.
- Gengårdspenuingar** af Hogdals s:n, 329.
- Georg**, mästare, br. t. 169—170.
- Germund** [-mun] **Swenzon** [Schwen-] (Somme, se reg. t. 2:a, 3:e o. 11:e del.), 81; ståthåll. på Kalm. sl., m. m.; br. t. hon. om tillrustn. f. kon:s af Dmk mottag., 234—235; aflagt ed ss. hdsh. i Östra o. Lysings hdr, 284; qvitto på uppbörd, 329.
- Gerstenberg, Hans**, se **Garstenberg**.
- Gertrud**, hustru, i Nylödöse, br. på frih. fr. all stadens tunga, 179.
- Gesterby**, i Kimito s:n, Södra Finl., Thom. Jönss:s egdm, 311; frälse- o. frih-br. drå, 312.
- Gestrike** (nu Gestre), konungsby i Frösthults s:n, Simtuna hd; fl. t. Niels Scriffu. på Väsby, 321.
- Gestringeland** (Gestrikland), fogdebr. f. Ped. Larss. drå, 178; d:o f. dsme på biskopssak. drst., 181; skatt af thör. öar, 329; kgsgrdr drst. *ib.*
- Getter**, 115.
- Gielsta** (Gällstads) s:n, Kinds hd, Vg.; frih- o. frälsebr. f. Lasse Karlss. på gdr drst., 84—85.
- Giler, Vulf**, förrädare, 354.
- Gillet** i Härads s:n på Fogdön, 329.
- Gläsene** [-szenne] (Gäseneds hd i Vg.), 54; fogdebr. f. Joan Bagge på biskopssak. draf, 180.
- Gladenäss**, gd und. Ruglöse kka, 39.
- Gladsax** (förr herresäte md slott, nu by i Jerrestads hd, Skåne), Knut Billes egdm, 164.
- Glafven** (spjut), 149.
- Glanshammer** (Glanshammar), hd i Ner., 209.
- Glasmakere, Urban**, i Sthm., arbet. på Gripsholm, skattefrih. 329.
- Godegårda** s:n (Godegård i Finspånge läns hd, Ög.), br. t. bgsmänn. drst, om stål t. myntverk, på Svartsjö o. anskaff. af en god stålsmed, 174—175.
- Gotland** [Gullandt], om Sv:s fordr. drpå, 159; instr. f. de sv. sändebud. ang. undhdl. md de danske drom vid möt. i Kalm., 291—292; om tvistens hänskjut. t. skiljedom., 294—295; afsked drom i Kalm., 349.
- Gottorm Nielsson**, qvitto br. f., 319.
- Grabbe, Niels** [Nillies] (t. Grabacka, väpn.), ståthåll. i Viborg, 44, 81; br. t. hon. om utförselbud ang. lifsmedel, 226—228; qvitto på uppbörd, 328.
- Grantwask** (fint malmgrus, som vid grufvor erhållits genom bokning och vaskning), 183.
- Grefvar**, 147, 164.
- Gregesz Pedersson** i Åbo, Väla s:n, dräpt, 242.

- Greszgårds** (Gräsgårds) hd på Öl.; Niels Svenss. hdsh. drst., 284.
- Grickiesboda** (Grycksbo i Falu landsfml., Dal.), Lasse Jesperss: s gd, 121.
- Griesse, Matthias**, tysk rytterihöfvidsm., 131.
- Grijmeriidh** (Grimmared i Marks hd, Vg.), 54.
- Gripsholm**, om forsl. af tegel fr. Strengnäs dit, 44—45; om reparation drst., 329.
- Grofsmeder**, 1.
- Grufva**, Kopparbergs, 6—7; Sala, 7 br. t. bgsmänn. drst., 106—107; föreskrift. om smältn. drst., 182—183; capell drst. 325.
- Gryt** (i Södm?) ett ålfiske legat und. prestebord., 326.
- Gråmunkegränd** i Sthm, 132.
- Gråshästar**, 323.
- Grönlöff, Jöns**, decanus i Vexjö, qvitto på klenodier, 283—284.
- Gudem** (Gudhem) här. i Vg., 39; flän.-br. drå f. Ped. Brahe, 86—87; fogdebr. f. Henr. Pedss. på kgl. o. bisk.-sak. drst., 180; br. på gästn. drst. f. dsme, 323.
- Gudem** (Gudhem), kloster (i Gudhems: s n o. hd, Vg.), 39; fl. t. Ped. Brahe, 86—87; dss landbor, 87.
- Gudmund Toresson** i Lyckie; fsvar.-br., 42.
- Gulbrässe** (Guldbrosch), 328.
- Guld**, 306; Danskarne skyldige, 238—239; qvittens. å, 211—213, 321, 325, 328, 351; bortvexlas und. sitt värde, 354.
- Gulden**, se **Gyllen**.
- Guldkedjor**, qvitto å, 321.
- Guldringar**, qvittens. å, 177, 212, 321, 328, 351.
- Guldsmeder**, mandat t. hela rik. om dm, 1—2; en del bedräglige, 2.
- Gullandt**, se **Gotland**.
- Gunnatorps bro** (Gunnarps bro öfver Ätran vid Gunnarps kyrkoby i Halland, der flera större vägar mötas), 53.
- Gustaf Olsson** [Olaf-] (Stenbock, se reg. t. 8:e del.) t. Torpa, rr. o. ridd., ståthåll. i Vg., 164; br. t. hon. om landsväg, tillsätt. af hdsh:r, rusttjenst m. m., 50—52, 87—89, 90—93; om åtskill. ämnen, 115—119, 133—134, 136—138, 212—232, 272—275, 276, 310—311, 314—316; om Elfsborgs befäst., 247; om möt. i Kalm. o. Brömsebro, 265—267; fmkt ss. undrhdlare drst., 286—288; instruct. drom, 268—272, 288—295; sk. tillse a. ing. olagl. »rappar» t. sig gods, 214—215; br. om granskn. af det silfv. Dansk. sk. betala, 238—239; fl. i Elfsborgs län, 327; d:o på Marks hd, 328; d:o på Alfhem's gds i Ale hd, *ib.*
- Gutebier, Hertwijek**, tysk rytterihöfvidsman, 131.
- Gyldenstjerne**, se **Gyllenstjerne**.
- Gyllen**, en spann säd gäll. en g. i Tyskl. o. östersjöstäd., 255; — Emeker-, 181; — guld (golt-), 212; — Horn.-l. hörneske, 212, 328, 351; — Jörn-, 177; — köpmans, 180; — renske, riniske, 177, 214, 319, 321, 325, 328, 351; — ungerske, 177, 181, 212, 220, 224, 321, 328, 329.
- Gyllenstjerne** [Gyld-], **Knut**, (se reg. t. 11:e del.) till Thijm, d. rr. 165; embetsman på Kallundborg, dansk undrhdl. vid möt. i Kalmar, 165, 339, 347.
- Gyllenstjerne** [Gyld-], **Måns** [Mogens] t. Swantzhholm, d. rr. o. ridd., 165, 339.
- Gårdestädsleören**, uppbaras af kon:s fogd. i Vg., 86.

- Gåsakulla** i Siunde (Sjundeå) s:n, Raseborgs l.; frälsebr. drå f. hr Er. Flem., 301.
- Gärd**, af bräd., t. aa. fogd. i Finl. drom, 193—194. —er, vissa, om frih. drifr. f. Henr. Jönss. Finne, 94.
- Gästning**; frih.-br. drifr. f. Mich. Riisz i Sthm, 128; — f. Boo murmäst., 180; — f. Lasse Bårdskär., 190; — f. erkeb. Lars i Ups., 323; kon:s i Östbo flänt, 327; — biskops-, 13, 86, 178, 326, 327; fogde-, 12, 320, 322, 324, 329; häradshöfdinge-, 180; sommar-, i ngra hdr i Vg., 323; olaga, 355; mandat deremot, 257—260.
- Göye, Magnus** [Mogens], t. Krenkerup, d. rr. o. rikshofmäst., ridd., dansk commissarie vid möt. i Kalm., 164, 339, 347.

II.

- Hafre**, 39; fbud mot utförsel af fr. Åbo l., 194; tionde draf, 204, 205; föreskrift om dss bergn., 298—299.
- Hakelstad** (Hacksta i H. s:n, Trögds hd, Upl.) Jöns Olss:s egdm, 164.
- Haken** (hakebössor), 332 o. f.
- Haliko** s:n (Haliko hd, Åbo l.) i Finl., 301.
- Halla gård** i Liurs s:n (Gäseneds hd, Vg.), und. en preb. i Skara, 215.
- Halland**, 18, 36; om landsväg. t. o. ifr., 52—55; städ. drst., 54; landbor drst., 84; sölfbälte dr stulet, 116; fogdebr. f. Niels Svenss. öfver kon:s landbor drst., 178; kon:s gods drst., 191.
- Hallo** s:n (trol. Haliko, i H. hd, Söderfinl.) bräd. drfr. t. skeppsbygn., 194.
- Halmstad**, väg drifr. t. Bogesund, 53; dss borgare må ej indraga i rik. o. idka landsköp, 83.
- Hamars län** i Norge; br. t. fogd. drst., 208—209.
- Hamburg**, recessen drst., 293.
- Hammare**, 330.
- Hammarsmedja**, br. f. Lasse Jönss., borgmäst. i Köp., a. upprätta en sådan, 98—99; — f. And. Mänss. i Arboga a. bygga vid Brantefors, 181.
- Hammersmedt, Marcus**, br. på öfre qvarn. i Vellinge, 9—10.
- Hand**, förgyld (helgonrelik), 283.
- Handel**, Varbergs borgares, br. drom, 35—37.
- Hane, Jören**, bårdskär. vid Salberg., skattefrih., 326.
- Hannober** o. **Hannoffwer**, se **Hannower**.
- Hannower, van, Peter**, 45, 172; förordn. t. höfvidsm. f. knekt i Finl., 169—170, 229; får fri kost i kon:s slott i Finl. 172, 229.
- Hans Tunnebindare**, se **Tunnebindare**.
- Hans Hoffszmed**, se **Hoffszmed**.
- Hans**, hr, coll.-br. på Börstils gäll, 324.
- Hans**, hr, i Haraker, eftergift af borgläg.-tax., mot a. h. uppehåll. bgsbruket, 104; får behålla Harakers qvarn md vilkor, 320.
- Hans Jönsson**, fogde i Finl., sk. återkalla förlän., 9; fogdebr. på Raseborgs slott o. län, 18.
- Hans Knutzson**, fsvar.-br., 12.
- Hans Larsson**, i Sthm, qvitto f. hon. å en summa guld, 181.

- Hansestäderna** [Antze, Henser, Henze-], möte mell. drs fmkt. o. Dansk. i Lüb., 88; om möt. i Kalm., 128—129, 154; de österske, 147, 151, 154, 162; de vendiske, 162; deras sändeb., lejdebr. f., 263—264.
- Haraker** (s:n i Norrbo hd, Vstml.), br. f. kkhdn drst. hr Hans på eftergift af borglägerstaxan, 104; — f. dsme a. behålla en qvarn und. vilkor, 320.
- Harald Ingemarsson**, hs hustru, om stöld af getter, 115.
- Harald Petri**, hr, coll.-br. på Sala gäll o. capell. vid grufv., 324.
- Hardenberg, Jacob**, t. Sandoltt (d. rr.), d. undrhdl. vid möt. i Kalm., 165.
- Harnesk** [Harsk], 12, 62, 143, 148, 149, 187.
- Hart** [Hårdh], **van, Jost**, br. f. hon. a. indrifva Henr. Nyebuers fordr. inom rik., 195—196.
- Hasenkampf**, se **Brüggeney**.
- Hebdremel** (häftyg), 330.
- Hebeisen** (jernstänger), 330.
- Hecklieberg** (Häckeberga i Genarps s:n, Bara hd, Skåne), Holg. Wulffztands egdm, 164.
- Hedmarken** i Norge, 208.
- Hedåker** (i Hyringa s:n, Viste hd, Vg.), Christoph. Andss:s egdm, 164, 348.
- Helgedagar**; fbud f. markn. drund., 10—11; många öfverflöd., 299.
- Helgedoma kar** (Helgonskrin), 283, 284.
- Helge Lekama** prebende i Åbo, 132.
- Helgå gd** i Virmo s:n (Virmo hd), Finl., frälsebr. drå f. Måns Niels. (Stjernkors?), fogde o. hdsh. i Kumegds l., 114—115.
- Helgestadh**, i Hvalsta s:n, (Vartofta hd, Vg.), markn. drst. 256; — tillåtes Jönk. borg., 324.
- Hellestads s:n** (i Finspånga läns hd, Ög.), br. t. bgsmänn. drst. om anskaff. af stål t. myntverk. behof på Svartsjö, o. om en god stålsmed, 174—175.
- Helsing, Michel**, qvittobr. f., 324.
- Helsingland**, kons embetsm. drst.. 81, 112; br. t. inneb. drst. om drs skatt, 65, 130, 131; fogdebr. f. Ped. Larss., 178; — f. dsme på bisk.-sak. drst., 181; tillåt.-br. f. Pav. Gunbiörnss. a. köpa skinnvar. drst., *ib.*; fogdebr. å bisk.-sak. drst. f. Ped. Larss., *ib.*; skatt af innebygg. drst., 329; kgsgd drst., *ib.* marknader drst. 320.
- Helsleager** (Hesselagers egdm i H. s:n, Gudme hd på Fyen), danske rikscancelleren Joh. Frijs egdm, 164.
- Hemman**, t. fräls. olagl. lagda, om återlägg. t. skatt draf, 4.
- Hemsziö** (i Kullings hd, Vg., s. om Alingsås), 54.
- Hendrich Erici**, hr, coll.-br. på Säbrå i Ång., 329.
- Henrik** [-ck] (Johannis Norvegus af norsk adlig slägt), bisk. i Vesterås, förordn. a. visitera i Smål.; 279—282; qvittobr., 284, 328, 348, 351.
- Henrik** [Heinrich] **Clawesson** [Clauson] (Horn), 169; br. t. hon. om skattlägn. o. länsmantrant., 4—5; fmkt f. ny skattlägg. i Finl., 7—8; fmkt på Tenala s:n i Finl. md all kgl. ränta, 13; br. t. hon. om hert. af Preuss., 43—44; kons kammarråd, 86.
- Henrik Jönsson Finne**, frihetsbr. f. gdr i Finl., Tenala s:n, 94.
- Henrik Persson** [Pederss-], fogdebr. på kgl. o. bisk.-sak. af presters o. prebendens landbor i vissa hdr i Vg., 180; fogdebr. på landbor i Skara stift, m. m., 323.
- Henrik Persson** [Pede-] (mähända dsme s. föreg.) fogde, om tullfiskena, 119.

- Henriksnobel** (ett engelskt guldmynt pregl. af Henr. VIII, med ett skepp å ena sid., värdt 14 kronor), 220.
- Henser**, se **Hansestäderna**.
- Herads** (Härads) s:n på Fogdön, 329.
- Heringe** (Häringe i Vesterhaninge s:n, Sotholms hd, Södml.), Joh. Perss:s egdm, 327.
- Herliunge** (Herrljunga by o. s:n i Kullings hd, Vg., vid ån Nossan), 54.
- Herremöte**, 83, 192, 225.
- Hertigen af Preussen**, låtit »beskria» kon. G. hos alla furst. i Tyskl., 273; om hon., 43—44; en svensk förråd. hs tjen., 59; hs titlar, 124, 144, 164.
- Hieronymus**, profet (kyrkofadren?), 22.
- Hindar**, fridlysta, 240.
- Hinrich Schriuer** af Jonsbue, se **Skriffuare**.
- Hiszingen** (Hisingen, stor ö vid v. kust., bildad af Göta elfs båda grenar), skattefrihet å en gd drst. f. Michel Bysseskytte i hs lifstid, 42.
- Hjelm**, adlig, o. sköld, fl. Ol. Pedersson, 217.
- Hjortar**, fridlyste, 240.
- Hjuleberg** (herregdi Abilds s:n, Årstads hd, Hall.), Holg. Wulfstands egdm, 347.
- Hoffz län** (Hofs l. i Ög., Vifolka, Dals, Lysings o. Göstrings hdr), 39.
- Hofmän**, 257.
- Hofmarskalk**, kon:s, 46.
- Hofmästare**, kon:s, 46, 125; Gilis von Taubenheim, 47; Dmks rikets, Magnus Göije, rr. o. ridd., 164, 339.
- Hofsinnere** (hoffolk), 257, 258.
- Hoffzmed**, Hans, i Vesterås, 106.
- Holger Gregesson** (Ulfstand) t. Heckeberga o. Skabersjö, d. rr. o. ridd.), 78, 79, 82.
- Holger [-t] Karlsson** t. Birkewig (Gera t. Björkvik, rr. o. ridd.), 164; ombud vid möt. i Kalm. md de danska sändebud., 107—108, 232; död, br. t. hs enka, 252—253, 323.
- Holger Olsson**, timmerman, br. f. hon. på ett hus i Sthm, 50.
- Holland**, om Frans Trebaws resa dit, 238—239; ett skepp drifr. i Kalm. sund, 254; om utförsel af hästar dit, 319.
- Holländare** i Sthm, 254; väntade t. Sv., 255.
- Holm** (gd i Tuna s:n, Dal.), hustru Barbrås egdm, 179.
- Holm**, s:n i Håbo hd, Upl., 185.
- Holmia**, se **Stockholm**.
- Holst**, Jacop, fogdebr. f. hon. å Ångml. o. Medelpad, 180.
- Holst**, Marquardt, fogdebr. f. hon. på bisk.-sak. i fem hdr i Vg., 180.
- Holstain**, 287. Se vid. **Holsten**.
- Holsten** [-stain] (Holstein), 124, 164, 287, 289, 343; adeln drst., 82.
- Hoodal** (Hogdal i Helsingl.), skatt. af, 329.
- Horn**, Joachim, tullfrih. på behagl. tid, 322.
- Hospital**; seniorerne skola hålla uppsigt öfv., 26; i Skara o. Nylödöse, 34, Sthms, dss afvelsgd, 48.
- Hoy** (Hoija), grefven af, 293.
- Hudene** (by i Kinnareds s:n), i Frökinds hd, Vg., 39.
- Hudene** (by o. s:n); i Gäseneds hd, Vg., 54.
- Hufvud**, af silfver (relikgömma), 283.

- Hulterstade härad på Öl., Niels Scriffu. hdsh. drst., 284.
 Humlegårdar, fman. t. men. man a. noga sköta dsmma, 203.
 Huseby s:n (Husby), i Erlinghundra hd, Upl., 185, 318.
 Huszeby Ernewij, fl.-br. drå f. Clem. Kock md aa kgl. räntor, 180.
 Huseby Noorsunda [Konungs-Huseby], fl.-br. drå f. Ped. Ericss., 181.
 Huszeby Odensalie (Odensala-Husby) s:n i Erlinghundra hd, Upl., fl.-br. drå f. Ped. Ericss., 181.
 Husesyner, 327; om såd. hos skatte- o. landbönd. i Uplanden, 248—250.
 Husmän; mandat t. hela rik. om dm, 1—2; föreskrifter om dm, 299—300.
 Husröta, 326; uppbäres af fogd., 86.
 Hvalstada s:n (Hvalsta, i Vartofta hd), Vg., 324; markn. drst., 256.
 Hvete, fbud mot utførsel af, 194; om tionde af, 204—205; får utbyttas mot salt, 254; om bergningen af, 298—299.
 Hyttebyggare t. Kopparberget, 7.
 Hyttevask vid Salberget, 183.
 Hyttor, 6.
 Håbo hd (i Upl.), 185.
 Hårdesta s:n i Hoffz län (Lysings o. Göstrings hdr., Ög.), 39.
 Hårdh, van, Jost, se Hart.
 Häffuer (Häfverö s:n i Väddö skeppsl., Upl.), hdsrätt. drst. fl. t. Staff. Henrikss., 324.
 Häradshöfdingarne, 121; skola hålla skattlägn., 4, 5; om deras tillsätt. o. åligg., 50—52, 118; om drs pligter, 90—93; en del af dem utfå sina rätt- htr skröpeligen, 117; formulär f. drs tjensteed, 134—136, 243—245; d:o t. fullmakt f. dm, 233—234.
 Häradshöfdingebref för: Niels Pedss. på Ale o. Flundre hdr, 177; Arfv. Clauss. på Collens hd, *ib.*; Bengt Svenske på Vene hd, *ib.*; And. Boss. på Frökinds hd, *ib.*; Henr. Tysk på Mo hd, *ib.*; Ped. Månss. på Oppunda hd, 178; Joh. Pedss. på Sotholms o. Öknebo hdr, 179; Björn Pedss. på Svartlösa hd o. Färingön, *ib.*; hr Knut Andss. på Oppunda hd, *ib.*; Bencth Scriffu. på Röne hd, 320; Niels Fubb på Dal, 322; Staff. Henrikss. på Bälunge o. Vårda hdr, *ib.*; Henr. Tysk på Veden, 326; Bertil Jönss. på Lappvesi hd, 327; Lasse Perss. på Vestbo, 328.
 Häradshöfdingedömen, skattlägn. i, 9, 51, 233.
 Häradshöfdingeeder, aflagda af N. Fubborg för Dal, Lasse Kaffe f. Vadsbo, Staff. Henrikss. f. Bälunge o. Våla, o. Matz Pedss. f. Norunda, m. m., 246; Germ. Svenss. f. Östra o. Lysings h., 284; af Jöns Niels. f. Ydre o. Åkerbo h. på Öl. *ib.*; af Joen Scriffu. f. Sletbo o. Förbo h. på Öl., *ib.*; af Isak Birgerss. f. Sunnerbo, *ib.*; af Niels Scriffu. f. Gräsögd, Huiterstads o. Algutsrums h. på Öl., *ib.*
 Häradshöfdingefodring, 248.
 Häradshöfdingegästning, 180.
 Häradshöfdingeränta; br. t. allmog. i Vg. om utgör. af, m. m., 120.
 Häradsnämnd, 135.
 Häradsrätter, br. å: i Långhundra f. Gabr. Christs., 321; i Vallentuna o. Seminghundra f. Ped. Andss. i Sthm, 322; i Vestbo f. Lasse Kaffe, 322; i Häfverö o. Väddö f. Staff. Henrikss., 324.
 Häradsting, 135.
 Häritysäter (Herrsäter, i Värna sn, Bankekinds hd, Ög.), Ax. Erikss:s eg dm, 174.

Härmästare i Lifland, se **Brüggeney**.

Hästar, 12, 41, 46, 62, 76, 120, 130, 143, 149, 187, 276, 322; om uppköp af i Sv. f. kon. af Skotland, 17—18; om införsel t. o. utförs. fr. Sv., 19; frisiske, 19; fbud mot utförs. af, 53, 84, 119, 276, 345; om handel md i Vg., 315—316; sålde af kon., 324.

Hästefoder, 149, 150, 235.

Hästekorn, i skatt, 64.

Hö, 235; föreskrift. om bergn. af, 298—299.

Höfyidsbåtsman, Ped. Vestgöte, 49.

Höfyidsmän, 147; f. knekt. i Finl., 166; Georg v. Ellingen sk. afsättas, 169—170.

Högby i Lagga s:n, Långh. hd, Upl., såldt t. kon., 237—238.

Högnatorps gd (Höjentorp, kungsgd i Eggby s:n, Valle hd) i Vg., br. drom, 61; fogde br. dräf. Lasse Pedss., 178; — f. Henr. Perss., 323.

Hörneske gyllene, 328.

Hörningholm (gamm. o. ryktbart herresäte på n. sid. af Mörkön, i Södm.). Svante Stures egdm, 164.

Hösz, Peder, fogdebr. å Vårfruberga gds afvel, 322.

Höönäss gd i Ramsbergs s:n (Vestml.), 39.

I. J.

Jachimsdaler (Joachimsdaler, se reg. t. 4:e del.), 325.

Jacob, f. d. khde i Poijo i Finl.; guld eft. hon. lever. t. kon., 325.

Jacob Ridsmäszwen, 122.

Jakob (V), kon. af Skotl., om uppköp af ryttarehäst. f. hs räkn. i Sv., 16—17.

Jegere, Anders Nicolai, hr, kkhde i Thorsö, br. på Odensö und. prestebordet, 239—240, 322.

Jelmären (sjön Hjelmaren), 40.

Jemtland; dansk befinn drst. Trond Olsss.; br. t. hon. a. låta kkr o. prestersk. ostördt njuta sina jordar o. priv., 110—111; t. inneb. a. ej fr. prestebord. roffa egdm o. a. rätt utgöra tionden, 111—113; br. t. hr Er. i Oviken, prost drst., om laxfiske, m. m., 113—114.

Jens Larsson, kons: ftroendeman i Smål., 81.

Jerich, Hans, heml. brefbär. fr. hert. af Preuss. t. hr Erik Flem.; bör sändas t. kon., 43, 44; fånge, 355. Erik Flem:s undskyll. drom, 59.

Jern i skatt, 329; br. t. inneb. i Noraskoga, m. fl. bgslag. drom, 140, 141.

Jernbergen, 140, 143.

Jesper, hr, fordom i Odensala, 319.

Jesus, 25.

Ijsack Birgersson (Hiort l. Half-hiort) t. Elmteryd; qvittobr., 284; aflagt ed ss. hdsh. i Sunnerbo, *ib.*; förordn. a. visitera i Smål., 279—282.

Ijsaack Nilsson (Banér t. Runegarn o. Skedenäs), fogdebr. på Tavastehus sl. o. län, 181.

Ingeborg (Åkesdtr Tott), fru, hr Sten Stures, 225.

Ingerd (Lake, se reg. t. 11:e del.), fru, på Malma, 88, 118.

- Ingrid**, hustru i Södkp., br. på skattfrih. o. en gatubod, 318.
- Inqvartering** af knektar i Jönkp., 38; i Arboga, 130; i Finl., 170—172; hos adeln o. prest., 221—222. — Se vid. **Borgläger**.
- Insigler** (insegel); kon. G:s o. kon. Chrs i Dmk, 165.
- Instructioner**, för: seniorerne i Vg, 20—28; konservatorn o. relig.-råd. i Vg., 28—35; fogd. vid danska gränss., 46; Niels Svenss. i Mark, 82—84; kon. G:s sändebud t. härmäst., 94—97; de sv. riksr. t. möt. md Dansk., 268—272, 287—295; f. de tyske bössemäst., skepps- o. fältskytt., 331 o. f.
- Joen** i Ackareby, Dannemora s:n (Upl.); fsvar.-br. f. det h. uppenbarat kon. dolda skatt., 178; får tillösa sig jord, 230.
- Joen** [Joens, Jon] **Bosson**, bisk. i Vexiö, 223—224, 351; qvitto å klenodier, 351.
- Joen**, kkhde i Ed, i Sollentuna hd, byter denna s:n mot Bondkyrkn i Ups., 173—174.
- Joen Benetson** på Signehed i Winkels s:n, bonde, fsvar.-br., 319.
- Joen Larsson**, fogdebr. på S:t Eriks landbor, 319.
- Joens Olsson**, embetsm. i Vesterås län o. Dal., 80.
- Joens Olsson**, riksr. se **Jon Olsson**.
- Joens Pungemakere**, br. f. hs enka Elis. på en gd i Vesterås, 105—106.
- Joens**, bisk. i Vexiö, se **Joens**.
- Joens Olsson**, hr, kon:s embetsman i Nyköp. l., 80.
- Joens Schrieuer**, se **Skriffuare**.
- Johan**, hert., kon. G:s son, 292.
- Johan**, grefve (af Hoya), 197.
- Johan Pedersson**, hdsh.-br. på Sotholms o. Öknebo hd., 179.
- Johan Persson** (Bååt) på Häringe (trol. dsme s. föreg.), flän.-br. på kgl. sakör. af egna landbor, 327.
- Johan Tureszon** [Turs-, Th-] (af Tre Rosor), t. Lindholmen, 82, 164, rr., deput. t. möt. md Dansk. i Kalm., 125, 268—272, 348; br. t. hon., 254—255; 265—267.
- Jokisate** i Haliko s:n, Söder-Finl.; frälsebr. å jord drst. f. hr Er. Flem., 300—301.
- Jon Jaspersson**, 324.
- Jon** [Joens, Joon] **Olsson** (Liliensparre) t. Asa, rr., deput. t. möt. md Dansk. i Kalm., 232; förordn. a. visitera i Smål., 279—282; emottag. pgr, klenod. o. silfv. af bisk. i Vexiö, 284, 351.
- Jon Olsson** (Gyllenhorn), t. Hakelstad (Hacksta), rr., 164.
- Jons Knudsson**, se **Jöns Knutzson**.
- Jons Weskite**, 81. Se **Vestgöte**, **Jöns**.
- Jordabref**, 215.
- Jordabyte** mell. kon. o. Tord Bonde, 38—40; mell. kon. o. h. Eline Jöns Pederss: enka i Väsby, 102—103; md fru Ingerd på Malma, 118; mell. kon. o. fru Elsa (Påvelsd. Laxmand), 190—191.
- Jordebok**, upprättas eft. jordetalet, 61.
- Jordeparter**, tagna fr. kkorerna o. presteborden i Jemtl., 110—111.
- Jordesgifte**, se **Jordabyte**.
- Jordetalet**, kronans skatt sk. utgöras dreft., 4, 5, 7, 61, 84, 131.
- Jonsbue**, Henr. Scriffu:s egdm i Finl., 81.
- Isaak Birgersson** (Half-hiort t. Elmteryd), qvittobr. t. bisk. o. capitl. i Vexiö, 348.

- Iszland** (Island), 272.
- Jullandh** [Juthl.] (Jutland); Lödöse borg. begära a. få utföra små klipp. dit, f. a. betala sin kalk md, 119; Magn. Munk landsdom. drst., 164.
- Jurgen Erichsen**, missdådare, 47.
- Jute, Pänell**, br. på aa sak. af Vermdö, 325.
- Jägare, Anders Nicolai**, coll.-br. på Thorsö (i Venern) o. Odensö, 239—240.
- Jönköpings stad**, br. t. borgm., råd o. innevån. om inqvart. af knekt. drst., 38, 260—261; om landsväg dit fr. danska gränsen, 54; br. f. borg. drst. på ngra mindre markn., 255—257; br. f. borg. drst. a. bruka samqväm (mindre markndr) vid Vernemo o. Helgestad, 324.
- Jöns**, »länge J.» i Tunisbyn på Nempön, fl.-br. på sakör., m. m., 330.
- Jöns Knutzson** (Kurck, se reg. t. 11:e del.), kons. ftroendeman i Finl., 81; behåll. 2 rot. knekt. t. inqvartering öfv. vintern, 172.
- Jöns N.**, coll.-br. på Fröslunda prestegäll o. annexen, 178.
- Jöns Nielsson** (i slottslofv. på Kalm.), aflagt ed ss. hdsh. i Ydre o. i Åkerbo hd på Öl., 284.
- Jöns Pedersson**, jordaskifte mell. hs enka o. kon., 102—103.
- Jöns Ödgierdsson**, gårdsegare i Enköp., 105.
- Jören**, mäter, 266.
- Jören Erichson** (Gyllenstierna t. Fogelvik), rr. 232; sk. besörja rum o. underhåll f. de danska sändebuden i Kalm., 267.
- Jören Jönsson** (Svan), br. t. hon. om olika ämn., 310; fogdebr. på Östbo hd, 327.
- Jörgen Nilsson**, afkortning, 329.
- Jörngyllene** (Hörngyllen?), 177.

K.

- Kaffe, Gustaf** (t. Djula), hs enka sk. vara okrafd f. mannens gäld, 319.
- Kaffe, Lasse** (t. Hallarne o. Sjötorp), hdsh. i Vadsbo, 246; br. på hdsrätt. drst., 322.
- Kalijsz** (Kalix i Norrbotten) s:n; resol. f. bönd. om ett laxfiske o. ann. fiske, 312—314.
- Kalk**, 89, 117, 328.
- Kalkar**: kyrko-, 26, 283; fr. Varnhems klost., 212.
- Kallundborgs slott** i Dmk, 339.
- Kalmar**, se Calmarna.
- Kammar**, kons:s, se Cammer.
- Kammargods**, kronans, 70, 71.
- Kanseler**, k:s, 82, se vid. Cancellor o. Pyhy.
- Karin**, And. Simonss:s h. eg. hus i Sthm, 277.
- Karin** (Gyllenstierna, se reg. t. 11:e del.), fru, på Lagnö; får vidkännas en tomt i Enköping, 189; flän. af kgl. sakör. af egna landbor, 318.
- Karin**, hustru, Gust. Kaffles enka, sk. vara okrafd f. mannens gäld, 319.
- Karin**, Bengt Scriffus hustru, bytesbr. på gods, 209.
- Karin Eriksdotter**; br. f. henne på en gd i Lagga s:n, Upl. i sin lifstid 237—238.

- Karin Hanszdotter**, hustru t. Ol. Pedss. på Bjurhem, 217.
- Karin Thomasdatter**, se **Katherina**.
- Karl Eriksson** (Gyllenstierna till Vinstorp, rr. o. ridd.), 82, 164; ombud vid mötet md de danske i Kalmar, 82, 107—108, 348; fmkt, 125, 232; hs enka, fru Marina, fl.-br. på Redvägs hd, 327.
- Katarina Holgersdotter** (Gera), bjudn.-br. t. hennes bröll. md Ture Pedss. (Bielke t. Salsta, Gäddeholm o. Kråkerum, sedermera rr.), 175—176.
- Katerina Jacobsdotter**, Pet. v. Åkens hustrus syster, br. på andel i Koszmikeby by i Vårfruberga s:n, N. Finl., 317.
- Katherina** [Karin] **Thomasdatter**, Simon Thomess:s syster, adelsqvinna i Finl., gift md en bondeson; brodern får tillösa sig hennes arvelott, 278.
- Katherine**, hustru, eg. del i Helgegd i Virmo s:n, 114.
- Katherine** preb. i Viborg; coll. drå f. Simon Petri, 324.
- Katherine St.**, kloster, se **St Katherine**.
- Kejsaren**, 147; om hs möte md kon. af Dmk, 67.
- Kedjor** af silfver, 283.
- Kembenärerne** (Kämnärerne, ledamöterna i Kämnärsrätten), i Sthm, 190.
- Kierretorp** i Tumbo s:n, Vester Rekarne, tvist om, 226.
- Kijl, Söffuerin**, befallningsman på Elfsborg, 14, 15; flän.-br. på Mo hd, 42; om smörtaxan m. m. i Elfsborgs län, 89, 91.
- Kijmeta** [Kimite] (Kimito prestgäll i Söder-Finl.), 322; hr Ol. drst., 172.
- Kijndh** (Kinds hd i Vg.), 53, 54, 84, 85; fbud f. danske fogd. a. ditin draga, 83; om mantal på fodr. af, 90; fogdebr. på bisk.-sak. drst., 178.
- Kijndeherade** (Kinne hd i Vg.), fogdebr. f. Marqv. Holst på bisk.-sak., 180.
- Kijngisforrs** (Kengis i Norrbott.) i Kalix s:n; res. f. bönd. drst. om ett laxfiske o. ann. fiske, 312—314.
- Kinne** (trol. Kinnared) i Marks hd, Vg. 54.
- Kinnerom** (Kinneromma s:n i Marks hd, Vg.), 54.
- Kirkewärende** (Kyrkovärdar), 281.
- Kiöpnehaffn**, se **Köpenhaffn**.
- Klement**, kon:s secr.; se **Clemet Hansson**.
- Klippare** (små lifiga hästar), särsk. tillåt. a. utföras, 117, 118, 319, 320, 323.
- Klockmalm**, fr. S. Olai kl. i Skara, 93.
- Kloster**; gods o. gdr i Ög. o. Smål. thör. Vadstena, Nydala o. Gudhems kl., 39; Niels Svenss., fogde i Mark, tillsyn öfv. kl.-gods, 84; Gudhems fl. t. Ped. Brahe, 86; S. Katerine i Skara, 91; Vadstena., skyddsbr. f., 215—216; Gust. Olss. sk. hfa tillsyn öfv. kl.-gods. i Vg., 215; i Viborg, 229—230; Cartusie-kl., 277.
- s landbor, 52, 86, 87, 326, 330.
- Klott, Rasmus** (flän.-man, hdsh. i Norrbo o. Siende); br. å fogdefodr., 179.
- Kläde**, 34; fr. Holl. 254; fri införs. af fr. Stralsund, 306.
- Knappar**, t. korkappor, fgylda, 213.
- Knektar**, 8, 36, 46, 59, 74, 92, 309; om danske, 83; i Finl. gjort myteri, 106; om drs befäl, aflön., m. m., 170—173; inqvarter. i Viborg, 229; mönstr. o. betaln., 170; om undrhåll af, 187; inqvart. hos adel o. prest. i Smål. o. Ög., 221—222, 229; värfv. i Tyskl. af kon. i Dmk, 272. — Se vid. **Landsknektar**.
- Knigge, Clawes**, borg. i Stralsund, privil. på handel i Sv. lika s. sv. mdborg. o. dessut. på tullfrih. f. sina varor, 297, 327.
- Kniper, Arendt**, qvittobr. f., 178, 328.

- Knut**, hr, i Färentuna, br. på taxan, 323.
- Knut Andersson** (Lillie, se reg. t. 11:e del.), t. Öknöö, rr. o. ridd., 164; uppdrag i Nyköp. län, 80; hdsh.-br. på Oppunda hd, 179; fl.br. på Sköldinge i Södm., *ib.*; deputer. t. möt. md Dansk. i Kalm., 232; sändebud t. Lifl., 340.
- Knutt Person**, sändebud fr. kon. i Dmk, 37.
- Kock, Clemett**, flän.-br. på Huszeby Ernewij konungsby, 180.
- Kofring**, 183. —ssölf, 106.
- Koijwisto** by i Bierno s:n (nu Björkö s:n i S. Karelen, nära Viborg), frälse- o. frih.-br. drå f. Thom Jönss., befmn på Åbo slott, 312.
- Kol**, 7; om framskaff. af t. Sala grufva, 210.
- Konge** hd (Konga i Smål.), br. t. inneb. om utgör. af en kostgård t. Kalm. slott, 285—286.
- Konungar**, 147.
- Konungen** (k. Gustaf), om hon. i Tyskl. utspridda falska rykt.; br. t. Mart. Luther drom, 99—102.
- Konungsbyar**: Huszeby Ernewij, 180; Gestrike i Frösthults s:n, 321.
- Konungsgårdar**, tre i Gestrikl., 329.
- Konungsådra** i Kalix elf, 313.
- Konungzöör** (kungsgd i K. s:n, Åkerbo hd, Vestml.), 97, 98; om de kongl. barnens fflytt. dit, 40—42.
- Koppar**, 37.
- Kopparberget**; 327; br. t. bgsmän. om bgsbrukn. drst., 6—7; Lasse Jesperss. utn. t. domare drst., 121.
- Kor**, 2, 66.
- Korkappor**, md fgylda knapp., 213.
- Korn**, 195, 277, 330; fbud mot utförs. af fr. Åbo län, 194; placat om tionde, 204—205; må bytas mot salt, 254; föreskrift. om skörd. af, 298—299.
- Kornhus**; om bygg. af i Lödöse, 136—137.
- Korninck** (Körning t. Alby i Södm.), **Matz**, kon:s embetsm. i Vestml. i Dal., 80.
- Kornränta**, 191.
- Korp, Jöns**, borg. i Vadstena, br. om fordringar, 327.
- Korsater** l. **Korsäter**, se **Corsater**.
- Kors**, 321, af guld, 212.
- Koskis** i Tenala s:n (Vestra Nyland), Finl.; frih.-br. drå f. Sten Finne, 94.
- Koszmikeby** i Vårfrukka (l. S. Mariæ s:n), N. Finl., br. drå f. Pet. van Åken o. hs hustru i drs lifstid, 316—317.
- Kossdranck** [kirsedrank?], 307.
- Kosznitz**, tysk knektehöfvidsm., 47.
- Krabbe, Benet**, fogdebr. å Svartlösa, Tören o. Sotholms hdr, 180.
- Krabbe, Tyke**, t. Vegehólm (d. rr. o. riksmarsk), 164.
- Krageholm** [Kroe-] (i Söfvesta s:n, Herrestads h., Sk.), d. rr. Axel Brades egdm, 164, 347.
- Krenkerup**, Magn. Göyes egdm, 164.
- Krigsmbetena**; rådslag af regementsråd. om drs tillsätt., 186—189.
- Krigsfolk**, 8, 83, 137, 143, 148—150, 153; t. sjös, 149. — Se vid. **Knektar** o. **Landsknektar**.
- Krigsförnödenheter**, 83, 152, 153.
- Krigsråd**, öfverste, Conr. v. Pyhy o. Sten Erikss., 169, 170; kon. måste ofta vara sitt eget, 352.

- Kristallkanna**, 283.
Kristoffer Anderson, hr, se **Christoffer**.
Kristus, 75.
Kroeholm, se **Krageholm**.
Krona, Sveriges, 71.
Kronobönder, 52.
Kronor [Croner], franska, 328, 351.
Krumme, Niels t. Åtvid o. Örboholm (väpn. o. riksr.), 164; sk. deltaga i fhd. md de danske i Kalm., 232.
Krummedige, **Erich**, t. Alverup (d. riksr.), 165.
Krut, 148, 149, 332—334, 353.
Kryddor, 306.
Kråperup (Krappereup, stor egdm inom Skån. o. Hall. nära Kullaberg), **Claues** Podebusks egdm, 165.
Krögeri, olagligt, 193—195, 226, 228.
Kulor, 332—334.
Kumbla s:n i Tjurbo hd, Vesterås stift, 103; — kyrka, *ib*.
Kumegårds [Kumm-] län i Finl., Måns Niells. fogde drst., 114—172.
Kyrkan, 23; den christna, 102.
Kyrkogods; falskt bref drom, 282; i Ög. o. Smål., 39; må ej »rappas», 84, 215.
Kyrkogång, drott:n:s, 176; Gust. Olss:s frus, 314.
Kyrkoherdar: 24—27; i Romfartuna m. fl. s:r frie fr. borglägertaxan, så länge de uppehålla bgsbruket, 104; drs tionde, 167; alla skyldige a. uppgöra register öfver sina fsamlgsboer, 205. — Se vid. **Kyrkoprester**.
Kyrkolandbor, se **Landbor**.
Kyrkomessa, 298.
Kyrkoordning, rikets, 27.
Kyrkoprester, betung. md olaga gästn., mandat drom, 257—260.
Kyrkor, 26, 281; om handel vid, 11; kalkar o. silfv. sk. vid dm behållas, 26; om krögeri vid, 194, 195, 202, 228; i Jemtl., drs jordeparter o. priv., 110—113.
Kyrkotionden, 107, 318. Se vid. **Tionde**.
Käkijndh (Kåkinds hd i Vg.), fogdebr. f. Severin Småsven på bisk.-sak. o. bisk.-gästn. drst., 178.
Kållands hd, se **Collen**.
Kättilö (Kettilsö i Utby s:n, Vadsbo hd), Vg., Olofs egdm, 326.
Köpenhaffn, 339.
Köpenskap: Mich. Anderss. Ryssetolk får bruka i Sv., 127—128; otillbörlig, bedrifves af främm. köpmän, 354.
Köping, Lasse Jönss. borgmäst. drst., 98.
Köpmandz gyllene, 180.
Köpmän; främm. drifva otillbörl. hand. i riket, 354; de inländske se ej på sin egen fördel, *ib*.
Köpstadsmän fbjudas a. utföra häst., oxar l. sv. mynt, 83; mandat f. dm om olaga gästn., 257—260.
Köpstäderna, 143.
Kött, boskaps-, utförsel af fbjuden, 205.

L.

- Laddstakar** (Ladschaufeln), 71, 334.
- Lag**, Sveriges rikets, 5, 85, 88, 237, 230, 236, 258.
- Lagbok** (= dombok), 122.
- Lagga** s:n i Långhundra hd, Upl., 237.
- Lagmansdöme**, 9, 233.
- Lagmansfödring**, 248.
- Lagmän** hålla skattlägg., 4, 5, 131; formul. t. fmkt f. dm, 233—234; nytt formulär f. drs ed, 243—245; i Tiohäräd, Måns Pedss. på Säby aflagt ed ss., 245.
- Lagnö** (i Aspö s:n, Selebo hd, Södm.), fru Karins (Erik Trolles enkas) egdm, 189, 318.
- Landbor** l. **landbönder**, 85; i Uplanden, om drs skatt, 248—250; på Öl., föreskrifter, 298—300; biskops-, 30, 52, 61, 178, 323; canoniers-, 52; frälses-, 52; kloster-, 52, 86, 87, 326, 330; konungens egna, i Hall, 84, 178; i Ups., Vesterås o. Strengn. stift, br. t., 247—248; kyrko-, 30, 52, 321, 325; nybygge-, 52; prebende-, 52, 61, 180, 323, 325; presters-, 52, 180, 325; vid Sala grufva, drs skyld., 210; fru Karins på Lagnö, 318; S:t Eriks, 319; fru Ebbas, 320; fru Annas på Vinstorp, 232—233, 322; und. Högnertorps gd, 323; Joh. Perss:s på Häringe, 327; Christoph. Andss:s, 330; Biörn Pedss:s, *ib.*
- Landgille** (afgäld, afrad) af landbor, 83, 87; kvarstad drå från gods hvarom Tord Bonde o. fru Elsa tvista, 192—193.
- Landsdomare**, Magn. Munk i N. Jutland, 164.
- Landsfridbrytare**, 148.
- Landsknekt**, en, gift md frälseqvinna, 315.
- Landsknektar**, inqvarter. af i Jönköp., 38, 260—261; en väldig hop antagne, 137; om drs uppför. i Finl., 172, 229; rådslag om underhåll af, 187; mandat t. dm mot olaga gästn., 257—260; på Kalm. slott, 285. Se vid. **Knektar**.
- Landsköp**, 37; Halmstads o. Varbergs borg. fbjudas a. i Vg. idka, 83; fbjudet, 297, 327; tractat drom md Dmk, 343—344.
- Landsordningen** för Vestergötl., mandat drom, 87, 88, 215.
- Landsvägar**, allmänna, t. o. fr. Halland o. inom Vg., bestämm. drom, 50—55, 87—89.
- Lappweszi** (Lappvesi) hd i Viborgs l.; hdsh.-br. drå f. Bertil Jönss, 327.
- Lappo** s:n (i Nedra Satakunda), Finl., bräd. drifr. t. skeppsbygn., 194.
- Larens** hr, spetalsmäst. i Viborg, qvitto på guld o. silfv. eft. hon., 328.
- Larens Gregorii**, kons camerer., br. på Eds gäll i Sollentuna hd, Upl., 173—174.
- Larens Siggesson**, se **Lars Siggesson**.
- Larentz** [Lasse] **Tursson** (af Tre Rosor t. Engsö), uppdrag af kon., 80; bl. rikets råd vid möt. i Kalm., 232.
- Larff** i Vg. (Laske hd), 54.
- Lars**, hr, i Floby s:n (Vilske hd), Vg., beröfv. en gd af hr Christoph. Andss., 215.

- Lars**, hr, i Romfartuna i Vestml., eftergifves borglägerstax. mot det h. uppehåll. bgsbrukn., 104; fl.-br. på afrad, 321.
- Lars**, hr, i Silbo (Silbodal på Dal?), arf eft. hon., 328.
- Lars**, hr, i Skoo (Håbo hd, Upl.), br. å bisk.-tiond. af Våla, 323.
- Lars**, hr, i Vendel (Örbyhus hd, Upl.), br. å bisk.-tiond. draf, 321.
- Larsmessan**, smörskatt. uppbäres i Nylöd. vid denna tid, 88.
- Lars** [Laurens] **Siggesson** (Sparre), 47, 82; kon:s öfverste marskalk, 164, 348; fl.-br. å Vestermo o. Säterbo s:r, 12; br. t. hon. om möt. i Kalm. md de danska sändeb., 97—98; en af undrhdlrne md dm, 125, 231, 232, 265—267; instruct. ang. möt., 268—272; hs anspråk på arf eft. framlidne bisk. Matz Gregerss. i Strengn., 225—226.
- Lasse Andersson** i Nyköp., 176; br. f. hs h. Birgitta a. få bchålla en del af kktiond. af S:t Nicolai kka drst., 181.
- Lasse Bårdskärare**, får nedsätta sig i Sthm o. vara fri fr. all stadens tunga, 189—190; får inkräfva fordring, 199; får inkräfva Reinh. Smidimestares fordr., 323.
- Lasse Jacobsson**, styrman, br. om ersättn., 326.
- Lasse Jespersson** i Grickiesboda, br. f. hon. a. vara domare i Dal., 121—122.
- Lasse Jönsson**, borgmäst. i Köping, br. på upprätt. af en hammarsmedja, 98—99.
- Lasse Karlsson**, frih.- o. frälsebr. å gdr i Gällstads s:n, Kinds hd, Vg., 84—85.
- Lasse Karlsson** i Randewägh, fsvar.-br. f. hon., hustru o. barn, 179.
- Lasse Månsson**, Lasse Sölfköpares karl, qvittobr. å 3,400 mark ortug, 179.
- Lasse Pedersson**, förordn. t. fogde öfver biskops-landbor i Vg., 61, 178, o. öfv. lediga canoniers o. prebendens d:o drst., 61; uppdrag rör. Högnetorps gd, *ib.*
- Lasse Persson** (Stierna l. Hård af Segerstad?), hdsh.-br. öfv. Vestbo, 328.
- Lasse Tursson**, se **Larentz Tursson**.
- Lasse Östenszon**, 13.
- Laurentz Petri**, erkebisk. i Ups., frih.-br. fr. gästn., 323.
- Lax**, fbud mot utförs. af, 205; kronans andel af fisken, 313—314.
- Laxfiske**, i Jemtl., tillhör. Ups. domkka, 113; i Luleå o. Kalix s:r, resol. drom, 312—314.
- Laxmand**, Pävel, hr, hs dtr Elsa, 191.
- Lazarus**, den fattige, 34.
- Lazinen**, 332.
- Leckiö län**, dagsverk. af, 247.
- slott, om dss repar. md tegel fr. Skara klost., 93; behöfv. repareras, 246.
- Legodrängar**, mand. om dm o. drs lön t. hela rikets inneb., 1—2.
- Leifflande** o. **Leiffand**, se **Liffand**.
- Lejdebrief**, f. rådets i Lüb. sändeb. t. mötet i Kalm., 263—264.
- Lejon** [Lewb], 101, 145.
- Lenna** [Lena] (Länna pastorat i Frötuna skeppslag, Roslagen), coll.-br. drå f. hr Ped. i Vassunda, 139—140.
- Lenna** (Länna, gamm. sätesgd i Almunge s:n, Närdingh. h., Roslagen, Ax. Andss. (Lillies) egdm, 164.
- Lenzmansrede**, 64.

- Leppis** (i Hattula s:n, v. Tavastland), Biörn Clauess:s (Lejon) egdm, 164.
- Leveranser** t. sölfköparen vid Salberg.; br. t. bergsmänn. drom, 106—107.
- Lerz**, 332.
- Leuiticus** (Mose tredje bok), 25.
- Lewb** (lejon), 101.
- Leyfflandt**, se **Lifland**.
- Lideköping**, 212; om landsväg t. o. ifr., 54.
- Lie**, 299.
- Lifland** [Leiflande, Leyfflandt, Lijff-]; härmäst. drst., Herm. v. Brüggene; genannt Hasenkampf; fmkt o. instr. f. de sv. sändebud. t. hon., 94—97; br. fr. härmäst. t. kon. G., 335—337.
- Liffendske**, de, ang. fbund md dm, 67.
- Lifsarfherenskap**, kon:s (kon:s barn), 30, 31.
- Lifsörnödenheter**, t. Kalm. slott, 71, 72, 76, 77.
- Likstol**, 139.
- Lima** s:n i Dal., inneb:s hand. på Norge hindr. af fogd. i Hamars län, 208.
- Lindflesk** (Linfläck), gd i Delsbo s:n, Hels., 329.
- Lindesberg**, br. t. bgs:männ. drst. om dt odugl. osmundsjern. o. om jernskatt., 140—141.
- Lindholmen** (i Ströö s:n, Kållands hd, Vg.), rr. Joh. Turess:s egdm, 164, 348.
- Lindorm Biörnsson** (Winge t. Åby, Hvarna o. Röl, rr. o. lagm. i Vg., lefde 1479 o. 1498. Hans andra hustru var Kerstin Larsdr); stämngsbr. på h:s arfv:r, 225.
- Lineslagare**, **Eriick**, får åtnjuta ett nyröjdt stycke utmed ån vid Longefors, 179.
- Linköping**, 327; prebenda Martini drst., *ib.*
- Linne** får fritt införas fr. Strals., 306.
- Lislegården** i Närtuna s:n (Långhundra hd, Upl. Ingen gd finnes numera md likn. namn i socknen), 185.
- Liungzgård** (i Dmk.), Claves Billes egdm, 165.
- Liwr** s:n (Ljur i Gäseneds hd, Vg.), en gd drst. »rappad» af hr Christoph. Andss. fr. hr Lars i Floby, 215.
- Lod** (kulor), t. skeppens utrustn., 148, 149.
- Lode**, **Herman** (fr. Lifland, kon:s hoftjenare), 47.
- Logement** (Losoment), 72.
- Loijo** s:n i Raseborgs län (Nyland), Finl., fl. t. hr Er. Flem., 319.
- Longefors** (Långfors i Snafunda s:n, Sundbo hd, Ner.), 179.
- Longem** (Långhems s:n) i Kinds h., Vg., 53.
- Longesiö** i Tuna s:n, Dal.; br. f. h. Barbrå i Holm drå, 179.
- Longhundratt** (Långhundra) h. i Upl., 237; hdsrätt. drst. fl. t. Gabr. Christerss., 321.
- Lonnegeln** (redskap f. fortskaffande af artilleri i bergig mark), 334.
- Lonseylan** (redskap tillhör. artilleriet), 334.
- Lose**, se **Lödöse**.
- Lübeck** [Lu-, -ch, Lubko], 162, 180, 293; falska rykt. dr utspridda, 36; osäk. fhåll. t., 69; möte drst. md Hansestäd., 88; br. t. råd. drst., 129, 261—263; lejdebr. f. dss deput. t. möte i Kalm., 263—264.
- Lübeckarne** [de Lubske], 67, 147, 154, 162, 197; om möjl. fejd mot dm, 151; rikets fiender, 187; om möte md dm i Kalm. l. Söderköp., 128—129.

- Lucia**, fsvar.-br, 319.
Ludosia, se **Lödöse**.
Lule (Luleå) s:n, res. f. birkarl. drst. om fisket, 312—314.
Lumpe, Jacob, gamle, en gränd i Sthm uppkallad eft., 49.
Lundby på Hisingen, br. f. Mich. Bysseskytte på en gd drst., 42.
Lundby s:n (i Tuhundra hd, Vesterås stift), canikedel. af tiend. fl. t. hr Ped. Andreæ i Vesterås, 318.
Luther, Martin, dr, br. t. hon. fr. kon. om Georg Norman, m. m., 99—102.
Lundenäs, Ped. Ebbessens egdm, 164.
Lybeck, gd i Tumbo s:n, V.-Rekarne, Södml., 226.
Lyckie i Valle hd, fsvar.-br. f. en bonde drst., 42.
Lyszings (Lysings) hd i Ög., hdsh. drst. Germ. Svenss., 284.
Läderne (l. Liderne) gård mell. Stocksund o. hospitalets afvelsgd vid Stockholm (se vid. reg. t. 4:e del. **Liddherne**), förut tillhört Svartmunkeklostret drst., br. drå f. skeppar Ol. Erikss, 48—49.
Länsmansrüntan, 5, 9, 94.
Lära, christlig, 21; om ungdomens uppfostran dri, 28.
Lärom (Lerum s:n i Vätile hd, omkr. Säfveån och sjön Aspen, Vg.), 54.
Lärefftt (lärftt), om anskaff. af t. kons behof, 194.
Lödöse [-esse, -isze, -össe, Lose, Ludosia], 14, 18, 38, 87, 93, 218, 220, 221, 319; om rätta landsväg. t. o. ifr., 54; om tillstånd f. dss borg. a. hugga ekskog, 89; hospital drst., 91; smör får drifr. utföras, 117, 319; om tull drst., 118, 119; möte drst., 125; om bygg. af ett kornhus drst., 137; en del afdrages på stadens skatt, 213, 214; br. t. borg. drst., 239; franska sändebud. rest drifr. t. Sthlm, 311; klippare få drifr. utföras, 319; qvitto-br. på skatt., *ib.*, sakören drst., 327.
Lödöse, Gamle, 324.
Lösningekarlar, om dem, 1, 2; på Öl., föreskrift om dm, 299—300.

M.

- Malma** (i M. s:n, Vista hd, Vg.), 88; fru Ingerds egdm, 118.
Malmö, 108.
Malt, 39; om anskaff. af fr. Finl., 195; tunna får bytas mot 1½ t:a salt, 254.
Malungs s:n i Dal.; innebs hand. på Norge hindr. af fogd. i Hamars län, 208.
Mandat t. hela riket om åtskill. ämn., 1—3; om dss offentliggör. i Vg., 20, 27, 29; om landsväg. o. landsordn. i Vg., 53—55, 88; t. allmog. i Upl., Södml. o. Vesterås stift a. rätt utgöra tionden, 167; t. hela rik. mot olaga gästn., 257—260; f. bisk. i Henr. Vesterås m. fl. a. förrätta visitation i Smål., 279—282; t. men. man på Öl. om skörd., m. m. 297—300; om lärdomen o. ceremonierne i rik., 355.
Mantal, kronans skatt beräknas och utgöres derefter, 4—5, 7—8, 84, 131; på Gudhems klostres landbor, 86. — Se vid. **Mantalsregister** o. **Skatlläggning**.
Mantalsregister, om upprätt. af i Vg., 50—52, 90, 91.

- Marck** [Mark] i Vg., 54; instruct. f. Niels Svenss., fogde drst., 82—84; fogdebr. f. hon. drå jemte bisk.-sak., 178; flänt t. hr Gust. Olss., 328.
- Marcus Hammarsmed**, se **Hammarsmed**.
- Margareta** (Leijonhufvud), drottning, 275.
- Margareta**, jungfru (M. Göransdr Gyllenstierna?), 40—41.
- Margareta** (Wasa, kon. G:s syskonbarn, se reg. t. 2:a del.), B. v. Melens hustru, hennes morgongåfva, 276.
- Margarete** prebenda i Vesterås, 322.
- Marie** beläte, fgyldt, fr. Varnhems kl., 212.
- Marknader**, 2; Tjugonedags- o. Distings- i Upsala, 1; fbud drför und. helgdag.; 10, 11, 35, 116; frimarkn. 83; vissa få besökas af Jönköp. borgare, 255—256.
- Markskatt**, på Åland.
- Marmorringar**, 283.
- Marschalkar**, kon:s, nedsända t. Kalm. a. undrhda m. Dansk., 125; hr Lars Siggesson öfverste marschalk, 164, 348.
- Martini** prebenda i Linköp., coll.-br. drå f. Petrus Caroli, 327.
- Masson, Lucas**, kon:s tjen., sänd. t. Kalm., 267.
- Matz** (Gregarsson Lillie), bisk. i Strengn.; stämmingsbr. å hs arfv., 225—226.
- Matz**, hr, i Skultuna, eftergift af borglägerstax., så länge h. uppehåll. bgs-brukn., 104; frih. fr. afraid, 320.
- Matz**, hr, i Sänga, taxa, 323.
- Matz Jönsson** i Silvatorp om hs önsk. a. ingå nytt äktenskap., br. drom, 133—134.
- Matz Mårtenssons gränd** i Sthm, 132.
- Matz Pedersson** (Upländing, se reg. t. 10:e del.), aflagt ed ss. hdsh. i Norunda o. Tierps hdr st. Vendels s:n, 246.
- Matz, Sigge** (S. Matzson?), gårdseg. i Enköp., 105.
- Meckelburg** [Meckelborg] (Mecklenburg), 354; hert. Albr. af, br. t. hon. om rättvisa åt en svensk, 302—303.
- Medellösa** (Mellösa) canonia i Strengn., fl. t. Måns Scriffu., 13.
- Medelpada** (Medelpad), om innebygg:s tionde, 112; t. inneb. om drs skatt t. kron., 130—131; fogdebr. f. Jac. Holst drå, 180.
- Melanthon, Philip** (reformatorn), 100.
- Michel**, mästare, hs hus i Sthm tillfallit kron. enl. Vesterås recess, 132.
- Michel Andersson**, rysselolk, br. f. hon. a. bruka sin köpmanshand. i Sv., 127—128.
- Michel Bengtsson** [Bengt-], husegare i Sthm, 277, 325.
- Milen** [Mylanth, Mälen], **Bernhard** [-dt, Barendt] von (Melen), förrädare, om hon., 276, 293—294, 354.
- Mjöl**, 39.
- Mo** [Moo] härad i Smål., fl.-br. drå f. Sev. Kiil, 42, 54; hdsh.-br. drå f. Henr. Tysk, 177; fogdebr. f. Joan Bagge öfv. bisk.-sak. drst., 180.
- Mons Johansson**, se **Måns**.
- Monstrans**, 283; en stor fr. Ups. domkka, 212.
- Morgongåfvor**, 192.
- Moses**, 25.
- Mundering** [Mundicey, -cy], 331, 333; om Kalm. slotts fseende md, 71, 72, 187.
- Mundicey** [-cy] se **Mundering**.

- Munk, Magnus**, landsdom. i N. Jutl., d. rr. o. undrhd. vid möt. i Kalm., 164.
- Muntzö** (ö i Mälaren), 169.
- Murraj, Karolus**, sändebud fr. kon. i Skottl., f. uppköp af hästar, 17—18.
- Mutor** till fogdar, 324.
- Mylanth, Bernhard**, se **Milen, von**.
- Mynt**, kronans, mandat drom, 1—3; fbud a. ur rik. utföra, 3, 84; silfver-, 96; falskt utprägl., 116; det bästa svenska af främm. köpmän fördt ur rik., 354.
- Myntmästare**, And. Hanss. f. d., 106.
- Myntverk**, kon:s på Svartsjö, om anskaff. af stål dertill fr. Vångeberg, Tjellmo, Godegds o. Hellestads bgslag., 174—175; kronans, 195.
- Myra**, gd i Dannemora s:n (Olands hd, Upl.), 230.
- Myrby** i Odensalie s:n (Odensala i Erlingh. hd, Upl.), 185.
- Målare, Anders Larsson** (vanligen kallad Anders Målare, lefde ännu på Joh. III:s tid, se Hist. Bibl., utg. af C. Silfverstolpe, 2:a del.; Registret; Sthm 1876); i Nyköp., gåfvobr. på en tomt drst., 176—177.
- Måns**, hr, i Åker, br. på tionde, 321.
- Måns Ambiorszon**, erkedjekne i Skara, 212.
- Måns** [Mons, Måens] **Johansson** [Jonsz-] till Broo (Natt o. Dag, rr. o. ridd.) hr, kon:s embetsman i Ög., 81; ombud vid möt. md de danske i Kalm., 107—108, 125, 232.
- Måns Nielsson**, befman i Kumegårds län o. på Kumegård, frälsebr. på Helgågd i Virmo s:n, Finl., 114—115; br. t. hon. ang. befäl öfv. knekt. i Finl., drs aflön. m. m., 170—172; fmkt f. hon. a. vara befälhafv. öfv. knekt. i Finl., 172—173.
- Måns Pedersson** (Stierna, se reg. t. 8:e o. 11:e del.), på Säby; ed på lagmansdöm. i Tiohär., 245.
- Måns Pedersson**, fogde i Helsingl., 65.
- Måns Scriffuere**, se **Skriffuare**.
- Mårdskinn**, i taxa, 329.
- Mårten Småsven**, f. d. fogde i Sollentuna o. Vallentuna, 49.
- Måtesunda** (Måttsund) i Luleå s:n, resol. f. birkarl. drst., 312—314.
- Mälen, Bärendt von**, se **Milen**.
- Mölendall** (Möndal, nu en betyd. fabriksort, nära Göteborg); landsväg t. o. fr. Lödöse skulle här framgå, 54.
- Mönstringssedlar** öfver knekt. i Finl., 171.
- Mörby** (gamm. herresäte i Fasterna s:n, Sjuhundra hd, Upl.), Gabriel Christer:s:s (Oxenstierna) egdm, 164.
- Möre, Norra**, 301.
- Mörk, Oloff**, i Borshorfva, Förlösa s:n (N. Möre hd, Smål.), skattefrih. und. tre år, 301—302.

N.

- Nafflom sund**, i Vg. (Naglum i Väne hd?), 54.
- Nerike**, om markn. vid kkorndr. 11; fogdebr. f. Ambiörn Screddere öfv. biskopssak.- o. bisk.-gästn. drst., 178.
- Neuköpinge** se **Nyköping**.

Neylöss, se Nylödöse.

Nicolaus Magni, innehafv. preb. Katarine vid Åbo domkka, 325.

Niels Arvidsson, frälseman, bortgift sin dtr md en landsknekt. 315.

Niels Birgeson, får behålla fogdegästn. ett år i sina hdr o. s:r, 12.

Niels Henricson, kon:s fogde, haft befalln. öfv. preb. o. canon., lyd. t. Vesterås domkka, 241.

Niels Henricson, husegare i Sthm, 50.

Niels Jonszon, i Skarsta s:n, Barne hd, Vg., fsvar.-br. 113.

Niels Olsson, huseg. i Sthm, 49.

Niels Olsson, fsvar.-br. emot hs slägt f. Ped. Månss. i Vesterås, 318.

Niels Pedersson, borgare i Kalm., br. på en tomt drst., 303—304.

Niels Pedersson på Rodha (Råda, adlad 1536), hdsh.-br. på Kållands hd, 177.

Niels Pederson, rikråd, sk. besöka möt. i Kalm., 232.

Niels Svensson, fogde i Mark, instr. f. hon., 82—84; fogdebr. f. hon. öfv. bisk.-sak. i Mark o. Kind, samt öfv. kon:s egne landbor i Halland, 178.

Nils, hr, i Nordingrå, prost i Ångermanl., qvitto å taxan, 329.

Noorsunda (Norrsunda s:n i Erlinghundra hd, Upl.), flän. drå f. Ped. Erikss. på Skäninge, 181.

Noraskoga [Norskoga] (Nora bergslag), br. t. bgsmänn. drst. om det odugl. osmundsjernet o. om jernskatten, 140—141; Sven Ribb bgsfogde drst., 320.

Nordmarken (i Vermland), br. t. inneb. drst. om skatten, 66.

Nordungeråd (Nordingrå s:n i N. tingslag, Ångerml., vid Bottniska viken), hr Nils drst. prost i Ångermanl., 329.

Norige [Norwegen], 15, 109, 124, 145, 147—150, 163, 287, 289; vägar dit fr. Vg., 54; oskäl. tull o. skatt f. sv. undersåt. drst., 208—209.

— es rikets råd, 164—165.

Norman, Georg [Jurgen, Jören]. 245; magister, superintendent öfv. sv. kkn, 279; br. t. dr. Martin Luther om hon., 99—102; qvittobr. f. uppbyret silfv. o. guld, 211—213; d:o på guld, 321; sändebud t. härmäst. i Lifl., 340.

Norrköping [Noo-, Nork-, Nö-, -ung], 254, 256; br. på hus drst. f. Halte Åke, 57—58.

Norunda härad (i Upl., n. om Upsala vid Fyrisån), Matz Pedss. aflagt ed ss. hdsh. drst., 246.

Norunge s:n (Norunga i Gäseneds hd, Vg.), 215.

Noter, fisketionde af, 167.

Notevarp, 2.

Nybro i Åsz (Åse) hd i Vg., 54.

Nybyggare, 52.

Nybyggjelandbor, se Landbor.

Nyebuer [Nybur], Henrik (kon:s köpman o. ombud i Lübeck), br. f. hs factor Jost van Hart ang. inkräfv. af utestående fordringar, 195—196.

Nydala kloster (i Smål., se reg. t. 1:a del.), gods s. thört, 39.

Nyköping [-ung, Neukopinge], 80, 318; gåfvobr. på en tomt drst. t. And. Larss. Målare, 176; St Nicolai kka drst., 181.

— s län, 80, 179, 320, 325.

Nyland, om knektarnes inqvarter. drst., 171.

Nylödöse [Neylöss, Nylödüsse], 20, 27, 28, 35, 36, 38, 42, 107, 115, 179; om tvist mell. borgarene drst. o. danske ståthåll. på Bohus Claves Bilde, 13;

hospital. drst. 34; om uppbörd af smör drst., 88; borg. drst. lidit stor skåda t. sjös å skepp o. gods, 204; gård af, 326. — Se vidare **Lödöse**.
Nyslott [Nieschlot] i Finl.; fogdebr. drå f. Ped. Månss., 12.
 — s län, 81.
Närtuna s:n (i Långhundra hd, Upl.), 185.
Näsby, bortbytt af Tord Bonde t. kon. G., 39.
Nödinge (i Nödinge s:n, Ale hd, Vg., vid Göta elf), 54.

O.

Odenszalie s:n (Odensala) i Erlinghundra hd, Upl., 185; hr Jesper fordorn prest drst., 319.
Odensö, ö i Venern, coll.-br. f. hr Anders Nicolai i Thorsö drå, 239—240.
Oel Juerson (Olof Ivarsson), kon:s ftoendeman i Vestml. l. Dal., 80.
Offer, 23.
Olaff, hr, i Tillberga, frih. fr. borglägerstax., så länge han uppebåller bergsbruket, 104.
Olaff, hr, i Kijmeta (Kimito), 172.
Olaff Bror, fogdebr. på Alvastra gd, 179.
Olaff Eriksson, skeppare, br. på Liderne gd vid Sthm, 48—49.
Olaff Jonsson, fogde på Salberget, föreskrift. rör. smält. vid Sala grufva, 182—183.
Olaff Mårtenson, borgare i Sthm, får ett stenhus i Sthm emot Berga gd i Trosa s:n, 276—277, 325.
Olaff Pederson (Örnefot) på Bjurhem, 86; frälse- o. sköldebr. f. sig o. efterkomm., 217.
Olaff, S:t, se **S:t Oloff**.
Olau, **S:t**, se **S:t Olau**.
Oldenburg [-gk, -borg], grefskap i Tyskl., 124, 164, 289, 339, 343.
Oloff i Kättilö, styrman, br. på ett ålfiske, 326.
Oloff Andersson, bonde, br. på Rusa gd, 326.
Oloff Knutsson, bonde i Söderby, eftergift af dagsverk. o. halfva tionden, 330.
Oloff Trottsen (fogde) på Åland, 81.
Oppunda härad i Södm., 209; hdsh.-br. drå f. Ped. Månss., 178; d:o f. hr Knut Andss., 179.
Oratorer (sändebud), 151.
Ordensmästare i Liffand, 95, se **Härmästare**.
Ordinantia, f. guldsmeder, 2; rikets, 25, 32; kyrkans, 33; Vesterås, 39, 103, 132, 176, 277; md vägarne i Vg., 52—53; f. sölfköp. vid Salberg., 182; f. arbet. vid Salberg., 183; om rätta skördetiden, 299; emot giftermål mell. frälse o. ofrälse, 315.
 — er, 146, 203.
Ordinarier, kon:s, 20, 21, 23, 25, 26, 279, 280.
Ordinator, 29, 30, 32, 33.
Organist, **Lars**, fl.-br. på Vårby, 330.
Orgelekare, **Lasse**, br. på arf i Kalm., 319.
Osborgh, Predbiörn Podebusks egdm, 164.

- Osmundsjern**, t. bergsmänn. i Noraskoga, Lindesbg o. Skinskattebg drom, 140—141.
- Otte Andersson**, fogde i Hamars län i Norige, har ålagt nya skatt. o. tull. f. svenske undersåt., br. t. hon. drom, 208—209.
- Ottungh**, Dannemora, 178.
- Oviken** i Jemtland; hr Erik drst. prost i Jemtl., fören. md hon. om tiond. m. m., 118.
- Oxar**, 53, 66; fbud mot utförsel af, 84, 118, 119, 205; om handel md, 315; — särskildt medgifven, 319; få uppköpas i Smål. o. drifvas t. Upl., 325.

P.

- Papegojegrönt kläde**, föreskrifvet f. kläd. t. kons: o. rådets tjenare, 231.
- Pard** (panter), 101; —er, 145.
- Pargas** s:n (i Pikie hd, Åbo län), Finl., 58.
- Parlag** (ett visst antal af fjerdeparter i Kopparbergs grufva, som skulle i tur arbeta i grufvan, i alla mellanrummen, så att alla skulle få samma fördelar), 7.
- Pass** (Passbort, -port], 259; f. Herm. Lode, 47.
- Pastor**, 139.
- Patent** t. Vg. om främm. folks färder o. om landsvägarne, 52—55.
- Pauel**, hr i Floda, eg. hus i Sthm, 49; får biskopsdel. af tiond. i Floda, 320.
- Pauell Gunbiörszon** i Färille (Färila); br. på a. köpa skinnvar. i Hels. o. Dal., 181.
- Paulus**, aposteln, 21, 23, 26.
- Peder**, hr, khde i Tortuna, eftergift af borglägerstaxan, mot a. upphålla bergsbrukn., 104.
- Peder**, hr, i Vassunda, coll.-br. på Lena pastorat, 139—140.
- Peder Andersson** i Sthm, br. på hdsrätt. i Vallentuna o. Semingh. hdr, 322.
- Peder Andreæ**, hr, canik i Vesterås, får uppbära arvod. o. tionde af lediga canonier o. preb. i Vesterås, 240—241; får canikedelen vid Lundby kka, 318; br. på preb. Marg. i Vesterås, 322.
- Peder Arwidson**, hs arvingars tomt i Norrköp., 58.
- Peder Biörnsson**, borg. i Nylödöse, ombud f. staden, 213; får utföra 2 par oxar, 319.
- Peder Carolj**, se Petrus Carolj.
- Peder Ebbessen** t. Lundenäs, dansk commiss. t. möt. i Kalm., 165.
- Peder Ericson** på Skäninge, flän.-br. på Kungs-Husseby, Norrsunda o. Husseby-Odensala, 181.
- Peder Hanson**, 274.
- Peder Larsson**, fogdebref å Helsingl., Gestrikl. o. Gefle stad, 178; d:o å bisk:ssak. i Hels. o. Gestr., 181; flän.-br. å skatt, 329.
- Peder Månson**, hdsh.-br. på Oppunda hd, 178.
- Peder Månsson**, fogdebr. på Nyslotts län, 12.
- Peder Månsson** i Vesterås, fsvar.-br., 318.
- Pemar** s:n (Pikie hd, Söderfinl., Finl.), bräd. drifr. t. skeppsbygn., 194.
- Penningar**, 2, 281.
- Per Brundtson**, kons: embetsm. i Nyköp. län, 80.

- Per Hansen**, kon:s embetsm. i Vesterås l. o. Dal., 80.
- Per Schrieuer**, 81; se **Skriffuare**.
- Perlor**, om fri införsel af fr. Strals., 306.
- Pernilla**, fru, 19.
- Petrus [Peder] Carolj**, i Linköp., coll.-br. på preb. Martini drst., 327; d:o på Skeninge stadscka, *ib.*
- Petschaffter**, 68.
- Philippus Olsson**, slottsskrifv. på Åbo, fl.-br. på S. Sigfrids preb. drst., 328.
- Piihij, van, Conradt**, se **Pyhy**.
- Piper** (pipor), 273.
- Placat t. men. man.** fsaml. vid Distingsmarkn. i Ups. om olika ämn., 200—207.
- Podbusk, Claues**, t. Kråperup (d. rr.), 165.
- Podbusk, Pretbiörn**, t. Osborgh (d. rr.), 164.
- Poijo** [-a, -e, -tto] s:n i Raseborgs l., Finl.; förl.-br. f. Niels Boije, 180; bräd. drifr. t. skeppsbygn., 194; hr Jon ford. kkhde drst., 325.
- Pomeranser**, 42.
- Pomeren** (Pommern), däl. mynt drst., 354. Hert. Albr. af, se **Albrecht**.
- Portar** t. Kalm. slott, om drs bevakn., m. m., 74.
- Portugalöser** [-oiser] (guldmynt, se reg. t. 11:e del.), kvittobr. å, 180; drs värde, 220.
- Porwall** (Porvola) i Tenala s:n, frih.-br. fr. vissa gärd. f. Henr. Finne drst., 94.
- Potentater**, 57, 311; christl., 101, 108.
- Prebenden**, vacanta, 61; inga gdr drund. få rappas fr. dsma, 84; Eric Sacristani i Vesterås läggas und. hosp. drst., 91, vid Vesterås domkka, 103; S:t Märten i Sthm, 132; Helge Lekama i Åbo, *ib.*; S:t Annæ i Nyköp., 176; som bisk. Sven i Skara innehaft, 178; ett i Skara behålles af hr Benct, kkhde i Sthm, 181; br. emot rappande af, 215; i Skara, 215, 323; i Vesterås, 240, 241; Margareta i Vesterås, br. drå f. hr Ped. Andreae, 322; Katherine i Åbo, coll.-br. drå f. M:r Michel Agricola, 325; Martini i Linköp. d:o f. hr Petr. Caroli, 327; S:t Sigfrids i Åbo, fl. t. Phil. Olss. slottsskrifv. drst., 328; en i Upsala lagd und. S. Eriks capell l. universitetet, fl. t. And. Olss. i kon:s kammar, 330.
- Prebendater** (innehafvare af prebenden) besvär. md olaga gästn., fbud dremot, 257 o. följ.
- Prebendelandbor**, se **Landbor**.
- Prepositurer** (Prosterier), 280.
- Presbyteri**, 21. — Se vid **Prouester**.
- Prestebol**, i Jemtl., drifr. roffade jordeparter, 111—113.
- Prestelandbor**, se **Landbor**.
- Presterne**, 24; föreskrift om drs lön t. en legodräng, 2; fbud f. dm a. ur rik. utföra häst., ox. o. sv. mynt, 83; i Jemtl., skola ostördt njuta sina jordeparter o. privil., 110—111; i Finl. om inqvarter. af knekt. hos dm, 171; i Smål., befrias fr. hafd inqvartering, 260. —s embete föraktadt, 169.
- Prestmöte** i Skara, 33.
- Preussen** [-eutz-, -utz-], hert. af, 43—44; hs tjen., 59; hert. af beskydd. Sv:s uppenbara fiend. o. förräd; fordr. på a. kon. af Dmk sk. »affalla» fr. hon., 296—297; sämre mynt der än i Sv., 354.

- Privilegier**, 91; f. Örebro, 10; för allmog., 91; f. Stralsunds stad, 304—309; f. kyrkorna o. presterskap. böra vara ostörda, 110—111.
- Prinsar**. de kongl., 289, 291, 294, 308.
- Probanmeister**, se **Proviantmästare**.
- Profoss**, kon:s, 47, 242.
- Provester** (prostar); Erik i Oviken prost öfv. Jemtl., 112; fören. md hon. om tionden, m. m., 113—114; i Skara stift, 137; i Upl., Södm. o. Vesterås stift; tiond. blifv. dm undandragen, 167—168.
- Provesteriet** i Skara, 136, 138, i Ängml., taxa af, 329.
- Proviant** [-ban, -bian, -vande, -vänd], 71, 72, 76; de tre nord. rikena skola understödja hvda drmd, 149.
- Proviantmästare** på Kalm. slott, 71.
- Pruckenschlitten** (krigsbryggekipage), 334.
- Prudtzen**, se **Preussen**.
- Puchsen**, se **Bössor**.
- Puchsenmeister**, se **Bössemästare**.
- Pyhy** [Piihij], van, **Conradt** [Chunr-], kon:s öfverste canceller o. secrete råd, 164; beordr. t. Kalm. o. fmkt a. undrhda md de danska riksråden; 125, 286—288; instruct. drom, 288—295.
- Påvel Abramsson** (Gyllenstierna); br. t. hs mod., fru Elsa Påvelsdtr Laxmand om arfskifte eft. hon., 190—191; hs enka Anna Nielsdtr, 190, 192; br. f. fru Elsa a. vidkännas de gods, s. ffallit henne eft. sonen, 191—192.

Q.

- Qvarn** i Tannefors, 39; om en såd. und. hospital. i Skara, 91; Harakers, lägges t. v. und. Harakers prestebord, 320.
- Qvarstad** af landgille o. af rad af omtvistade gods, 192—193.
- Qwidia** (i Åbo län, Finl.), Erik Flemings egdm, 164.
- Qvittobref**: af sölfköp. vid Sala grufva, 106—107: f. Ernest Jonss. på guld m. m., 177; f. Arend Kniper, 178; f. bisk. o. capitl. i Vexjö, 179; f. Georg Norman f. uppbur. silfv. o. guld, 211—213; f. hr Frende, bisk:s i Vexjö capellan, 223—224; f. domprost. o. decanen i Vexjö på klenod. fr. domkkn, 283—284; f. Gottorm Niels. på uppboörd, 319; f. Lödöse borg. på skatten, *ib.*; f. Georg Norman på pgr, 321; f. Enevald Hanss. på guld o. silfv., *ib.*; f. Michel Helsing, 324; f. slottsskrifvaren på Kalm. på pgr, 325; f. Niels Boije på guld, *ib.*; f. bisk. Henr. i Vesterås på d:o, 328; f. Arendt Kniper på taxan, *ib.*; f. Niels Grabbe på guld o. silfv., *ib.*; f. Germ. Svenss. på silfv., 329; f. Erik Fleming, *ib.*; f. hr Niels i Nordingrå, prost i Ängml., *ib.*
- Qwitzow, Jorgen**, t. Sandåger, d. rr. o. rikscanceller, undrhdl. vid möt. i Kalm., 165.

R.

- Ragual Jenszon**, sk. göra räkenskap, 316.
- Rampuszbergs s:n** (Ramsberg i Lindes bgslag, Vestml.), 39.
- Randewägh** (i Gällstads s:n, Kinds hd, Vg.), 179; br. drå f. Lasse Karlss., 84—85.
- Raseborgs län** i Finl. (ö. hälft. af Nyland), 13, 81, 190, 319; om indragn. af flän. drst., 8—9; fogdebr. f. Hans Jönss. å slott o. län, 12; fslag rör. skattejord o. frälse drst., 60; innebygg. drst. få ej utföra fettvaror t. Reval i Riga, 268; br. å frälse- och skattejord drst. f. hr Er. Flem., 300—301.
- Raszmus Pederssons gränd** i Sthm, 50.
- Ratification** af tract. mell. Sv. o. Dmk, 68.
- Raumo** (stad i Finl.), borgarene lemna bräd. t. skeppsbygn., 194.
- Recess**, i Hamburg, 293.
- , i Vesterås, 39, 50, 132, 176, 277.
- er, 272.
- Redeszwen, Hans**, i Kalm., qvittobr., 180.
- Redvägs** [Ridwegh] här, i Vg.; fogdebr. f. Joan Bagge på bisk.-sak. drst., 180; fl. t. fru Marina, hr Karl Erikss:s enka, 327.
- Refle** (Reval), 3, 255. Se vid. **Reval**.
- Regementsråd**, kons, 29, 67, 68, 87, 107, 146, 155, 160, 171, 259, 279, 281, 286; rådslag af dm rör. misstroende o. missnöje md Dansk., 186—189; dråpare inför, 242; deltagit i beslut. om tract. mell. Sv. o. Dmk-Norge, 344; framställn. t. dm fr. kon., 352—356.
- Register** öfv. länsmansrät. i Åbo län, 5; öfv. adelns rustning, 90; mantals-, 258.
- Reinhold Smidmästare**, se **Smidmästare**.
- Rekarne, Vestra**, (hd i Södm.), 226.
- Rekarne, Östre** (Ö. Rekarne hd i Södm.), fl. t. Steen Erikss. md all kgl. ränta, 319.
- Religion**, den hel. christliga, 21, 273, 291; om predikande draf i hela rik., 28; placat drom vid Distingsmarkn. i Upsala, 200—207.
- Religionsråd**, 20—22; instr. f. dtsam., 20, 22; i Vg., 35—39; conservatorn drt. fordn., 30—32; ordinator, conservator o. adjunct. fordn. t. rel.-råd, 33.
- Resigetyg** (rustningar) 149, 150.
- Reversalbrief**, 124; af Ernest Joenss., slottslofv. i Kalm., 277—278.
- Reval**, hufvudstad i Estl.; råd. drst., 285, 287—288. — Se vid. **Refle**.
- Reymers, Johan**, 341.
- Ribb, Sven**, bgsfogde i Noraskoga, fsvar.-br., 320.
- Ribbelspetell, Jachim**, 324.
- Riddare**, 28, 155, 345.
- Riddersmänsmän** (riddares vederlikar, se reg. t. 9:e del.), 28, 345.
- Ridderskapet** sk. bistå conservatorn, 30; svenska, 272.
- Ridwegh**, se **Redväg**.
- Riga** [-e], 3, 255, 284, 285; fettvaror fr. Finl. få ej dit utföras, 268, borg. drifr. beröfv. gods af Staff. Sasse, 283—284.
- Riisz, Michael** (säkerligen Mich. Andss. Ryssetolk); br. f. hon. a. i Sv. idka fri köpmanshandel, 127—128. — Se vid. **Michel Andersson**.

- Rinske** i. **Riniske gyllene**, 177, 181, 212. Se vid. **Gyllen**.
- Ring**, biskops-, 212.
- Rodha** (Råda i Verml.?), Mich. Pedss:s egdm, 177.
- Rogsta** [-sz-] i Husby s:n, Erlinghundra hd (Upl.), 185; frälsebr. drå f. Jac. Vestgöte, 318.
- Romerske kejsaren**, om fbund mell. hon. o. kon. G., 273.
- Romfertuna** (Romfartuna s:n i Norrbo hd, Vestml.), br. f. kkhdn drst., 104; hr Lars kkhde drst., 321.
- Ronneby** [Rothn-], 122; biäsked t. tract. i Brömsebro dr afslutad, 295.
- Rosenkrantz, Olaff**, t. Wallöf, d. rr. o. ridd., 164.
- Rosennobler** [Rossennobbell] (guldmynt = 10—12 mark ort.), 220, 321, 328, 351.
- Rostewedt** (tallved, som brukas t. malmers rostning), 7.
- Rostock**, stad i Mecklenburg, 303.
- Roszbår** (hästbår), 41, 265.
- Rotekarlar** (en saml. af bgsmän, s. arbetade tsammans, på särskildt anvisad plats), 106.
- Rotekarlesölf**, 107.
- Rothenborgh, Henrich**, fänrik, obligation, 279—281.
- Rottengeister** (svärmare, irrlärare), 24.
- Rotmästare**, 332.
- Roglöse** (Rogslösa i Dals h.), kka i Ög., 39.
- Rumbygden** (slättbygden), 143.
- Rumma gård** (i Gamleby s:n, S. Tjusts hd, Smål.?), fl. t. Enevald Hanss., 321.
- Rundtuna** (i Rönö hd, Södm.) s:n, om kktiond. af, 318.
- Rune gård** i Pargas s:n, Finl.; fråntagen Er. Fleming, 58.
- Rusa gård**, fl. t. en bonde, styrmann. Ol. Andss., 326.
- Rustningar**, adelns, 90.
- Rusttjensten**, i Vg., br. om, 50—52, 87—88, 90.
- Rutt** (Ruuth), **Knut**, t. Vidby, d. rr., 165.
- Rügen**, hert. Albr. af Pommern furste af, 276, 283.
- Rykten**, falska, utspridda i Tyskl. om kon., 99—102.
- Rymningekarlar**, 106.
- Rymningesölf**, 107.
- Ryssar**, 92.
- Ryssetolk**, Mich. Andss. får bruka sin köpenskap i Sv., 127.
- Ryttare**, 8, 36, 59, 92, 137, 270, 285, 309; om kons af Dmk, 83; en väldig hop hålles i rik., 263, 353.
- Ryttarehästar**, om uppköp draf i Sv. f. kon. i Skotl., 16—17.
- Rytteriet**, om dss sammanhåll., 187.
- Rytterihöfvidsmän**, tyske, 130.
- Ryttmästare**, sk. hfa uppseende öfv. väg. i Vg., 55; saknas, 353.
- Råd, Danmarks rikets**, 163—165, 347, 349; om fhdl. m. dm vid möt. i Kalm. o. vid Brömsebro, 108, 265, 268—272, 288—295, 344.
- , **Norges rikets**, 164—165, 344, 347.
- , **Sveriges rikets**, 124, 125, 128, 138, 146, 155, 160, 163, 164, 177, 254; ärend. dr föredragna, 45—47; förordn. ss. undrhdl. md Dansk. vid möt. i Kalm., 79, 231—232; br. t. dm drom, 122, 265; fmakt f. dm, 124, 133; fteckn.

- öfv. en del af dm., 232; instr. f. dm s. dragit t. Kalm., 268—272; deltagit i beslut. om tractat. mell. Sv. o. Dmk-Norge, 344, 347, 349; kons öfversta secr. råd, 164, 267, 289, 291, 348.
- , hertigens af Preuss., 276.
- et i Sthlm, 190; i stad. Monchberch, 282. i Reval, 285; i Strals., 304.
- Rådjur**, 240.
- Rådmän**, i Sthm, 47, 279.
- Rådslag**, om olika ämn., 45—47, 67—68; 80—82; om Kalm. slott o. stad, 69—78; rör. skälen t. missnöje md o. misstroende t. Dansk., 186—189.
- Rådstugugatan** i Vesterås, 105.
- Råg**, 174; fbud mot utförs. af, 194, 195; i tionde, 204, 205, 258; om byte draf emot salt, 254; om skörd. draf på Öl., fskrift om, 298—299.
- Rågmjöl**, 39.
- Ränta**, biskops-, 327; kronans, 4, 5, 86, 103, 131, 319, 327, 328, 330; länsmans, 5, 8, 9.
- Bökelsekar**, 283.
- Rökar**, 63.
- Röne** (Rönö) härad i Nyköp. län, 277; hdsh.-br. drå f. Benct Schriffu., 320.
- Rönöö gård** (kungsgd i Rönö s:n, Björkekindes hd, Ög.), om byte draf, 253.

S.

- Sacramenter**, de heliga, drs utdeln. o. bruk, 29.
- Sacristia**, 328.
- Sacristaanus** i Skara, **Erick**, om lägg. af hs preb. und. hospitalet, 91.
- Saker** (sakören), 51, 116, 117, 330; **biskops-**, 13, 42, 86, 119, 168, 178, 180, 181, 326—328; **kongl.**, 42, 86, 135, 177, 242, 322, 327; — eft. Henr. Wolte i Kalm., 177; flänta, 232—233, 318, 320, 326, 327, 330; om utkräfv. af, 299; stjälas, 116; fogdebr. öfv., se **Fogdebref**.
- Saköresregister**, 275.
- Sala** s:n (i Öfver-Tjurbo hd, Fjerdhundra), 102, 103; coll.-br. drå f. hr Har. Petri, 325.
- Salberget** (Sala grufva vid Sagån, Öfver-Tjurbo hd, Fjerdhundra), 106, 143; br. t. bgsmänn. drst., 106—107; capell drst., coll.-br. drå f. hr Har. Petri, 325; om smältn. vid grufv., 182—183; br. t. dithör. skattebönd. om drs skyld., 210—211; fmon. f. dm s. idka bgsbrukn. drst., 320; bårdskår. der skattfria, 326.
- Salpeter**, f. kruttillverkn., 353.
- Salt**, må tillbytas mot spanml, 254, 255.
- Sanct Anne** prebenda i Nyköp., 176.
- S:t Brinolf** (Brynolf), hs hufvud (porträtt i silfver l. helgonrelik) i Skara, 212.
- S:t Eriks** capell i Ups., preb. legat drund., 330.
- landbor, fogdebr. öfv. dm f. Joen Larsson, 319.
- S:t Katherine** klost. i Skara, 91.
- S:t Märten**s preb. i Sthm, derund. hör. hus, 132.
- S:t Märten**s s:n (i Masko hd, Norr-Finland), bräd. drifr. t. skeppsbygn., 194; flän. drst. f. Er. Flem., 301.

- S:t Oloff**, 298.
- S:t Olavi** klost. i Skara, 93.
- S:t Sigfridi** preb. i Åbo, fl. t. slottsskrifv. i Åbo, Phil. Olss., 328.
- Sandoltt** (Sandholt i Lyndelse s:n, Sallings hd, Fyen), d. rr. Jac. Hardenbergs egdm, 165.
- Sandåger** (Sandagergård i Norra Sandagers s:n, Skovby hd på Fyen), thör. d. rikscancell. Jörg. Qvitzow, 165.
- Sasse, Staffan**, br. f. hon. rör. pgr o. stenhus i Sthm, 89—90; sk. hfa tagit gods fr. borgare i Riga, 283—284.
- Sastrow, Peter**, antag. i kon:s tjenst md 6 häst., 46.
- Sategunlandt** (Satakunda l Björneborgs län), Finl., 81.
- Saxeriid** i Gielsta (Saxared i Gällstads s:n), Kinds hd, Vg., 85.
- Schara** [Sk-]; spetalet drst., 34, 91; om landsväg dit o. drifr., 53, 54, 87; Sven bisk. drst., 61, 136—138; om klockmalm drifr., 93; S:t Katherine klost. drst., 91; S:t Olavi klost. drst., 93; br. f. kkhdn Benct i Sthm a. få behålla en preb. i Sk., 181; Måns Ambiörnss. erkedjekne drst., 212; en preb. drst., 215.
- stift, biskops-landbor drst., 323; preb. vacanta drst., *ib.*
- Schlesswig** [Schlesewick, Schletz-], se **Slesswig**.
- Schlegeln** (handklubbör), 334.
- Schomakere, Henrich**, i Kalm., 303.
- Schriffuere**, se **Skriffuare**.
- Schriouer, Per**, 334; se **Skriffuare, Per**.
- Schultuna** (Skultuna s:n i Norrbo hd, Vestml.), br. f. kkhdn drst., 104; hr Matz drst. får behålla afrad., så länge h. uppehåll. bgsbruken. vid Salberg., 320.
- Schwerin**, grefskap (i Tyskl.), 303.
- Schåne** [Sk-], 15, 18; rykt. om a. kon. Gust. ämn. intaga det, 36.
- Schåningzherade** [Skoneszherett] (Skånings h. i Vg.), 54; fogdebr. f. Marqv. Holst på bisk.-sak. drst., 180.
- Scereddere, Ambiörn**, fogdebr. öfv. bisk.-sak. o. bisk.-gästn. i Ner., 178.
- Scereddare, Hans**, fsvar.-br. o. tillåt. a. bruka sitt emb. i Sthm, 178.
- Sebrådt** (Säbrå i Ångml, nära Hernösand), prestgäll, coll.-br. drå f. hr Henr. Erics, 329.
- Secköö** (i Gryts s:n, Hammarkinds hd, Ög.), ålfiske drst., 326.
- Secreterare**, kon. G:s, Cemet l. Clement Joannis l. Hansson, 126, 245, 246, 284. — Kon:s af Dmk, Jesper Brochman, 165.
- Seffuerin Småsven**, fogdebr. f. hon. på bisk.-sak. o. bisk.-gästn. i Vadsbo o. Kåkind, 178.
- Semingehundratt** (i Upl.), hdsrätt drst. fl. t. Ped. Andss., 322.
- Seniorer** i religionsråd., instruct. f. dm, 20—28; sk. i städ. uppfostra ungdomen, 26, 27, 30—33.
- Sennckstagke** [Sengestagh], **Johan**, sändeb. fr. Strals. t. Sv., 304, 309.
- Sexmiki** (Sääksmäki) här. i Tavastl., Finl., fsvar.-br. f. finnar drst., 178.
- Sigfrjdh Nilsson**, får besöka markn. i Helsingl., 330.
- Signeheed** i Winckels s:n (Vinköl i Skånings hd, Vg.), Joen Benctss. drst. fsvar.-br., 319.
- Signeter**, regementsrådens, 68; kon. G:s o. kon. Chr:s st sv., danska o. norska rikrådens, 165.

- Sigtuna** [Sick-], 135.
Siilffstranck, Albrecht, br. t., 169.
Siilwatorp (Silfvatorp i Örs s:n, Albo hd, Smål.), Matz Jonszons egdm, 133.
Silfver, om fri införsel af, 306. — Se vid. **Söiff**.
Silfvermynt, 354.
Simituna (Simtuna hd i Fjerdhundralet), 321; Nils Birgeszon fogde drst., 12; bgsmänn. drst. fribr. fr. fodr., 210, 324.
Simon Petrij, coll.-br. på Katarine preb. i Viborg, 324.
Simon Thomesson, adelsman i Finl., får tillösa sig sin systers lott i ett gods, 278.
Siunde s:n (Sjundo l. Sjundeå i Raseborgs Östra hd, Nyland), 301.
Siöholm (Söholm i Magleby s:n, Stevns hd, Seland), And. Billes gods, 164.
Siöö [Sz-] i Holms s:n, Häbo hd, Upl., Jac. Vestgötes egdm, 184, 185, 236, 237, 318.
Sjömanskapet; rådslag om ordnings utfärd. f., 186—187.
Skaffuebor (innebygg. i närhet. af Skagen på Jutland), få erlægga tull vid Bohus, 118.
Skara, se **Schारा**.
Skarpstada s:n, se **Skarsta**.
Skarsta [Skarpstada] s:n i Barne hd, Vg., 13, 318.
Skatt, 91, 103, 141, 230; fördelas eft. jordetalet, 5, 7, 84; t. innebygg. på Åland drom, 63—64; t. inneb. i Hels. drom, 65; t. Nordmarken drom, 66; frih. fr. på några gdr i Vg., 85; — — f. Mich. Rijsz, 128; af en hammar-smedja, 98—99; t. inneb. i Hels., Medelp., Ångml. o. Vbotten drom, 130—131; i Dal., 142; Lasse Bårdskär. fri ifr., 190; placat drom t. men. man vid Distings markn., 200—207; sv. undersåt. betung. drmd i Norge, 208—209; afdrag dri f. inneb. i Lödöse, 213—214; Gregers o. Morthen Snickare i Sthm skattefrie, 329; kronans, må ej fsvagas, 298; fr. Lödöse, qvitto å, 319; af Kalm. 400 mark danska, 320.
Skattebönderne i Uplanden, mantalsregister öfver, 52; br. f. dm s. höra t. Sala grufva om drs skyldigh., 210—211; br. om drs skatt, m. m., 248—250; på Öl., föreskrift om skörden, 298—299.
Skattegårdar, af frälset köpte ut. tillåt., läggas und. kronan, 5.
Skattepenningar, 326.
Skattestockar t. Vesterås slott, bönd. vid Sala grufva föra drifr., 211.
Skatteved till Vesterås slott; bönd. vid Sala grufva fria från a. lemna, 211.
Skattgillet, menige (skattebönderne), otillbörl. förtryckt md skjutsfärder o. gästn., 355.
Skattläggning i Åbo län, 4—5, 7; i Raseborgs l. 8—9; i Vg., 92; ing. hållen i Hels., Medelp., Ångml. o. Vbotten, 131; t. Dal. drom. 141—144; placat t. men. man i Distings markn. drom, 204—207.
Skepp, 46, 148, 326; ett holländskt i Kalm. sund, 254; om rätt t. tagna skepp, 346; kons illa försörjda, 353.
Skeppare, 148, 149; en fransk lidit skeppsbrott på vestkusten, 55—57.
Skeppare, Anders, 41.
Skeppsbygnader, om anskaff. af ektimmer drt., 191, 197.
Skeppsgård, kons, illa försörjd, 353.
Skiellerijdh, Birge i, 116.
Skifte på Helgå gd i Virmo s:n, Finl., 114.

Skiitt, se **Skytt**.

Skiljedom mell. de nord. rik., 161, 163; rör. Gotland, 294—295.

Skiljedomare mell. de tre rikena i händ. af tvist, 156—158, 161, 163.

Skinnere (Körsnär), 1.

Skinnvaror få i Hels. o. Dal. obehindr. uppköpas af Paul Gunbiörsson i Färille, 181.

Skinseckiaberg (Skinskatteberg i S. hd, Vestml.), br. t. bgsmänn. drst. om dt odugl. osmundsjern. o. jernskatten, 140—141.

Skjutsfärder, frihetsbr. fr., 94, 180; kronans bönd. o. skattgillet blifva med såd. otillbörl. betung., 355.

Skiöter (skötar, ett slags nät), 2.

Skolestufvor, 167.

Skolor, goda, skola af seniorerne inrättas i städ., 26, 33; br. t. allmog. i Upl., Södm. o. Vesterås stift a. hålla sina barn i, 167—169; placat t. men. man vid Distings markn. drom, 203—204.

Skomakare, 1.

Skoo kloster, br. f. systr. drst. på sakören af egna landbor, 330.

Skoo s:n (i Håbo hd, Upl.), hr Lars drst. flän., 323.

Skottland [Schotl-]; om uppköp af häst. i Sv. för kon. Jakobs räkn., 17—18.

Skriffuare, **Benct** [Bench], på Tuna, bytesbr. md hon. o. hs hustru om gods, 209—210; hdsh.-br. på Röne hd, 320.

Skriffuare, **Bothwedt** (Anckar, se reg. t. 10:e del.), br. på fogdegästn. i Verml., 324.

Skriffuare, **Brandt** (förrådare, se reg. t. 11:e del.), egt stenhus i Sthm, 90.

Skriffuare, **Frans**, i Enköping; br. f. hon. a. behålla hdsh.-gästning. i Åsunda hd, 180.

Skriffuare, **Joen**, hdsh. i Slätebo o. Förbo hdr på Öl., 284.

Skriffuare, **Knutt**, i Kalm., om arf eft. hon., 319.

Skriffuare, **Måns**, flän.-br. på Medellösa canonia i Strengn., 13.

Skriffuare, **Niels**, på Väsby gd, br. på Gestricke i Frösthults s:n, 321.

Skriffuare, **Peder**, fogdebr. på Tynnelsö gd md undrligg., 319; fogdebr. öfv. Vårfruberga kls landbor, 330.

Skriffuare [Schriouer], **Per**, 81; borg. i Enköp., br. på gd drst., 105.

Skriffuare, **Thomas**, se **Thomas Jönsson**.

Skriffuare, se **Skriffuare**.

Skrifvare förordn. på Kalm. slott, 71.

Skräddare, 1.

Skultuna, se **Schultuna**.

Skutor, 326.

Skyddsbrief f. Vadstena klost. o. dss tjen., 215—216. — Se vid. **Försvarelse-bref**.

Skyfflar, 333.

Skytt [Skiitt] (artilleripjeser), 36, 46, 91, 148, 149, 333.

Skyttar, fält-, 331, 332; skepps-, 331, 332; skyttarnes ed, 356.

Skyttetyg, 72.

Skäninge (Skeninge), coll.-br. å bykyrk. drst. f. Petr. Caroli, 212, 327.

Skäuinge (i Vätö s:n, Bro skeppslag, Roslagen), Ped. Erikss:s egdm, fl.-br. f. hon. på 3 s:r, 181.

Skärsten, 183.

- Sködwe** [-wij] (Sköfde), 54; s:n, 324; äng und. kkn, *ib.*
- Sköldebref** f. Ol. Pederss. på Bjurhem, hs hustru o. efterkomm., 217.
- Sköllinge**, (Skyllinge l. Sköldinge) s:n i Oppunda hd, Södml.; flän.-br. drå f. hr Knut Andss., 179.
- Slaggsölff** (genom smältning åstadkommet glasartadt silfver, blandadt med andra bergarter), 117.
- Slagtarehus**, om uppför. af ett gemensamt i Kalm. o. slagteriväs: ordn. drst., 78.
- Slangor** (fältkanoner af fyra olika storlekar), 334.
- Sleswig** [Slesszwich, Schlesewich, Schlesswig, Schletz-], hertigdöme, 124, 164, 287, 289, 338, 343, 347.
- Sletebo** (Slätebo) hd på öl., Joen Skriffu. hdsh. drst., 284.
- Slott**, 152, 153; kronans, placat t. men. man om undsättn. t. bygn. å, 200—207; Elfsborgs, Kalmar, Leckö, Stockholms, Viborgs o. Åbo slott, se dessa artiklar.
- Slottsfogde**, i Sthm, Ture Perss., 80.
- Slottslofven** i Kalm., drom, 167.
- Slottslän**, 5, 7.
- Slottsordning** sk. hållas i Kalm. stad, 78.
- Slottsskrifvaren** på Kalm., qvittobr. f., 325; på Åbo sl. Phil. Olss., 328.
- Smidiemestere**, Reinhold, br. f. hon. a. utkräfva fordran, 198—199, 323.
- Småland** [Schmolandt], 81, 245, 256, 328; gods o. gdr drst. tillfallna kon., 39; adeln drst., 60; prest. drst. befrias fr. inqvarter., 260; mandat t. inneb. drst. om kkovisit., 279—282; kon. ditkommit, 285; om kostgård af, 285—286; om fbud. mot utförs. af häst. drifr., 310; oxar må köpas drifr. o. föras t. Upl., 325.
- Smör**, 39, 64, 86, 88, 89, 117, 321; fbud mot utförsel af, 194, 205; pris drå, 224; får utföras fr. Lödöse und. sommaren, 319.
- Snaphane**, en, 274.
- Snickere**, Gregers, borg. i Sthm, br. på en tomt, 329; skattefri, *ib.*
- Snickere**, Morthen, skattefri, 329.
- So**, 2.
- Sockneprester**, fbud mot olaga gästn. hos, 257 o. följ.
- Soffringen** vid Salberg., 183.
- Soffringzölff** (den silfvermalm, s. blifvit utsofrad ifrån bergarten), 106.
- Sofvel**, 298.
- Sollentuna härad** (Upl.); 173, 174; Mort. Svenss. f. d. fogde drst., död, 49.
- Sommargästning**, se **Gästning**.
- Sootholms** (Sotholm) här. i Södml., hdsh.-br. drå f. Joh. Pederss., 179; fogdebr. drå f. Benct Krabbe, 180.
- Spanneland**, 2.
- Spannemål**, 144; fbud mot utförsel af, 193—195, 200, 205, 224—225, 227, 253; — från Kalm. län vid lifsstraff, 235; sk. sändas fr. Finl. t. Sthm, 195, 227; dyr i Tyskl. o. östersjöstäd., 255.
- Spanske ducater**, 224.
- Spegel**, Gudmund, domprost i Vexiö, qvitto på klenod. fr. domkkn, 283—284.
- Spetaler**: i Skara o. Lödöse, om de fattiges dål. underhåll drst., 91; i Söderköp., får uppbära spetalsdel. af vissa kkr i Tjust, 321.
- Spetalsdelen** i Tjust, 321.

- Spetalsmästare**, i Viborg, hr Larens, 328.
- Spetfisk**, 41.
- Sporre, Erich** (se reg. t. 10:e del.), 81.
- Stadsfogde**, i Arboga, And. Månss., br. t. hon., 128—129.
- Stadsordning**, f. Kalmar stad, 77 o. följ.
- Staffan** [Steffan] **Henricksson** [Hindrichs-] i Hels. o. Upl., 81; hdsh.-br. på Bälinge o. Wårda (Våla) hdr, 322; aflagt ed ss. hdsh., 246; får hdsrätt. i Häfverö o. Vaddö s:r, 324.
- Stargardt** (Stargard, stad i Mecklenburg), i herts af Meckl. titel, 303.
- Sten** (Sture), gamle hr, 142, 225.
- Sten** [Steen, Stain, Stein] **Eriksson** [Eric-, -ch-] (Leijonhufvud), hr, 46, 81, 136, 138, 169, 245, 246, 348; br. t. hon. om de kgl. barnens flytt., 40—42; kons: öfversta secreta råd, 164, o. krigsr., 169, 170; flän.-br. å bisk.-sak. o. bisk.-gästn. i aa. hs flän., 13; undrhdlare i Kalm. md de danske fmäkt., 98, 122, 125; fmkt f. hon., 286—288; instr. f. hon. om undrhdl., 288—295; uppmaning. o. varning., 166—167; br. t. hon. om orol. i Smål. o. knektarnes inqvarter., 221—222; flän.-br. på Ö. Rekarne md kgl. ränta, 319.
- Stenbod**, i Sthm, 325.
- Stigetompta** (Stigtomta s:n, Jönåkers hd, Södml.), om kkotiond. af, 318.
- Stockholm** [Holmia], 45, 46, 48—52, 55, 57, 58, 60—63, 65—67, 78, 80, 82, 89, 90, 94, 99, 102, 107, 108, 110, 111, 113—115, 120—124, 127—130, 132, 139—141, 166—167, 170, 172—177, 181, 182, 184, 186, 189—193, 195—198, 200, 251—252, 254, 260, 261, 263—265, 267, 268, 275, 276, 278, 301, 302, 311, 312, 314, 316, 322—324; borgmäst. o. råd. drst., 47, 124, 128; Jak. Lumpes gränd drst., 50; bykkn drst., 50; gåfvobr. på gdr drst., 50, 89—90, 123—124, 130, 132, 32; ett hus bortbytt, 276—277. Bencht, kkhde drst., br. på en preb., 181; dss befästning, 188—189; om tförsel af bräd. dit fr. Finl., 194; svår bygn. på Sthms slott nödvänd., 193, 207; om anskaff. af folk fr. Finl. f. bygnader drst., 224—225; Södre port drst., 276—277; om fri handel drst. f. Strals: borg., 306; en tomt i Bredgränd, 329; fri handel drst. f. Claws Knigge fr. Strals., 329.
- **slott**, ing. ordn. drpå hålles, 353.
- Stocksund**, vid Stockholm, 48.
- Stood** (ston), 118.
- Stop**, af silfver, lemn. fr. Vexjö domkka, 283.
- Stormaren** [-rn], hertigdöme (s. del. af Holstein), 124, 164, 287, 289, 338, 343, 347.
- Stralsund** [Strålesundh] (hansestad), 327; priv. f. en borg. drifr. på hand. i Sv. o. tullfrih., 296—297; priv. f. staden S. på hand. md Sv., 304—309, dss sändebud, 304—305.
- Strengnäs**, Medellösa canonia drst., 13; om transp. af tegel drifr. t. Grips-holm, 44—45; bisk. Matz (Gregersson) aflid., 225—226.
- **stift**, 209; br. t. kons: landbor drst., 247—248.
- Stråbuck, Frans**, borgare i Sthm, br. f. hon. på hus drst., 123—124.
- Stråbuck, Henrik**, i Sthm, affiden, 123.
- Strömesta** i Härdesta s:n, Hofs län (Strömmestad i Harstads s:n, Göstrings hd), Ög.; legat und. Vadstena kl., bortbytt t. Thord Bonde, 39.
- Strömmar**, rikets, 275.
- Strömmingsflske**, 2.

- Studenter**, om drs uppehälle, 167; äro föraktade, 169.
- Sture** [Stuer]. **Svante** [Schwandt], t. Hörningsholm, 81, 164; br. t. hon. 254—255; kallad t. möt. i Kalm. md de Danske, 232.
- Styrmän**, kon:s, 148, 149, 326.
- Stål**, t. myntets behof på Svartsjö, begäran drom t. bgsmänn. i Vångebgs Tjellmo, Godegårds o. Hellestads sr, 174—175.
- Stålsmed**, om anskaff. af fr. samma bgslag, 174—175.
- Ståtere** (tiggare), 84.
- Ståthållare**: på Bohus, se **Bilde, Claves**; Germund Svenss. på Kalmar slott, 22, 72, 76, 78; br. t. 234—235; Abraham Ericss. i Sthm, 80; sk. hfa uppseende öfv. vägarne 5, o. öfv. lösdrihv., 84; i Vg. hr Gustaf Olsson, 133—135, 138; 272, 275—277; på Elfsborgs o. Kalm. slott, 244; i Viborg Niels Grabbe, br. t. hon., 226—228; på Varberg Trued Gregerss., 274.
- Stäckz län** (Stäkes län i Upl., omfattade Bro,^uHäbo o. Erlinghundra hdr), Benct Nilss. fogde drst., 322.
- Städer**, de tyske sjö-; sändeb. fr. dm ankomna t. Kalm., 285.
- Städerna** i Smäl., de hos adeln o. prest. flagde knekt. sk. dit fläggas, 260—261; — i Sv., priv. f. en Strals. borg. på handel i dm, 296—297.
- Stämmingsbref** t. arfv. eft. afl. bisk. Matz (Gregerss. Lillie) i Strengn., 225—226.
- Stämpel** t. mynt, 3.
- Städselöre**, 326.
- Suderköping**, se **Söderköping**.
- Sunga s:n** (Sånga s:n på Färingön i Mäl.), hr Matz drst., taxa, 323.
- Superattendent** (Superintendent) öfv. religionsväs. o. kkn i Sv., m:r Georg Norman, 22, 32, 212, 279, 340.
- Swantzhholm** (Svaneholm, herregård i Skurups s:n, Vemmenhögs hd, Skåne), Måns Gyllenstiernas egdm, 165.
- Swart, Olaff**, huseg. i Sthm, 123.
- Svartmunkeklostret** i Sthm (vid n. ö. ändan af nuvar. Svartmangat.), dss egdm Liderne vid Sthm; br. drå f. Skeppar Olaff Eriksson, 48—49.
- Svartsjö** [Svartzsziö] (slott i Sånga s:n på Färingön i Mälaren, nära Sthm), 44—45, 84, 86, 87, 213; mynthus drst., 174.
- Swartzlösze hd** (Svartlösa h. i Södml.), häradsrätt. drst. flänt t. Biörn Pedss., 179; fogdebr. drå f. Benct Krabbe, 180.
- Swen** (Jakobsson) biskop i Skara, br. t. hon., 61, 138; br. om hs inkomst, 136—138; om de preb. h. innehaft, 178.
- Svenske, Benct**, hdsh.-br. på Väne hd, 177.
- Sveriges krona**, 92 o. flst.; — lag, 85, 88 o. flst.
- Swidia** (i Sjundeå s:n, Nyland), hr Er. Flemings egdm, 300.
- Swidier** (svedjor, svedjeland), 144.
- Svärmare**, 24.
- Synoder**, 33.
- Szande** i Östbo, legat und. Nydala klost., af kon. borthytt t. Thord Bonde, 39.
- Szawrköpinge**, se **Söderköping**.
- Sziö**, se **Siöö**.
- Szmedt, Måns**, får behålla fogdegästn., 320.
- Sågqvarn**, vid Rumma gd, 321.

Såta, hö-, 299.

Säby, Måns PederSSs egdm, 245.

Säd, 299.

Sämiebref f. allmog. om skatten, 91—92.

Sändebud fr. kon. af Dmk, 68, 78—79; om möt. md dm i Kalm., 97—98; 107—110, 122; fr. kon. Gust. t. härmäst. i Lifl., fmakt. o. instr., 94—97; fr. knekt. i Finl., 170; fr. råd. i Stralsund t. Sv., 304—305; fr. de tyske hansestäd., om möte md dm, 128—129; kon:s af Frankr. kommit t. Kalm., 311.

Sätterbo (Säterbo s:n, i Åkerbo hd, Vestml.), fl. t. hr Lars Siggess., 12.

Söderby i Skarpstads s:n, fsvar-br. f. en bonde drst., 318.

Söderby, 330.

Söderköping [Sw-, Sowhterkhöping, Szawrkopinge], 255; om möte drst. md Hansestäd:s sändebud, 128—129; om fri handel drst. f. Stralsunds borg., 306 o. f.; en gatubod der bortgifven, 318; spetalet drst. får uppbära spetsdel. i Tjust, 321.

Södermannelandh; fmanings-br. t. allmog. drst. a. rätt utgöra tionden o. a. hålla sina barn i skola, 167—169; br. t. kon:s landbor drst. om fodringen, 247—248.

Sölff, **Sölffwer**, 3, 26, 106, 321, 329; lån draf t. kon. af Dmk, 125; om betaln. draf o. granskn. af valutan, 238—239; uppburet af Georg Norman, 211—213, 283—284; lemn. fr. Vexiö domkka, 283—284; qvitto å uppbörd af, 351; — bälte, stulet, 116; — pgr, 358; — skedar, 284; — skålar, 212, 284; — stop, 283; — tafsa fr. Varnhems klost., 211; — verk, 281; — Hyttewasksölff, 107; Koffringss., 106; Rotekarla-, 107; Rymnings-, *ib.*; Slagg-, *ib.*; Sofrings-, 106. — Se vid. **Silfver**.

Sölffköpare, **Lasse**, kon:s vid Salberget, 106, 107, 182—183; ordinantia f. hon., 182.

Sönnenbo (Sunnerbo) härad i Smål.; Isak Birgersson (Hiort) hdsh. drst., 284.

Sötémunds gränd i Sthm (finnes numera icke), 90.

T.

Tackjern, bgsmänn. sk. utgöra kronans skatt drå, 141.

Taffuestehuss län; om inqvarter. af 4 rot. knekt. hos presterskap. drst., 171;

— **län o. slott**, fogdebr. drå f. Isak Nielss., 181.

Tanneforsz (Tannefors i S:t Lars s:n, Hanekinds hd, Ög. vid Stångån), qvarn o. jord drst. bortbytt af Thord Bonde t. kon. G., 39.

Taubenheim [Dubenheim], **von, Gilis**, hofmästare hos prinsarne, 41.

Tavastland [Dagesterlandt], 81.

Taxa af Färentuna gäll, 323; f. Arendt Kniper, 328.

Tegel, 89; om forsling draf fr. Strengn. t. Gripsholm, 44—45; fr. Skara klost. t. uppbygg. af Leckö slott, 93.

Tempel, om bibehåll. af kalk. o. ann. silfv. f. dm, 26.

Tenala [Th-] s:n i Raseborgs län (Raseborgs V. hd, Nyland), flän-br. f. Henr. Clauess. drå, 13; br. f. Henr. Jönss. Finne om frih. f. vissa gård. på jord drst., 94.

- Testamente**, ömsesidigt mell. Joen Vestgöte o. hs hustru Anna Eriksdr, 236—237.
- Testimonialbref**, fr. Seniorene rör kyrkoherdarne, m. m., 23.
- Teutsche Orden** zu Leiflande, 333—337.
- Thijm** (Tim l. Timgård i Stadils s:n, Hinds hd, Jutland, slott o. herregd; thörde under mer än tre århundraden slägt. Gyldenstjerne), Knut Gyldenstiernes egdm, 165.
- Thomas Skriffuare**. Se **Thomas Jönsson**.
- Thomas Joenson**, se **Thomas Jönsson** o. **Skriffuare, Thomas**.
- Thomas Jönsson**, 58, 81, 171; befman på Åbo slott; br. t. hon., 224; frälse- o. frihetsbr. på skattejord i Finl., 311—312. Se vid. **Skriffuare, Thomas**.
- Thorup** (Torup, herresäte i Bara s:n o. hd, Skåne), Trued Vlfstands egdm, 164.
- Thun van Marth, Johan**, härmäst:s sändebud t. Sv., 336.
- Thortuna** (s:n i Ytter-Tjurbo hd, Fjerdhundraland), br. f. kkhdn drst., 104.
- Tijbbelle** (Tibble s:n i Håbo hd, Upl.), bisk-tiond. af, 322.
- Tjellmo** [-iel-, -iäl-] s:n (i Finspånge läns hd, Ög.), br. t. bgsmänn. drst. om stål t. mynt. på Svartsjö, 174.
- Tierpe** här. i Upl., Matz Pedss. hdshfd. drst., 246.
- Tigindh** [-de], se **Tionde**.
- Tijoheredslagh** (Tiohäraders lagsaga i Smål.); Måns Pedss. på Säby lagm. drst., 245.
- Tilleberga** (Tillberga s:n i Siende hd, Vestml.), br. f. kkhdn drst. på vilkorl. eftergift af borglägerstaxan, 104.
- Timbermän**, 1; fbud f. dm a. fälla flera träd t. skeppsbygn., än som egaren f. godt finner, 197.
- Tionde** [Tigindhe], 23, 137, 139, 322, 330; t. presterskapet, 31; om Jemtlands innebygg:s utgör. draf, 111—113; om indrag. draf t. kronan, 136—137; fman-br. om rätt utgör. af, 167—169; placat t. men. man. drom, 200—207; af led. preb. o. canonier i Vesterås, 240; i Floda, fl. t. hr Pavel, 320; i Arboga o. Björskog *ib.*; biskops- i Fröslunda, får behållas af h. Cecilia, *ib.*; af Vendels s:n, fl. t. hr Lars, 321; af Wårda (Wåla) s:n t. hr Lars i Sko, 323.
- Tjuffst**, se **Tjust**.
- Tjugonedagsmarknaden** i Upsala, 1.
- Tjurboo** här. (i Fjerdhundraland, Upl., nu 2 härader af Vestmanlands län), 103, 310.
- Tjust** [-ffst] (N. o. S. Tjusts hdr i Smål.), 321; hr Birg. Nielss:s flän., 222; om orol. bland bönd. drst., 221—223.
- Tjära**, fbud mot utförsel af fr. Åbo län, 194.
- Toijala** (i Tenala s:n, Raseborgs v. hd, Nyland), frih. f. Henr. Finne drå f. vissa gårdar, 94.
- Toresbo**, Henr. Tysks egdm (i Vg.), 326.
- Toristorp** (Torestorps s:n) i Mark, Vg., 54.
- Torkill Andersson**, borg. i Vadstena, får köpa oxar i Smål., 325.
- Torn**, förgyltd, »helgedomakar», 283.
- Torpa** (i Långhems s:n, Kinds hd, Vg. vid sjön Åsunden), Gust. Olssons (Stenbock) egdm, 164.
- Torpestäder** (torp), 209.

- Torsten Henricsson**, fogdebr. å Vartofta hd md bisk. o. kgl. sakören, 47.
- Torsten Salmonson** (Ram t. Torlax, se reg. t. 4:e del.), 81.
- Torstuna härad** (i Upl.), 210.
- Torsöö** (ö o. s:n i Venern, coll.-br. drå f. hr And. Nicolaj Jegere, 239—240, 322.
- Trakon** (l. Trachana l. Notslanga, kanoner md kulor af 16—25 \mathcal{E} vigt), 334.
- Traneberg** (herregd i Källands s:n, Källands hd, Vg.), Thord Bondes egdm, 39, 192.
- Tranemo** (by o. s:n) i Kind, Vg., 54.
- Trebow** [Träbaw], Frantz, uppdrag a. granska betaln. i guld o. silfv. af Dmks skuld t. Sv., 238—239; br. fr. hon. t. kon. fhållna af Cl. Bilde på Bohus, 316.
- Trohetsed**, hdshöfdingarnes, formulär drf., 134—136.
- Trol** (Trolle), Albrekt, kammarråd, 80.
- Trolle, Arvid** (se reg. t. 11:e del.), om hs rätttegr i Dmk, 11—12; br. på sakör. m. m. af Vadstena kl:s landbor, 326.
- Trolle, Birge** t. Åhuss, 165.
- Trolle, Herlag**, uppehållen hos kon. G., 36—37.
- Trolle, Thure** t. Berggvara († 1555), 164; kon:s fbroendeman i Smål., 81; deput. t. möt. md Dansk. i Kalm., 232; br. t. hon. om åtskill. ämn., 310—311.
- Trondh Olsson**, befman i Jemtl.: br. t. hon. a. låta kkr o. prester drst. o. stördt njuta sina jordeparter o. privil., 110—111.
- Trosa** s:n (i Hölebo hd, Södml.), 276, 277, 325.
- Troid** [-dt] Gregesson [-ezon]; se **Wifftandt**.
- Träbaw**, se **Trebow**.
- Trädespenningar**, 39.
- Träsk**, i Luleå s:n, om fisk. drst., 313—314.
- Tull**, vid Bohus, 118; om olagl. f. Svenskar i Norge, 208—209; om tullfrih. f. borg. i Stralsund, se **Stralsund**; tullfrih. f. Jachim Horn, 322; d:o f. Clav. Knigge, 327; —en i Lödöse flänt t. hr. Gust. Olss., 327.
- Tullfisk**, 119.
- Tullqvarn** vid Vellinge, 10, 118.
- Tumbo** [Th-] s:n i V.-Rekarne (Södml.), 226.
- Tuna** (i Södml.?), Benct Skriffu:s gd, 209, 320.
- Tuna** s:n, Longesiö gd drst., 179.
- Tuninge** på Nempön, 330.
- Tunnebindere, Hans**, i Norrköp., 57.
- Ture Pederson** (Bielke), br. t. hon. om Georg v. Ellingen, 169; om hs bröllopp m. Katarina Holgersdtr (Gera), 175—176.
- Ture Person**, slottsfogde i Sthm, 80.
- Tyghus**, 333.
- Tyggamware**, 331.
- Tygmästare**, 72; f. kon:s skytt., instruction f., 331 o. följ.
- Tygvaktare** f. kon:s skytt., instruction f., 331 o. följ.
- Tynnelsö** [-szöö] (herresäte, förut kungsgård i Öfversela s:n, Selebo hd, Södml.), 330; om de kgl. barnens fflytt. dit ifr. Örebro, 40—42; fogdebr. å T. o. dss län f. Ped. Skriffu., 319.
- Tysk, Henrik**, t. Toresbo; hdsh.-br. på Mo hd, 177; d:o på Vedens hd, 326.

- Tyska nationen**, 128, 273.
Tyske städerne, kons mynt dit utfördt, 3.
Tvskland [Tyss-], falska rykt. dr utspridda om kon., 99—102; om kons af Dmk värfn. drst., 272; 3 klippare få dit utföras, 323.
Tälje (Södertelje), 319.
Tänger, 334.
Tönnem (Tanum?), prestgd i Vg., 212.
Tören (Södertörn, Sotholms, Svartlösa o. Öknebo hdr i Södm.), fogdebr. drå. f. Benct Krabbe, 180.
Törne, Olaus, innehaft Husby-Ernewi, 180.

U. V. W.

- Vadmal**, om anskaff. draf fr. Finl., 194.
Vadstena [Vast-], 43; — kloster; gdr s. lydt drund., 39; skyddsbr. drf., 215—216; dss landbor, 326. — stad; 325, 327.
Wadzunda (Vassunda, prestgäll i Erlinghundra hd, Upl.); coll.-br. f. hr Ped. drst. på Länna, 139—140.
Wagener, Ulrich, beställn.-br. f. hon., 251—252.
Wagnar, 334.
Waiger, pass f., 47.
Vaktgöringen på Kalm. slott, drom, 69—75.
Vaktmästare på Kalm. slott, 73—74.
Wallby i Sködwi (Vallby i Sköfde s:n, Ale hd, Vg.), en äng. drst., 324.
Walentuna (Vallentuna) hd i Upl., Mårt. Småsven förut fogde drst., 49; hdsh.-br. drå f. Ped. Andss. i Sthm, 322.
Walle-här. i Vg., 42, 323; fogdebr. f. Henr. Pedss. på kgl. o. bisk.-sak. drst., 180.
Wallen (sätesgård i Voxtorps s:n, Höks hd, Halland), Eske Billes egdm, 165.
Wallöff (Vallö i Bjeverskovs hd, Seland), hr Ol. Rosenkrantz egdm, 164.
Warberg [Ward-], slott o. stad., 36, 54; Trued Vlfstand ståthåll. drst., 18—20, 275; om borgarenes hand. inom sv. gräns, 35—37; fbud f. dm att inom Sv. idka landsköp, 83.
Varelleby (Varela) i S. Mårtens s:n (Masko hd, Norr-Finl.), frälsebr. drå f. hr Er. Fleming, 301.
Warfrue prebenda i Sthms bykka, 50.
Warfruekirke s:n (Vårfruekyrka l. S:t Mariæ s:n i Masko hd), Norr-Finl.; br. på lifstidsfrih. å fastighet. drst. f. Pet. van Åken o. hs svägerska på behagl. tid, 316—317.
Warg, Niels (fogde i Trögds hd), i Enköp., 105, 189; innehaft en tomt drst., 189, 318.
Warnhems kloster (i Varnhems l. Skarke s:n, Valle hd, Vg.); qvitto å guld o. silfv. drifr., 212.
Wartoffta [-e] här. i Vg., fogdebr. drå f. Torsten Henrikss., 42; om skattlägn. drst., 93.
Waszboo (Vadsbo) hd i Vg.; fogdebr. f. Seffu. Småsven å bisk.-sak. o. bisk.-gästn. drst., 178; Lasse Kaffe hdsh. drst., 246, 322.

- Waszbro** (Vadsbro) s:n i Oppunda hd, Södml., 209, 210.
- Vaunj** i Raseborgs l.; frälsobr. drå f. hr Erik Fleming, 301.
- Vblandt**, se **Vpland**.
- Ved**, om framforsl. draf t. Sala grufva, 210.
- Wedens här.** i Vg.; hdsh.-br. drå f. Henr. Tysk., 326.
- Wedöo** (Väddö i Roslagen) s:n, hdsrätt. drst. fl. t. Staff. Henrikss., 324.
- Wegholm** (Vegeholm, gammalt herresäte i Ströfvelstorps s:n, S. Åsbo hd, Skåne), d. riksmarsken Tyge Krabbes egdm, 164.
- Wellinge** öfre qvarnar (i Salems s:n, Svartlösa hd, Södml.); br. drå f. Marcus Hammarsmed, 9—10.
- Wendel** [-ell] s:n (i Örbyhus hd, Upl.), Matz Pedss. hdsh. drst., 246; hr Lars kkhde drst., 321.
- Wenden**, 109, 287, 124, 287, 289, 303.
- Wenden**, slott (o. stad vid Aa i Lifl.), 335, 336, 338, 340, 342.
- Wendiske Henser** l. Wendiske städer, 147, 162.
- Wene** (Väne) här. i Vg., 54; hdsh.-br. drå f. Benct Svenske, 177; fogdebr. f. Joan Bagge på bisk.-sak. drst., 180.
- Wener** [Wä-] (Venern), 322; Thorsö drst. förenas md Odensö prestegäll, 239—240.
- Wermelandh** (Vermland), fogdegästn. drst., 324.
- Wernemo** i Östbo hd (Smål.), markn. drst., 256; mindre markn. (samqvemd) drst., 324.
- Wesby** [-sz-] (Väsby, kungsgd i Sala s:n), 102, 210, 211, 213, 216, 321; gårdar tbytta o. tillagda, 102—103.
- Wesby**, en gd drst., 103.
- Wesby** (Väsby) i Tumbo s:n, V. Rekarne hd, Södml., 226.
- Weskite**, Jöns, se **Westgöte**.
- Weskytte**, Jacob, se **Westgöte**.
- Westerbotten** [-rebotnen], br. t. innebygg. drst. om deras skatt, 130—131.
- Westergötland**, 28, 31, 32, 82, 84, 134, 135, 137, 138, 322, 256; instruction f. seniorerne drst., 20—28; — f. conservatorn o. religionsråd. drst., 28—35; visitation drst., 29, 31; två hospital drst., 34; mantalsregist. drst. 52; patent om landsväg, m. m. drst., 52—55, 82—89; adeln drst., 60; frih. o. frälse å tvenne gdr drst., 85, 86; om hdshöfdingarne drst., 90—93, 118; om utgör. af hdsh.-röntan, 118, 120—121; fogdebr. f. Lasse Pedss. öfv. bisk. stolens landbor drst., 178; om guld o. silfv. der uppburet af Georg Norman, 211—213; om olagl. roffande af gods o. gdr drst., 214—215; om fbud mot utförsel af häst. drifr., 310; goda hästar sk. drifr. anskaffas åt kon., *ib.* — Se vidare **Gustaf Olsson**.
- Westermo** s:n (i V.-Rekarne hd, Södml.), flän.-br. drå f. hr Lars Siggesson, 12.
- Westerwiick** (Vestervik), m:r Erik kkhde drst., 321.
- Westerås** [Wä-, ars, -årss, Arosia], 105, 106, 208, 209, 322, 328; biskop Henrik drst., 210, 279—282, 351; se vid **Henrik**. Domkyrkan; canonier o. prebend. drundr, 241; canik. Ped. Andreæ, 318, fmkt på uppbörd, 240; Ped. Månss. drst., 318. — **län**, 80; — **recess** o. **ordinantia**, 39, 50, 132, 176; — **slott**, om reparation draf, 211; — **stad**; br. f. hustru Elisab. på en tomt drst., 105—106; — **stift**, 103; fman.-br. t. men. man. drst. om tiond. o. om barnens skolgång, 167—169.

- Westgöte, Anders** (t. Vijk o. Koskis, hdsh. i Korsholms l.), inqvarter. af knekt. hos hon., 172.
- Westgöte** [Weskyte], **Jacob**, på Siöö, kon:s embetsman, 81; br. f. hon. o. hs hustru a. und. sin listid behålla aa de gdr, kon. af dm köpt, 184—185; hs o. hs h:s testam., 236—237; frälsebr. på Rogesta i Huseby s:n, Upl., 318.
- Westgöte** [Weskite], **Jöns** [Jons] (frälseman md korp i vapnet) på Wexöö gd i Finl.; kon:s embetsm., 81; sk. jemte Måns Niells. hfa högsta befalln. öfv. knekt. i Finl.; föreskrifter, 170—173.
- Westgöte, Peder**, »höffuidzbåtzman», gáfvo. f. hon. på en tomt i Sthm, 49.
- Westgöte, Sven**, br. på ett stenhus i Sthm, 132.
- Wexiö** [Wexöö] stift, smörtax. af, 179; bisk. Jon Booson drst., 223—224, 351; domkyrka, 328; qvitto f. bisk. o. capitl. på uppboörd, 179; — f. bisk:s capellan hr Frende, 223—224; — f. domprost. drst. hr Gudm. Spegel o. decanen m:r Jöns Grönlöff å klenod. drst., 283—284; — f. bisk. o. capitl. drst. å guld o. silfv., 351.
- Wexöö gård** (l. Wexiö, sätesgd i Kangasala s:n i Öfre Satagunda, Finl.); Jöns Vestgötes egdm, 173.
- Vgrup, Axell** (d. rr. o. ridd., höfvidsm. på Sölvesborg), br. t. hon. om Arv. Trolles rättigg. i Dmk, 11—12.
- Whendn** (Wenden), 287. Se vid. **Wenden**.
- Whinden** (vindspel), 334.
- Wiborg**, 324; spetalsmäst. drst. hr Larens, 328; —s län, 81, 327; om inqvartering af knekt. hos prest. drst., 171; br. t. innebygg. drst. om använd. af de två klostr. i staden, 229—230. — **slott**, 197; br. t. ståthåll. drst., 226—228.
- Widby**, Knut Rutts egdm, 165.
- Wienäs** (Vinäs urgamla herresäte i Eds s:n, N. Tjusts hd, Smål.), hr Birg. Niells:s egdm, 164, 348.
- Wilske härad** (Vg.), 323; fogdebr. f. Henr. Pedss. på sak. drst., 180.
- Win**, 307; försäljn. af tillåtes Jac. Bagge i Sthm, 327.
- Winckel** (Vinköls s:n i Skånings hd, Vg.), 319.
- Windstorp** [-dz-] i Vg. (se reg. t. 3:e del.), 322; rr. o. ridd. Karl Erikssons (Gyllenstierna) egdm, 164; fru Annas egdm, 225; fl.-br. f. henne på aa kgl. sakören, 232—233.
- Wirmo** s:n (i Virmo hd, Norr-Finl.), 114; fsvar.-br. f. två finn. drst., 178; lemn. bräd. t. skeppsbygg., 194.
- Visitatorer**, 29.
- Visitation**, kyrko-, 27, 29, 31; mandat om, 279—282.
- Wismar** [Wy-] (hansestad), råd. drst., 302—303; om Claus Boltes besvär hos, *ib.*
- Wiste härad** i Vg., fogdebr. f. Marqv. Holst på bisk.-sak. drst., 180.
- Vitallier** (Fetallier), om Stralsunds stads rätt a. fritt handla md i Sv., 309.
- Witte, Hans**, förrådare, 355.
- Wittenberg** (i churfurstendöm. Sachsen), universitetet drst., 102.
- Universitet**, 33; i Wittenberg, 102; i Upsala, 330.
- Villesziö** (Ullasjö i Kinds hd, Vg.) 53.
- Udercanceller**, bisk. Sven i Skara, 136.
- Vnderiidt** (Unnaryds s:n, kring Nissaån o. Svanån) i Mo här. (Smål.), 54.
- Ungerske gyllene**, 177, 178, 180, 181, 212, 224. — Se vid. **Gyllen**.

- Wolgemuth, Casper**, br. f. hon. på ett hus i Åbo, 132—133.
- Wolte, Henrik**, sakören eft. hon. i Kalm., 177.
- Wonge (Vånga)** s:n i Skånings hd, Vg., 54.
- Wlffztandt, Arendt**, hr, d. rr. o. ridd., 339.
- Wulffztandh, Birge**, sändeb. fr. Dmk., 57.
- Wulffztandhh, Holgerd**, t. Hecklieberg o. Hjuleberg, d. rr. o. ridd., 164, 339, 347.
- Wlffztandt, Truid** [-dt], hr t. Torup, 83, 164; d. ståthåll. på Varberg; br. t. hon., 18—20, 275—276; om af hs tjen. utspridda falska rykten, 36—37.
- Wormö** (ö i Ingo s:n, Raseborgs v. hd, Nyland), i Raseborgs län, frälsebr. drå f. hr Erik Fleming, 301.
- Vpland** [Vplandt], 36, 60, 81, 108, 191, 325; fman.-br. t. men. man drst. a. utgöra sin tionde o. hålla sina barn i skola, 167—169; om lösen af gods drst., 230.
- Vplanden** (landskapen omkring Mälaren), om skatte- o. landbönders skatt drst., 248—249.
- Vppunda** här. (Oppunda) i Södml., 179. — Se vid. **Oppunda**.
- Vpsala** [-lia], 200, 215, 217, 221—223, 226, 229—231, 233, 234, 236—241, 244—248, 252, 254—255, 257, 260, 272; — domkka, 111—113, 212; — stift, 112, 185, 237, 318; om ett laxfiske thör. dsama., 113, 167; br. f. kon:s landbor drst. om fodringen, 247; erkebisk. Lars drst., 322; — stad, 200—207; byte mell. khdrne i Ed o. Bondkyrkofsaml., 173—174; — gård, 223; en preb. drst., 330; St: Eriks capell drst., *ib*; gamla universitetet drst., *ib*.
- Wuscher** (Viska), 334.
- Wåle** [Wårda] (Våla) härad i Upl., 322; Staff. Henrikss. hdsh. drst., 246.
- Wåle** [Wårde] (Våla) s:n (i Våla hd, Upl.), 242; bisk.-tiond. af, 322.
- Wångeberg** (Vånga s:n i Finspångaläns hd, Ög.), br. t. bgsmänn. drst. a. lemna stål t. myntets behof på Svartsjö, 174—175.
- Wårby** by, br. drå f. Lars Organista, 330.
- Wårda** härad, se **Wåle**.
- Wårda** s:n, se **Wåle**.
- Wårfruberga** kloster (Cistercienser-nunneklost. på Fogdön, vid Kungsbergs nuvar. kungsgd, Åkers hd, Södml.), 330.
- Wårfrue** beläte, ett af sölf, 329.
- Wägere, Hans**, huseg. i Sthm, 329.
- Wäner**, se **Wener**.

Y.

Ydrydh (Ydre hd i Smål., nu i Ög.), Jöns Nielss. hdsh. drst., 284.

Z.

- Zebitzer, Pael**, 47.
- Zeugkwarth** (Tygvaktare), 72.
- Zeugschlitten** (Krigsbryggequipage), 334.
- Zindtstrycken** l. **Zündtstricken** (Luntor), 333, 334.
- Zundtrouthen** (Luntstakar), 72, 332.

Å.

- Åbo**, 301; domkka, preb. Katarine drst., 323; — **län**, 301; om ny skattlägn. drst., 4—5, 58, 81; presterne drst. hålla 3 rotar knektar inqvarter., 171; om bräd. drifr. t. Sthm, 194; — **slott**, vederkänn. af flän. und., 58; — **stad**, br. f. Casp. Wolgemuth på stenhüs drst., 132; — om handelsfrih. drst. f. Strals. borgare, 306 o. f. Pet. van Åken, borg. drst., 316; — **stift**, 312, 317; — **län**, **slott o. stad**, Thom. Jönss. befmn dröfv., 171, 311.
- Åby** i Närtuna s:n (Långhundra hd) Upl., 185.
- Åby** i Wåla s:n (Östervåla s:n, Våla hd, Vestml. l.), 242.
- Åhuss** i Skåne, d. rr. o. ridd. Birg. Trolles, 165.
- Åke**, »halte», br. f. hon. på några hus i Norrköp., 57—58.
- Åken, van, Peter**, borg. i Åbo, frih.- o. frälsebr. f. hon., hs hustru Elseby o. hs svägerska å fastigh. i Koszmike by, 316—317.
- Åker**, hr Måns kkhde drst., 321.
- Åkerbo** här. i Vestml., And. Månss. fogde drst. fl. af biskopstionde, 320.
- Åkerbo** här. på Öl., Jöns Nielss. hdsh. drst., 284.
- Åkerbruk**, placat t. men. man om rätt sådant, 203; d:o d:o t. inneb. på Öland, 297—300.
- Åland** [Alandt], 81; br. t. inneb. drst. om skatt., 63—64.
- Ålehåmestånd** (ålfiske) vid Seckö, Gryts s:n (Ög.), flänt, 326.
- Ångermanneland** [A-dh]; br. t. innebygg. om drs skatt t. kron., 130—131; fogdebr. drå f. Jac. Holst, 180; afgift af prosteriet drst., 329.
- Åsz här.** i Vg., 54; fogdebr. f. Joan Bagge på bisk.-sak. drst., 180.
- Åszunda** (Åsunda) här. (i Upl.); br. f. Frans Scriffu. i Enköp. a. få behålla hdsh.-gästn. drst., 180.
- Återstäder** (skatterestantier), 330.

Ä.

- Ädelstenar**, om handel md af Stralss:s borg., 306.
- Äktenskap**, nytt, om ingående af, 133—134; mellan frälse o. ofrälse, 315, 325.
- Äppleöl**, 307.
- Ärter**, 299.

Ö.

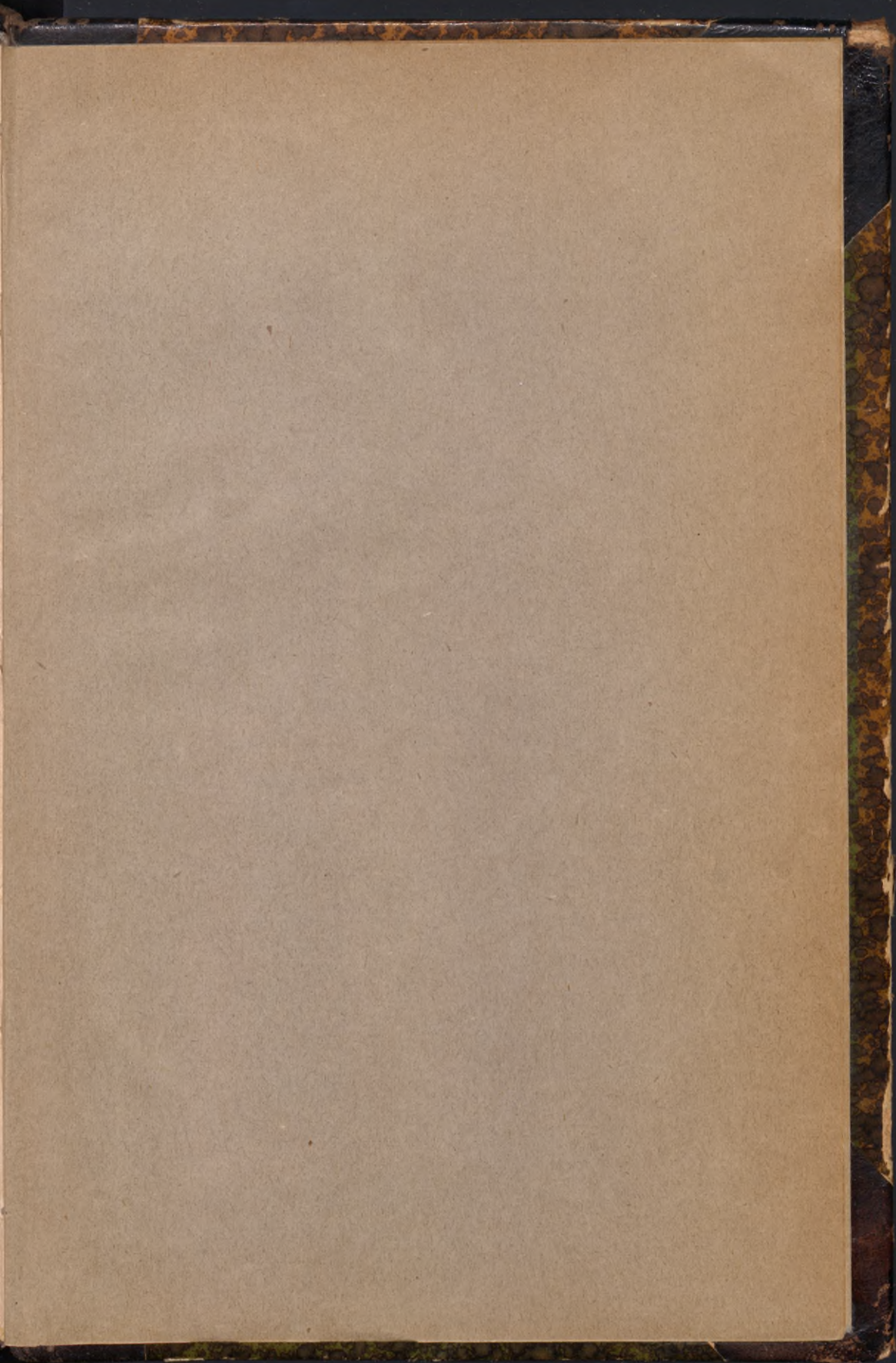
- Öcknebo** här. (i Södml.); hdsh.-br. drå f. Joh. Pederss., 179.
- Öcknöö** (Ökna, säteri i Floda s:n, Oppunda hd, Södml.), rr. o. ridd. Knut Andersss (Lillie) egdm, 164.
- Ödbo** (nu Ödeby) s:n i Glanshamm. hd, Ner., 209.
- Öfverste canceller**, kons, se **Pyhy**.
- Öfverste krigsråd**, kons, Sten Erikss., 42.
- Öl**, 34, 149, 150, 234, 235, 307; äppleöl, 307.
- Öland**, hdsh. drst., 284; mandat t. men. man drst. om rätta tid. o. sättet f. bergningen m. m., 297—300.

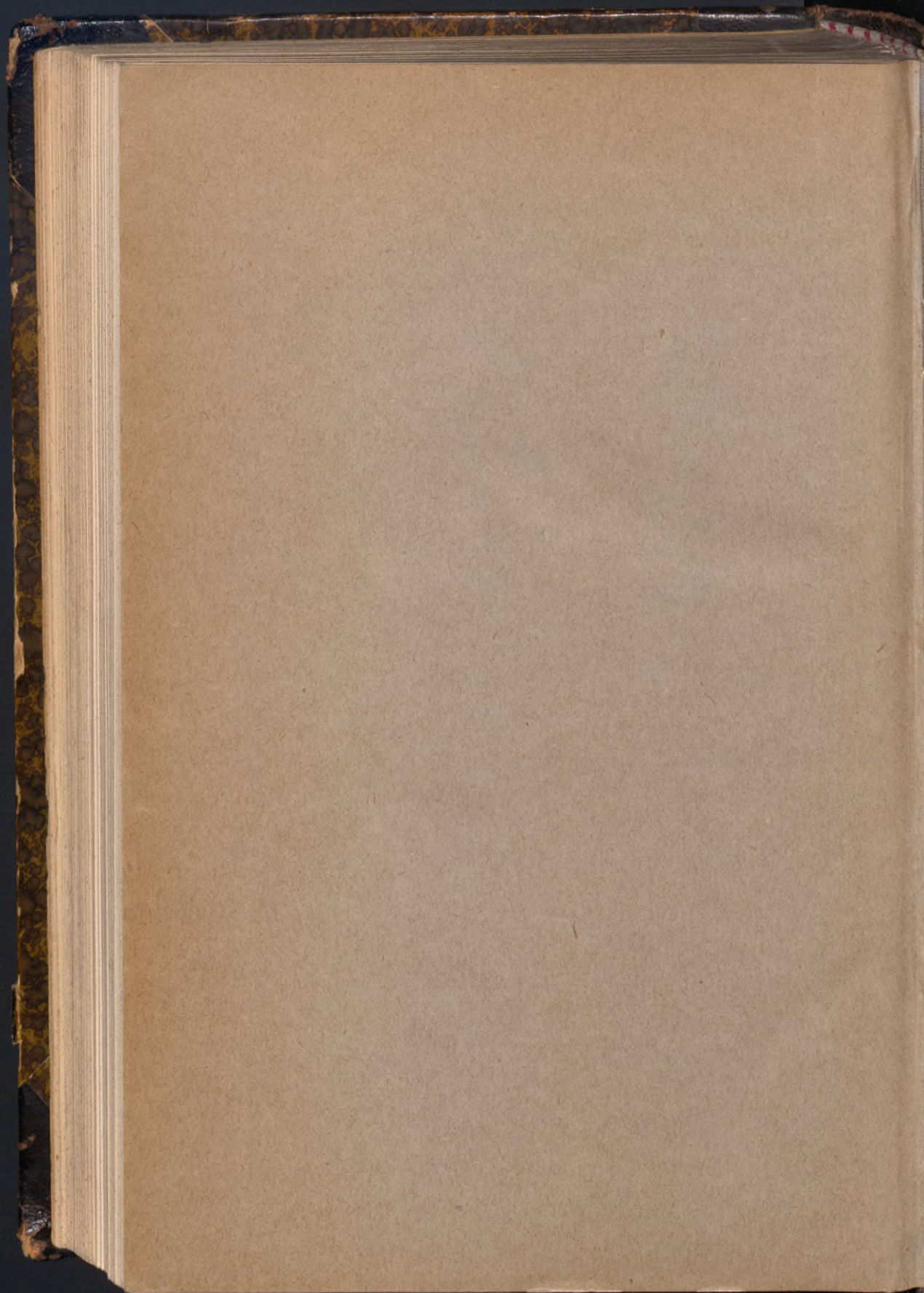
- Ölsäljning**, vid korna, fbud dremot, 194, 228.
- Örboholm** (säteri i V. Ljungs s:n, Hölöbo hd, Södml.), Niels Krummes egdm, 164.
- Örby** (Örbyhus i Vendels s:n, Örbyhus hd, Upl.), 136, 138.
- Örebro**, 1, 4, 6—10, 12; om dss borgares privil., 10; — **slott**, 279; om de kgl. barnens fflytt. drifr. t. Kungsör l. Tynnelsö, 40—42; Lars Siggess. dr höfvidsman, 225.
- Ören** (Kungsör, kungsgd i Karlskyrka s:n, Åkerbo hd, Vestml.), 40, 41.
- Öresland** jord, 230; om pris. å, *ib.*
- Örlogsskepp**, se **Skepp**.
- Örnefot** i Olaff Pedss:s på Bjurhem vapen, 217.
- Örslöse** (Örslösa by o. s:n) i Kållands hd, Vg., 54.
- Örsås** (Örsås by o. s:n) i Kinds hd, Vg., 53, 54.
- Österbotten** [Österbotten], 81.
- Österby** i Tumbo s:n, V. Rekarne, Södml.), 226.
- Östergötland** [Ostergutlandt], 39, 81; adeln drst., 60; om knektars flägg. drst., 166; uppbörd af guld o. silfv. drst., 211—213; br. t. de fnämste, sbo vid kusten, 254—255.
- Österske städer, de** (Hansestäder), 162.
- Östre** (Östra) här. i Smål., Germ. Svenss. hdsh. drst., 284.
- Öszboo** (Östbo) här. i Smål., 39, 256; fogdebr. drå f. Jören Jönss., 327.

Rättelser:

Sid. 221 rad. 2 nedifr. står:	har	läs: hac
» 260 » 14 uppifr. »	-band	» -band.
» 303 » 15 nedifr. »	fiick	» fick
» 304 » 16 uppifr. »	brachten» 1. 5. 4. 1.	» brachten 1. 5. 4. 1.»
» 311 » 14 nedifr. »	Frälse	» Frälse-
» 331 » 1 uppifr. »	(1541)	» (1541).

6000126109

Göteborgs universitetsbibliotek

